CLASS - 7

SOCIAL SCIENCE

SEMESTER - 1

ENGLISH - KANNADA VERSION

AP SCERT

© Government of Andhra Pradesh, Amaravati

First Published 2026

DISCLAIMER

Any form of copying of the content, information and illustrations from this textbook is a punishable offence.

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published. Without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser. The copyright holder of this book is the Commissioner of School Education, Amaravati, Andhra Pradesh.

This book has been printed on 70 GSM, SS Maplitho, Title Page 220 GSM, White Artcard.

Published by Samagra Shiksha & SCERT - Government of Andhra Pradesh, Amaravati.

Vande Mataram

Vande Mataram!

Sujalam, suphalam, malayaja shitalam,

Shasyashyamalam, Mataram!

Vande Mataram!

Shubhrajyotsna pulakitayaminim,

Phullakusumita drumadala shobhinim,

Suhasinim sumadhura bhashinim,

Sukhadam varadam, Mataram!

Vande Mataram, Vande Mataram!

- Bankimchandra Chatterji

ವಂದೇ ಮಾತರಂ

ವಂದೇ ಮಾತರಂ ವಂದೇ ಮಾತರಂ

ಸುಜಲಾಂ ಸುಫಲಾಂ ಮಲಯಜ ಶೀತಲಾಂ

ಸಸ್ಯ ಶ್ಯಾಮಲಾಂ ಮಾತರಂ ಒಂದೇ ಮಾತರಂ

ಶುಭ್ರಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಪುಲಕಿತ ಯಾಮಿನೀಂ

ಪುಲ್ಲಕುಸುಮಿತ ದ್ರುಮದಳ ಶೋಭಿನೀಂ

ಸುಹಾಸಿನೀಂ ಸುಮಧುರ ಭಾಷಿಣೀಂ

ಸುಖದಾಂ ವರದಾಂ ಮಾತರಂ ವಂದೇ ಮಾತರಂ

- ಬಂಕಿಂಚಂದ್ರ ಛಟರ್ಜಿ

AP SCERT

Printed in India
at the A.P. Govt., Textbook Press,
Amaravati, Andhra Pradesh.

Our National Anthem | ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ

Jana-gana-mana-adhinayaka jaya he
Bharata-bhagya-vidhata
Panjaba-Sindhu-Gujarata-Maratha
Dravida-Utkala-Banga
Vindhya-Himachala-Yamuna-Ganga
uchchala-jaladhi-taranga
Tava Subha name jage,
tava subha asisa mage,
gahe tava jaya-gatha.
Jana-gana-mangala-dayaka jaya he
Bharata-bhagya-vidhata.
Jaya he, Jaya he, Jaya he,
jaya jaya jaya jaya he.

- Rabindranath Tagore

ಜನಗಣಮನ ಅಧಿನಾಯಕ ಜಯಹೇ ।
ಭಾರತ ಭಾಗ್ಯ ವಿಧಾತಾ ॥
ಪಂಜಾಬ ಸಿಂಧು ಗುಜರಾತ ಮರಾಠಾ ।
ದ್ರಾವಿಡ ಉತ್ಕಲ ವಂಗಾ ॥
ವಿಂಧ್ಯ ಹಿಮಾಚಲ ಯಮುನಾ ಗಂಗಾ ।
ಉಚ್ಛಲ ಜಲಧಿ ತರಂಗಾ ।
ತವ ಶುಭ ನಾಮೇ ಜಾಗೇ ।
ತವ ಶುಭ ಆಶಿಷ ಮಾಗೇ ॥
ಗಾಹೇ ತವ ಜಯ ಗಾಥಾ
ಜನಗಣ ಮಂಗಳದಾಯಕ ಜಯ ಹೇ ॥
ಭಾರತ ಭಾಗ್ಯ ವಿಧಾತಾ ।
ಜಯ ಹೇ ಜಯ ಹೇ ಜಯ ಹೇ ॥
ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಹೇ॥

- ರವೀಂದ್ರನಾಥ್ ಠಾಗೂರ್

AP SCERT

Pledge | ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ

"India is my country. All Indians are my brothers and sisters.
I love my country and I am proud of its rich and varied heritage.
I shall always strive to be worthy of it.
I shall give my parents, teachers and all elders respect,
and treat everyone with courtesy. I shall be kind to animals.
To my country and my people, I pledge my devotion.
In their well-being and prosperity alone lies my happiness."

- Pydimarri Venkata Subba Rao

ಭಾರತ ನನ್ನ ದೇಶ. ಎಲ್ಲಾ ಭಾರತೀಯರು ನನ್ನ ಸಹೋದರ ಸಹೋದರಿಯರು. ನಾನು ನನ್ನ ದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿದೆ. ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬದ್ದನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನು ಸದಾ ಗೌರವಿಸುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ನಿಷ್ಠನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಪ್ರಾಣಿ - ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಗಿಡಮರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದಯಾಳು ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ದೇಶದ ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸದಾ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖನಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೈಯುತ್ತೇನೆ.

- ಪೈಡಿಮರ್ರಿ ವೆಂಕಟ ಸುಬ್ಬಾರಾವ್

APSCERT

National Education Policy - 2020

This Social Science textbook is developed in accordance with the National Education Policy (NEP) 2020 and the National Curriculum Framework for School Education (NCFSE). It aims to help students gain a clear and meaningful understanding of society, history, geography, economics, and civics. As suggested in NEP 2020, Social Science learning goes beyond memorization and focuses on understanding concepts through real-life connections.

Students learn better by asking questions, participating in discussions, doing projects, and observing their local surroundings. This experiential and activity-based approach helps them relate textbook knowledge to everyday life. Through such methods, students develop critical thinking, problem-solving skills, and the ability to analyse social issues from different perspectives.

Social Science under NEP 2020 also promotes values such as empathy, respect for diversity, democratic principles, and social responsibility. It helps students understand their rights and duties as citizens and encourages active participation in community and national life. By integrating classroom learning with real-world experiences, NEP 2020 enables students to learn with interest and confidence. Overall, Social Science education under NEP 2020 prepares students to become informed, thoughtful, and responsible citizens who can contribute positively to society and nation-building.

NCF (SE) 2023 – Curricular Goals

"Learning in Social Science progresses through different stages of schooling in a structured and meaningful way. In the Foundational and Preparatory Stages, children begin by observing their immediate environment, understanding family, community, and surroundings through simple experiences and activities. This early learning is rooted in exploration and curiosity, helping learners build a basic understanding of the world around them. As students move to the Middle Stage, this understanding becomes more structured, and concepts are explored in greater depth. In the Secondary Stage, learners develop advanced analytical and critical thinking skills to understand complex social, economic, and political processes."In the Middle Stage, Social Science is introduced as a distinct curricular area with a focus on developing key competencies such as observation, analysis, interpretation, and decision-making. Learners are encouraged to examine social issues, understand cultural diversity, explore historical developments, and analyze geographical patterns. The curriculum aims to build responsible citizenship, promote values of equality and sustainability, and equip students with the knowledge and skills required to participate effectively in society.

NCF(SE) 2023 - Curricular Goals (Middle Stage)

CURRICULAR GOAL (CG)	COMPETENCY (C)
CG-1: Comprehends and interprets sources related to different aspects of human life and makes meaningful interpret -ations.	**C-1.1 :** Collects and interprets multiple sources of information (primary and secondary) to understand the historical, cultural, geographical, and socio-political aspects of human life. **C-1.2 :** Represents and analyses data related to various aspects of human life given in the form of text, tables, charts, diagrams, and maps.
CG-2 : Explores the process of continuity and change in human civilisations through specific examples from their context and a few historical episodes.	**C-2.1:** Explains and analyses major changes in the past and their impact on society. **C-2.2:** Recognises elements of the continued prevalence of certain beliefs, relationships, practices, and activities in human society, notwithstanding major changes in society.
CG-3: Draws connections between the causes and effects of different social and historical events or episodes and connects them with the overall impact on human life.	**C-3.1:** Analyses the effect of various changes in early human society from nomadism to settled life and early civilisation (such as agriculture, food habits, technologies like construction, transport, pottery, metallurgy), and changes in habitation, family structures, and socio-cultural beliefs (e.g., Ahimsa, wars, invasions). **C-3.2:** Identifies reasons behind harmony and conflict among social groups and communities, in their region and elsewhere, and their impact on human societies.
CG-4: Understands the functioning of social, cultural, and political institutions and their impact on society, and the way individuals and collectives shape these institutions.	**C-4.1:** Collects, organises, and interprets information about various social, cultural, economic, and political institutions in their vicinity and region, and realises its significance for human society. **C-4.2:** Assesses the influence of social, cultural, and political institut -ions on an individual or group or community or society in general.
CG-5: Understands various forms of inequality and prejudice in society, from those prevalent in a family to those at a community or regional or national level, and also the initiatives and efforts at various levels to address these issues.	**C-5.1:** Identifies, explains, and raises questions about different forms of inequality, prejudice, and discrimination prevailing in one's own family, locality, region, and national and global levels. **C-5.2:** Identifies, explains, and appreciates efforts made at different levels through various (social, cultural, economic, and political) mechanisms and institutions, and what individuals can do to ensure equity, inclusion, and justice.
CG-6: Understands the spatial distribution of resources (from local to global), their conservation, the interdependence between natural phenomena and human life, and their environmental and other implications.	**C-6.1:** Explains key natural phenomena, such as climate, weather, ocean cycles, soil formation, and the flow of rivers, and how they are spatially distributed. **C-6.2:** Identifies the distribution of resources such as water, agriculture, raw materials, and services across geographies. **C-6.3:** Analyses Indian perspectives on and efforts towards conservation and sustainability, and advocates what more needs to be done, including in the context of global climate change. **C-6.4:** Correlates patterns of livelihoods with types of landforms, availability of resources, and climatic conditions and changes (local to global).

APSCERT

CURRICULAR GOAL (CG)	COMPETENCY (C)
CG-7: Appreciates the importance and meaning of being Indian (Bharatiya) by understanding (a) India's rich past and present including its glorious cultural unity in diversity, pluralism, heritage, traditions, literature, art, architecture, philosophy, medicine, science, and other contributions to humanity, and (b) other integrating factors despite the geographical diversity of India	**C-7.1 :** Explains India's unity in diversity by recognising commonalities in its rich and diverse cultural elements, languages, art, philosophical ideas, values, clothing, cuisines, traditions, festivals, trade, commerce, and health practices including Ayurveda and yoga. **C-7.2 :** Discovers the topographical diversity of the Indian landmass from the semiarid zone in the west and the areas of heavy rains in the northeast to the long coastal areas in the south and the snow-clad mountains in the north, as well as, the rich biodiversity of the country. **C-7.3 :** Appreciates India's tradition of inclusion across communities and social groups, and its influence in vast parts of the world through its cultural elements.
CG-8: Understands and appreciates the process of development of the Constit -ution of India and upholds its importance to promote democratic values in Indian society.	**C-8.1 :** Understands the need for a constitution for any country, especially India, and its deeper objectives. **C-8.2 :** Explains the process of formation of the Indian Constitution and understands the ideas and ideals of the national movement and India's civilisational heritage. **C-8.3 :** Explains the working of the three tiers of local self-government and appreciates its significance in upholding democracy at the grassroots level.
CG-9: Understands the processes of economic activities (production and consumption, trade, and commerce).	**C-9.1:** Explains the key elements of trade and commerce (commodity, production, consumption, and capital) and their impact on individual life and society.
CG-10: Understands and appreciates the contributions of India through history and in the present times, to the overall field of Social Science, including the different disciplines that constitute it.	**C-10.1:** Knows and explains the significant contributions of India to all matters (concepts, explanations, methods) studied within the curriculum, in an integrated manner along with the particular matter, illustratively, understands the strengths of India's democratic traditions through its history.
CG-11: In the curricular goals CG-1 to CG-10, there is a basic and adequate understanding of the history, geogr -aphy, and culture of the locality, region, and country.	***Note:*** Competencies for this Curricular Goal have already been incorporated under CG-1 to CG-10

APSCERT

CONTENTS

Chapter	Chapter Name	Month	Page No.
	Readiness (ಸಂಸಿದ್ಧತೆ)	June/ಜೂನ್	2-27
	Theme A – India and the World : Land and the People		
1.	Geographical Diversity of India ಭಾರತದೇಶ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ	July ಜುಲೈ	28-69
2.	Understanding the Weather ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು	July ಜುಲೈ	70-99
3.	Climates of India ಭಾರತದ ವಾಯುಗುಣ	July ಜುಲೈ	100-139
	Theme B – Tapestry of the Past		
4.	New Beginnings : Cities and States ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳು, ನಗರಗಳ ಉದಯ	July ಜುಲೈ	140-161
5.	The Rise of Empires ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಉದಯ	August ಆಗಷ್ಟ್	162-217
6.	The Age of Reorganisation ಮರು ಸಂಘಟನೆ ಯುಗ	August ಆಗಷ್ಟ್	218-261
	Theme C – Our Cultural Heritage and Knowledge Traditions		
7.	How the Land Becomes Sacred? ಭೂಮಿ ಹೇಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ?	September ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್	262-295
	Theme D – Governance and Democracy		
8.	From the Rulers to the Ruled: Types of Governments ಆಡಳಿತಗಾರರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜನರವರೆಗೆ : ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧಗಳು	September ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್	296-337
	Theme E – Economic Life Around Us		
9.	From Barter to Money ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯದವರೆಗೆ	September ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್	338-367
10.	Understanding Markets ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು	October ಅಕ್ಟೋಬರ್	368-407
11.	Integrated AI (ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜನೆ)	October/ಅಕ್ಟೋಬರ್	408-427
	Glossary (ಪದಕೋಶ)		428-431
	Mind Map (ಮನೋಚಿತ್ರ)		434

B5C3I7
Teacher Corner

F8U6U7
Student Corner

AP SCERT

DAY 1

READINESS

LONGITUDES AND LATITUDES

Q8T3U7

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Recall the concepts of latitude and longitude.
2. Identify the longitudes and latitudes of india and Andhra Pradesh.

Teacher Activity

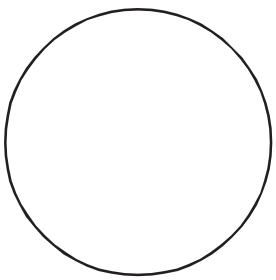
Discuss the students about the concepts related to latitudes and longitudes.

Student Activity

1. writes down the major latitudes and longitudes in the book.
2. Find out the location of Andhra Pradesh and India with help of teacher.

ACTIVITY - 1 :

Draw & name the major latitudes and longitudes below in the circle.

ACTIVITY 2 :

Write the longitudes and latitudes of the

1. India's location ..... latitudes, ... longitudes.
2. Andhra Pradesh's location ..... latitudes, ... longitudes.

ACTIVITY 3 :

1. ..... is an imaginary line about which a body rotates.
2. 23½° Narthern latitude .....
3. ..... are imaginary lines that run parallel to the equator.
4. ..... are imaginary lines that run between the North pole and South pole.
5. ..... is the half of the earth that lines Norht of the Equator.

AP SCERT

ದಿನ 1

ಸಂಸಿದ್ಧತೆ

ರೇಖಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳು

S5G1J3

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
2. ಭಾರತದ ಮತ್ತು ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

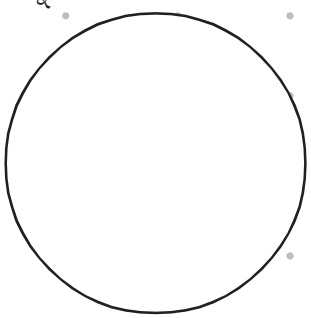

ಪ್ರಮುಖ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

1. ಮುಖ್ಯ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವರು.
2. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವರು.

ಚಟುವಟಿಕೆ–1:

ಕೆಳಗೆ ನೀಡಲಾದ ವೃತ್ತದ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶದ ಮುಖ್ಯ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಎಳೆಯಿರಿ.

ಚಟುವಟಿಕೆ–2:

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸ್ಥಳಗಳ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ. .

1. ಭಾರತದ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳು ..... ರೇಖಾಂಶಗಳು.....
2. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳು ..... ರೇಖಾಂಶಗಳು .....

ಚಟುವಟಿಕೆ–3:

1. ..... ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರೇಖೆ .
2. 23½° ಉತ್ತರ ಅಕ್ಷಾಂಶ .....
3. ಸಮಭಾಜಕ ವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ಚಲಿಸುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರೇಖೆಗಳು .....
4. ಉತ್ತರ ಧ್ರುವ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಧ್ರುವದ ನಡುವೆ ಹಾದು ಹೋಗುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರೇಖೆಗಳು .....
5. ಸಮಾಭಾಜಕದ ಭೂಮಧ್ಯ ರೇಖೆಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಭೂಮಿಯ ಭಾಗ .....

AP SCERT

DAY 2

KEYWORDS OF GEOGRAPHY

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Understand the meanings of keywords of geography.
2. Apply the knowledge in the process of learning geography.

Teacher introduce the new words and ask the students to read the keywords aloud, write them as homework

Learn new words from geography and write them in notebook Geography

KEY WORDS - DEFINITIONS

Landform / Water Body	Definition
Mountain	A very high land with a peak.
Plateau	A high, flat land above the area around it.
Desert	A very dry area with little vegetation.
Valley	A low area between mountains or hills.
Waterfall	A river falling from a high place.
Delta	A triangle of land at a river's mouth.
River	A natural flowing stream of water.
Island	A land surrounded by water.
Peninsula	Land with water on three sides.
Plain	A large, flat area of land.
Gulf	A part of sea partly enclosed by land.
Bay	A broad inlet of the sea.
Sea	A large body of salty water.
Ocean	The biggest body of water.
Lake	A large water body in the land.

APSCERT

ದಿನ 2 ಭೂಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ಭೂಗೋಳದ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.
2. ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವರು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಲು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮನೆಕೆಲಸವಾಗಿ ಕೊಡುವರು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಭೂಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಬಂಧಿತ ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ನೋಡಟು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು – ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು

ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಜಲಭಾಗಗಳು	ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು
ಪರ್ವತ	ಕಡಿದಾದ ಇಳಿಜಾರುಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಖರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶ.
ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ	ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರದ, ಸಮತಟ್ಟಾದ ಭೂಮಿ.
ಮರುಭೂಮಿ	ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಮತ್ತು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಅರಣ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಹೊಂದಿರುವ ಶುಷ್ಕ ಪ್ರದೇಶ.
ಕಣಿವೆ	ಪರ್ವತಗಳು ಅಥವಾ ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವಿನ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶ.
ಜಲಪಾತ	ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಬೀಳುವ ನದಿ ಅಥವಾ ಪ್ರವಾಹ.
ಡೆಲ್ಟಾ	ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವ ಮೊದಲು ಶೇಖರಣೆಗೊಂಡ ಫಲವತ್ತಾದ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ತ್ರಿಕೋನ ಪ್ರದೇಶ.
ನದಿ	ಸಮುದ್ರ, ಸರೋವರ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ನದಿಗೆ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹರಿವು.
ದ್ವೀಪ	ನೀರಿನಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾದ ಭೂಮಿ.
ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ	ಮೂರು ಕಡೆ ನೀರಿನಿಂದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಕಡೆ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆದಿರುವ ಭೂಮಿ.
ಮೈದಾನ	ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶ.
ಗಲ್ಫ್	ಸಾಗರದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಾಗವು ಕಿರಿದಾದ ಒಳಹರಿವಿನಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಭಾಗಶಃ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಕೊಲ್ಲಿ	ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಮುದ್ರದ ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕಾರದ ಕರಾವಳಿ.
ಸಮುದ್ರ	ಮಹಾ ಸಮುದ್ರಕ್ಕಿಂತ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಇರುತ್ತಾ ಪಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಉಪ್ಪು ನೀರಿನ ಜಲ ಭಾಗ.
ಸಾಗರ	ಅತಿದೊಡ್ಡ ಜಲಭಾಗ.
ಸರೋವರ	ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೊಡ್ಡ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹ.

APSCERT

DAY 3 OUR STATE - ANDHRA PRADESH

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. locate the boundaries of andhra pradesh in a map.

Teacher Activity

1. The teacher initiates a discussion to introduce Andhra Pradesh.
2. Teacher makes the students write the new districts of Andhra Pradesh and mark the boundaries in the given map.

Student Activity

Locate the boundaries and identify the newly created distrcits.

MAAPING SKILLS :

Activity 1 : Locate the boundries of Andhra Pradesh.

Activity 2 : Locate the newly Formed Districts Polavaram, Markapuram in the map (use the same map given here).

AP SCERT

ದಿನ 3 ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ – ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವರು. .

ಶಿಕ್ಷಕರ ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.
2. ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಂತೆ ಮತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

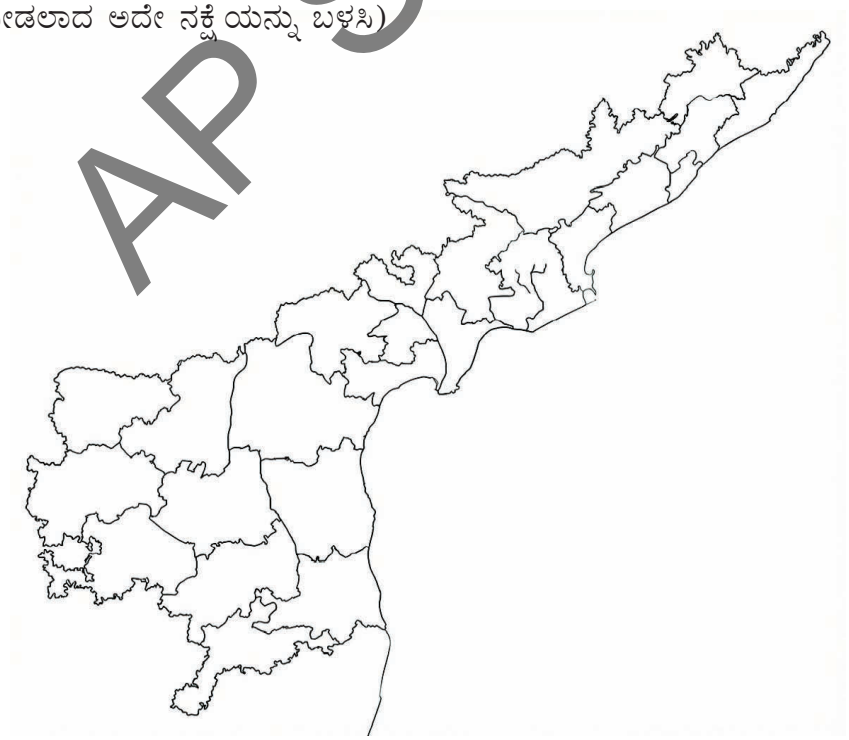
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಗಡಿಗಳನ್ನು, ಹೊಸದಾಗಿ ರಚಿಸಲಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವರು.

ಮ್ಯಾಪಿಂಗ್ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು :

ಚಟುವಟಿಕೆ–1 : ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.

ಚಟುವಟಿಕೆ–2 : ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ರಚನೆಯಾದ 3 ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಪೋಲವರಂ, ಮಾರ್ಕಾಪುರಂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ. (ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಅದೇ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ)

AP SCERT

DAY 4

KEYWORDS OF HISTORY

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Learn new words from history and Use the keywords to understand the history lessons better.

The teacher initiates discussion to introduce key words from history.

Quick oral quize : One student says the word the other tells its meaning.

ACTIVITY - Read the keyword and write them in notebook.

S.No.	Keyword	Definition
1.	Ancient	Very old, belonging to a time thousands of years ago.
2.	Mediaeval (Medieval)	The period of history between ancient and modern times, roughly from the 5th to the 15th century.
3.	Excavation	The process of digging the earth to find remains of past human life such as tools, buildings, or bones.
4.	Historian	A person who studies and writes about the past using historical sources.
5.	History	The study of past events, and human life.
6.	Archaeologist	A person who studies ancient remains like tools, pottery, and bulidings to learn about the past.
7.	Kingdom	A country or region ruled by a king or queen.
8.	Empire	A lange group of countries or regions ruled by one emperer or rules.
9.	Invasion	When an army enters another country by force to take control of it.
10.	Culture	The customs, traditions, beliefs, language, and way of life of a group of people.

AP SCERT

ದಿನ 4 ಇತಿಹಾಸದ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇತಿಹಾಸದ ಪಾಠಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಶಿಕ್ಷ ಕರು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೌಖಿಕ ರಸಪ್ರಶ್ನೆ : ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ – ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು.

1.	ಪ್ರಾಚೀನ	ಬಹಳ ಹಳೆಯದು, ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು.
2.	ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ	ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ನಡುವಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಅವಧಿ (ಸರಿಸುಮಾರು 5 ರಿಂದ 15ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ).
3.	ಉತ್ಖನನ	ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ಬಳಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು, ಭವನಗಳು, ಮೂಳೆಗಳಂತಹ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.
4.	ಇತಿಹಾಸಕಾರ	ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪುರಾವೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಭೂತಕಾಲವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಬರೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿ.
5.	ಇತಿಹಾಸ	ಹಿಂದಿನ ಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾನವ ಜೀವನದ ಅಧ್ಯಯನ.
6.	ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ	ಭೂತಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಕರಣಗಳು, ಮಡಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳಂತಹ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ.
7.	ರಾಜ್ಯ	ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿಯಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುವ ದೇಶ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶ.
8.	ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ	ಒಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಥವಾ ರಾಜನಿಂದ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುವ ದೇಶಗಳು ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಒಂದು ಸಮೂಹ.
9.	ಆಕ್ರಮಣ	ಒಂದು ಸೈನ್ಯವು ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸುವುದು.
10.	ಸಂಸ್ಕೃತಿ	ಒಂದು ಗುಂಪಿನ ಜನರ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜೀವನ ವಿಧಾನ.

APSCERT

DAY 5

WEATHER

Learning Outcomes : Students will be able to -

Understand the meaning of weather and its components.

The teacher initiates the discussion on the concept of weather and its influence on us.

Writes down answers and draws the picture.

ACTIVITIES :

I. Write all the places you and classmates have visited in summer vacation.

II. You might have observed that the summer was incredibly hot. Did it remain the same all days were there any differences in conditions. yes this change of conditions frequently called weather. Here is a clear definition to weather. Understand it with help of your teacher.

Weather : Weather is a state of the Earth's atmosphere at a particular time and place.

Write the differences in weather conditions of summer, winter and rainy seasons in your notebook.

III. Draw pictures showing different weather conditions (Sunny, rainy, clowdy, windy)

AP SCERT

ದಿನ 5 ಹವಾಮಾನ

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಅದರ ಘಟಕಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಹವಾಮಾನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪ್ರಭಾವದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

I. ಬೇಸಿಗೆ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

II. ಬೇಸಿಗೆ ನಂಬಲಾಗದಷ್ಟು ಬಿಸಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ನೀವು ಗಮನಿಸಿರಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ದಿನವೂ ಅದು ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತೇ? ಅಥವಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿದ್ದವಾ? ಹೌದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹವಾಮಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹವಾಮಾನದ ಸ್ಪಷ್ಟ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಇಲ್ಲಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಹವಾಮಾನ : ಹವಾಮಾನ ಎಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆ.

ಬೇಸಿಗೆ, ಚಳಿಗಾಲ ಮತ್ತು ಮಳೆಗಾಲದ ಹವಾಮಾನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ನೋಟ್ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

III. ವಿವಿಧ ಹವಾಮಾನಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ. (ಬಿಸಿಲು, ಮಳೆ, ಮೋಡ ಕವಿದ ವಾತಾವರಣ, ಗಾಳಿ).

AP SCERT

DAY 6

ORGANS OF GOVERNMENT

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Recalls his previous knowledge about organs of the government.
2. Differentiate the organs of the government.

Teacher Activity

The teacher initiates a discussion to introduce the concept.

Student Activity

Read the words and definitions given in the picture.

Classify the following into legislature, executive and judiciary.

ORGANS OF GOVERNMENT

LEGISLATURE	EXECUTIVE	JUDICIARY
This is decision (laws)making body	This is decision (laws)implementing body	This is the system of courts that interprets the laws
Parliament of India	Rastrapathi Bhavan	Supreme Court

AP SCERT

Answer the questions below.

- Who makes the laws in our country?
- Who implements or carries out the laws?
- Who gives justice and solves disputes in a country?
- Name the three organs of the government.
- Which organ of the government runs the day-to-day administration?

ದಿನ 6 ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ಸರ್ಕಾರದ ಅಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
2. ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವರು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ಚಟುವಟಿಕೆ

ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

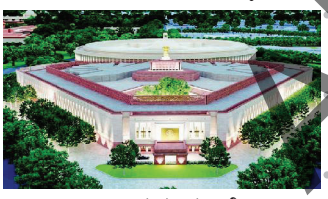
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಓದುವರು.

ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಶಾಸಕಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ.

ಸರ್ಕಾರದ ಅಂಗಗಳು

ಶಾಸಕಾಂಗ
ಇದು ನಿರ್ಧಾರ (ಕಾನೂನು)ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಸ್ಥೆ

ಶಾಸನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಭಾರತದ ಸಂಸತ್ತು

ಕಾರ್ಯಾಂಗ
ಇದು ನಿರ್ಧಾರ (ಕಾನೂನುಗಳು) ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಅಂಗ

ಕಾರ್ಯಾನಿರ್ವಾಹಕ ಅಂಗ
ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಭವನ

ನ್ಯಾಯಾಂಗ
ಇದು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ನ್ಯಾಯಾಂಗಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ನ್ಯಾಯವ್ಯವಸ್ಥೆ
ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟ್

ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಿ.

- ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಯಾರು ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ?
- ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಯಾರು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ?
- ದೇಶದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ನೀಡುವವರು ಮತ್ತು ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವರು ಯಾರು?
- ಸರ್ಕಾರದ ಮೂರು ಅಂಗಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ?
- ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವ ಅಂಗವು ದಿನನಿತ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ?

AP SCERT

DAY 7

LOCAL GOVERNMENT

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Recalls their previous knowledge about the local government.

Teacher initiates the discussion on the concepts related to the local government.

1. Read the table and fill with corret answers (with the help of your teacher).

Designation	Elected by	Direct / Indirect Election
World Member		
Sarpanch		
Upa-sarpanch		
MPTC		
ZPTC		
Mandal Parishad President		
Zilla Parishad Chairman		
Muncipal Chairman		
Mayor		

2. Write the facilities that are available in your village and facilites that are not available.

Available facilities	Not available facilities

AP SCERT

ದಿನ 7 ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಲು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

1. ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಓದಿ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಸಿ. (ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯಾದಿಂದ).

ಹುದ್ದೆ	ಯಾರು ಆಯ್ಕೆಮಾಡುವರು	ನೇರ/ಪರೋಕ್ಷ ಚುನಾವಣೆ
ಸರ್ಪಂಚ್ (ಅಧ್ಯಕ್ಷ)		
ಉಪ ಸರ್ಪಂಚ್		
ಎಂ.ಪಿ.ಟಿ.ಸಿ.		
ಜೆಡ್.ಪಿ.ಟಿ.ಸಿ.		
ಮಂಡಲ ಪರಿಷತ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು		
ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು		
ಪುರಸಭೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ರು		
ಮೇಯರ್		

2. ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು	ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

AP SCERT

DAY 8

MAPPING SKILLS

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Locate the states and union territories of India in the map.

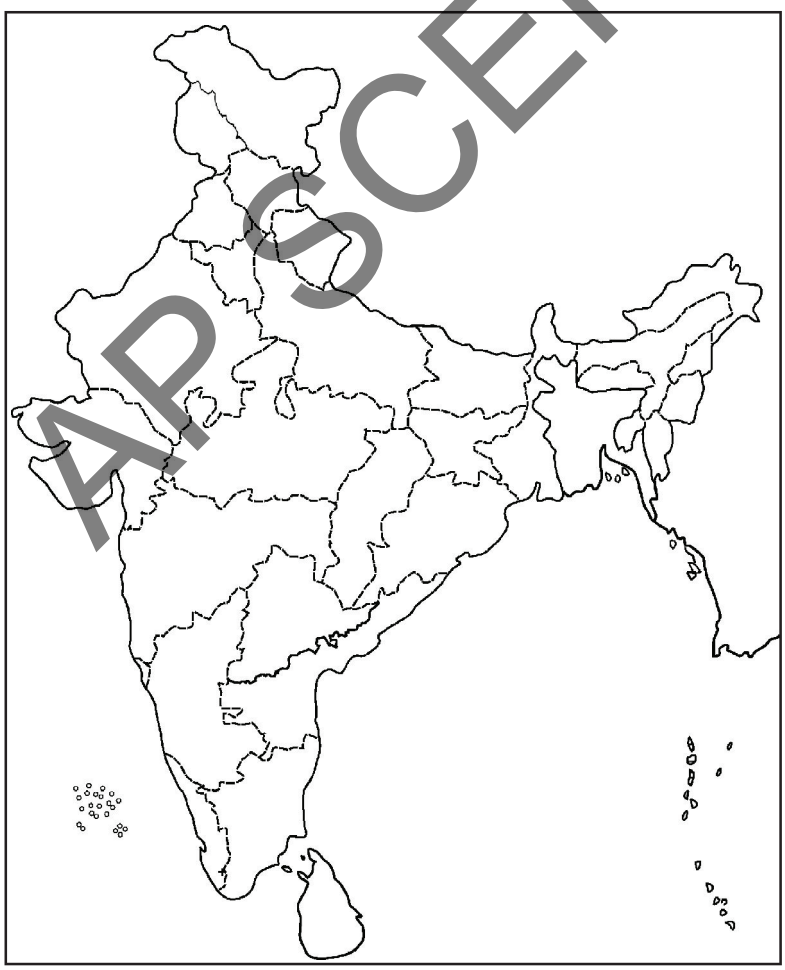
Teacher Activity

Teh teacher initiates the discussion on the states and union territories.

Student Activity

Label the states and union territories in the given map of India.

ACTIVITY -

AP SCERT

ದಿನ 8 ನಕ್ಷೆ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲರು .

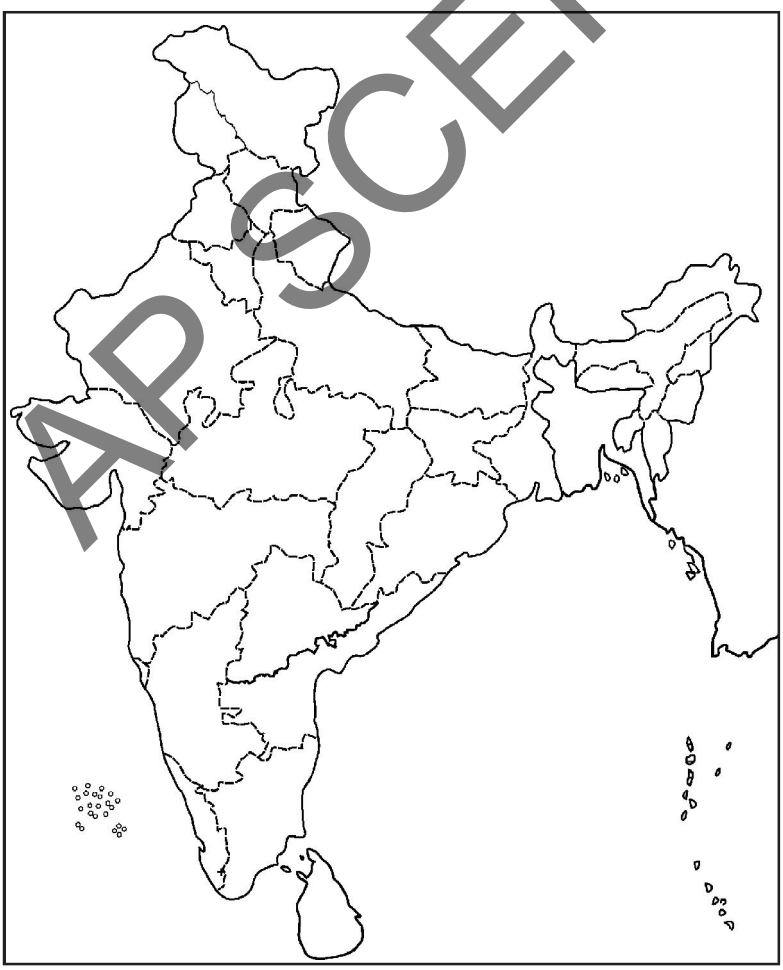
ಶಿಕ್ಷಕರ ಚಟುವಟಿಕೆ

ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ನೀಡಿರುವ ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ. .

ಚಟುವಟಿಕೆ–

AP SCERT

DAY 9

KEYWORDS OF POLITICAL SCIENCE

Learning Outcomes : Students will be able to -

Learn new words from Political Science and use them to understand the content better.

The teacher initiates the discussion to introduce keywords from the Political Science.

Reads the keywords with proper pronunciation with the help of their teacher and write them in their notes.

ACTIVITY -

1. **Government :** The government is a group of people who run the country and make decisions for the people.
2. **Democracy :** Democracy is a form of government where people choose their leaders by voting.
3. **Monarchy :** A monarchy is a system of government where a king or queen rules the country.
4. **Elections :** Elections are the process of choosing leaders by voting.
5. **Universal Adult Franchise :** Universal adult franchise means all citizens above 18 years have the right to vote.
6. **Representatives :** Representatives are people elected by citizens to speak and make decisions on their behalf.
7. **Constitution :** The constitution is the highest law of a country that explains how the country is governed.
8. **Parliamentary System :** A parliamentary system is a system where the government is formed by representatives elected to the parliament.
9. **Rule of Majority :** Rule of majority means the decision supported by most people is accepted.
10. **Bill :** A bill is a proposed law that is discussed in the parliament before it becomes a law.

AP SCERT

ದಿನ 9 ರಾಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

ರಾಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವರು ಮತ್ತು ಪದಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವರು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ಚಟುವಟಿಕೆ

ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಮ್ಮ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋಟುಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ–

1. **ಸರ್ಕಾರ :** ಸರ್ಕಾರವು ದೇಶವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮತ್ತು ಜನರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಜನರ ಗುಂಪಾಗಿದೆ.
2. **ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ :** ಜನರು ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ನಾಯಕರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಎನ್ನುವರು.
3. **ರಾಜಾಡಳಿತ :** ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವವು ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿ ದೇಶವನ್ನು ಆಳುವ ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.
4. **ಚುನಾವಣೆಗಳು :** ಚುನಾವಣೆಗಳು ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ನಾಯಕರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ.
5. **ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕರ ಮತದಾನ ಹಕ್ಕು :** ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕರ ಮತದಾನ ಹಕ್ಕು ಎಂದರೆ 18 ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ನಾಗರಿಕರು ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.
6. **ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು :** ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಾಗರಿಕರಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಜನರು.
7. **ಸಂವಿಧಾನ :** ಸಂವಿಧಾನವು ಒಂದು ದೇಶದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಕಾನೂನಾಗಿದ್ದು ಅದು ಆ ದೇಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.
8. **ಸಂಸದೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ :** ಸಂಸದೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆಯಾಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.
9. **ಬಹುಮತದ ನಿಯಮ :** ಬಹುಮತದ ನಿಯಮ ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
10. **ಮಸೂದೆ :** ಮಸೂದೆಯು ಪ್ರಸ್ತಾವಿತ ಕಾನೂನಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಕಾನೂನಾಗುವ ಮೊದಲು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

AP SCERT

DAY 10 KEYWORDS OF ECONOMICS

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Learn new words from economics and Use the keywords to understand the lessons better.

The teacher initiates the discussion to introduce key words from the Economics.

Reads the keywords with proper pronunciation with the help of their teacher and write them in their notes.

ACTIVITY : Read the keyword and write them in notebook.

1. **Market :** A market is a place where people buy and sell goods and services.
2. **Producer :** A producer is a person who makes or grows goods such as farmers, craftsmen, or factory workers.
3. **Consumer :** A consumer is a person who buys and uses goods.
4. **Shop :** A shop is a place where goods are sold to customers.
5. **Supermarket :** A supermarket is a large shop where many different goods are sold in one place.
6. **Weekly Market :** A weekly market is a market that opens once a week in a particular place.
7. **Shopping Mall :** A shopping mall is a big building with many shops under one roof.
8. **Price :** The price is the amount of money paid to buy something.
9. **Wholesale Market :** A wholesale market is a place where goods are sold in large quantities to traders.
10. **Transaction :** A transaction is a process of exchanging goods, services, or money.

AP SCERT

ದಿನ 10 ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವರು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಪಾಠಗಳನ್ನುಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಮ್ಮ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋಟು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ – ಕೆಳಗಿನ ಮುಖ್ಯ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿ ನಿಮ್ಮ ನೋಟ್‌ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

1. **ಮಾರುಕಟ್ಟೆ :** ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದರೆ ಜನರು ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳ.
2. **ಉತ್ಪಾದಕ :** ಉತ್ಪಾದಕ ಎಂದರೆ ರೈತರು, ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಕೆಲಸಗಾರರಂತಹ ಸರಕುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಅಥವಾ ಬೆಳೆಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ.
3. **ಗ್ರಾಹಕ** ಗ್ರಾಹಕ ಎಂದರೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಬಳಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ.
4. **ಅಂಗಡಿ :** ಅಂಗಡಿ ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶ.
5. **ಸೂಪರ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್ :** ಸೂಪರ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಭಿನ್ನ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ದೊಡ್ಡ ಅಂಗಡಿ.
6. **ವಾರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ / ಸಂತೆ :** ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತೆರೆಯುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ವಾರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ / ಸಂತೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.
7. **ಶಾಪಿಂಗ್ ಮಾಲ್ :** ಶಾಪಿಂಗ್ ಮಾಲ್ ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ಸೂರಿನಡಿ ಅನೇಕ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡ.
8. **ಬೆಲೆ :** ಬೆಲೆ ಎಂದರೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಖರೀದಿಸಲು ಪಾವತಿಸುವ ಹಣದ ಮೊತ್ತ.
9. **ಸಗಟು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ :** ಸಗಟು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳ.
10. **ವಹಿವಾಟು :** ವಹಿವಾಟು ಎಂದರೆ ಸರಕುಗಳು, ಸೇವೆಗಳು ಅಥವಾ ಹಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.

AP SCERT

DAY 11

LANDFORMS AROUND US

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Understand the concepts of landforms with examples.

Teacher Activity

Teacher initiates discussion on the types of landforms with examples.

Student Activity

ACTIVITY - Colour these land forms and write one key feature of each.

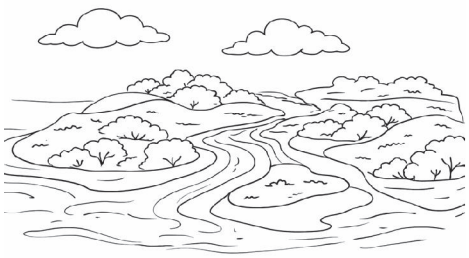
Mountains

Plateau

Plains

Delta

AP SCERT

Match the following mountain ranges with the districts in which they are found.

1. Yarada and ananthagiri hills	A. Kurnool
2. Konda palli hills	B. Visakhapatnam
3. Nallamala hills	C. NTR
4. Seshachalam hills	D. Eluru
5. Papikondalu	E. Tirupathi

ದಿನ 11 ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳು

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

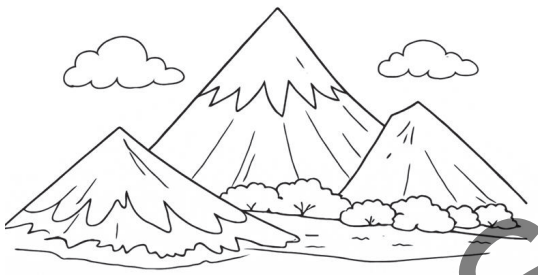
1. ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ಚಟುವಟಿಕೆ

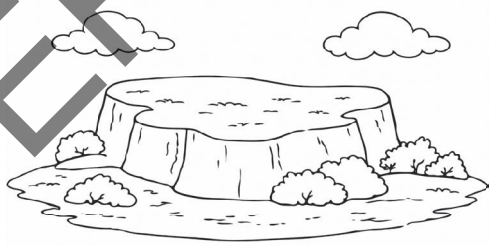
ಶಿಕ್ಷಕರು ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಕುರಿತು ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. .

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಚಟುವಟಿಕೆ – ಈ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಾಕಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಪರ್ವತಗಳು

ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ

ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶ (ಮೈದಾನಗಳು)

ಡೆಲ್ಟಾ

ಕೆಳಗಿನ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಅವು ಕಂಡುಬರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ.

1.	ಯುರಾಡಾ ಮತ್ತು ಅನಂತಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು	ಎ)	ಕರ್ನೂಲು
2.	ಕೊಂಡಪಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು	ಬಿ)	ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣ
3.	ನಲ್ಲಮಲ್ಲ ಬೆಟ್ಟಗಳು	ಸಿ)	ಎನ್.ಟಿ.ಆರ್.
4.	ಶೇಷಚಲಂ ಬೆಟ್ಟಗಳು	ಡಿ)	ಏಲೂರು
5.	ಪಾಪಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು	ಇ)	ತಿರುಪತಿ

AP SCERT

DAY 12

UNITY IN DIVERSITY

Learning Outcomes : Students will be able to -

1. Recall their previous knowledge about Unity in Diversity in previous class.

Make students recall the lessons from previous classes.

Complete the work given below.

ACTIVITY - 1 : Match the following.

Column A - Religion	Column B - Sacred Book
1. Hinduism	A. Quran
2. Islam	B. Tripitikas
3. Christianity	C. Angas
4. Buddhism	D. Guru Granth Sahib
5. Sikhism	E. Bible
6. Jainism	F. Bhagavad-Gita

ACTIVITY - 2 : Write different languages, festivals you know.

ACTIVITY - 3 : Write the names of 22 languages recognised by the Indian constitution.

AP SCERT

ದಿನ 12 ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆ

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು –

1. ಹಿಂದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿಂದಿನ ತರಗತಿಗಳ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವರು.

ಕೆಳಗೆ ನೀಡಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ.

ಚಟುವಟಿಕೆ–1 : ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ.

ಪಟ್ಟಿ – ಎ– ಧರ್ಮ	ಪಟ್ಟಿ – ಬಿ – ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥ
1. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ	ಎ) ಕುರಾನ್
2. ಇಸ್ಲಾಂ	ಬಿ) ತ್ರಿಪೀಠಿಕೆಗಳು
3. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮ	ಸಿ) ಅಂಗಗಳು
4. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ	ಡಿ) ಗುರುಗ್ರಂಥ ಸಾಹಿಬ್
5. ಸಿಖ್ ಧರ್ಮ	ಇ) ಬೈಬಲ್
6. ಜೈನ್ ಧರ್ಮ	ಎಫ್) ಭಗವದ್ಗೀತೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ–2 : ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳು, ಹಬ್ಬಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

ಚಟುವಟಿಕೆ–3 : ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ 22 ಭಾಷೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

AP SCERT

SLIP TEST

PART – A : Fill in the Blanks (Knowledge & Mechanical)

1. The imaginary lines running east to west on the globe are called .....
2. Weather is the condition of the Earth's ..... at a particular time and place.
3. The three organs of government are Legislature, ... and .....
4. A proposed law is called a .....
5. A market that opens once a week is called a ..... market.

PART – B: Multiple Choice Questions (Understanding & Application)

6. Which of the following is an example of a producer? ( )
   A) Farmer B) Student C) Teacher D) Doctor
7. Which type of government is ruled by a king or queen? ( )
   A) Democracy B) Republic
   C) Monarchy D) Parliamentary system
8. Which organisation conducts elections in India? ( )
   A) Parliament B) Election Commission
   C) Supreme Court D) President
9. A large building with many shops under one roof is called: ( )
   A) Weekly Market B) Shopping Mall
   C) Shop D) Wholesale Market
10. The rule that accepts the decision supported by most people is called:
    A) Democracy B) Rule of Majority ( )
    C) Constitution D) Monarchy

PART – C: Short Answer (Understanding & Application)

11. What is weather?
12. Name any two facilities available in your village or town.
13. What is a market? Write about the markets in your surroundings.

PART – D: Creative Question

13. If you live in a mountain area, how would your lifestyle be different from your present living place. Write in your own words.

AP SCERT

ಕಿರು ಪರೀಕ್ಷೆ

ಭಾಗ – 1: ಖಾಲಿ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ (ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕ)

1. ಭೂಗೋಳದ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಸಾಗುವ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ..... ಹೀಗೆ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.
2. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ..... ಎನ್ನುವರು.
3. ಸರ್ಕಾರದ ಮೂರು ಅಂಗಗಳು ಶಾಸಕಾಂಗ, ... ಮತ್ತು .....
4. ಪ್ರಸ್ತಾವಿತ ಕಾನೂನನ್ನು ..... ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.
5. ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ತೆರೆಯುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ..... ಎನ್ನುವರು.

ಭಾಗ – 2: ಬಹು ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು (ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯ)

6. ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಉತ್ಪಾದಕರಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ? ( )

   ಎ) ರೈತ ಬಿ)ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಿ) ಶಿಕ್ಷಕ ಡಿ) ವೈದ್ಯರು

7. ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿ ಆಳುತ್ತಾರೆ ? ( )

   ಎ) ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಬಿ) ಗಣರಾಜ್ಯ ಸಿ) ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಡಿ) ಸಂಸದೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

8. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಸ್ಥೆ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ? ( )

   ಎ) ಸಂಸತ್ತು ಬಿ) ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ ಸಿ) ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್ ಡಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

9. ಒಂದೇ ಸೂರಿನಡಿ ಅನೇಕ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ? ( )

   ಎ) ವಾರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬಿ) ಶಾಪಿಂಗ್ ಮಾಲ್

   ಸಿ) ಅಂಗಡಿ ಡಿ) ಸಗಟು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ

10. ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ನಿಯಮವನ್ನು ಏನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ? ( )

    ಎ) ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಬಿ) ಬಹುಮತದ ನಿಯಮ

    ಸಿ) ಸಂವಿಧಾನ ಡಿ) ರಾಜ ಪ್ರಭುತ್ವ

ಭಾಗ – 3: ಸಣ್ಣ ಉತ್ತರ (ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯ)

11. ಹವಾಮಾನ ಎಂದರೇನು?
12. ನಿಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
13. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದರೇನು? ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

ಭಾಗ – 4: ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಶ್ನೆ

14. ನೀವು ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತುತ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ? ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

AP SCERT

CHAPTER

1

GEOGRAPHICAL DIVERSITY OF INDIA

F3C7H7

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Identify the diverse geographical features of India. (CG - 1)
- Classify and compare the different geographical features of India. (CG - 1)
- Appreciate the rich geographical diversity of India and its role in shaping Indian civilisation. (CG - 4)
- Analyse the key role of the Aravalli Range in shaping the geography and climate of the north-western India. (CG - 4)
- Locate major physical features and the states with significant tribal communities on the map of India. (CG - 4)

© NCERT not to be republished

"To us, by its very geography, the country [India] appears to be quite distinct from other countries, and that itself gives it a certain national character." - Sri Aurobindo

Fig. 1.1. Jog Falls in Karnataka. Notice the plateau and the waterfalls. The power of the waterfall is converted into electricity (hydroelectricity; 'hydro' means water) through special turbines.

The Big Questions ?

1. *What are some key geographical features of India?*
2. *How does India's geographical diversity affect our lives?*

ಅಧ್ಯಾಯ

1

ಭಾರತದೇಶ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

V4L8Q2

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

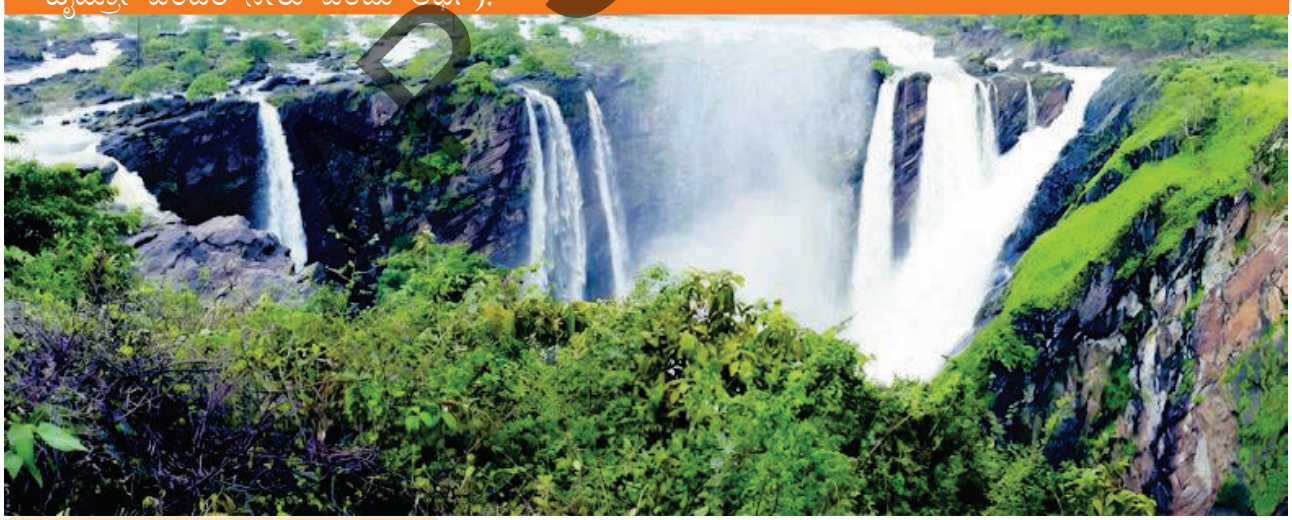
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವರಾಗುತ್ತಾರೆ :

- ಭಾರತ ದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG - 1)
- ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG - 1)
- ಭಾರತದ ನಾಗರೀಕತೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ವರೂಪಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG - 4)
- ವಾಯುವ್ಯ ಭಾರತದ ಹವಾಮಾನ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅರಾವಳಿ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG - 4)
- ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮೂಹಗಳು ವಾಸಿಸುವ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಭೂಪಟದಲ್ಲಿ ಗುರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG - 4)

"ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ಭಾರತ ದೇಶ ಇತರ ದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದೆ."

–ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು.

ಚಿತ್ರ 1.1 ಕರ್ನಾಟಕದ ಜೋಗ್ ಜಲಪಾತ: ಜಲಪಾತ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಜಲಪಾತದ ಮೂಲಕ ಬರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಟರ್ಬೈನ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಜಲ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. (ಹೈಡ್ರೋ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಸಿಟಿ – ಹೈಡ್ರೋ ಎಂದರೆ ನೀರು ಎಂದು ಅರ್ಥ).

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. ಭಾರತ ದೇಶದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವುವು?
2. ಭಾರತದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ?

© NCERT

In 1984, Rakesh Sharma, the first Indian astronaut to go into space, spoke with the then Prime Minister of India, Indira Gandhi. When she asked him, "How does India look from space?", he replied, "Sare jahan se achchha" - better than the whole world. (This is the title of a well-known poem of the early 20th century.)

Look at the map of India at the end of this book. What are you able to observe? Recall your lesson on different types of landforms - mountains, plains and plateaus. Which landforms can you identify on the map? What do the different colours on the map mean? (Hint: The legend on the map shows the heights of each area.)

As you go through this chapter, remember to refer periodically to the physical map.

India is the seventh-largest country in the world, and a part of Asia. Along with its neighbours-Pakistan, Bangladesh, Nepal, Bhutan, Sri Lanka, and Myanmar it forms the region known as the Indian Subcontinent (subcontinent: since it is part of the continent of Asia). Often, for the purpose of discussion, we refer to five regions - the great mountain zone, the plains of the Ganga and the Indus, the desert region, the southern peninsula, and the islands. In this chapter, we will 'fly' over these zones, providing you with a bird's eye view of these features and offering glimpses of what things look like in closeup at some of these places. It would be difficult to go into all the details at this stage since, as you will soon see, India is large and diverse.

The Himalayan Mountain range stands as a natural barrier in the north, while the Thar Desert and the Arabian Sea mark its western limits. To the south, the Indian Ocean and to the east, the Bay of Bengal form a natural boundary. These geographical features create a separation between India and the rest of the continent and have played a crucial role in shaping India's climate, culture, and history.

→ Do you recall your lesson on latitudes and longitudes? Look at the map. Can you read, approximately, the latitude and longitude where India lies?

→ Identify the above features on India's physical map.

AP SCERT

1984ರಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಹೋದ ಮೊದಲ ಭಾರತೀಯ ಗಗನಯಾತ್ರಿ ರಾಕೇಶ್ ಶರ್ಮಾ ಅವರು ಅಂದಿನ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. "ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶದಿಂದ ಭಾರತ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ"? ಎಂದು ಅವರು ಕೇಳಿದಾಗ ಅತನು "ಸಾರೆ ಜಹಾನ್‌ಸೆ ಅಚ್ಚಾ" (ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿಗಿಂತ ಭಾರತದೇಶ ಚನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದನು. (ಇದು 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿತೆಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಾಗಿದೆ).

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ. ನೀವು ಏನನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ? ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳಾದ – ಪರ್ವತಗಳು, ಮೈದಾನಗಳು, ಪ್ರಸ್ತಭೂಮಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಪಾಠವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಯಾವ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಬಹುದು? ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳು ಏನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ? (ಸೂಚನೆ: ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿನ ಸೂಚಿಕೆಯ (ಲೆಜೆಂಡ್) ಪ್ರತಿ ಪ್ರದೇಶದ ಎತ್ತರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ನೀವು ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಭೌತಿಕ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರಿ.

ಭಾರತವು ವಿಶ್ವದ ಏಳನೇ ಅತಿದೊಡ್ಡ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಏಷ್ಯಾದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಇದರ ನೆರೆಯ ದೇಶಗಳಾದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ್, ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ, ನೇಪಾಳ್, ಭೂತಾನ್, ಶ್ರೀಲಂಕಾ ಮತ್ತು ಮಯನ್ಮಾರ್‌ಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ 'ಭಾರತ ಉಪಖಂಡ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. (ಉಪಖಂಡ ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಏಷ್ಯಾಖಂಡದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ) ಭಾರತ ದೇಶವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಮಹಾ ಪರ್ವತ ವಲಯ, ಗಂಗಾ–ಸಿಂಧೂ, ಮೈದಾನಗಳು, ಮರುಭೂಮಿ ಪ್ರದೇಶ, ದಕ್ಷಿಣದ ಪರ್ಯಾಯದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ದ್ವೀಪಗಳು ಎನ್ನುವ ಐದು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ, ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪಕ್ಷಿ ನೋಟವನ್ನು ಹರಿಸೋಣ. (ಬೀರೋಣ) ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತವೆಯೋ ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸೋಣ. ಭಾರತವು ವಿಶಾಲವಾದುದು ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಂತರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಗಡಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರೆ, ಥಾರ್, ಮರುಭೂಮಿ, ಅರೇಬಿಯಾ ಸಮುದ್ರ ಅದರ ಪಶ್ಚಿಮ ಗಡಿಯಾಗಿವೆ. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಮುದ್ರ, ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಖಂಡದ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಭಾರತವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾ, ಭಾರತದ ವಾತಾವರಣ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶಗಳು ಪಾಠವನ್ನು ನೀವು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲಿರಾ? ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಭಾರತ ದೇಶವು ಯಾವ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ರೇಖಾಂಶಗಳ ನಡುವೆ ಇದೆ ಎಂಬ ಅಂದಾಜನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲಿರಾ?

→ ಭಾರತದ ಭೌತಿಕ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ.

AP SCERT

Let us now journey together from the Himalayas to the islands in the Indian Ocean, and onward to the east of India. The diverse colours on the map already give us a sense of the geographical diversity. Familiarise yourself with the legend on the map. The different colours indicate the altitudes.

The Himalayas

Look at the length of the Himalayan Range on the map. It is like a massive wall. From the legend, can you guess the altitude at different points of the Himalayas?

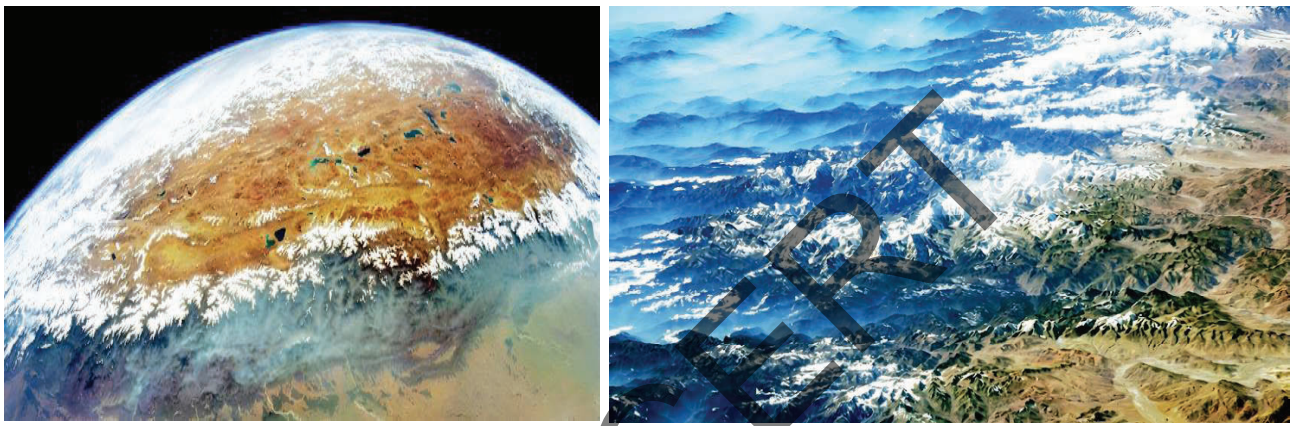

Fig. 1.2. These are satellite images of the Himalayan range. Note that the length of the range is about 2500 km.

AP SCERT

LET'S REMEMBER

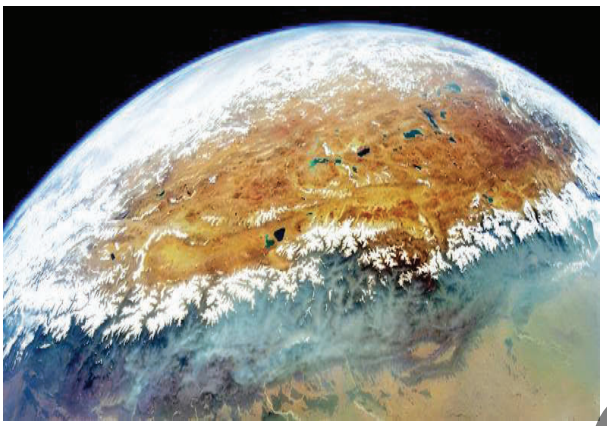
The Himalayas seem to touch the sky. In fact, many of its peaks are over 8000 metres in height and are together called the 'Eight Thousanders'. This mountain range stretches across six countries in Asia: India, Nepal, Bhutan, China, Pakistan, and Afghanistan. Can you name the highest mountain in the world?

In the summer, the snow on the mountains melts and feeds major rivers, such as the Ganga, Indus, and Brahmaputra. These rivers and their tributaries provide water for drinking, farming,and industrial use, connecting with the lives of hundreds of millions of people. Hence, the Himalayas are sometimes called the 'Water Tower of Asia'. The Himalayas are also important to many cultures and belief systems. The mountains themselves are considered sacred, and temples and monasteries have been built within them, attracting monks and spiritual seekers from around the world who come to pray and meditate.

ಈಗ ನಾವು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರದ ದ್ವೀಪಗಳವರೆಗೆ ಅನಂತರ ಭಾರತದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡೋಣ. ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ನಮಗೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೂಚಕಗಳನ್ನು (ಲೆಜೆಂಡ್) ಗಮನಿಸಿ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಎತ್ತರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತಗಳು:

ಭೂ ಪಟದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಉದ್ದವನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಇದು ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಗೋಡೆಯಂತಿದೆ. ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿನ ಸೂಚಕಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಹಿಮಾಲಯಗಳ ಎತ್ತರವನ್ನು ನೀವು ಊಹಿಸಬಲ್ಲಿರಾ?

ಚಿತ್ರ :1.2 ಇವು ಹಿಮಾಲಯ ಶ್ರೇಣಿಯ ಉಪಗ್ರಹ ಚಿತ್ರಗಳು ಈ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯ ಉದ್ದ ಅಂದಾಜು 2500 ಕಿ.ಮೀ. ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ

ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದರ ಅನೇಕ ಶಿಖರಗಳು 8000 ಮೀಟರ್‌ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಎಂಟು ಸಾವಿರದ ಮೀಟರ್‌ಗಳ ಶಿಖರಗಳು (Eight Thousands) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯು ಏಷ್ಯಾದ ಆರು ದೇಶಗಳಾದ ಭಾರತ, ನೇಪಾಳ್, ಭೂತಾನ್, ಚೈನಾ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ್ ಮತ್ತು ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ. ವಿಶ್ವದ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರದ ಪರ್ವತ ಯಾವುದು ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಬಲ್ಲಿರಾ?

ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿನ (ಹಿಮ) ಮಂಜು ಕರಗಿ ಗಂಗಾ, ಸಿಂಧೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರದಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ನದಿಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉಪ ನದಿಗಳು ಕುಡಿಯಲು ಕೃಷಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ಜನರ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು **"ಏಷ್ಯಾದ ನೀರಿನ ಗೋಪುರ"** (Water Tower of Asia) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಮಾಲಯಗಳು ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಮಠಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚಾದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಬರುವ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯನ್ನು ಬಯಸುವವರನ್ನು ಇವು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

APSCERT

DON'T MISS OUT

The Bhagirathi River, a major tributary of the Ganga, originates from Gaumukh ('Cow's Mouth'), in Uttarakhand. It is the edge of the Gangotri Glacier.

Fig. 1.3. Gaumukh

This glacier is one of the largest in the Indian Himalayas. It is considered sacred and attracts many pilgrims. Gaumukh is also a popular trekking destination. Next time you see the Ganga, remember- its journey began there!

AP SCERT

How the Himalayas were formed.. an interesting story

A long, long time ago, India was part of a much bigger landmass called 'Gondwana', where its neighbour was Africa! At some point, it broke away and slowly started moving north. About 50 million years ago, it reached the landmass of Eurasia and collided with it. As India pushed against Eurasia, the land between them crumpled and rose up – just like how a carpet wrinkles when you push it. That's how the mighty Himalayan mountains were formed! Amazingly, India is still pushing into Asia today, very slowly – about five centimetres each year, which is much slower than the rate at which your hair grows. This means the Himalayas are still growing taller, just a tiny bit each year – about five millim -etres, but over a millennium, that adds up to five metres!

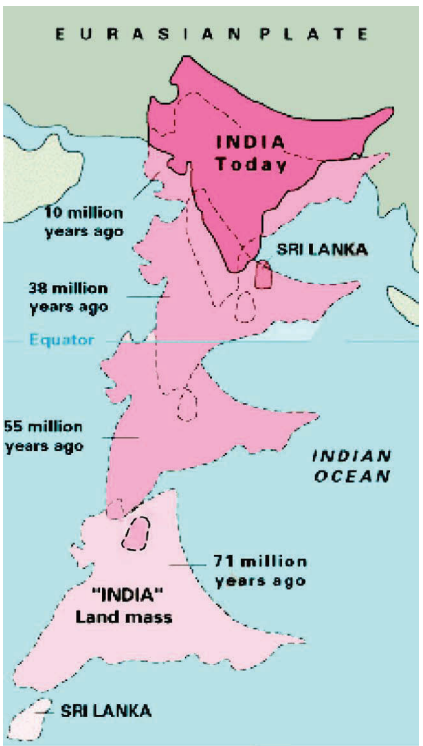

Fig. 1.4. India's journey to Eurasia

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಗಂಗಾನದಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಉಪನದಿಯಾದ ಭಾಗಿರಥಿ ನದಿ ಉತ್ತರಾಖಂಡದ ಗೋಮುಖ (ಹಸುವಿನ ಮುಖ) ದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ. ಇದು ಗಂಗೋತ್ರಿ ಹಿಮನದಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದೆ.

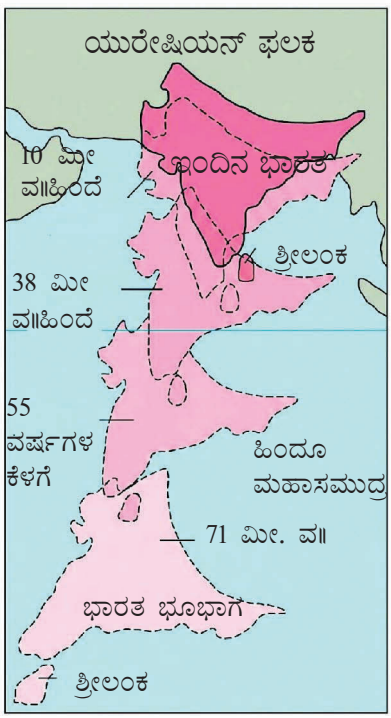

ಚಿತ್ರ 1.3 ಗೋಮುಖ

ಈ ಹಿಮನದಿಯ ಭಾರತೀಯ ಹಿಮಾಲಯದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪವಿತ್ರವಾದುದೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಗೋಮುಖವು ಒಂದು ಜನಪ್ರಿಯ ಚಾರಣ (ಪರ್ವತಾರೋಹಣ) ತಾಣವು ಹೌದು ಮುಂದಿನ ಬಾರಿ ನೀವು ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದರ ಪ್ರಯಾಣವು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಡಿ.

ಹಿಮಾಲಯವು ಹೇಗೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ – ಒಂದು ಆಸಕ್ತಿಕರ ಕಥೆ :

ಒಂದು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಕಥೆ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಭಾರತವು 'ಗೋಂಡ್ವಾನ'ಎಂಬ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಭೂಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಅದರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಆಫ್ರಿಕಾ ದೇಶವಿತ್ತು. ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅದು ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಉತ್ತರದ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಸುಮಾರು 50 ಮಿಲಿಯನ್ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಯುರೇಷಿಯಾದ ಭೂಭಾಗಕ್ಕೆ ತಲುಪಿ ಅದಕ್ಕೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆಯಿತು. ಭಾರತವು ಯುರೇಷಿಯಾವನ್ನು ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿದಾಗ ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ಭೂಮಿಯ ಮುದುರಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದಿತು. ನೀವು ಕಾರ್ಪೆಟ್‌ಅನ್ನು ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿದಾಗ ಕಾರ್ಪೆಟ್ ಹೇಗೆ ಮಡಚುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭವ್ಯವಾದ ಹಿಮಾಲಯಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ಭಾರತವು ಇಂದಿಗೂ ಬಹಳ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಏಷ್ಯಾದೊಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಇದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ 5 ಸೆಂಟಿಮೀಟರ್. ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯುವ ವೇಗಕ್ಕಿಂತ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಿಮಾಲಯವು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಸುಮಾರು 5 ಮಿಲ್ಲಿ ಮೀಟರ್‌ಗಳ ಎತ್ತರ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಅಂದರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ 5 ಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.4 ಯುರೇಸಿಯ ಕಡೆಗೆ ಭಾರತದ ಪ್ರಯಾಣ

AP SCERT

Fig. 1.5. Folded layers of Himalayan rock

DON'T MISS OUT

The word 'Himalaya' is a combination of two Sanskrit words - hima, meaning 'snow', and alaya, meaning 'abode' or 'dwelling' - thus, 'abode of snow'.

The Himalayas are broadly categorised into three main ranges:

- **The Himadri (the Greater Himalayas) :** are the highest and most rugged part of the range, home to towering peaks like Mount Everest and Kanchenjunga. This region remains snow-covered throughout the year. Life here is tough, and there are not many human settlements.
- **The Himachal (the Lower Himalayas) :** lie south of the Greater Himalayas and have a more moderate climate, allowing rich biodiversity and human habitation. Popular hill stations, such as Nainital (Uttarakhand), Darjeeling (West Bengal), Shimla (Himachal Pradesh), and Mussoorie (Uttarakhand), are located in this region.
- **The Shivalik Hills (the Outer Himalayas) :** form the outermost and lowest range, consisting of rolling hills and dense forests. These foothills are rich in wildlife, serving as a transition zone between the Himalayas and the Gangetic Plains (also called the Northern Plains).

LET'S EXPLORE

Can you locate the names of the states in the different parts of the Himalayas? Take the help of both the physical and political maps for this exercise.

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 1.5 ಹಿಮಾಲಯದ ಶಿಲೆಯ ಮಡಿಕೆಯಾದ ಪದರುಗಳು.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಹಿಮಾಲಯ ಎಂಬ ಪದವು ಎರಡು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ 'ಹಿಮ' ಎಂದರೆ 'ಮಂಜು' ಮತ್ತು 'ಆಲಯ' ಎಂದರೆ 'ನಿವಾಸ' ಅಥವಾ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಅಂದರೆ ಮಂಜು ಇರುವ ಪ್ರದೇಶ ಎಂದು ಅರ್ಥ.

ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೂರು ಶ್ರೇಣಿಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- **ಹಿಮಾದ್ರಿ (ಮಹಾ ಹಿಮಾಲಯ)** : ಈ ಶ್ರೇಣಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಮತ್ತು ಕಡಿದಾದ ಶ್ರೇಣಿಯಾಗಿದೆ. ಎವೆರೆಸ್ಟ್ ಶಿಖರ ಮತ್ತು ಕಾಂಚನಗಂಗದಂತಹ ಎತ್ತರದ ಶಿಖರಗಳಿಗೆ ನಿಲಯವಾಗಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಹಿಮದಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ವಸತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.
- **ಹಿಮಾಚಲ (ಕೆಳ ಹಿಮಾಲಯ)** : ಇವು ಮಹಾ ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಾತಾವರಣವು ಸಮಶೀತೋಷ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾನವ ವಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ನೈನಿಟಾಲ್ (ಉತ್ತರಾಖಂಡ್), ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್ (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ), ಶಿಮ್ಲಾ (ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ) ಮತ್ತು ಮಸ್ಸೂರಿ (ಉತ್ತರಾಖಂಡ) ನಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೊಂದಿದ ಬೇಸಿಗೆ ಗಿರಿಧಾಮಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.
- **ಶಿವಾಲಿಕ್ ಬೆಟ್ಟಗಳು: (ಹೊರ ಹಿಮಾಲಯ):** ಇವು ಅತ್ಯಂತ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಶ್ರೇಣಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅವು ಸಮತಟ್ಟಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಶ್ರೇಣಿಯ ಪಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವನ್ಯ ಜೀವಿಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಇವು ಹಿಮಾಲಯ ಮತ್ತು ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳ ನಡುವೆ ಪರಿವರ್ತನಾ ವಲಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. (ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳನ್ನು ಉತ್ತರದ ಮೈದಾನಗಳು ಎಂದು ಸಹ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ)

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಹಿಮಾಲಯಗಳು ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ನೀವು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಿರಾ?
ಈ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನಕ್ಷೆಗಳೆರಡನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರಿ.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

The traditional house construction method in the western Himalayan region is known as ***'kath-kuni'*** or ***'dhajji-dewari'*** style of houses. A combination of locally available stone and wood is used, which not only keeps the house warm but also resists damage in the event of mild earthquakes.

Fig. 1.6. Kath-kuni House, Himachal Pradesh

DON'T MISS OUT

The Great Himalayan National Park in Himachal Pradesh has a wide diversity of flora and fauna. The park has been declared a World Heritage Site by UNESCO. The biodiversity of the park is being preserved by the government as well as the village communities that live inside the park.

Fig. 1.7. 1.Great Himalayan National Park Conservation Area. 2. Himalayan monal (male). 3. A monastery in Ladakh. 4. The Beas river in Himachal Pradesh. 5. Snow Leopard 6. A display of produce in a local market in the Himalayas. 7. Rhododendron - a type of sherbet is made out of this fiower.

© NCERT

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಪಶ್ಚಿಮ ಹಿಮಾಲಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು **ಕತ್–ಕುನಿ ಅಥವಾ ದಜ್ಜಿ–ದೇವಾರಿ ಪದ್ಧತಿ** ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಸಿಗುವ ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಮನೆಯನ್ನು ಬೆಚ್ಚಗೆ ಇಡುವುದಲ್ಲದೇ ಲಘು ಭೂಕಂಪಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಹಾನಿಯ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.6 ಕತ್–ಕುನಿ ಗೃಹ, ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಗ್ರೇಟ್ ಹಿಮಾಲಯನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಕುಲಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಉದ್ಯಾನವನ್ನು ಯುನೆಸ್ಕೊ ವಿಶ್ವ ಪರಂಪರೆಯ ತಾಣವೆಂದು ಗುರ್ತಿಸಿದೆ. ಈ ಉದ್ಯಾನವನದ ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಸರಕಾರ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಾನದೊಳಗೆ ವಾಸಿಸುವ ಗ್ರಾಮ ಸಂಘಗಳು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.7 1. ಗ್ರೇಟ್ ಹಿಮಾಲಯನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಪ್ರದೇಶ. 2. ಹಿಮಾಲಯನ್ ಮೊನಲ್ (ಗಂಡು) 3. ಲಡಖ್‌ನ ಒಂದು ಬೌದ್ಧಮಠ 4.ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ಬಿಯಾಸ್‌ನದಿ 5.ಹಿಮ ಚಿರತೆ 6.ಹಿಮಾಲಯದ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ 7.ರೋಡೋ ಡೆಂಡ್ರಾಸ್ ಇದರ ಹೂವಿನಿಂದ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಷರ್ಬತ್ತನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ.

KSERT

The cold desert of India

Fig. 1.8. Moonland, Ladakh

The word 'desert' immediately evokes an image of a hot place. However, there are also cold deserts, and we have one in India. Ladakh is a cold desert where winter temperatures drop below -30°C. There is very little rainfall, and the landscape is rugged, with rocky terrain, deep valleys, and lakes such as Pangong Tso (tso means lake). The terrain here resembles that of the moon; hence, it is called 'moonland'. Geologists explain the formation of this terrain, as we saw earlier, by the fact that the mountains were 'folded' when the Indian landmass collided with Eurasia. This folded portion was part of an ocean, and so the rocks in this area made largely of sand and clay.

© NCERT

Fig. 1.9. Yaks are very important for the lives of people in the Himalayas. They are reared for their milk, meat, wool and dung, and are also used for transport.

Fig. 1.10. Pangong Tso, Ladakh. This lake has salty water, unlike most other lakes. The saltiness is a result of the minerals that dissolve from the surrounding mountain areas.

ಭಾರತದ ಶೀತ ಮರುಭೂಮಿ:

ಚಿತ್ರ 1.8 ಮೂನ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ – ಲಡಖ್

'ಮರುಭೂಮಿ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಕ್ಷಣ ಬಿಸಿಲಿನ ಪ್ರದೇಶ ಎನ್ನುವ ಚಿತ್ರ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶೀತ ಮರುಭೂಮಿಗಳು ಇವೆ. ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಒಂದು ಮರುಭೂಮಿ ನಮ್ಮ ಭಾರತದಲ್ಲೂ ಇದೆ. 'ಲಡಾಖ್' ಒಂದು ಶೀತ ಮರುಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಾಪಮಾನವು -30^0 cಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ದಾಖಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಳೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಭೂ ಪ್ರದೇಶವು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಆಳವಾದ ಕಣಿವೆಗಳು, ಒರಟಾದ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪಾಂಗೊಂಗ್ ತ್ಸೋ (ತ್ಸೋ ಎಂದರೆ ಸರೋವರ) ನಂತರ ಸರೋವರಗಳು ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಭೂ ಪ್ರದೇಶವು ಚಂದ್ರನ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಮೂನ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನೋಡಿದ ಹಾಗೆ ಭಾರತದ ಭೂಭಾಗವು ಯುರೇಷಿಯಾದೊಂದಿಗೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದಾಗ ಪರ್ವತಗಳು ಮಡಿಕೆಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಭೂಭಾಗ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಭೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಡಿಕೆಯಾದ ಭಾಗವು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಗರದ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಬಂಡೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮರಳು ಮತ್ತು ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.9 ಹಿಮಾಲಯದ ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ Yak (ಯಾಕ್) ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಲು, ಮಾಂಸ, ಉಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಗೊಬ್ಬರಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಸಾರಿಗೆಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಚಿತ್ರ 1.10 ಪಾಂಗೊಂಗ್ ತ್ಸೋ, ಲಡಖ್, ಇತರ ಸರೋವರಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಸರೋವರದ ನೀರು ಉಪ್ಪಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕರಗಿ ಬರುವ ಖನಿಜಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಲವಣೀಯತೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

© NCERT

Wind and rain have eroded the mountains into the shapes you see in the photograph.

Despite the harsh conditions, Ladakh is home to unique wildlife like snow leopards, ibex, and Tibetan antelopes. The Ladakhi people lead a simple life. The region is known for its ancient monasteries and colourful festivals such as Losar and the Hemis Festival.

The Gangetic Plains

As we move southwards from the Himalayas, we reach the vast and fertile Gangetic Plains. These plains have been an important part of the history and civilisation of India. These plains are nourished by mighty rivers originating from the Himalayas, providing a vital lifeline: water. The Ganga, Indus, and Brahmaputra river systems, along with their extensive network of tributaries, enrich the soil with minerals, making the region highly fertile and ideal for agriculture. The rivers bring with them minerals that enrich the soil, enabling abundant agriculture. The rivers are also a source for generating electricity. A large proportion of India's population lives in these plains.

© NCERT

Fig. 1.11. Modern agriculture practices in the plants

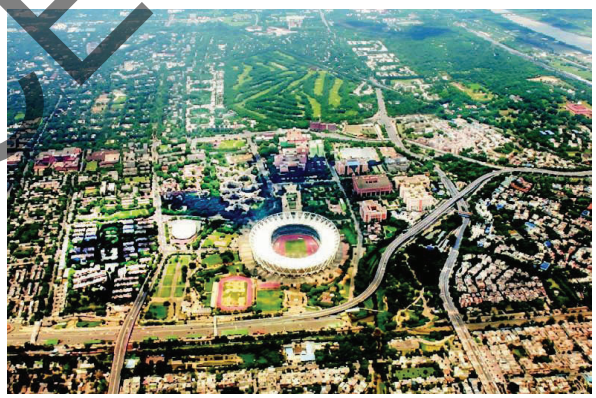

Fig. 1.12. Aerial view of Delhi with the river Yamuna on top right

Fig.1.13.Multi-cropping in Uttar pradesh

Fig. 1.14. Rural women working in a paddy field in West Bengal

ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಮಳೆಯಿಂದ ಪರ್ವತಗಳು ಸವೆದು ಹೋಗಿ ನೀವು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿವೆ.

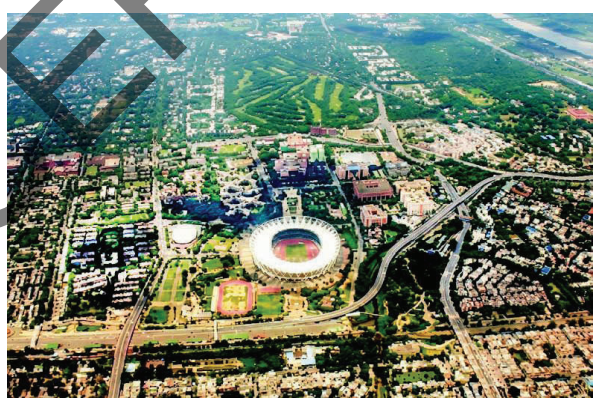
ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಲಡಾಖ್ ಹಿಮ ಚಿರತೆಗಳು ಐಬೆಕ್ಸ್ (ಕಾಡುಮೇಕೆ), ಟೆಬೆಟಿಯನ್ ಜಿಂಕೆಗಳಂತ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವನ್ಯ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಲಡಾಖ್ ಜನರು ಸರಳ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಪುರಾತನ ಮಂದಿರಗಳಿಗೆ, ಲೋಸರ್, ಹೆಮಿಸ್ ನಂತಹ ವರ್ಣರಂಜಿತ ಹಬ್ಬಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ.

ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳು:

ನಾವು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸಿದಾಗ, ವಿಶಾಲವಾದ ಮತ್ತು ಫಲವತ್ತಾದ ಗಂಗಾನದಿಯ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ತಲುಪುತ್ತೇವೆ. ಈ ಮೈದಾನಗಳು ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗವಾಗಿವೆ. ಈ ಮೈದಾನಗಳಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉಗಮಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ನದಿಗಳು ಜೀವನಾಧಾರವಾದ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಗಂಗಾ, ಸಿಂಧೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉಪ ನದಿಗಳು ಹೊತ್ತು ತರುವ ಖನಿಜಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣು ಅತ್ಯಂತ ಫಲವತ್ತಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹೇರಳವಾದ ಕೃಷಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ನದಿಗಳು ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಸಹ ಮೂಲವಾಗಿವೆ. ಭಾರತದ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಭಾಗ ಈ ಮೈದಾನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿತ್ರ 1.11 ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ.

ಚಿತ್ರ 1.12 ದೆಹಲಿಯ ವೈಮಾನಿಕ ನೋಟ
ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಬಲ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಯಮುನಾ ನದಿ ಇದೆ.

ಚಿತ್ರ 1.13 ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹು ಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿ.

ಚಿತ್ರ 1.14 ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ
ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರು.

AP SCERT

The flat land of the Northern Plains has allowed for the development of an elaborate transportation network. Road and railway networks facilitate the movement of people and goods over long distances. As you will see in the Tapestry of the Past chapters, the Ganga, the Brahmaputra and other rivers have been used for millennia for travel and trade.

Fig.1.15. Modes of transport in the Gangetic plains

APSCERT

DON'T MISS OUT

Most rivers are named after goddesses - Ganga, Yamuna, Kaveri, etc. The name of Brahmaputra, however, means 'the son of Brahma'. This river gets bigger during summer instead of drying up! Can you guess why?

LET'S EXPLORE

Notice the concentration of lighting in the plains. What could be the reason for this concentration?

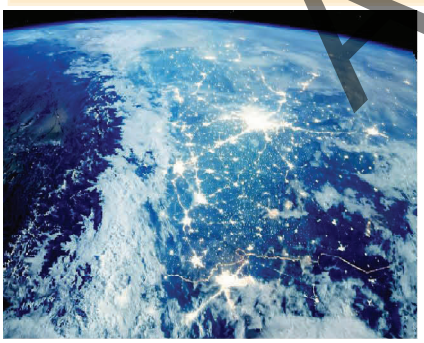

Fig.1.16. Satellite image of the Gangetic plains

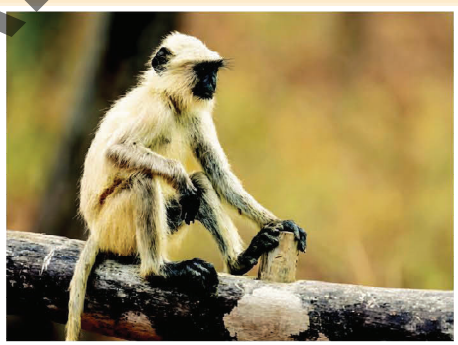

Fig.1.17. The Northern plains grey langur sits on a wooden beam in Bandhavgarh National park, Madhya Pradesh

Fig.1.18. The majestic tiger that was on the verge of extinction. Project Tiger has supported the return of the tiger to its habitats

ಉತ್ತರ ಮೈದಾನಗಳ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಭೂಮಿಯು, ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ರಸ್ತೆ ಮತ್ತು ರೈಲ್ವೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಜನರನ್ನು ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತವೆ. "ವರ್ಣ ರಂಜಿತ ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ನೇಯ್ದ ಭೂತಕಾಲ" (Topestry of the past) ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ ಗಂಗಾ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಇತರ ನದಿಗಳನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

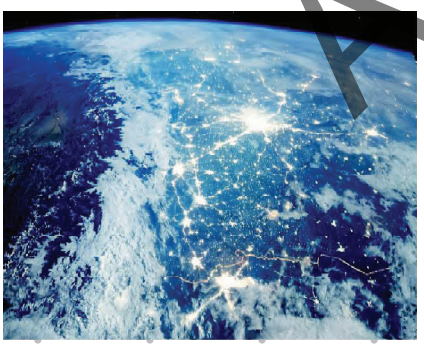

ಚಿತ್ರ 1.15 ಗಂಗಾ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿನ ಸಾರಿಗೆ ಮಾರ್ಗಗಳು.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

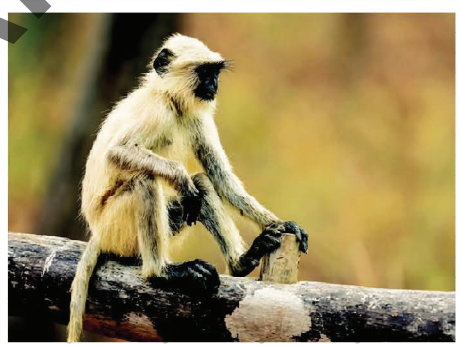
ಅನೇಕ ನದಿಗಳಿಗೆ ಗಂಗಾ, ಯಮುನಾ, ಕಾವೇರಿ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ಎಂದರೆ 'ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗ' ಎಂದು ಅರ್ಥ–ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನದಿಯು ಬತ್ತಿ ಹೋಗುವ ಬದಲು ಇನ್ನಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ ಏಕೆ ಎಂದು ನೀವು ಊಹಿಸಬಲ್ಲಿರಾ?

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿನ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಈ ತೀವ್ರತೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು?

ಚಿತ್ರ 1.16 ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳ ಉಪಗ್ರಹ ಚಿತ್ರ

ಚಿತ್ರ 1.17 ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಬಾಂದವಗಢ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವದಲ್ಲಿ ಮರದ ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಉತ್ತರ ಮೈದಾನದ ಬೂದು ಬಣ್ಣದ ಲಂಗೂರ್.

ಚಿತ್ರ 1.18 ಅಳಿವಿನಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಭೇಧಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹುಲಿ. ಈ ಜಾತಿಯ ಹುಲಿಗಳು ಅವುಗಳ ಆವಾಸ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಮರಳಲು ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಟೈಗರ್ ಯೋಜನೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತದೆ.

AP SCERT

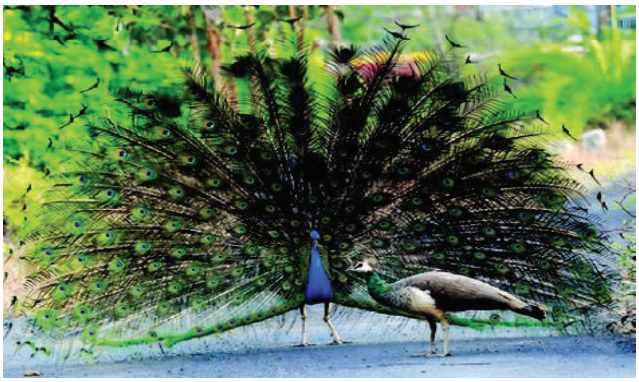

Fig. 1.19. A peacock and peahen — the Indian peacock is our national bird

Fig. 1.20. The Indian gharial; an adult is between 2.5 and 4.5 m long. This reptile is on the verge of extinction. There are laws that prohibit harming it or hunting it.

The Great Indian Desert or Thar Desert

If we move westward on the map, you will notice a yellowish area. This area is the Thar Desert. What do you see? A vast stretch of golden dunes, rugged terrain, and a wide-open sky?

Fig. 1.21. A traveller among the sand dunes of the Thar Desert

AP SCERT

LET'S EXPLORE

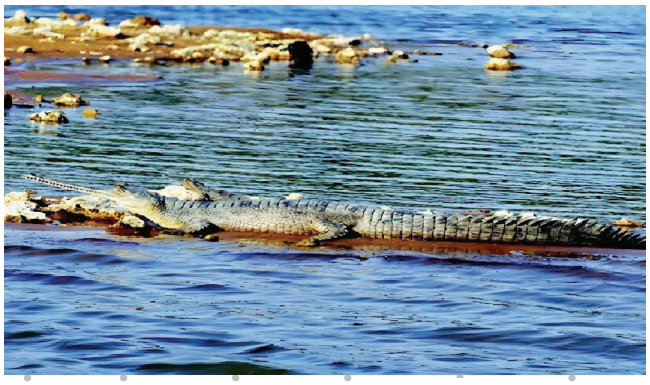
What is the shape of a sand dune? While mountains are made of rock and their shape is fixed, why do you think sand dunes also have a similar shape, even though they are made of sand?

Fig. 1.22. A Jaisalmer, the 'Golden City', located in the middle of the Thar desert in India. The Jaisalmer fort is a UNESCO World Heritage site.

ಚಿತ್ರ 1.19 ಗಂಡು ನವಿಲು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ನವಿಲು. ನವಿಲು ನಮ್ಮ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಕ್ಷಿ

ಚಿತ್ರ 1.20 ಭಾರತೀಯ ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ಮೊಸಳೆ. ಈ ವಯಸ್ಕ ಸರಿಸೃಪವು 2.5 ರಿಂದ 4.5 ಮೀಟರ್ ಉದ್ದವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಬೇಧವು ಅಳಿವಿನಂಚಿನಲ್ಲಿದೆ. ಇದನ್ನು ಹಾನಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಭೇಟೆಯಾಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳಿವೆ.

ಭಾರತದ ಮಹಾ ಮರುಭೂಮಿ

ನಾವು ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಚಲಿಸಿದರೆ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಪ್ರದೇಶವು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವೇ ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಏನು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ? ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣದ ಮರುಳಿನ ದಿಬ್ಬಗಳು, ಒರಟಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾದ ಆಕಾಶ.

ಚಿತ್ರ 1.21 ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿ ಮರುಳಿನ ದಿಬ್ಬಗಳ ನಡುವೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಯಾಣಿಕ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಮರುಳು ದಿಬ್ಬದ ಆಕಾರ ಯಾವುದು? ಪರ್ವತಗಳು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಆಕಾರವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮರುಳು ದಿಬ್ಬಗಳು ಮರಳಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವುಗಳ ಆಕಾರವು ಪರ್ವತಗಳಂತೆಯೇ ಏಕೆ ಹೊಂದಿವೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಚಿತ್ರ 1.22 ಭಾರತದ ಥಾರ್, ಮರುಭೂಮಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಜೈಸಲ್ಮೇರ್ ನಗರ ಇದನ್ನು 'ಚಿನ್ನದ ನಗರಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜೈಸಲ್ಮೇರ್ ಕೋಟೆಯು ಯುನೆಸ್ಕೋ (UNESCO) ವಿಶ್ವ ಪರಂಪರೆಯ ತಾಣಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದೆ.

AP SCERT

Sand dunes are formed when the wind shifts and shapes the sand into hill-like formations. Sometimes these rise as high as 150 metres.

The Thar is a vast arid region. Most of it lies within India, spanning the states of Rajasthan, Gujarat, Punjab, and Haryana. The desert acts as a natural barrier due to the harsh conditions that deter human and animal movement - including very high daytime temperatures and cold nights, as well as a lack of access to water.

Fig. 1.23. Camel vendor at the Pushkar Mela (at the edge of the Thar Desert)

People living in the Thar have adapted their way of life to the place and what it offers; food habits, clothing and lifestyle are suited to these harsh conditions.

DON'T MISS OUT

Fig. 1.24. (Left) Women fetching water from a source far away from home. (Right) Rainwater harvesting structure in a hamlet.

Water is scarce in the desert. Women often need to travel long distances every day to fetch water for their families. So, the traditional method for cleaning utensils is to scour them with sand until they are clean. A little water can be used for a light rinse. The water used for rinsing is reused for purposes like watering a plant. So, the next time you leave the tap running, remember the people of the Thar Desert. Rajasthan is also famous for its ingenious water conservation methods, including taanka or kunds. These are special water collection systems that store rainwater, often for drinking purposes.

The Aravalli Hills

LET'S EXPLORE

Let's go back to the map. Trace your path slowly from the Thar Desert towards the east. Do you see the Aravalli Hills?

APSCERT

ಗಾಳಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮರುಳು ದಿಬ್ಬಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟು ಅವು ಬೆಟ್ಟಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇವು 150 ಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರದವರೆಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.23 ಪುಷ್ಕರ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಒಂಟೆ ಮಾರಾಟಗಾರ (ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ)

ಥಾರ್ ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಶುಷ್ಕ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಬಹುಭಾಗ ಭಾರತದ ಒಳಗಿದ್ದು, ರಾಜಸ್ಥಾನ್, ಗುಜರಾತ್, ಪಂಜಾಬ್ ಮತ್ತು ಹರಿಯಾಣ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಾಪಮಾನ, ತಂಪಾದ ರಾತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯಂತಹ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಮರುಭೂಮಿಯು ಮನುಷ್ಯರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ತಡೆಯಾಗಿದೆ.

ಥಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಅಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಉಡುಗೆ–ತೊಡುಗೆ ಮತ್ತು ಜೀವನ ವಿಧಾನವು ಈ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಚಿತ್ರ 1.24 ಮನೆಯಿಂದ ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು (ಎಡ)

ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಭಾವವಿರುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕಾಗಿ ನೀರನ್ನು ತರಲು ಪ್ರತಿದಿನ ಬಹಳ ದೂರ ಪ್ರಯಾಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು ಮರುಳಿನಿಂದ ಉಜ್ಜುವುದು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಪದ್ಧತಿ. ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಲು ಬಳಸಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರನ್ನು, ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಹಾಕುವಂತಹ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಕೊಳಾಯಿಯನ್ನು (ಆನ್ ಮಾಡಿದಾಗ) ತೆರೆದಿಟ್ಟಾಗ ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿ ಜನರನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಕೆರೆಗಳು, ಹೊಂಡಗಳಂತಹ ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ರಾಜಸ್ಥಾನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇವು ಮಳೆ ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವ ವಿಶೇಷ ಪದ್ಧತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಅರಾವಳಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು:

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಮತ್ತೆ ನಕ್ಷೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವದ ಕಡೆಗೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಚಲಿಸಿರಿ ನಿಮಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅರಾವಳಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆಯೆ?

AP SCERT

The Aravallis are among the oldest mountains in the world, some 2.5 billion years old! The range has many peaks and ridges. Although its highest peak, Mount Abu, towers at over 1700 m, most of its hills are between 300 and 900 metres high. Isn't it fascinating that a drive of about 4 and a half hours can take

Fig. 1.25. (Left) A part of the Aravallis; just beyond this range, the Thar Desert begins. (Right) A part of the Aravallis seen from space.

from Mount Abu in the Aravallis to Jodhpur in the Thar Desert, a drive into a completely different geography?

LET'S EXPLORE

Look at the political map in the textbook and identify the states that the range spans. Did you see Delhi, Rajasthan, Haryana and Gujarat?

The Aravallis play a vital role in shaping the geography and climate of northwestern India. One of its most important functions is acting as a natural barrier, preventing the Thar Desert from expanding further eastward. You will read more about this later.

The Aravallis, rich in minerals like marble, granite, zinc, and copper, have supported mining and construction activities for centuries. In fact, evidence from its ancient mines at Zawar has shown that over eight centuries ago, Indians were the first in the world to master the delicate process of extraction of zinc. Historic forts, such as Chittorgarh, Kumbh Ialgarh, and Ranthambore, are located here.

Fig. 1.26. Kumbhalgarh Fort surrounded by the Aravallis; this location in the hills proved to be an excellent deterrent to the enemy.

APSCERT

ವಿಶ್ವದ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಅರಾವಳಿಗಳು ಒಂದಾಗಿವೆ. ಇವು ಸುಮಾರು 2.5 ಬಿಲಿಯನ್ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಪುರಾತನವಾದವು. ಈ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಿಖರಗಳು ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಶಿಖರವಾದ ಮೌಂಟ್‌ಅಬು 1700 ಮೀಟರ್‌ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರವಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಟ್ಟಗಳು 300 ರಿಂದ 900 ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.25 (ಎಡ) ಅರಾವಳಿ ಪರ್ವತಗಳ ಒಂದು ಭಾಗ ಈ ಶ್ರೇಣಿಯ ನಂತರ ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. (ಬಲ) ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶದಿಂದ ಕಾಣುವ ಅರಾವಳಿ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಭಾಗ.

ಅರಾವಳಿಯಲ್ಲಿನ ಮೌಂಟ್ ಅಬುವಿನಿಂದ ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿಯ ಜೋಧ್‌ಪುರಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು 4 ಗಂಟೆಗಳ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ನಮಗೆ ಮನೋಹರದಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲವೆ?

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅರಾವಳಿ ಶ್ರೇಣಿಯು ವಿಸ್ತರಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ. ನೀವು ಡಿಲ್ಲಿ, ರಾಜಸ್ಥಾನ್, ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿರುವಿರಾ?

ವಾಯುವ್ಯ ಭಾರತದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಪ್ರಭಾವಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಅರಾವಳಿ ಪರ್ವತಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸದಂತೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ತಡೆಗೋಡೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮುಂದೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಿರಿ.

ಅಮೃತ ಶಿಲೆ, ಗ್ರಾನೈಟ್, ಜಿಂಕ್ (ಸತು) ಮತ್ತು ತಾಮ್ರದಂತಹ ಖನಿಜಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿರುವ ಅರಾವಳಿ ಪರ್ವತಗಳು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಾಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿವೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಎಂಟು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಭಾರತೀಯರು ಸತು (ಜಿಂಕ್) ಹೊರತೆಗೆಯುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಜವಾರ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಗಣಿಗಳಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಪುರಾವೆಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ತೋರ್‌ಗಢ್, ಕಂಬಲಗಢ ಮತ್ತು ರಣಥಂಬೋರ್‌ನಂತಹ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕೋಟೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.26 ಕುಂಬಾಲ್‌ಗಢ್ ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಅರಾವಳಿ ಪರ್ವತಗಳು ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಶತ್ರು ದುರ್ಭೇದ್ಯವಾಗಿದೆ.

APSCERT

The Peninsular Plateau

LET'S REMEMBER

A plateau is a landform that rises up from the surrounding land and has a more or less flat surface; some of its sides are often steep slopes.

India has several plateaus; the most important one is the triangular peninsular area in the middle and south of the country.

It is also a very old land formation! Since this region is a peninsula, surrounded by water on all three sides by the Arabian Sea, the Bay of Bengal, and the Indian Ocean, it is called a peninsular plateau. The plateau is bordered by two mountain ranges, the Western Ghats and Eastern Ghats. The Western Ghats are taller and run along the western coast like a wall, with many beautiful waterfalls flowing down their steep sides during the monsoon sea-

Peninsula: A peninsula is a piece of land that is surrounded by water on three sides.

DON'T MISS OUT

The Western Ghats have been declared a UNESCO World Heritage Site. They are home to many rivers and have a rich biodiversity. The northern portion of the Western Ghats are also known as the Sahyadri Hills.

The Eastern Ghats are lower and broken into smaller hills along the eastern coast. Between these mountain ranges lies the Deccan Plateau, a vast area of flat highlands.

Rivers like the Godavari, Krishna, and Kaveri flow across the plateau from west to east. These rivers are important for farming and provide water to millions of people.

LET'S EXPLORE

Look at the physical map of India given at the end of the book. Notice the direction of the flow of the rivers.

AP SCERT

ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ:

ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ

ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ ಎಂದರೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಭೂಮಿಗಿಂತ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭೂಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಕೆಲವು ಅಂಚುಗಳು ಕಡಿದಾದ ಇಳಿಜಾರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ದೇಶದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ಇರುವ ತ್ರಿಭುಜಾಕಾರದ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ ಪ್ರದೇಶ.

ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ : ಮೂರು ಕಡೆ ನೀರು ಆವರಿಸಿರುವ ಭೂಭಾಗ

ಇದು ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ವಿಪರ್ಟ ಭೂಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಅರೇಬಿಯಾ ಸಮುದ್ರ, ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಮಹಾ ಸಮುದ್ರಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಡೆ ಸುತ್ತು ವರೆದಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಗೆ ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳು, ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳು ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳು ಗಡಿಗಳಾಗಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟಗಟ್ಟಗಳು ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು, ಪಶ್ಚಿಮ ತೀರದುದ್ದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಗೋಡೆಯಂತೆ ಇವೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಂದರವಾದ ಜಲಪಾತಗಳು ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಯುನೆಸ್ಕೋ (UNESCO) ವಿಶ್ವ ಪರಂಪರೆಯ ತಾಣವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದೆ. ಇವು ಅನೇಕ ನದಿಗಳಿಗೆ ಉಗಮಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಮಂತ ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಉತ್ತರ ಭಾಗವನ್ನು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಪೂರ್ವ ತೀರದುದ್ದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳು ಕಡಿಮೆ ಎತ್ತರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅವು ವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಈ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ನಡುವೆ ದಖನ್ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ ಇದೆ. ಇದು ವಿಶಾಲವಾದ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿವೆ.

ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಕಾವೇರಿಯಂತಹ ನದಿಗಳು ಈ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಈ ನದಿಗಳು ಕೃಷಿಗೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಭಾರತದ ಭೌತಿಕ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ನದಿಗಳ ಹರಿವಿನ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

AP SCERT

This plateau is rich in minerals, forests, and fertile land, making it vital for India's economy. It tilts a little to the east, so a few of the rivers in this region flow towards the Bay of Bengal. East-flowing rivers like the Godavari, Krishna, and Mahanadi originate here, providing water for farming, industries, and hydroelectric power. There are west-flowing rivers (Narmada, Tapti) too, which drain into the Arabian Sea.

Fig. 1.27. Dense forests of Chhattisgarh, home to many tribal communities

Dense forests on the plateau are home to tribal communities, including the Santhal, Gond, Baiga, Bhil, and Korku. These tribes have distinct languages, traditions, and ways of life closely connected to Nature.

LET'S EXPLORE

Tribal communities are largely spread over the states of Jharkhand, West Bengal, Odisha, Assam, Madhya Pradesh, Chhattisgarh, Maharashtra, Telangana, Aandhra Pradesh and Gujarat. Examine the physical and political maps at the end of this book to locate the states and connect them to their location on the physical map.

Plateaus are home to many beautiful waterfalls in India, as rivers flow over their uneven and rocky surfaces. These waterfalls not only attract tourists but also help in hydroelectric power generation and provide water for irrigation.

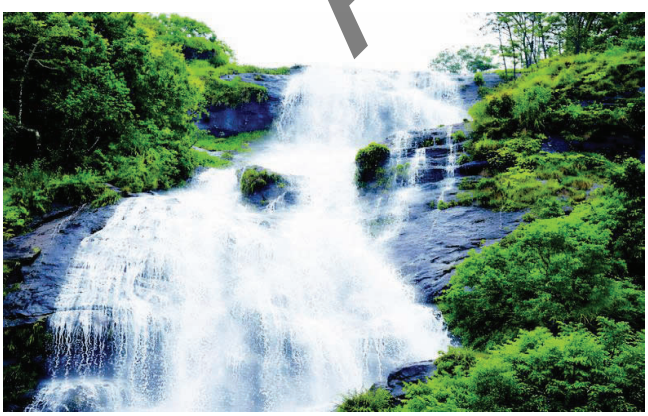

Fig. 1.28. Powerhouse Waterfalls at Periyakanal, near Munnar, Kerala

Fig. 1.29. Lion-tailed macaque in the Western Ghats

AP SCERT

ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಖನಿಜಗಳು, ಕಾಡುಗಳು ಮತ್ತು ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯು ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಪೂರ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾಲಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಬಹಳ ನದಿಗಳು ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಮಹಾನದಿಯಂತಹ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಜಲವಿದ್ಯುತ್‌ಗೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು (ನರ್ಮದ, ತಪತಿ) ಇವೆ. ಇವು ಅರೇಬಿಯಾ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ.

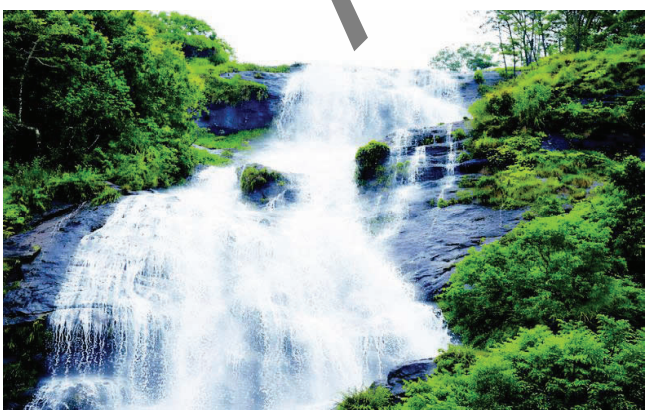
ಚಿತ್ರ 1.27 ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾದ ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಡ್‌ನ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳು.

ಸಂತಾಲ್, ಗೋಂಡ್, ಬೈಗಾ, ಭಿಲ್ ಮತ್ತು ಕೋರ್ಕುನಂತಹ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳು ನೆಲೆಯಾಗಿವೆ. ಈ ಪಂಗಡಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಾಷೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜಾರ್ಖಂಡ್, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಒರಿಸ್ಸಾ, ಅಸ್ಸಾಂ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಛತ್ತೀಸ್‌ಘಡ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ತೆಲಂಗಾಣ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಕೀಯ, ಭೌತಿಕ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಈ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಭೌತಿಕ ನಕ್ಷೆಯೊಂದಿಗೆ ಅನುಸಂಧಾನಿಸಿರಿ.

ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಜಲಪಾತಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯು ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನದಿಗಳು ಒರಟಾಗಿರುವ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲ್ಪೈ ಮೇಲೆ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಈ ಜಲಪಾತಗಳು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಜಲವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.28 ಕೇರಳದ ಮುನ್ನಾರ್ ಬಳಿಯ ಪರಿಯಕನಾಲ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಪವರ್‌ಹೌಸ್ ಜಲಪಾತ

ಚಿತ್ರ 1.29 ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಿಂಹಬಾಲದ ಮಕಾಕ್.

AP SCERT

Fig. 1.30. King cobra of the Western Ghats

Fig. 1.31. This is an insectivorous plant, meaning it feeds on insects, found in the Western Ghats. It catches small insects in sticky traps and digests them!

Fig. 1.32. Coal mines in the plateau; an important resource, especially in the production of electricity. Coal is a fossil fuel, the use of which contributes to global warming.

Fig. 1.33. Mumbai, on the west coast, is India's financial centre

AP SCERT

India's Amazing Coastlines

India's coastline is dotted with beautiful beaches, rocky cliffs, and lush green forests. Some beaches have golden sand while others have black rocks. Some islands have coral reefs while others are covered in thick jungles. India's coasts are full of surprises! The Indian coastline is over 7500 km long.

LET'S EXPLORE

→ Look at the physical map of India in your school atlas or wall map and find the names of five rivers that flow into the Bay of Bengal. Find out India's coastal states and discuss the difference between the western and eastern coastal plains.

→ Do you know what it is called when these rivers split into multiple streams near the coast? Discuss with your teacher in class to find out!

ಚಿತ್ರ 1.30 ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಕಾಳಿಂಗ ಸರ್ಪ

ಚಿತ್ರ 1.31 ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕೀಟಹಾರಿ ಸಸ್ಯ ಇದು ಕೀಟಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ ಇದು ಸಣ್ಣ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಜಿಗುಟಾದ ಬಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 1.32 ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳು ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಒಂದು ಪಳಯುಳಿಕೆ ಇಂಧನ. ಇದರ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಏರಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 1.33 ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಮುಂಬೈ, ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಅದ್ಭುತ ಕರಾವಳಿಗಳು

ಭಾರತದ ಕರಾವಳಿಯು ಸುಂದರವಾದ ಬೀಚ್‌ಗಳು, ಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳು (ಗುಡ್ಡಗಳು) ಮತ್ತು ಹಸುರಿನ ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಕೆಲವು ಬೀಚ್‌ಗಳು ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣದ ಮರುಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಪ್ಪು ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಕೆಲವು ದ್ವೀಪಗಳು ಹವಳದ ದಿಬ್ಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾಗಿವೆ. ಭಾರತದ ಕರಾವಳಿಗಳು ಅಚ್ಚರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿವೆ. ಭಾರತದ ಕರಾವಳಿಯು 7500 ಕಿ.ಮೀ.ಗಳಿಗಿಂತಲು ಉದ್ದವಾಗಿದೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಅಟ್ಲಾಸ್ ಅಥವಾ ಗೋಡೆ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಭೌತಿಕ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿಗೆ ಹರಿಯುವ ಐದು ನದಿಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ. ಭಾರತದ ಕರಾವಳಿ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿ ಮೈದಾನಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

→ ಈ ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವಾಗ ಅನೇಕ ಕವಲುಗಳಾಗಿ ವಿಭಜನೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಏನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೆ? ತಿಳಿಯಲು ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

AP SCERT

The West Coast of India

The West Coast of India stretches from Gujarat to Kerala, passing through Maharashtra, Goa, and Karnataka. Most rivers here originate in the Western Ghats, flow swiftly, and form estuaries. The coastline is shaped by alluvial deposits from short rivers and features coves, creeks, and estuaries, with the Narmada and Tapti estuaries being the largest.

Fig. 1.34. An aerial view of a part of the west coast. Note how close the hills of the Western Ghats are to the Arabian Sea.

The west coast has many important ports and cities. These have been the centres of economic activity for millennia.

The East Coast

The East Coast lies between the Eastern Ghats and the Bay of Bengal, stretching from the Ganga delta to Kanyakumari. It has wide plains and major river deltas, including Mahanadi, Godavari, Krishna, and Kaveri. Important water bodies like Chilika Lake and Pulicat Lake (a lagoon, which is a body of water separated from larger bodies of water by a natural barrier) are found here. Deltas are landforms formed at the mouth of a river when it deposits sediments into a larger body of water, such as an ocean, a lake, or another river. Over time, these sediments build up, forming a triangular or fan-shaped area. The Godavari, Krishna, Kaveri and Mahanadi rivers create fertile deltas, making the land ideal for farming.

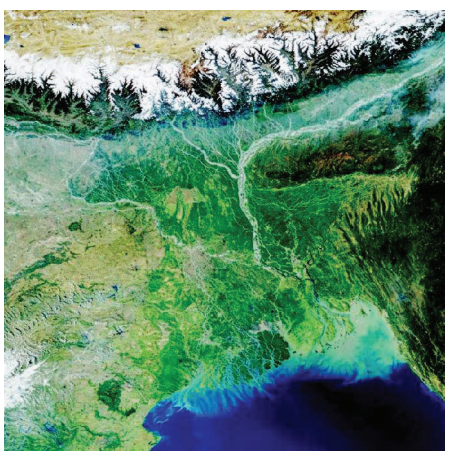

Fig. 1.35. Satellite view of the East Coast of India.

AP SCERT

ಭಾರತದ ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿ:

ಭಾರತದ ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯು ಗುಜರಾತ್‌ನಿಂದ ಕೇರಳದವರೆಗೆ ಹರಡಿದ್ದು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗೋವಾ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ನದಿಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿದು ನದಿಮುಖಜ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತವೆ .ಈ ಕರಾವಳಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಸಣ್ಣ ನದಿಗಳಿಂದ ಬಂದ ಮೆಕ್ಕಲು ಮಣ್ಣಿನ ನಿಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಕೊಲ್ಲಿಗಳು, ಹಳ್ಳಗಳು, ನದಿ ಮುಖಜ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನರ್ಮದ, ತಪತಿ ನದಿ ಮುಖಜ ದ್ವಾರಗಳು ದೊಡ್ಡದಾಗಿವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.34 ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯ ಒಂದು ಭಾಗದ ವೈಮಾನಿಕ ನೋಟ. ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಪರ್ವತಗಳು ಅರೇಬಿಯಾ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮುಖ ಬಂದರುಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳು ಇವೆ. ಇವು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ.

ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿ:

ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿಯು ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳ ಕೊಲ್ಲಿಯ ನಡುವೆ ಇದೆ. ಇದು ಗಂಗಾ ನದಿ ಮುಖಜ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ. ಈ ಕರಾವಳಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಮಹಾನದಿ, ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಕಾವೇರಿಯಂತಹ ದೊಡ್ಡ ನದಿ ಮುಖಜ ಭೂಮಿಗಳು, ವಿಶಾಲವಾದ ಮೈದಾನಗಳು ಇವೆ. ಚಿಲಿಕಾ ಸರೋವರ, ಪುಲಿಕಾಟ್ ಸರೋವರ (ಲಾಗೂನ್, ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟ ಸಣ್ಣ ಜಲರಾಶಿ)ದಂತಹ ಸರೋವರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ನದಿ, ಸರೋವರ, ಸಮುದ್ರದ ಮುಖದ್ವಾರದ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ನದಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಾಗ, ಅದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಹೂಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಭೂರೂಪಗಳನ್ನು ನದಿ ಮುಖಜ ಭೂಮಿ ಎನ್ನುವರು. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಹೂಳು ಶೇಖರಣೆಯಾಗಿ ತ್ರಿಭುಜಾಕಾರದ ಅಥವಾ ಬೀಸಣಿಕೆ ಆಕಾರದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಡೆಲ್ಟಾಗಳು ಎನ್ನುವರು. ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣ, ಕಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಮಹಾನದಿಗಳು ಫಲವತ್ತಾದ ಮುಖಜ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿವೆ. ಈ ಭೂಮಿಯು ಕೃಷಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 1.35 ಭಾರತದ ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿಯ ಉಪಗ್ರಹ ಚಿತ್ರ

AP SCERT

Indian Islands

The Indian Islands refer to the group of islands scattered across the Indian Ocean, the Arabian Sea, and the Bay of Bengal, which form part of India's territory. India has two major island groups - Lakshadweep in the Arabian Sea and the Andaman and Nicobar Islands in the Bay of Bengal. These islands have unique wildlife, beautiful beaches, coral reefs, and volcanoes. Several ancient tribes made these islands their home tens of thousands of years ago.

Lakshadweep islands

Lakshadweep is an archipelago (a group of islands) located in the Arabian Sea, close to the Malabar coast of Kerala. It is made up of 36 islands made of coral. Not all islands are inhabited by people. India controls a vast marine area, allowing for fishing, resource exploration, and environmental protection.

Andaman and Nicobar islands

This archipelago comprises more than 500 large and small volcanic islands, divided into two distinct groups - the Andaman and the Nicobar Islands. Their location is very important.

Fig. 1.36. Coral reef in the Lakshadweep Islands

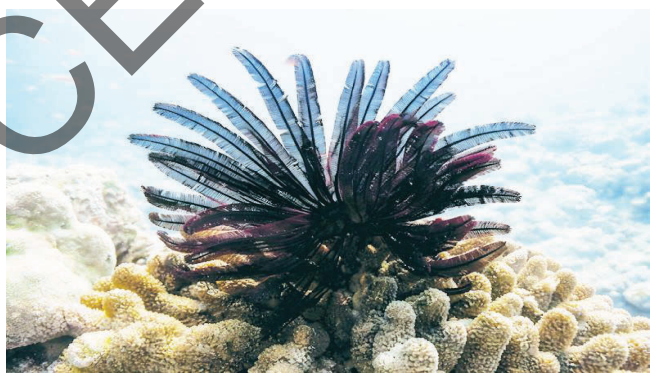

Fig. 1.37. Coral reef in the Andaman Islands

Fig. 1.38. A floating dock (a small port) of the Indian Navy near the Andaman Islands.

© NCERT

ಭಾರತದ ದ್ವೀಪಗಳು:

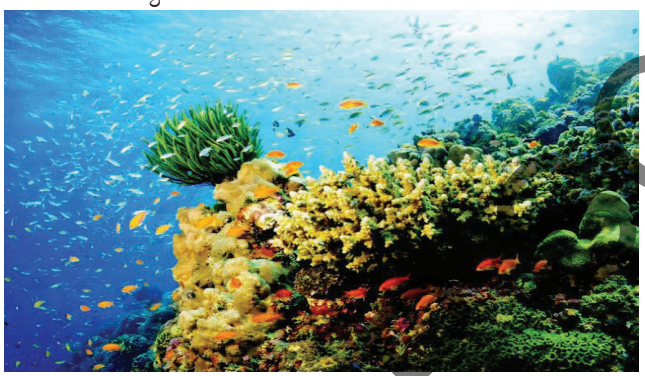
ಭಾರತದ ದ್ವೀಪಗಳು ಎಂದರೆ ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಮುದ್ರ, ಅರೇಬಿಯಾ ಸಮುದ್ರ ಬಂಗಾಳ ಕೊಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ದ್ವೀಪಗಳ ಸಮೂಹ, ಇವು ಭಾರತದ ಭೂಭಾಗದ ಭಾಗವಾಗಿವೆ. ಭಾರತವು ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ದ್ವೀಪ ಸಮೂಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅರಬ್ಬಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳ ಕೊಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು. ಈ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳು, ಸುಂದರವಾದ ಕಡಲ ತೀರಗಳು, ಹವಳದ ದಿಬ್ಬಗಳು ಮತ್ತು ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಗಳು (ಅಗ್ನಿ ಪರ್ವತಗಳು) ಇವೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಚೀನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ನಿವಾಸ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಲಕ್ಷದ್ವೀಪಗಳು:

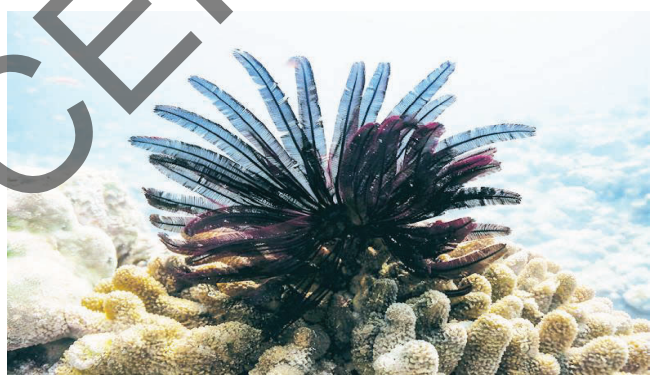
ಲಕ್ಷದ್ವೀಪವು ಅರೇಬಿಯಾ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ದ್ವೀಪ ಸಮೂಹವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೇರಳದ ಮಲಬಾರ್ ಕರಾವಳಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಹವಳದ ದಿಬ್ಬಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟ 36 ದ್ವೀಪಗಳ ಸಮೂಹ ಎಲ್ಲಾ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಮುದ್ರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಭಾರತವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು:

ಈ ದ್ವೀಪ ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿ 500ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ದ್ವೀಪಗಳಿವೆ ಇವು ಜ್ವಾಲಮುಖಿಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಸಮೂಹಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 1.36 ಲಕ್ಷದ್ವೀಪದ ಹವಳದ ದಿಬ್ಬ

ಚಿತ್ರ 1.37 ಅಂಡಮಾನ್ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿನ ಹವಳದ ದಿಬ್ಬ.

ಚಿತ್ರ 1.38 ಅಂಡಮಾನ್ ದ್ವೀಪಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾಪಡೆಗೆ ಸೇರಿದ ತೇಲುವ ಬಂದರು. (Floating dock) (ಇದು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬಂದರು)

© NCERT

They are like the outposts of India, keeping an eye on the ocean. It is home to a variety of flora and fauna. The Andaman Islands are also significant from a historical point of view - many of our freedom fighters were jailed there under the most severe conditions in a prison complex called 'Cellular Jail'. It has been preserved to remind us of the tremendous sacrifices that our forefathers made so we could be free. We will discuss this some more in higher classes.

Fig. 1.39. An aerial view of the active volcano on Barren Island, the only one in India

DON'T MISS OUT

Barren Island (Fig. 1.39 above) in the Andaman and Nicobar Islands is the only active volcano in India. It sometimes erupts, sending smoke and lava into the sky!

The Delta in West Bengal and the Sundarbans

As we travel back from the islands towards the eastern side of the Himalayas via the Bay of Bengal, we come to the Sundarbans. This is located in the delta of the Ganga, Brahmaputra (you saw them earlier in the chapter) and their tributaries. This delta has a unique combination of the river, sea and land. About half of it is located in India, and the rest is in Bangladesh. This is also a UNESCO Heritage site. The Sundarbans are home to many species, including the Royal Bengal Tiger.

Fig. 1.40. Mangroves of the delta in the Sundarbans of West Bengal

Note : Do remember to look at the map and identify where the delta is.

AP SCERT

ಇವು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಾಗಿವಲು ನೆಲೆಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಅವು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಿನ ಚಲನ ವಲನಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಗಾವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ, ಸಸ್ಯ ಸಂಕುಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಕುಲಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂಡಮಾನ್ ದ್ವೀಪಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಜನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಹೋರಾಟಗಾರರನ್ನು ಇಲ್ಲಿರುವ ಸೆಲ್ಯೂಲರ್ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕಠಿಣವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರವಾಗಿರಲು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ಮಾಡಿದ ಮಹಾನ್ ತ್ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ನೆನಪಿಸಲು ಇದನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಮೇಲಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಚಿತ್ರ 1.39 ಭಾರತದ ಬಾರೆನ್ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿನ ಏಕೈಕ ಸಕ್ರೀಯ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯ ವೈಮಾನಿಕ ನೋಟ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬಾರೆನ್ ದ್ವೀಪವು (ಚಿತ್ರ 1.39) ಭಾರತದ ಏಕೈಕ ಸಕ್ರೀಯ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸ್ಫೋಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹೊಗೆ ಮತ್ತು ಲಾವಾರಸವನ್ನು ಚಿಮ್ಮುತ್ತದೆ.

ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ಡೆಲ್ಟಾ ಮತ್ತು ಸುಂದರ ಬನಗಳು:

ನಾವು ದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಹಿಂದುರುಗಿ ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಕ ಹಿಮಾಲಯದ ಪೂರ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವಾಗ ಸುಂದರ ಬನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದು ಗಂಗಾ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉಪ ನದಿಗಳ ಡೆಲ್ಟಾ (ನದಿ ಮುಖಜ ಭೂಮಿ) ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಡೆಲ್ಟಾ ನದಿ ಸಮುದ್ರ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಉಳಿದ ಅರ್ಧಭಾಗ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಯುನೆಸ್ಕೋ (UNESCO) ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರದೇಶ ಸುಂದರ ಬನಗಳು ರಾಯಲ್ ಬೆಂಗಾಲ್ ಹುಲಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಭೇಧಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 1.40 ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ಸುಂದರ್ ಬನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿನ ಜೌಗು ಕಾಡುಗಳು.

ಸೂಚನೆ: ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಡೆಲ್ಟಾ ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಮರೆಯಬೇಡಿ.

AP SCERT

Fig. 1.41. Left to right, Seven Sisters Waterfalls, Meghalaya, India; The Shad Suk Mynsiem festival is celebrated by the Khasi people as a form of gratitude towards nature; Living roots bridge near Nongriat village, Cherrapunjee, Meghalaya

The hills of the Northeast

Stay on the map as we move towards the hills of the Northeast, our final destination for now. Can you see Garo, Khasi, and Jantia marked on the map? These hills, part of the **Meghalaya Plateau**, are known for their lush greenery, heavy rainfall, and breathtaking waterfalls. This region experiences one of the highest rainfalls in the world, making it rich in forests, unique wildlife, and fertile land.

DON'T MISS OUT

Mawlynnong Village, situated in the East Khasi Hills of Meghalaya, is renowned as the 'cleanest village in Asia'. This picturesque village is famous for its well-maintained cleanliness, bamboo dustbins, and eco-friendly living practices. The village is also known for its living root bridges, which are created by weaving tree roots over the course of many years.

Fig. 1.42. Living root bridges showcase the craftsmanship of the tribes of the Northeast.

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 1.41 ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಸೆವೆನ್ ಸಿಸ್ಟರ್ಸ್ ಜಲಪಾತ ಖಾಸಿ ಜನಾಂಗದವರು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಾದ್ ಸುಕ್ ಮೈಸಿಯಂ ಹಬ್ಬ. ಮೇಘಾಲಯದ ಚಿರಾಪುಂಜಿ ಬಳಿಯ ಮ್ಯಾರ್ ನೋಂಗ್ರಿಯಟ್ ಗ್ರಾಮದ ಲಿವಿಂಗ್ ರೂಟ್ಸ್ ಬ್ರಿಡ್ಜ್. (ಜೀವಂತ ಬೇರುಗಳ ಸೇತುವೆ).

ಈಶಾನ್ಯ ಬೆಟ್ಟಗಳು :

ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪದ್ಯ ನಾವು ಕೊನೆಯ ನಗದಿತ ಸ್ಥಳವಾದ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸೋಣ. ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರ್ತಿಸಲಾದ ಗಾರೋ, ಖಾಸಿ ಮತ್ತು ಜೈಂತಿಯಾ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಮೇಘಾಲಯ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರುವ ಈ ಬೆಟ್ಟಗಳು ತಮ್ಮ ಹಚ್ಚ ಹಸಿರು, ಭಾರಿಮಳೆ ಮತ್ತು ಅದ್ಭುತವಾದ ಜಲಪಾತಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು ವಾಸಿಯಾಗಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳು, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವನ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಮೇಘಾಲಯದ ಪೂರ್ವ ಖಾಸಿ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾಪ್ಲಿನ್ನಾಂಗ್ (Mowlynnong) ಗ್ರಾಮವು ವಿಷ್ಯಾದ ಅತ್ಯಂತ 'ಸ್ವಚ್ಛಗ್ರಾಮ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಸುಂದರವಾದ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಉತ್ತಮವಾದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಬಿದುರಿನ ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಗಳು, ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಹಸಿರು ಗಿಡಗಳ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಎಣೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಜೀವಂತ ಬೇರುಗಳ ಸೇತುವೆಗಳಿಗೆ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 1.42 ಈಶಾನ್ಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ಹಸಿರಿನ ಗಿಡಗಳ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಎಣೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಈ ಸೇತುವೆ ಅವರ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ.

AP SCERT

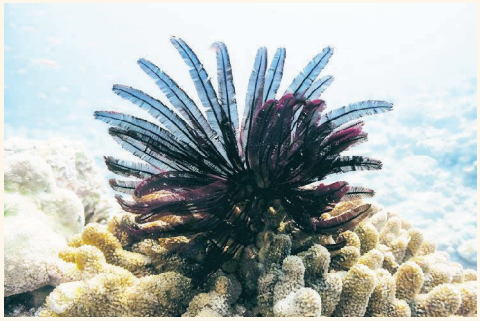
Before we move on ...

- India gives its name to the subcontinent it is a part of.
- It has many diverse geographical features, ranging from the snowy Himalayas to the heat of the Thar Desert. The plains are watered by a large number of rivers. There is also a peninsular plateau with the Arabian Sea on the west and the Bay of Bengal in the east.
- These diverse geographic features have created a variety of conditions with respect to soil, flora, fauna, life and economic opportunities, and honed a rich culture.
- These geographical features have played an important role in shaping our civilisation.

AP SCERT

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. In India'a diverse ecosystem, the organism shows in the picture are formed in warm and shallow sea water. In which geographical feature are they commonly found?

A) Islands

B) The Himalayas

C) The Gangetic plains

D) The peninsular plateau

2. A state government in the Gangetic Plains is preparing its annual budget. Based on the region's geographical strengths, which sector would give the maximum long-term economic return and best support the opulation?

A. Developing new and large-scale mining projects

B. Expanding mountain tourism to attract more visitors

C. Building major industries that focus on luxury goods

D. Improving farming through research, irrigation systems, and soil care

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ...

→ ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ದೇಶವು ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಭಾರತ ಉಪಖಂಡ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

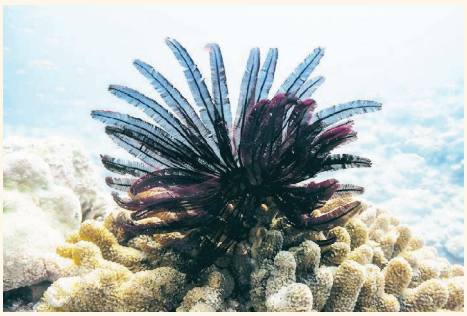
→ ಇದು ಮಂಜಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಶಾಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ನದಿಗಳಿಂದ ನೀರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಪಶ್ಚಿಮದ ಅರೇಬಿಯಾ ಸಮುದ್ರ, ಪೂರ್ವದ ಬಂಗಾಳಕೊಲ್ಲಿಯ ನಡುವೆ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ ಇದೆ.

→ ಈ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮಣ್ಣು, ಸಸ್ಯ ಸಂಕುಲ, ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಕುಲ, ಜೀವನ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅವಕಾಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂದಿಸಿದಂತೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿವೆ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿವೆ.

→ ನಮ್ಮ ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿವೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ಭಾರತದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಜೀವಿಗಳು ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಮತ್ತು ಆಳವಿಲ್ಲದ ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ರೂಪುಗಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ?

ಎ) ದ್ವೀಪಗಳು

ಬಿ) ಹಿಮಾಲಯಗಳು

ಸಿ) ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳು

ಡಿ) ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ.

2. ಗಂಗಾ ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವೊಂದು ತನ್ನ ವಾರ್ಷಿಕ ಬಡ್ಜೆಟ್‌ನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ವಲಯವು ಗರಿಷ್ಠ ಧೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಹಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ?

ಎ) ಹೊಸ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು.

ಬಿ) ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಪರ್ವತ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು.

ಸಿ) ಐಷಾರಾಮಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು.

ಡಿ) ಸಂಶೋಧನೆ, ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು, ಮಣ್ಣಿನ ಆರೈಕೆಯಿಂದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು.

AP SCERT

3. What, in your opinion, are two important geographical features of India? Why do you think they are important?
4. India has been called a 'mini-continent'. Based on what you've read, why do you think this is so?
5. Why is the southern part of India referred to as a peninsular plateau?
6. Despite having such different regions (mountains, deserts, plains, coasts) India remains one country. How do you think our geography has helped unite people?
7. Follow one of India's big rivers from where it starts to where it meets the ocean. What are the different ways in which people might utilise this river along its journey? Discuss in groups in your class.
8. Look at the two maps of India, physical as well as political, given at the end of this book. Identify the place you are at now. Which physical feature of India would you use to describe its location?
9. Food preservation techniques differ from place to place across India. They are adapted to local conditions. Do a class project. Gather different methods of preserving food. Hint: Drying vegetables when they are in season for use during the off-season.
10. What do you think India might have looked like if the Himalayas did not exist? Write a short note or sketch a drawing to express your imagination.
11. Which UNESCO Heritage Site mentioned in this chapter did you find more interesting? Write a short paragraph to describe what about it is interesting.

AP SCERT

3. ಭಾರತದ ಎರಡು ಮುಖ್ಯವಾದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವುವು? ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅವು ಏಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದವು?

4. ಭಾರತ ದೇಶವನ್ನು ಉಪ–ಖಂಡ ಎಂದು ಏಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ? ನೀವು ಓದಿದ ಪಾಠದ ಆಧಾರವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಏನೆಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ?

5. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ ಎಂದು ಏಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ?

6. ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು (ಪರ್ವತಗಳು, ಮರುಭೂಮಿಗಳು, ಮೈದಾನಗಳು, ಕರಾವಳಿಗಳು) ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಭಾರತವು ಒಂದೇ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ವೈವಿಧ್ಯಮ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಜನರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ?

7. ಭಾರತದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದೊಡ್ಡ ನದಿಯನ್ನು ಅದು ಹುಟ್ಟುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸಮುದ್ರ ಸೇರುವವರೆಗೆ ಅದರ ಜೊತೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿ, ನದಿಯ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜನರು ನದಿಯನ್ನು ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ? ನಿಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

8. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಭಾರತದ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರಿ. ನೀವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ. ನಿಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲು ಭಾರತದ ಯಾವ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನುನೀವು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೀರಿ?

9. ಆಹಾರ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ವಿಧಾನಗಳು ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ತರಗತಿ ಯೋಜನೆಗಾಗಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ವಿವಿಧ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಿ. ಸುಳಿವು: ತರಕಾರಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಿಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಣಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಫ್–ಸೀಜನ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದು.

10. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತಗಳೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಾರತವು ಹೇಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿರಿ.

11. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯುನೆಸ್ಕೋ ಪಾರಂಪರಿಕ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದ ತಾಣ ಯಾವುದು? ಆ ತಾಣದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ಯಾರಾ ಬರೆಯಿರಿ.

✧✧✧✧✧

AP SCERT

CHAPTER

2

UNDERSTANDING THE WEATHER

W3G5I3

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Explain the elements of weather such as temperature, precipitation, atmospheric pressure, wind and humidity. (CG-5)
- Understand the importance of the instruments used to measure different elements of weather. (CG-1)
- Interpret the data and visual representations related to weather. (CG-1)
- Compare the weather conditions of different regions of India and the changes in the life style of people. (CG-5)
- Study weather report and prepare a table showing maximum and minimum temperatures of some important cities. (CG-1)

A change in the weather is sufficient to create the world and oneself anew. *- Marcel Proust, French novelist*

AP SCERT

Fig. 2.1.

The Big Questions ?

1. *How can we measure and monitor the weather around us?*
2. *How do weather predictions help us prepare for events like heavy rain, storms, drought and heat waves?*

ಅಧ್ಯಾಯ

2

ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

W5X5Y8

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು :

- ವಾತಾವರಣದ ಅಂಶಗಳಾದ ತಾಪಮಾನ, ಮಳೆ, ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡ ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಆರ್ದ್ರತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-5)
- ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಕರಣಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ಹವಾಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ಭಾರತದೇಶದ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳ ಹಾವಾಮಾನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನಶೈಲಿಯಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. (CG-5)
- ಹವಾಮಾನ ವರದಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಗಳ ಗರಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನದ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-1)

ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಯು ಹೊಸ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ.

– ಮಾರ್ಸೆಲ್ ಪ್ರೌಸ್ಟ್, ಫ್ರೆಂಚ್ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು

ಚಿತ್ರ – 2.1

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು?

1. *ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಗಮನಿಸಬಹುದು?*
2. *ಭಾರೀ ಮಳೆ, ಬಿರುಗಾಳಿ, ಬರ ಮತ್ತು ಶಾಖದ ಅಲೆಗಳಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಲು ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆಗಳು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.?*

AP SCERT

Weather and its Elements

You wake up one winter morning and shiver. You reach for thick clothes to keep yourself warm. In the summer, you choose clothes that keep you cool and comfortable. You are responding to your body's signals; your body is sensing the weather.

What is weather?

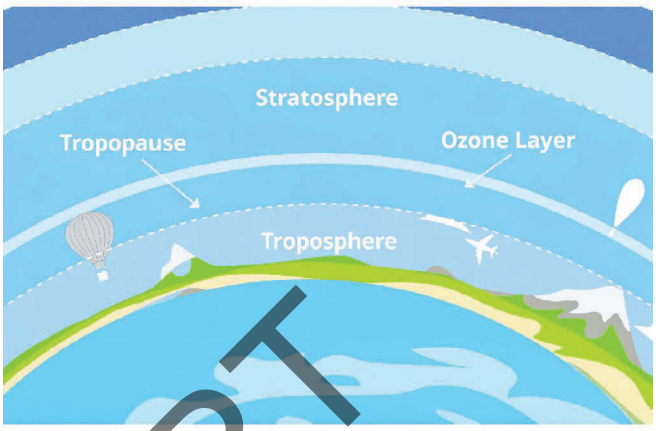

Fig. 2.2.

Weather is a state of the Earth's atmosphere at a particular time and place. But what is an atmosphere? In simple terms, it is the layer of gases that surround some planets – in the case of our Earth, we call these gases 'air'. The Earth's atmosphere may be compared to a cake with several layers. The layer closest to the surface of the Earth is called the 'troposphere', and that is where all land based plants and animals (including humans!) live and breathe. It is also where almost all weather phenomena, which we will explore in this chapter, take place. The troposphere extends to a height of 6 to 18 kilometres from the ground; it is less thick at the poles (where the cold air contracts) and thicker in the tropical zone (where the warmer air expands). You will study more about the other layers in your Science classes.

We use many words to describe the weather – hot, cold, rainy, cloudy, humid, snowy, windy, and so on. They describe the different ways in which we experience the elements of weather.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

What are some of the words in your local language that you use to describe the weather? Hot, cold, warm, chilly, crisp, pleasant, and so on, are commonly used terms in English.

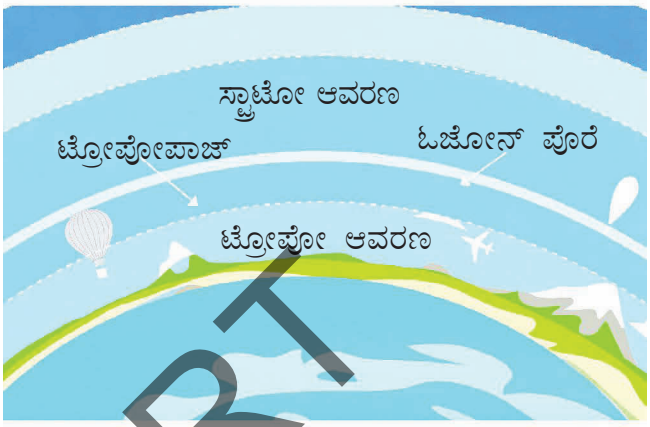
The elements of weather are:

- **Temperature :** How hot or cold the atmosphere is.
- **Precipitation :** Any form of water, such as rain, snow, sleet or hail, that falls from the sky.

ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನದ ಅಂಶಗಳು

ಒಂದು ಚಳಿಗಾಲದ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೀವು ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಎದ್ದಾಗ ನಿಮ್ಮ ದೇಹವು ನಡುಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ನೀವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೆಚ್ಚಗಿಡಲು ದಪ್ಪನೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ತಂಪಾಗಿ ಆರಾಮದಾಯಕವಾಗಿಡುವ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ದೇಹದ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ದೇಹವು ಹವಾಮಾನ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಹವಾಮಾನ ಎಂದರೇನು?

ಚಿತ್ರ - 2.2

ಹವಾಮಾನ ಎಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ವಾತಾವರಣ ಸ್ಥಿತಿ. ಆದರೆ ವಾತಾವರಣ ಎಂದೆರೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇದು ಕೆಲವು ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವ ಅನಿಲಗಳ ಪದರ– ನಮ್ಮ ಭೂಮಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಾವು ಈ ಅನಿಲಗಳನ್ನು 'ಗಾಳಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಭೂಮಿಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಹಲವು ಪದರುಗಳು ಹೊಂದಿರುವ ಕೇಕ್‌ಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಗೆ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಪದರವನ್ನು 'ಟ್ರೋಪೋ ಆವರಣ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳು (ಮಾನವ ಸೇರಿದಂತೆ) ವಾಸಿಸುವುದು, ಉಸಿರಾಡುವುದು ಈ ವಾವರಣದಲ್ಲಿಯೇ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಲಿಯುವ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಹವಾಮಾನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. 'ಟ್ರೋಪೋ' ಆವರಣ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಯಿಂದ 6 ರಿಂದ 18 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಧ್ರುವಗಳಲ್ಲಿ (ತಣ್ಣನೆಯ ಗಾಳಿ ಸಂಕುಚಿತಗೊಳ್ಳುವ) ಅತ್ಯಂತ ತೆಳ್ಳಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣ ವಲಯದಲ್ಲಿ (ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಗಾಳಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವ) ದಪ್ಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಪದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಧ್ಯಾಯನ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ.

ವಾತಾವರಣವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ನಾವು ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ. ಬಿಸಿಲು, ಚಳಿ, ಮಳೆ, ಮೋಡ ಕವಿದ ಆರ್ದ್ರ, ಹಿಮಭರಿತ ಗಾಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಇವು ನಾವು ಹವಾಮಾನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿವಿಧ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ನೀವು ಬಳಸುವ ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಯಾವುವು? ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಾಟ್, ಕೋಲ್ಡ್, ವಾರ್ಮ್, ಚಿಲ್ಲಿ, ಕ್ರಿಸ್ಪ್, ಪ್ಲೆಸೆಂಟ್ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹವಾಮಾನದ ಅಂಶಗಳು :

- **ತಾಪಮಾನ:** ಹವಾಮಾನ ಎಷ್ಟು ಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ತಂಪಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- **ಮಳೆ :** ಆಕಾಶದಿಂದ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ನೀರು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಳೆ, ಹಿಮ, ಹಿಮಪಾತ ಅಥವಾ ಆಲಿಕಲ್ಲು.

AP SCERT

- **Atmospheric Pressure :** The weight of the air above us, felt on the Earth's surface.
- **Wind :** The movement of air, including its speed and direction.
- **Humidity :** The amount of **water vapour** in the air.

THINK ABOUT IT

Let us imagine that Krishna from Visakhapatnam is speaking with Amir in Kashmir. Krishna tells Amir that it has become chilly in Visakhapatnam after it rained the previous night. Amir asks him how cold it is. How will Krishna explain to Amir how cold it is? After all, what is cold for Krishna may be quite pleasant for Amir!

As you can see, it would be difficult for Krishna to convey his sense of chillness to Amir unless there is a commonly agreed way to measure the temperature. It is the same with other elements of the weather. In this chapter, we will learn how we measure the weather using common standards.

Sleet: Frozen or partly frozen rain.
Hail: Small, hard balls of ice that fall from the sky like rain.
Water vapour: Water vapour is water in gaseous instead of liquid form.

LET'S EXPLORE

What do you think could be some other reasons to measure the weather more precisely? (Hint: Think how knowing the weather a few hours or a few days in advance would help you plan some activities.)

From early times, humans have closely observed Nature and learnt to read her signals to forecast the weather. Observing birds flying low, ants carrying eggs, squirrels gathering nuts, frogs croaking loudly, or even the opening and closing of pine cones, provided valuable information about coming rain or storms. This knowledge has been passed down from generation to generation. Even today, in many parts of India, people use traditional ways to predict the weather, especially the arrival of the monsoon.

Forecast: To predict or find out in advance (in our case, the weather).

AP SCERT

- **ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡ :** ನಮ್ಮ ಮೇಲಿರುವ ಗಾಳಿಯ ತೂಕವು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ.
- **ಗಾಳಿ :** ಗಾಳಿಯ ವೇಗ ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕು ಸೇರಿದಂತೆ ಗಾಳಿಯ ಚಲನೆ.
- **ಆರ್ದ್ರತೆ :** ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನ ಆವಿಯ ಪ್ರಮಾಣ.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅಮೀರ್ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿ ಮಳೆಯ ನಂತರ ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣವು ತಂಪಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಅಮೀರ್‌ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಮೀರ್ ಎಷ್ಟು ಚಳಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣ ಅಮೀರ್‌ಗೆ ಎಷ್ಟು ಚಳಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ? ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತಂಪಾಗಿ ಅನಿಸಿದೆ ವಾತಾವರಣ ಅಮೀರ್‌ಗೆ ತುಂಬಾ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿರಬಹುದು.

ನೀವು ನೋಡಿದಂತೆ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಧಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ. ಕೃಷ್ಣ ತಾನು ಅನುಭವಿಸುವ ಚಳಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹವಾಮಾನದ ಇತರ ಅಂಗಳಿಗೂ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯುವುದು ಎಂದು ನಾವು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಹಿಮಪಾತ: ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದ ಮಳೆ.
ಆಲಿಕಲ್ಲು : ಮೋಡ ಕವಿದ ಆಕಾಶದಿಂದ ಮಳೆಯಂತೆ ಬೀಳುವ ಸಣ್ಣ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಹಿಮದ ಚೆಂಡುಗಳು.
ನೀರಿನ ಆವಿ : ದ್ರವ ರೂಪಲ್ಲವದೆ ಅನಿಲ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ನೀರನ್ನು ನೀರಿನ ಆವಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರವಾಗಿ ಅಳೆಯಲು ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದು ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? (ಸೂಚನೆ: ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳು ಅಥವಾ ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿರಿ).

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಮಾನವರು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ, ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಊಹಿಸಲು ಅವರ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು (ಚಿಹ್ನೆ) ಓದಲು ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹಾರುವುದು, ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಒಯ್ಯುವ ಇರುವೆಗಳು, ಅಳಿಲುಗಳು ಬೀಜಗಳನ್ನು ಅಗೆಯುವುದು, ಕಪ್ಪೆಗಳು ಕೂಗುವುದು ಅಥವಾ ಫೈನ್ ಶಂಕುಗಳು ತೆರೆದು ಮುಚ್ಚುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದರಿಂದ ಮುಂಬರುವ ಮಳೆ ಅಥವಾ ಬಿರುಗಾಳಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಲಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಜ್ಞಾನವು ಒಂದು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ರವಾನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಊಹಿಸಲು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾನ್ಸೂನ್ ಆಗಮನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ.

ಮುನ್ಸೂಚನೆ: ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಊಹಿಸಲು ಅಥವಾ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು (ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾತಾವರಣದ ಬಗ್ಗೆ)

AP SCERT

Observing Nature's clues

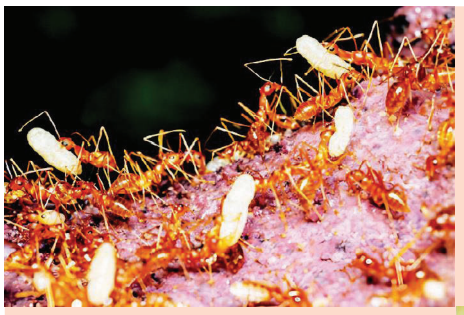

Fig. 2.3.1. Ants shifting their eggs to higher ground is a natural behaviour that indicates an expected change in the weather, especially heavy rain.

Fig. 2.3.2. A frog croaking in a forest of the Western Ghats, in expectation of rain.

Fig. 2.3.3. The opening and closing of pine cones are natural mechanisms driven by environmental humidity. Pine cones close in humid conditions to protect their seeds, and open in dry conditions to release them, ensuring they spread in favourable weather.

Meteorology: Meteorology is the systematic study of weather and its evolution. This study is the basis for weather forecasting.

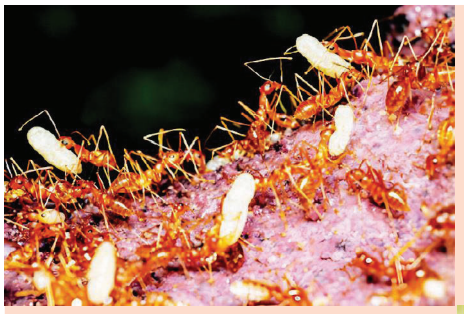
APSCERT

LET'S EXPLORE

Talk to elders in your neighbourhood and ask them how they predict the weather. What signs do they observe? Document any sayings in your regional language that refer to weather prediction.

In the last few centuries, scientists have worked out methods to measure and monitor the elements of the weather with great precision. Based on those inputs, **meteorologists** try to predict how the weather will behave in a particular region after a few hours or a few days, or even a few weeks. How do they do it? Do they just look up at the sky and guess? No, they've got some cool gadgets, a few of which we will now look at.

ಪ್ರಕೃತಿ ನೀಡುವ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು.

ಚಿತ್ರ. 2.3.1. ಇರುವೆಗಳು ತಮ್ಮ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾತರಿಸುವುದು ಹವಾಮಾನದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾರೀ ಮಳೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ನಡವಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 2.3.2 ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೆ ಮಳೆಯ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ನೀಡುತ್ತಾ ಕೂಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 2.3.3 ಪೈನ್ ಕೋನ್‌ಗಳ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಮುಚ್ಚುವಿಕೆ ಪರಿಸರದ ಆರ್ದ್ರತೆಯಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿವೆ. ಪೈನ್ ಕೋನ್‌ಗಳು ಆರ್ದ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬೀಜಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಶೂಷ್ಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅನುಕೂಲಕರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರಸರಣವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಹವಾಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ:
ಹವಾಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂದರೆ ವಾತಾವರಣ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿಕಾಸದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಧ್ಯಯನ ಈ ಅಧ್ಯಾಯವು ಹವಾಮಾನದ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಹಿರಿಯರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಮುನ್ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕೇಳಿರಿ. ಅವರು ಯಾವ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ? ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಕಳೆದ ಕೆಲವು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹವಾಮಾನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ನಿಖರತೆಯೊಂದಿಗೆ ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಅನೇಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ **ಹವಾಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು** ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳು ಅಥವಾ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಕೆಲವು ವಾರಗಳು ನಂತರ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಅವರು ಕೇವಲ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿ ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ಇಲ್ಲ, ಅವರ ಬಳಿ ಕೆಲವು ಅದ್ಭುತ ಸಾಧನೆಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನಾವು ಈಗ ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

AP SCERT

Weather Instruments

a) Temperature

LET'S REMEMBER

In your Grade 6 Science textbook, Curiosity, you read about different types of thermometers used for measuring the temperature - the clinical thermometer and the laboratory thermometer. You also learnt about temperature scales. One of them is the Celsius scale; another is the Fahrenheit scale. If, for instance, we have a cool temperature of 15 degrees Celsius (noted as 15°C), it is the same as 59 degrees Fahrenheit (noted as 59°F).

Fig. 2.4.1. Snow melts quickly when it's warm.

Fig. 2.4.2. Cloudy weather ?it's getting cold.

Fig. 2.4.3. In winter, coconut oil turns solid.

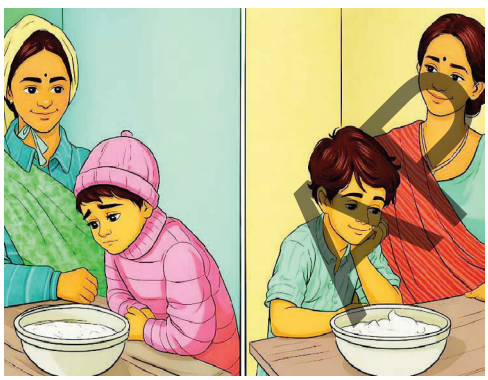

Fig. 2.4.4. Curd takes longer to set in cold weather.

There are several types of thermometers. Some simply measure the **ambient** temperature; others record the maximum and minimum temperatures during a day. Thermometers often use a Mercury which expands when the temperature increases. However, more and more, digital thermometers are preferred as they are more precise and can record more data.

Indeed, temperature recordings can be used to collect some useful **statistics**, including:

- **Range of temperature** or the maximum temperature minus the minimum temperature during a particular period of time (usually 24 hours).
- **Mean daily temperature** or the maximum temperature plus the minimum temperature of the day divided by two.

© NCERT

ಹವಾಮಾನದ ಉಪಕರಣಗಳು

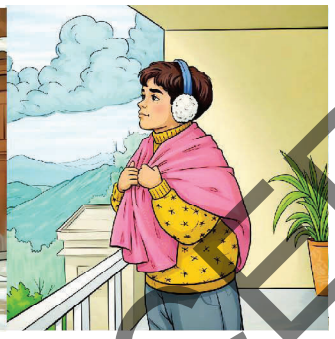
ಎ) ತಾಪಮಾನ

ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ

ನಿಮ್ಮ 6ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಕುತೂಹಲದಲ್ಲಿ ತಾಪಮಾನ ಅಳೆಯಲು ಬಳಸುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್‌ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಓದಿದ್ದೀರಿ.– ಕ್ಲಿನಿಕಲ್ ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್. ನೀವು ತಾಪಮಾನ ಮಾಪಕಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕಲಿತಿದ್ದೀರಿ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೆಲ್ಸಿಯಸ್ ಮಾಪಕ; ಇನ್ನೊಂದು ಫಾರನ್‌ಹೀಟ್ ಮಾಪಕ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಮ್ಮಲಿಲ 15 ಡಿಗ್ರಿ ಸೆಲ್ಸಿಯಸ್ (15°C ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ) ಶೀತ ತಾಪಮಾನವಿದ್ದರೆ, ಅದು 59 ಡಿಗ್ರಿ ಫ್ಯಾರನ್‌ಹೀಟ್ (59°C ಎಂದು ದಾಖಲಿಸಲಾಗುವುದು) ಗೆ ಸಮಾನ.

ಚಿತ್ರ 2.4.1 ಬೆಚ್ಚಗಿರುವಾಗ ಹಿಮವು ಬೇಗ ಕರಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 2.4.2 ಮೋಡ ಕವಿದ ವಾತಾವರಣ ತಂಪಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 2.4.3 ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆ ಘನವಸ್ತುವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 2.4.4 ಶೀತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮೊಸರಾಗಲು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ.

ಹಲವು ವಿಧದ ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್‌ಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಸುತ್ತುವರಿದ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತವೆ; ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನದ ಗರಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಾಪಮಾನ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಹಿಗ್ಗುವ ಪಾದರಸವನ್ನು ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಡಿಜಿಟಲ್ ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್‌ಗಳು ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಡೇಟಾವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಬಲ್ಲವು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ದಾಖಲಾದ ತಾಪಮಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಉಪಯುಕ್ತ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

- **ತಾಪಮಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:** ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 24 ಗಂಟೆ) ಗರಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನದಿಂದ ಕನಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.
- **ಸರಾಸರಿ ದೈನಂದಿನ ತಾಪಮಾನವನ್ನು** ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲು, ದಿನದ ಗರಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಎರಡರಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದರೆ ಇದು ಬರುತ್ತದೆ.

© SCERT

DON'T MISS OUT

→ The India Meteorological Department was set up in 1875. Its motto is adityat jayate vrisihti, which means, "From the sun arises rain." The phrase comes from the ancient text Manusmriti, and the complete sentence reads, "From the sun arises rain, from rain comes food, and from food, living beings originate."

→ Can you think of a reason why rain arises from the sun?

Fig. 2.5

Ambient: Of the immediate surroundings.
Statistics: The technique of gathering and analysing information or data in order to be able to detect patterns, understand events or make predictions.

LET'S EXPLORE

→ Here's a chart of the temperatures of a city in Madhya Pradesh. What is the maximum temperature recorded in the week shown here? What is the minimum? Calculate the range.

Date	Maximum Temperature (in ^{0}C?)	Minimum Temperature (in ^{0}C ?)
28.02.2025	29	16
01.03.2025	30	15
02.03.2025	31	17
03.03.2025	32	18
04.03.2025	30	17
05.03.2025	28	14
06.03.2025	29	15

→ Remember the conversation between Krishna and Amir ? If Krishna said it was 20°C in Visakhapatnam and he was feeling a little cold, he and Amir would have a measure they could understand. What do you think Amir's reaction to Krishna's statement might be?

APSCERT

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

→ ಭಾರತದ ಹವಾಮಾನ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು 1875ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಧ್ಯೇಯವಾಕ್ಯ 'ಆದಿತ್ಯತ್ ಜಯತೇ ವೃಷ್ಟಿ' ಅಂದರೆ 'ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಮಳೆ ಬರುತ್ತದೆ' ಪ್ರಾಚೀನ ಪಠ್ಯ ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾದ ಈ ಪದಗುಚ್ಛದ ಪೂರ್ಣ ವಾಕ್ಯ 'ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಮಳೆ ಬರುತ್ತದೆ, ಮಳೆಯಿಂದ ಆಹಾರ ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆಹಾರದಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ' ಎಂದು ಓದುತ್ತದೆ.

→ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಮಳೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ?

ಚಿತ್ರ 2.5

ಪರಿಸರ: ತಕ್ಷಣ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ
ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು: ಮಾದರಿಗಳು ಗುರುತಿಸಲು ಘಟನೆಗಳು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳ ಹೇಳು ಮಾಹಿತಿ ಶೇಖರಿಸಿ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ನಗರದ ತಾಪಮಾನದ ಚಾರ್ಟ್ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ವಾರದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದ ಗರಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನ ಎಷ್ಟು? ಕನಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನ ಎಷ್ಟು? ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿರಿ.

ದಿನಾಂಕ	ಗರಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನ (^{0}C?)	ಕನಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನ (^{0}C ?)
28.02.2025	29	16
01.03.2025	30	15
02.03.2025	31	17
03.03.2025	32	18
04.03.2025	30	17
05.03.2025	28	14
06.03.2025	29	15

→ ಕೃಷ್ಣ, ಅಮೀರ್ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆ ನೆನಪಿದೆಯೇ? ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತಾಪಮಾನ 20°C ಇದೆ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಂಪಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೆ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅಮೀರ್‌ಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಹ ಅಳತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದಕ್ಕೆ ಅಮೀರ್ ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

AP SCERT

b) Precipitation

If the news says that a particular place received 30 mm of rainfall in a day, what does it mean? How is rainfall measured?

The amount of rainfall is measured with the help of an instrument called a rain gauge (Fig. 2.6). When it rains, the water falls into a funnel and is collected in a cylinder. A scale is attached to the cylinder to measure the depth of rainwater collected. For example, when the height of the water collected is 5 mm, we say that the area received 5 mm of rainfall.

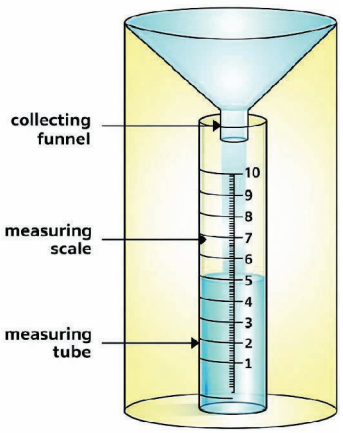

Fig. 2.6. Rain gauge

LET'S EXPLORE

Make a rain gauge as shown in the diagram above. Place the rain gauge in an open area, away from objects that might obstruct rain. Ensure that the rain gauge is on a flat surface and will not tilt or topple with the wind. Using the measuring scale, record the amount of rainwater collected at the same time every day, for a month. (If there is snow, allow it to melt before taking the measurement.) Calculate the average rainfall for every week in that month and comment on the variation from week to week.

c) Atmospheric pressure

Our bodies are quite aware of temperature and rainfall. But you may also have experienced that the weather sometimes feels 'heavy', as before a thunderstorm. This is related to atmospheric pressure, which is the pressure exerted by the weight of the air above and around us.

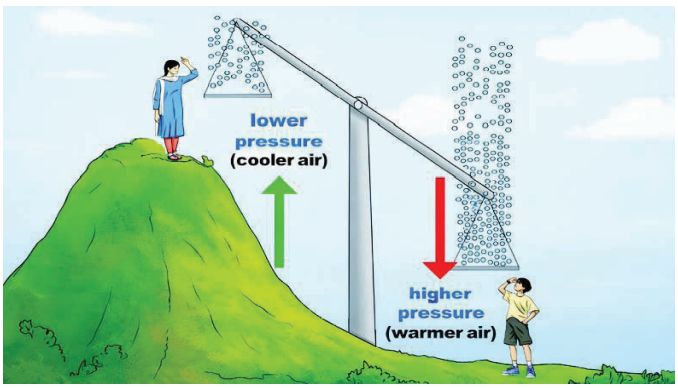

Fig. 2.7

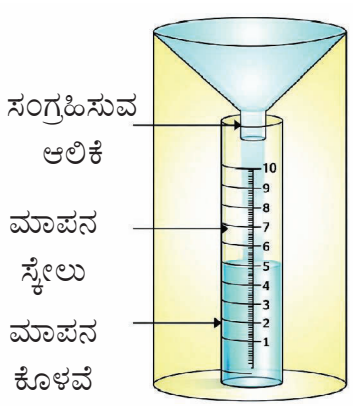
The atmospheric pressure is higher near the sea coast and lower as we go higher up into the mountains. When you climb a mountain, the air gets thinner than in the plain below. As a result, the air pressure is lower, and there is less oxygen available for your lungs to take in.

AP SCERT

ಬಿ) ಮಳೆ

ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 30 ಮಿ.ಮೀ ಮಳೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಾರ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಅದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಮಳೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ?

ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮಳೆಮಾಪಕ ಎಂಬ ಉಪಕರಣದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. (ಚಿತ್ರ 2.6) ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ನೀರು ಒಂದು ಕೊಳವೆಯೊಳಗೆ ಹರಿಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸಿಲಿಂಡರಾಕಾರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮಳೆ ನೀರಿನ ಆಳವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಸಿಲಿಂಡರಾಕಾರದ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಒಂದು ಮಾಪಕವನ್ನು ಜೋಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನೀರಿನ ಎತ್ತರ 5 ಮಿ.ಮೀ ಆಇದ್ದರೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 5.5 ಮೀ ಮಳೆ ದಾಖಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

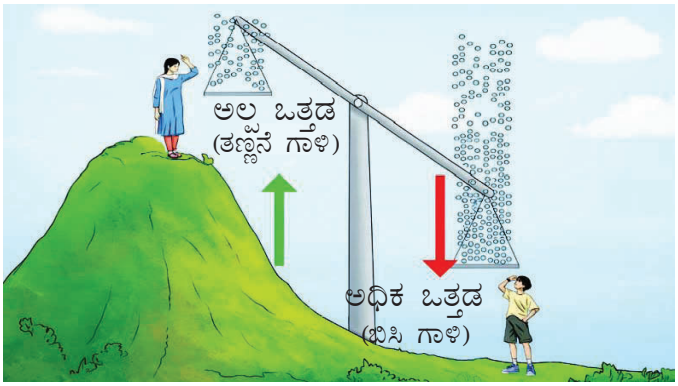

ಚಿತ್ರ 2.6 ಮಳೆಮಾಪಕ

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವಂತೆ ಮಳೆ ಮಾಪಕವನ್ನು ಮಾಡಿ. ಮಳೆಯ ಹರಿವಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಬಹುದಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ, ತೆರೆದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಮಾಪಕವನ್ನು ಇರಿಸಿ, ಮಳೆ ಮಾಪಕವನ್ನು ಸಮತಟ್ಟಾದ ಮೇಲ್ಮೈ ಮೇಲೆ ಇರುವಂತೆ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಓರೆಯಾಗದಂತೆ, ಉರುಳಿ ಹೋಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಮಾಪಕವನ್ನು ಬಳಸಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ (ಹಿಮವಿದ್ದರೆ ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಕರಗಲು ಬಿಡಿ) ತಿಂಗಳ ಪ್ರತಿ ವಾರದ ಸರಾಸರಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ ಮತ್ತು ವಾರದಿಂದ ವಾರಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರಿ.

ಸಿ) ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡ

ನಮ್ಮ ದೇಹಕ್ಕೆ ತಾಪಮಾನ ಮತ್ತು ಮಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗುಡುಗು ಸಹಿತ ಮಳೆಯಾಗುವ ಮೊದಲು ಗಾಳಿಯು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ 'ಭಾರ' ವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಅನುಭವಿಸಿರಬಹುದು. ಇದು ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗಾಳಿಯ ತೂಕದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಒತ್ತಡವಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 2.7

ಕರಾವಳಿಯ ಬಳಿ ವಾತಾವರದ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ಪರ್ವತವನ್ನು ಹತ್ತಿದಾಗ ಗಾಳಿಯು ಕೆಳಗಿನ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ತೆಳುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ವಾಯು ಒತ್ತಡ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಆಮ್ಲಜನಕ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.

AP SCERT

With less oxygen getting into your blood, your body has to work harder to keep you moving! That's why people sometimes feel breathless, dizzy or tired at high altitudes.

This does not mean that the atmospheric pressure is always high in the plains below or on the coast. In fact, it sometimes drops dramatically, resulting in what meteorologists call a 'depression' or 'low-pressure system', which can sometimes develop into a storm or even a cyclone.

THINK ABOUT IT

Why do you think it would be important to measure atmospheric pressure? Who are the people most likely to use such measurements?

The instrument used to measure atmospheric pressure is called a **barometer.** As with thermometers, there are several types of barometers. The unit they display is generally the millibar (abbreviated as mb). The normal atmospheric pressure at the sea coast is around 1013 mb; a pressure below 1000 mb indicates a depression.

THINK ABOUT IT

People who journey to places at a high altitude are advised to make pauses on the way to allow the body to acclimatise. Our army personnel serve in high-altitude places like Khardung la in Ladakh, which is over 5600 metres above sea level. It is hard to imagine how they live and work in places where the oxygen lev el is so low - the atmospheric pressure there is generally about 650 millibars!

Fig. 2.7 These

Acclimatise: Adjust to a new climate or new condition

d) Wind

Wind is the movement of air from areas of high pressure to areas of low pressure. Speed and direction are two important factors when we describe the wind.

AP SCERT

ನಿಮ್ಮ ರಕ್ತದೊಳಗೆ ಕಡಿಮೆ ಆಮ್ಲಜನಕ ಪ್ರವಹಿಸುವುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ನಿಮ್ಮ ದೇಹವು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜನರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಟದ ತೊಂದರೆ, ತಲೆ ತಿರುಗುವಿಕೆ ಅಥವಾ ದಣಿವಾದ ಅನುಭವವಾದಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದರರ್ಥ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕರವಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಇದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹವಾಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು 'ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡ' ಅಥವಾ 'ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಿರುಗಾಳಿ ಅಥವಾ ಚಂಡಮಾರುತವಾಗಿ ಬದಲಾಗಹುದು.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು ಏಕೆ ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಅಂತಹ ಅಳತೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸವವರು ಯಾರು?

ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಬಳಸುವ ಉಪಕರಣವನ್ನು 'ವಾಯುಭಾರ ಮಾಪಕ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್‌ಗಳಂತೆ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಬ್ಯಾರೊಮೀಟರ್‌ಗಳಿವೆ. ಅವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಿಲಿಬಾರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ (mb) ಒತ್ತಡವನ್ನು ಸುಮಾರು 1013 mb ಆಗಿರುತ್ತದೆ. 1000 mb ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡವು ಚಂಡಮಾರುತಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವ ಜನರು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿರಾಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಇದರಿಂದ ಅವರ ದೇಹವು ಅಲ್ಲಿನ ಹವಾಮಾನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಸೇನಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ 5600 ಮೀಟರ್‌ಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಲಡಾಖ್‌ನ ಖರ್ದುಂಗ್ಲಾದಂತಹ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಮ್ಲಜನಕ ಮಟ್ಟವು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಚಿತ್ರ 2.7

ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೊಸ ಪರಿಸರ ಅಥವಾ ಹೊಸ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಡಿ) ಗಾಳಿ

ಗಾಳಿ ಎಂದರೆ ಅಧಿಕ ಒತ್ತಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಅಲ್ಪ ಒತ್ತಡದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಗಾಳಿಯ ಚಲನೆ. ನಾವು ಗಾಳಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ವೇಗ ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕು ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳಾಗಿವೆ.

AP SCERT

THINK ABOUT IT

Have you seen seeds like these flying in the wind? What would happen to the seeds if there was no wind?

Fig. 2.9.

The wind is an important element of the weather. Its direction and speed help in weather forecasting. Besides, air pilots and sailors need to be aware of wind data, as the wind has a great influence on flying or sailing. Farmers also use the wind direction to predict where rain might come from. Also, a greater wind speed will cause the soil to dry faster.

So, how do we measure this direction and speed? A wind vane (or weather vane) has a rotating arm with a pointer at one end and a tail at the other. When the wind blows, the tail is pushed, and the pointer turns in the direction of the wind. It responds even to a light breeze.

Fig. 2.10. Left: Wind vane on the tarmac. Right: Anemometer

This wind vane on the tarmac is called a 'wind sock'. It gives pilots an indication of the direction of the wind during takeoff and landing. Similar socks are used in industries that release ash or gases.

The simplest instrument to measure the wind direction and speed is the anemometer. It has three or four metal cups that rotate on a vertical shaft when the wind blows - the stronger the wind, the faster the rotation. A meter attached at the bottom counts how many times the anemometer spins in a certain period of time and calculates the wind speed in kilometres per hour (km/h).

AP SCERT

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿರುವ ಇಂತಹ ಬೀಜಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದಿರಾ? ಗಾಳಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಬೀಜಗಳು ಏನಾಗುತ್ತವೆ??

ಚಿತ್ರ 2.9.

ಹವಾಮಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಅದರ ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ವೇಗವು ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಮಾನ ಚಾಲಕರು ಮತ್ತು ನಾವಿಕರು ಗಾಳಿಯ ಮಾಹಿತಿ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಗಾಳಿಯು ವಿಮಾನ ಹಾರಾಟ ಅಥವಾ ನೌಕಾಯಾನದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಹಾಗಾದರೆ, ಈ ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ವೇಗವನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯುತ್ತೇವೆ? ಗಾಳಿ ಸೂಚಕ (ಹವಾಮಾನ ಸೂಚಕ) ಒಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆ (ಪಾಯಿಂಟರ್) ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ, ಬಾಲವನ್ನು ತಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸೂಚಕವು ಗಾಳಿಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಹಗುರವಾದ ಗಾಳಿಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 2.10 ಎಡ ಡಾಂಬರು ರಸ್ತೆ ಮೇಲೆ ಗಾಳಿ ಸೂಚಕ ಬಲ : ಎನಿಮೋಮೀಟರ್

ಡಾಂಬರು ರಸ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಗಾಳಿ ದಿಕ್ಸೂಚಿಯನ್ನು **'ಗಾಳಿ ಕಾಲ್ಚೀಲ'** ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಪೈಲಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಟೇಕ್ ಆಫ್ ಮತ್ತು ಲ್ಯಾಂಡಿಂಗ್ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸಾಕ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ಬೂದಿ ಅಥವಾ ಅನಿಲಗಳನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನಿಮೋಮೀಟರ್ ಎನ್ನುವುದು ಗಾಳಿಯ ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ವೇಗವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಬಳಸುವ ಒಂದು ಸರಳ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಇದು ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ ಲಂಬವಾದ ಶಾಫ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಲೋಹದ ಕಪ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ– ಗಾಳಿ ಬಲವಾಗಿದ್ದಷ್ಟೂ ತಿರುಗುವಿಕೆ ವೇಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಳಗೆ ಅಳವಡಿಸಲಾದ ಮೀಟರ್, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿಮೋಮೀಟರ್ ಎಷ್ಟುಬಾರಿ ತಿರುಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತದೆ. ಗಾಳಿ ವೇಗವನ್ನು ಗಂಟೆಗೆ ಕಿಲೋಮೀಟರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ (ಕಿ.ಮೀ/ಗಂ) ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತದೆ.

© NCERT

e) Humidity

Humidity is the last element of the weather on our list. It refers to the amount of water vapour present in the air. It also depends on factors like temperature, wind, pressure and location.

LET'S EXPLORE

Where do you think humidity is likely to be more, Kochi or Jaipur? You might guess that Kochi has higher humidity than Jaipur because it is located near the sea. But how will we know for sure? If we had to compare the humidity level between Kochi and Machilipatnam, how would we do it? Discuss with your classmates.

We can answer these questions more precisely by learning how to measure humidity. Before we move forward, we need to remember our Science lesson from Grade 6 about the states of water. This will help us to understand how humidity is measured.

LET'S REMEMBER

→ When water evaporates, it causes a cooling effect.

→ If the amount of water in the air is already high (more humidity), water evaporates slowly. That is typically the case on a rainy day.

Humidity of the air is measured as relative humidity : air that would contain absolutely no water vapour (which is impossible in natural conditions) is rated at 0%, while air saturated with water vapour will have a humidity of 100%. In practice, dry weather has a relative humidity range between 20% and 40%, while humid weather usually falls between 60% and 80% relative humidity.

THINK ABOUT IT

If the humidity in Delhi is at 52% while in Kochi it is 84%, in which of the two places are wet clothes likely to dry faster? And where are you likely to sweat more, assuming the temperature is the same in both places?

But how do we measure such numbers? This is done through an instrument called a hygrometer. Again, there are several types of hygrometers, depending on the principle they are based on. The measurement of humidity is of great importance in many industrial processes, such as food processing. Museums also monitor humidity as they need to maintain a dry environment to preserve their exhibit.

AP SCERT

ಡಿ) ಆರ್ದ್ರತೆ

ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೊನೆಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿನ ಆರ್ದ್ರತೆ. ಇದು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನ ಆವಿಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ತಾಪಮಾನ, ಗಾಳಿ, ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಂತಹ ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಕೊಚ್ಚಿ ಅಥವಾ ಜೈಪುರ್ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಎಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆರ್ದ್ರತೆ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಕಾರಣ ಕೊಚ್ಚಿ ಜೈಪೂರ್‌ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆರ್ದ್ರತೆ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು? ಕೊಚ್ಚಿ ಮತ್ತು ಮಚಲೀಪಟ್ಟಂ ನಡುವಿನ ಆರ್ದ್ರತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ನಾವು ಹೋಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತೇವೆ? ನಿಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

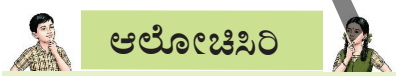
ಆರ್ದ್ರತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಮೂಲಕ ನಾವು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಬಹುದು. ನಾವು ಮುಂದುವರೆಯುವ ಮೊದಲು, ನೀರಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ 6ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಪಾಠವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಇದು ಆರ್ದ್ರತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

→ ನೀರು ಆವಿಯಾದಾಗ, ಅದು ತಂಪಾಗಿಸುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ.

→ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ (ಹೆಚ್ಚಿನ ಆರ್ದ್ರತೆ) ನೀರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆವಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಳೆಗಾಲದ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ.

ಗಾಳಿಯ ಆರ್ದ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಪೇಕ್ಷ ಆರ್ದ್ರತೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ: ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಆವಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ (ಇದು ಸಹಜ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯ) ಅದನ್ನು 0% ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ನೀರಿನ ಆವಿಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವ ಗಾಳಿಗೆ 100% ಆರ್ದ್ರತೆ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಶುಷ್ಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಆರ್ದ್ರತೆಯು 20% ರಿಂದ 40% ನಡುವೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ತಂಪಾದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 60% ರಿಂದ 80% ರ ನಡುವೆ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಆರ್ದ್ರತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ದ್ರತೆ 52% ಮತ್ತು ಕೊಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿ 84% ಇದ್ದರೆ, ಈ ಎರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆಯಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಬೇಗನೆ ಒಣಗುತ್ತವೆ? ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತಾಪಮಾನ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ನೀವು ಎಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆವರು ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ?

ಆದರೆ ನಾವು ಅಂತಹ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯಬಹುದು? ಅದನ್ನು ಹೈಗ್ರೋಮೀಟರ್ ಎಂಬ ಸಾಧನದಿಂದ ಅಳೆಯಬಹುದು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವು ಆಧರಿಸಿರುವ ತತ್ವವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಆರ್ದ್ರತೆ ಮಾಪಕಗಳಿವೆ. ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕರಣೆಯಂತಹ ಅನೇಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ದ್ರತೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುವುದು ಬಹಳಾ ಮುಖ್ಯ. ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಒಣ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆರ್ದ್ರತೆಯನ್ನು ಸಹ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

APSCERT

Weather Stations

Fig. 2. 11

As you can see, we need several instruments to measure the weather at a particular place and time. A weather station brings all these instruments together, making it easy to measure and track the weather. Readings of all the measurements are taken at regular intervals, which helps in mapping and forecasting the weather.

An automated weather station

An **Automated Weather Station (AWS)** is a self operating system that uses various sensors to measure and record weather data, such as temperature, humidity, wind speed and direction, precipitation, and atmospheric pressure. Such stations are widely used in fields like agriculture, aviation, navigation, environmental monitoring, and so on, providing accurate and timely weather information without the need for human intervention. A meteorological center was set up at Amaravathi in Andhra Pradesh by the IMD for weather forcasting and meteorological services for the state of AndhraPradesh.

DON'T MISS OUT

In 2023, the National Disaster Management Authority set up an AWS at a glacial lake of Sikkim at an altitude of more than 4800 metres above sea level. The AWS provides early information about upcoming weather conditions.

Fig. 2.12. AWS at a glacial lake of Sikkim

Predicting the Weather

Meteorologists collect data using these instruments over long periods of time. They study the data and use scientific methods to try and predict the weather. Such predictions are very important nowadays, as climate change makes extreme weather, such as droughts, floods, cyclones, etc., more frequent.

AP SCERT

ಹವಾಮಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ನೀವು ನೋಡಿರುವಂತೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ನಮಗೆ ಅನೇಕ ಉಪಕರಣಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಹವಾಮಾನ ಕೇಂದ್ರವು ಈ ಎಲ್ಲಾ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುತ್ತಾ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಮತ್ತು ಗುರುತಿಸಲು (ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ) ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ. 2. 11

ಸ್ವಯಂಚಾಲಕ ಪರಿಸರ ಕೇಂದ್ರ

ಸ್ವಯಂ ಚಾಲಕ ಪರಿಸರ ಕೇಂದ್ರ (AWS) ಎಂಬುದು ಸ್ವಯಂ ನಿರ್ವಹಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಇದು ತಾಪಮಾನ, ಆರ್ದ್ರತೆಮ ಪವನ ವೇಗ ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕು ಅವಪಾತ ಮತ್ತು ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡ ಮುಂತಾದ ವಾತಾವರಣದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಮತ್ತು ದಾಖಲಿಸಲು ವಿವಿಧ ಸಂವೇದಕಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಕೃಷಿ, ವಾಯುಯಾನ, ಹಡಗು ಸಾಗಣೆ, ಪರಿಸರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವು ಮಾನವನ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಖರವಾದ ಹವಾಮಾನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಕ ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ಭಾರತ ಹವಾಮಾನ ಇಲಾಖೆ (IMD) ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಅಮರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

2023ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಪತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿರುವ ಹಿಮನದಿ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ AWS ನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.ಇದು ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ 4800 ಮೀಟರ್‌ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ. AWS ಮುಂಬರು ಹವಾಮಾನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆರಂಭಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 2.12 ಸಿಕ್ಕಿಂನ AWS ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿಮನದಿ ಸರೋವರ

ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆ

ಹವಾಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಈ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಊಹಿಸಲು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಊಹಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳು ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಬರ, ಪ್ರವಾಹ, ಬಿರುಗಾಳಿ ಮುಂತಾದ ತೀವ್ರ ಹವಾಮಾನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವುದರಿಂದ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಬಹಳಾ ಮುಖ್ಯವಾದವು.

AP SCERT

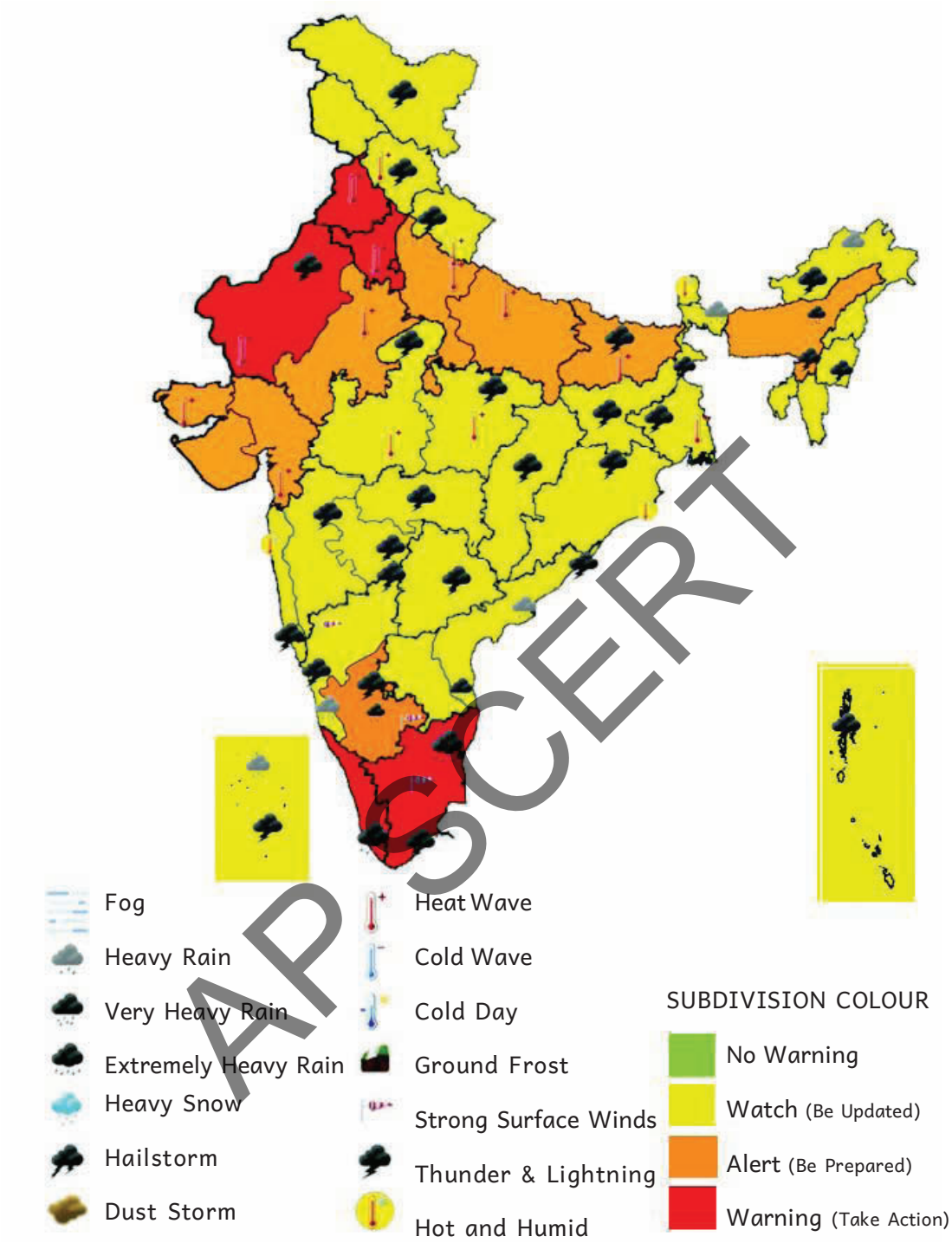
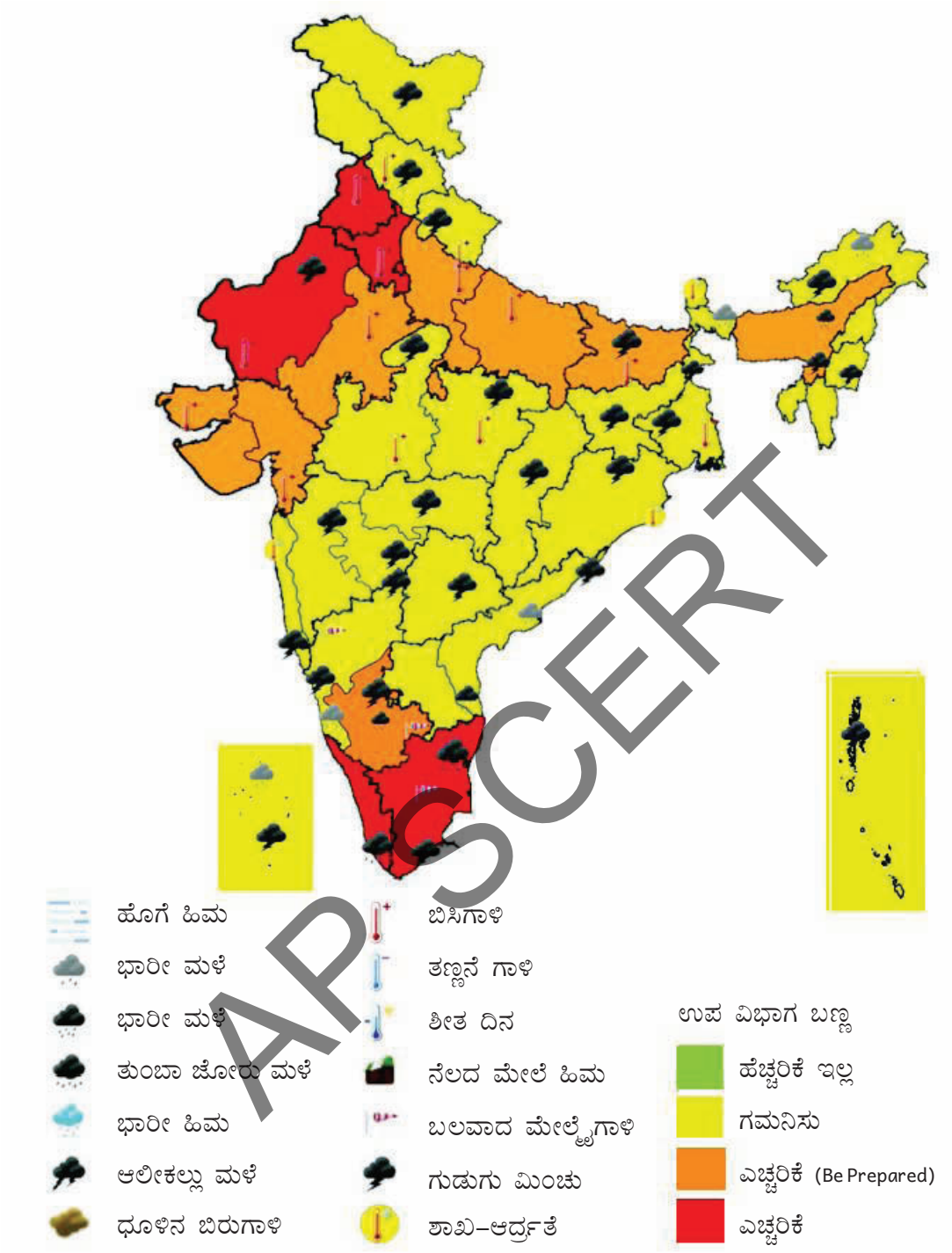

Fig. 2.13. India: weather warning for India on 19 May 2024

Accurate predictions help us to be ready for such events. They also enable local governments to mobilise resources and prepare for any disasters. For example, if stormy weather is expected at sea, fishermen are warned about venturing out in their boats, or an entire coastal area might have to be evacuated if a cyclone is expected.

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 2.13 ಭಾರತ ದೇಶ 19 ಮೇ 2024 ರಂದು ಭಾರತದ ಹವಾಮಾನ ಎಚ್ಚರಿಕೆ.

ನಿಖರವಾದ ಮುಂಬರುವಂತಹ ಅಂತಹ ಘಟನಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ನಾವು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಕ್ರೂಡೀಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ. ಮೀನುಗಾರರು ತಮ್ಮ ದೋಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಚಂಡಮಾರುತ ಅಥವಾ ಚಂಡಮಾರುತ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೆ ಇಡೀ ಕರಾವಳಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಬಹುದು.

APSCERT

LET'S EXPLORE

Discuss, in pairs, different situations in which weather predictions are helpful. Make a list, and after you have completed it, share it and discuss it with the pair sitting next to you. How many different categories of situations have you been able to identify?

Look carefully at the map of India in previous page. This map was issued by the India Meteorological Department on 19 May 2024. Study the icons and connect them to the conditions shown on the map.

LET'S EXPLORE

- → What do you observe happening on that day? What are the various weather conditions that the IMD is alerting people to?
- → Which states have warning signs?
- → Which parts of India are likely to be free from severe weather?
- → Which states are likely to face heat wave conditions?
- → What are the causes for warning in Tripura and Lakshad weep?

Before we move on ..

- → Temperature, humidity, precipitation, wind and atmospheric pressure together define the weather at a par ticular place.
- → The condition of these elements is measured using special instruments. Data collected from these help us to monitor and predict the weather.
- → In different times or situations, one of the elements is dominant - for example, rainfall in July, the temperature in May and December, atmospheric pressure when a cyclone is moving, and wind when a loo (strong, hot and dusty winds that blow in north India in summers) is blowing, or forest fires are spreading.
- → Weather is closely linked to climate. We will discuss this in the next chapter.

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಹುದಾದ ವಿಭಿನ್ನ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟು ಚರ್ಚಿಸಿರಿ. , ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ, ಅದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಜೋಡಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಚರ್ಚಿಸಿ. ನೀವು ಎಷ್ಟು ವಿಭಿನ್ನ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು?

ಹಿಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿ. ಈ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಹವಾಮಾನ ಇಲಾಖೆಯು ಮೇ 19, 2024 ರಂದು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದೆ. ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿರಿ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

- → ಆ ದಿನ ಏನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ನೀವು ಯೋಚಿಸುತ್ತೀರಿ?IMD ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ಹವಾಮಾನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಿವೆ?
- → ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳು ತೀವ್ರ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ?
- → ಭಾರತದ ಯಾವ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಹವಾಮಾನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಇಲ್ಲಾ?
- → ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳು ಶಾಖದ ಅಲೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ?
- → ತ್ರಿಪುರ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಗೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ ...

- → ತಾಪಮಾನ, ಆರ್ದ್ರತೆ, ಮಳೆ, ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತವೆ.
- → ಈ ಹವಾಮಾನ ಅಂಶಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾದ ಮಾಹಿತಿಯು ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಿಸಲು ಮತ್ತು ಊಹಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- → ವಿಭಿನ್ನ ಸಮಯ ಅಥವಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವ ಅಂಶ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದರೆ, ಜುಲೈನಲ್ಲಿ ಮಳೆ, ಮೇ ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ತಾಪಮಾನ, ಚಂಡಮಾರುತ ಚಲಿಸಿದಾಗ ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು 'ಲೂ ಪವನ' (ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೀಸುವ ಬಲವಾದ ಬಿಸಿ ಮತ್ತು ಧೂಳಿನ ಗಾಳಿ), ಅಥವಾ ಕಾಡಿನ ಬೆಂಕಿಯ ಹರಡುವಿಕೆ.
- → ಶೀತೋಷ್ಣಸ್ಥಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ವಾತಾವರಣದ ಹತ್ತಿರ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸೋಣ.

AP SCERT

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. Match the instrument with the weather element it measures.

Instrument used	Element of the Weather
1) Hygrometer	a) Precipitation
2) Anemometer	b) Atmospheric pressure
3) Barometer	c) Wind direction and speed
4) Thermometer	d) Humidity
5) Rain gauge	e) Temperature

2. Explain in your own words why people who climb mountains might sometimes need supplemental oxygen.

3. Krishna wakes up early on a winter morning and feels very cold, so he wears thick woollen clothes. A few months later, during summer, he chooses light cotton clothes to stay cool. His teacher explains that Krishna's body is responding to the weather conditions, which are caused by changes in the Earth's atmosphere, especially in the troposphere, where most weather phenomena occur.

   Based on the above case and the information given in the textbook, answer the following:

   a) What is meant by weather?

   b) Why do people choose different types of clothes in winter and summer?

4. Uma is deciding what clothes to pack for her school trip to Mumbai in June. She looks at the weather forecast, which predicts 29°C and 84% humidity. What would be your advice to her?

5. Imagine that a small group of students is setting up a rain gauge. [APPLICATION ACTIVITY]

   Here are some options for the site.

   i. The school vegetable garden.

   ii. The terrace of the school building.

   iii. Open ground with elevated platform.

   iv. Compound wall of school.

   v. Verandah of the school laboratory.

   Discuss in your group and finalize the site. Write down the reasons for your decision.

AP SCERT

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ಉಪಕರಣವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದು ಅಳೆಯುವ ಹವಾಮಾನ ವಸ್ತುವಿನೊಂದಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿರಿ.

ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಉಪಕರಣ	**ಹವಾಮಾನದ ಅಂಶ**
1) ಹೈಗ್ರೋಮೀಟರ್	ಎ) ಮಳೆ
2) ಎನಿಮೋಮೀಟರ್	ಬಿ) ಗಾಳಿ ಒತ್ತಡ
3) ಬಾರೋಮೀಟರ್	ಸಿ) ಗಾಳಿಯ ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ವೇಗ
4) ಥರ್ಮಾಮೀಟರ್	ಡಿ) ಆರ್ದ್ರತೆ
5) ಮಳೆ ಮಾಪಕ ಯಂತ್ರ	ಇ) ತಾಪಮಾನ

2. ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಹತ್ತುವ ಜನರಿಗೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಮ್ಲಜನಕ ಏಕೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

3. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಬೇಗನೆ ಎದ್ದನು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಚಳಿ ಅನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದಪ್ಪನೆ ಉಣ್ಣೆ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ನಂತರ, ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಂಪಾಗಿರಲು ಅವನು ಹಗುರವಾದ ಹತ್ತಿ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸಿದರನು. ಭೂಮಿಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಿಸರದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹವಾಮಾನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಸಂಭವಿಸುವ 'ಟ್ರೋಪೋಸ್ಪಿಯರ್' ಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ದೇಹವು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವನ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿವರಿಸಿದರು. ಟ್ರೋಪೋಸ್ಪಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಏನನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ?

   ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಮಾಹಿತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ನೀಡಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

   ಎ) ಹವಾಮಾನ ಎಂದರೇನು?

   ಬಿ) ಜನರು ಚಳಿಗಾಲ ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ?

4. ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಗೆ ಶಾಲಾ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಯಾವ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಪ್ಯಾಕ್ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉಮಾ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ? ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಪ್ರಕಾರ, ಅಲ್ಲಿನ ತಾಪಮಾನವು 29°C ಮತ್ತು ಆರ್ದ್ರತೆ 84% ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ನೀವು ಅವಳಿಗೆ ಏನು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತೀರಿ?

5. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗುಂಪು ಮಳೆ ಮಾಪಕವನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ (ಅನ್ವಯ ಚಟುವಟಿಕೆ)

   i. ಶಾಲೆಯ ತರಕಾರಿ ತೋಟ.

   ii. ಶಾಲಾ ಕಟ್ಟಡದ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿ.

   iii. ಎತ್ತರದ ವೇದಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ತೆರೆದ ಸ್ಥಳ.

   iv. ಶಾಲೆಯ ಆವರಣ ಗೋಡೆ.

   v. ಶಾಲಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ವರಾಂಡಾ.

   ನಿಮ್ಮ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ. ನಿಮ್ಮ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

AP SCERT

6. Below is a chart taken from IMD, Jammu and Kashmir. Looking at the data available, write a short script to report the weather conditions in different parts of Jammu and Kashmir on the date shown. (Hint: Cover the temperature range, maximum and minimum temperatures, humidity, precipitation, etc.)

Daily Weather Parameters Jammu & Kashmir
(EVENING) DATE: 01-02-2024

Station	max temperature of date			min temperature of date			from 0830 to 1730 hrs (mm/cm)		24 hrs R/F ending 0830 of date (mm/cm)		relative humidity	
	ACT (°C)	NOR (°C)	DEP (°C)	ACT (°C)	NOR (°C)	DEP (°C)	R/F (mm)	S/N (cm)	R/F	S/N	0830 (%)	1730 (%)
SRINAGAR	6.5	8.9	–2.4	0.2	–0.7	0.9	TR	0.0	13.4	2.4	89	89
QAZIGUND	3.2	8.5	–5.3	–0.4	–2.1	1.7	11.8	10.0	36.2	22.0	97	90
PAHALGAM	1.1	5.6	–4.5	–4.1	–6.1	2.0	6.0	8.0	19.4	23.0	96	96
KUPWARA	5.1	8.5	–3.4	–0.7	–2.3	1.6	0.5	0.0	21.9	10.0	97	94
KUKERNAG	2.6	6.6	–4.0	–1.4	–2.4	1.0	12.0	8.0	35.2	30.0	96	97
GULMARG	–2.6	1.4	–4.0	–7.6	–7.6	0.0	8.2	6.35	35.2	35.0	76	100
MUZAFARABAD	8.5	–	–	5.6	–	–	–	–	25.8	–	93	–

APSCERT

Note: ACT means actual; NOR means normal; DEP is departure from normal; R/F is rainfall; S/N is snowfall; TR means trace amount.

✧✧✧✧✧

6. IMD ಯಿಂದ ತೆಗೆದಕೊಳ್ಳಲಾದ ಹವಾಮಾನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ನೀಡಲಾಗಿರುವ ಹವಾಮಾನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮತ್ತು ತೋರಿಸಿರುವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಊಹಿಸುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ (ಸುಳಿವು: ಆವರಿಸಿದ ತಾಪಮಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಗರಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನ, ಆರ್ದ್ರತೆ, ಮಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ)

ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ದೈನಂದಿನ ಹವಾಮಾನದ ವಿವರಗಳು

ಸಂಜೆ ದಿನಾಂಕ : 01.02.2024

ಸ್ಥಳ	ದಿನಗಳು ಗರಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನ			ದಿನಗಳು ಕನಿಷ್ಠ ತಾಪಮಾನ			0830ರಿಂದ 1730 ಗಂ॥ ವರೆಗೆ (ಮಿಮಿ/ ಸೆಂ.ಮೀ)		24ಗಂ॥ಗಳಿಗೆ RF 0830 ದಿನಾಂಕ(ಮಿಮಿ/ ಸೆಂ.ಮೀ)		ಸಾಪೇಕ್ಷ ಆರ್ದ್ರತೆ	
	ACT (°C)	NOR (°C)	DEP (°C)	ACT (°C)	NOR (°C)	DEP (°C)	R/F (mm)	S/N (cm)	R/F	S/N	0830 (%)	1730 (%)
ಶ್ರೀನಗರ್	6.5	8.9	–2.4	0.2	–0.7	0.9	TR	0.0	13.4	2.4	89	89
ಕ್ವಾಜಿಗೂಡ್	3.2	8.5	–5.3	–0.4	–2.1	1.7	11.8	10.0	36.2	22.0	97	90
ಪಹಲ್ಗಾಮ್	1.1	5.6	–4.5	–4.1	–6.1	2.0	6.0	8.0	19.4	23.0	96	96
ಕುಪ್ವಾರಂ	5.1	8.5	–3.4	–0.7	–2.3	1.6	0.5	0.0	21.9	10.0	97	94
ಕುಕೆರ್ಜಾಗ್	2.6	6.6	–4.0	–1.4	–2.4	1.0	12.0	8.0	35.2	30.0	96	97
ಗುಲ್ಮಾಡ್	–2.6	1.4	–4.0	–7.6	–7.6	0.0	8.2	6.35	35.2	35.0	76	100
ಮುಜಫರಾಬಾದ್	8.5	–	–	5.6	–	–	–	–	25.8	–	93	–

ಸೂಚನೆ : ACT ಎಂದರೆ ವಾಸ್ತವಿಕ; NOR ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ; DEP ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯದಿಂದ ವಿಚಲನ; R/F ಎಂದರೆ ಮಳೆ; S/N ಎಂದರೆ ಹಿಮಪಾತ; TR ಎಂದರೆ ಬಹಳಾ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣ.

APSCERT

✧✧✧✧✧

CHAPTER

3

CLIMATES OF INDIA

B9E6A8

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Recognise the difference between weather and climate and identifies different seasons. (CG-1)
- Understand the different factors that determine climate. (CG-1)
- Understand different disasters and appreciates the role of NDRF in rescue and evacuation operations. (CG-5)
- Analyse the consequences of climate change on the natural and human world and develops a sense of responsibility to protect the environment. (CG-5)
- Locate important cities with different climatic conditions on the map of India. (CG-1)

"Kale varshatu parjanyaha prithivi sasyashalini des hoyam kshobharahitah bra hmana santu nirbhayah" May the rains be timely, may the Earth be lush with vegetation May this country be free from turmoil, may good people be fearless! - *Subhashita*

Fig. 3.1.

The Big Questions ?

1. *What makes India's climate so diverse?*
2. *What are the monsoons? How are they formed?*
3. *What is the effect of climate on economy, culture and society?*
4. *How can understanding the climate help us to prepare for natural disasters?*
5. *What is climate change? What are its consequences?*

© NCERT

ಅಧ್ಯಾಯ

3

ಭಾರತದ ವಾಯುಗುಣ

C1P7U3

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವರಾಗುತ್ತಾರೆ.

- ವಾತಾವರಣ ಮತ್ತು ವಾಯುಗುಣಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಿವಿಧ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವರು. (CG-1)
- ವಾಯುಗುಣದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. (CG-1)
- ಅನೇಕ ವಿಧಗಳ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ NDRF (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಪತ್ತು ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದನಾ ದಳ) ನ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. CG-5)
- ವಾತಾವರಣ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವರು. CG-5)
- ವಿಭಿನ್ನ ವಾಯುಗುಣ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಪಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವರು. (CG-1)

''"ಕಾಲೇ ವರ್ಷತು ಪರ್ಜನ್ಯಃ ಪೃಥಿವೀ ಸಸ್ಯಶಾಲಿನಿ ದೇಶೋಯಂ ಕ್ಷೋಭರಹಿತಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸಂತು ನಿರ್ಭಯಾಃ ॥"
ಮಳೆ ಕಾಲಾನುಗುಣವಾಗಿ ಆಗಬೇಕು. ಭೂಮಿ ವೃಕ್ಷ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಸಸ್ಯಶ್ಯಾಮಲವಾಗಬೇಕು. ಈ ದೇಶ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತತೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಉತ್ತಮರು ನಿರ್ಭಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಬೇಕು
– ಸುಭಾಷಿತ

ಚಿತ್ರ 3.1.

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. ಭಾರತ ದೇಶದ ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ವೈವಿಧ್ಯಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಯಾವುದು?
2. ಋತುಪವನಗಳು ಎಂದರೇನು? ಅವು ಹೇಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ?
3. ವಾಯುಗುಣ ಬದಲಾವಣೆಯು ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ?
4. ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಪರಿಸರ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಲು ಹೇಗೆ ಸಹಕಾರಿ?
5. ವಾಯುಗುಣ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂದರೇನು? ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನು?

AP SCERT

Weather, Seasons and the Climate

'Climate' is a word people use in everyday conversations. But, quite often, what they really mean is 'weather', and not 'climate'. What's the difference? 'Weather' is what we experience every hour or day: it might be raining, or there could be bright sunshine, a lot of wind, etc. The weather keeps changing. Climate, on the other hand, is the pattern of weather an area or a region experiences over a long period of time-several decades at least. This pattern varies from region to region.

Before we come to the various types of climates, let us briefly stop to introduce seasons. Seasons occur as the Earth revolves around the Sun. Each season lasts for a few months and recurs every year. As we know, there are several seasons in the year spring, summer, monsoon, autumn and winter that occur in a cycle. Are seasons related to the weather or to the climate? The answer is: to both.

The weather changes with the season, that is, it can be dry and hot in the summer months, or humid and rainy during the monsoon. Further, the pattern of seasons in a region is closely connected with the climate. There are four main seasons across most regions of the world spring, summer, autumn and winter. However, India receives rainfall during a specific period of the yearthe 'rainy season' or monsoon-along with the other four.

© NCERT

Fig. 3.2

Traditionally, in many parts of India, the year is divided into six seasons or ritusvasanta (spring), grishma (summer), varsha (rainy season), sharad (autumn), hemanta (pre-winter), shishir (winter). Specific rituals and festivals are associated with these six ritus, such as Vasanta Pañchami or Sharad Purnima.

ವಾತಾವರಣ, ಋತುಗಳು ಮತ್ತು ವಾಯುಗುಣ

'ವಾಯುಗುಣ' ಎಂಬುದು ದಿನನಿತ್ಯದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪದ. ಆದರೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ವಾಯುಗುಣ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ವಾತಾವರಣ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವರು. ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನು? ವಾತಾವರಣವೆಂದರೆ ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವ ಪ್ರತಿ ಗಂಟೆ ಅಥವಾ ದಿನ, ಮಳೆಯಾಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಬಿಸಿಲು, ಸಾಕಷ್ಟು ಗಾಳಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ವಾತಾವರಣ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ವಾಯುಗುಣ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಇರುವ ವಾತಾವರಣದ ಮಾದರಿ. ಕನಿಷ್ಠ ಹಲವಾರು ದಶಕಗಳು ಈ ಮಾದರಿಯು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಾಯುಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಋತುಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣ. ಭೂಮಿ ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತ ಸುತ್ತುವುದರಿಂದ ಋತುಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಋತುವು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳವರೆಗೆ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಮರುಕಳಿಸುತ್ತವೆ. ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಋತುಗಳಿವೆ. ವಸಂತ, ಬೇಸಿಗೆ, ಮಳೆಗಾಲ, ಶರತ್ಕಾಲ, ಹೇಮಂತ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲ ಋತುಗಳು ಒಂದು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವು. ಋತುಗಳು ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ವಾಯುಗುಣದಿಂದ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆಯಾ? ಉತ್ತರ – ಇವೆರಡಕ್ಕೆ.

ಋತುಗಳಿಂದ ವಾತಾವರಣ ಕೂಡ ಬದಲಾಗುವುದು. ಅಂದರೆ ಬೇಸಿಗೆಯ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಶುಷ್ಕ ಮತ್ತು ಬಿಸಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಋತುಪವನಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ದ್ರ ಮತ್ತು ಮಳೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಋತುಗಳ ಮಾದರಿಯು ವಾಯುಗುಣದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಸಂತ, ಬೇಸಿಗೆ, ಶರತ್ಕಾಲ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಋತುಗಳಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಭಾರತವು ನಾಲ್ಕು ಕಾಲಗಳೊಂದಿಗೆ ವರ್ಷದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ **"ಮಳೆಗಾಲ"** ಅಥವಾ **"ಋತುಪವನ ಕಾಲ."**

ಚಿತ್ರ 3.2

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ, ಭಾರತದ ಹಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷವನ್ನು ಆರು ಕಾಲಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಋತುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವು: ವಸಂತ (ಸ್ಪ್ರಿಂಗ್), ಗ್ರೀಷ್ಮ (ಸಮ್ಮರ್), ವರ್ಷ (ಮಳೆಗಾಲ), ಶರತ್ (ಆಟಮ್), ಹೇಮಂತ (ಚಳಿಗಾಲಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ), ಮತ್ತು ಶಿಶಿರ (ಚಳಿಗಾಲ). ವಸಂತ ಪಂಚಮಿ ಅಥವಾ ಶರದ್ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಂತಹ ಈ ಆರು ಋತುಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಬ್ಬಗಳು ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ.

© SCERT

If we observe the world around us, we will notice that human, plant and animal life are in rhythm with the ritus or seasons. The crops we grow, the food we eat, the clothes we wear, and so on, change with the season. Depending on the region, some trees and shrubs bloom with the onset of vasanta or spring, in some places they shed their leaves or change their colour as sharad or autumn approaches and some animals develop thick fur in the cold winter months.

LET'S EXPLORE

→ Which are your favourite seasons? Write a short essay explaining your reasons.

→ Discuss in groups of three or four and find out whether there are specific events connected to the seasons in your region. Collect information about them songs, feasts with specific types of food, practices in different seasons, etc. Document these and share your discoveries with your class.

→ Do you know which trees in your area change colours before the onset of winter? Are there trees that shed their leaves around this time? Why do you think this happens? Find out and document the local names of these trees.

Usually, the climate remains stable over long periods of time. However, scientists have been recording changes in the climates of the world in the recent decades. Studies show that many of these changes have been caused by human actions.

Let us recapitulate:

→ Weather is what we experience from day to day windy, rainy, hot, dry, etc.

→ Seasons recur every year and the weather of a place is different in every season.

→ Climate is the longterm pattern in a particular region. There are many types of climates in the world. We will now survey the main types found in India.

Types of Climates in India

We have often seen how India is a land of diversity. This is equally true of its climate.

AP SCERT

ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮಾನವ, ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಜೀವನವು ಕಾಲಗಳು ಅಥವಾ ಋತುಗಳಿಂದ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ನಾವು ಬೆಳೆಸುವ ಬೆಳೆಗಳು, ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರ, ನಾವು ಧರಿಸುವ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಋತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಕೆಲವು ಗಿಡಗಳು ಮತ್ತು ಪೊದೆಗಳು ವಸಂತಕಾಲದ ಆರಂಭದೊಂದಿಗೆ ಅರಳುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶರತ್ ಅಥವಾ ಶರತ್ಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತಮ್ಮ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಶೀತ ಚಳಿಗಾಲದ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ತುಪ್ಪಳವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ನಿಮ್ಮ ನೆಚ್ಚಿನ ಋತುಗಳು ಯಾವುವು? ನಿಮ್ಮ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

→ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಋತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಘಟನೆಗಳಿವೆಯೇ ಎಂದು ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ. ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಡುಗಳು, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಆಹಾರದೊಂದಿಗೆ ಹಬ್ಬಗಳು ವಿವಿಧ ಋತುಗಳಲ್ಲಿನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತರಗತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ.

→ ಚಳಿಗಾಲ ಆರಂಭವಾಗುವ ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮರಗಳು ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ? ಎಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೇ? ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸುವ ಮರಗಳಿವೆಯೇ? ಇದು ಏಕೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಈ ಮರಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಿರಿ ಮತ್ತು ದಾಖಲಿಸಿ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಯುಗುಣವು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರಪಂಚದ ವಾಯುಗುಣದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಾನವ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಿವೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿವೆ.

ನಾವೂ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಮಾಡೋಣ :

→ ವಾತಾವರಣ ಎಂದರೆ ನಾವು ದಿನ ನಿತ್ಯ ಅನುಭವಿಸುವುದು – ಗಾಳಿ, ಮಳೆ, ಬಿಸಿ, ಶುಷ್ಕ ಇತ್ಯಾದಿ.

→ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಋತುಗಳು ಮರುಕಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ವಾತಾವರಣ ಪ್ರತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

→ ವಾಯುಗುಣ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ದೀರ್ಘಕಾಲಿನ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ರೀತಿಯ ವಾಯುಗುಣಗಳಿವೆ. ಈಗ ನಾವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿನ ವಾಯುಗುಣದ ವಿಧಗಳು:

ಭಾರತವು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಭೂಮಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಇದು ವಾಯುಗುಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ.

APSCERT

- In the north, the Himalayan mountains have an alpine climate with cold, snowy winters and cool summers (the word 'alpine' comes from the Alps, a mountain range of Europe). That's probably where you will see the thickest clothing in India!
- Lower in the Himalayas, and in many hilly areas of India, the climate is often said to be temperate, as the winters are moderately cold and the summers not too hot. That is where we find many 'hill stations', much frequented by people seeking relief from the heat in the plains below.
- In the northern plains, the climate is sub-tropical, with very hot summers and cold winters. This is where most of India's wheat is grown.
- In the west, the Thar Desert has an arid climate featuring extremely hot days, cool nights, and very little r ainfall. People there have had to develop unique ways to collect and save water.

Fig. 3. 3

- The western coastal strip receives heavy rainfall during mosoon months, creating a tropical wet climate, which is fav ourable to the growing of rice and spices.
- The central Deccan Plateau has a semiarid climate with hot summers, mild winters and moderate rainfall during the rainy season.
- Eastern India and the southern peninsula and the eastern coastal strip experience a tropical climate with a mild winter and distinct wet and dry periods controlled by monsoon winds (more on them soon).

Note: *You will understand later the meaning of the terms 'tropical' and 'subtropical', which are related to two special parallels of latitude called the 'tropics'.*

Factors Determining the Climate

What creates those different climates? There are many factors at work. Some are general ones on the scale of the planet - while others are regional or even local. Let's examine a few.

AP SCERT

- ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತಗಳು ಶೀತಲ ಹಿಮಭರಿತ ಚಳಿಗಾಲ ಮತ್ತು ತಂಪಾದ ಬೇಸಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಲ್ಪೈನ್ ವಾಯುಗುಣ ಹೊಂದಿವೆ. (**ಆಲ್ಪೈನ್** ಎಂಬ ಪದವು ಯುರೋಪಿನ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯಾದ ಆಲ್ಪ್ಸ್‌ನಿಂದ ಬಂದಿದೆ). ಬಹುಶಃ ನೀವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದಪ್ಪವಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ ಜನರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೀರಿ.

- ಕೆಳ ಹಿಮಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುಗುಣ ಸದಾ ಮಧ್ಯಮ ತಂಪಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಾಯುಗುಣ ಸಮಶೀತೋಷ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅನೇಕ **ಗಿರಿಧಾಮಗಳು** ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಬಿಸಿಯಿಂದ ಪರಿಹಾರ ಬಯಸುವ ಜನರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

- ಉತ್ತರದ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಬಿಸಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೇಸಿಗೆ ಮತ್ತು ತಂಪಾದ ಚಳಿಗಾಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉಪ ಉಷ್ಣವಲಯದ ವಾಯುಗುಣ ಇರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೋಧಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಬಿಸಿಯಾದ ದಿನಗಳು, ತಂಪಾದ ರಾತ್ರಿಗಳು ಇದ್ದು ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಮಳೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶುಷ್ಕ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಜನರು ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಉಳಿಸಲು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ 3.3

- ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಋತುಪವನಗಳ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಉಷ್ಣವಲಯದ ಆದ್ರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ, ಭತ್ತ ಮತ್ತು ಮಸಾಲೆಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದೆ.
- ಮಧ್ಯದ ದಕ್ಕನ್ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯು ಬಿಸಿ ಬೇಸಿಗೆಯನ್ನು, ಸೌಮ್ಯವಾದ ಚಳಿಗಾಲ ಮತ್ತು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ಮಳೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅರೆ ಶುಷ್ಕ ವಾತಾವರಣ ಇರುವುದು.
- ಪೂರ್ವ ಭಾರತ, ದಕ್ಷಿಣ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶ ಸೌಮ್ಯವಾದ ಚಳಿಗಾಲ ಮತ್ತು ಋತುಪವನಗಳಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ತೇಮ ಮತ್ತು ಶುಷ್ಕ ಕಾಲಗಳಿಂದ ಉಷ್ಣವಲಯದ ವಾತಾವರಣ ಇರುವುದು. (ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುವಿರಿ)

ಸೂಚನೆ: ಸಮಾಂತರ ರೇಖೆಗಳಾದ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಉಷ್ಣವಲಯ ಮತ್ತು ಉಪಉಷ್ಣವಲಯ ಎಂಬ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀವು ನಂತರ ತಿಳಿಯುವಿರಿ.

ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶಗಳು

ವಿಭಿನ್ನ ವಾಯುಗುಣಗಳು ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣಗಳೇನು? ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಅಂಶಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಪಂಚದ ಮಟ್ಟದ ಅಂಶಗಳಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

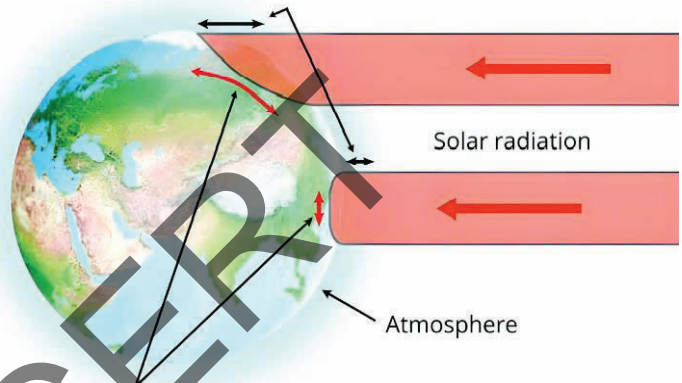
AP SCERT

a) Latitude

LET'S REMEMBER

We studied about latitudes in Grade 6. Do you remember that latitudes measure the distance from the Equator, increasing as we move away from it (either northward or southward)? While the climate around the Equator is extremely hot, as the latitude increases it becomes temperate and then cold or frigid. Why is this so?

Places near the Equator, that is, at low latitudes, are warmer, while those near the poles (high latitudes) are colder. This happens due to the angle at which the sun's rays hit a particular area. At the Equator, the rays are nearly perpendicular, and so all their energy is focused on a smaller area of the Earth's surface.

At the equator exposure to the sun's ray is concentrated but near the poles it is dispered over a wide area.

Fig. 3. 4

In the polar regions, the rays are inclined or oblique, and the energy is distributed over a larger surface. Moreover, they have to pass through more of the Earth's atmosphere, as the diagram shows, which further dissipates their energy. As a result, the polar regions receive less heat than the equatorial zone. We can see this in India too: Kanniyak-umari and the Nicobar Islands being close to the Equator are warm or hot almost throughout the year, whereas places in the north, such as Srinagar, are much cooler.

b) Altitude

We mentioned hill stations above, which are popular tourist centres because of their cooler climate. India has many including Munnar, Theni, Udhagamandalam (Ooty), Madikeri, Mahabaleshwar, Mount Abu, Shimla, Nainital, Darjeeling, Tawang, Shillong, Lambasingi, Horsley Hills etc. We know they are located at a higher altitude than the plains below, but how does that explain their cooler temperature? You will later learn the full answer in your Science classes.

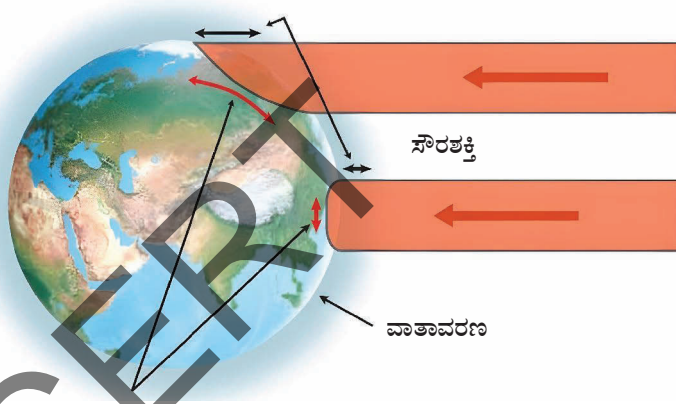
APSCERT

ಎ) ಅಕ್ಷಾಂಶ

ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ

ನಾವು 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳು ಸಮಭಾಜಕ ವೃತ್ತದಿಂದ ದೂರವನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತವೆ. ನಾವು ಅದರಿಂದ ದೂರ ಹೋದಂತೆ (ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ) ಅಕ್ಷಾಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿರಬಹುದು. ಸಮಭಾಜಕದ ಸುತ್ತಲಿನ ವಾತಾವರಣವು ತುಂಬಾ ಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷಾಂಶ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಅದು ಸಮಶೀತೋಷ್ಣವಾಗಿ ಮತ್ತು ನಂತರ ತಂಪಾಗಿ ಅಥವಾ ಹಿಮಗಡ್ಡೆಯಾಗಿ ಬದಲಾಗುವುದು. ಇದು ಏಕೆ ಹೀಗೆ?

ಸಮಭಾಜಕ ವೃತ್ತದ ಬಳಿಯಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳು ಅಂದರೆ ಕಡಿಮೆ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಧ್ರುವಗಳ ಬಳಿ ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳು (ಎತ್ತರದ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳು) ತಂಪಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ಕೋನದಿಂದಾಗಿ ಇದು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಭಾಜಕ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಕಿರಣಗಳು ಬಹುತೇಕ ಲಂಬವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಶಕ್ತಿಯು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಯ ಸಣ್ಣ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸೌರವಿಕಿರಣ : ವಾತಾವರಣ ಸಮಭಾಜಕ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಧ್ರುವಗಳ ಬಳಿ ಅದು ವಿಶಾಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುತ್ತದೆ. (ಚಿತ್ರ 3.4)

ಧ್ರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರಣಗಳು ಓರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯು ವಿಶಾಲ ಮೇಲ್ಮೈಯಲ್ಲಿ ವಿತರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ರೇಖಾಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವಂತೆ ಅವು ಭೂಮಿಯ ವಾತಾವರಣದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಹಾದುಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಧ್ರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸಮಭಾಜಕ ವಲಯಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಶಾಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ನಾವು ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಬಹುದು. ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು ಸಮಭಾಜಕ ವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವರ್ಷವಿಡೀ ಬೆಚ್ಚಗಿರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಉತ್ತರದ ಶ್ರೀನಗರದಂತಹ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಹೆಚ್ಚು ತಂಪಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಬಿ) ಎತ್ತರ:

ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಗಿರಿಧಾಮಗಳು ತಂಪಾದ ಹವಾಮಾನದಿಂದಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಾರ್ ಥೇಣಿ, ಉದಕಮಂಡಲ (ಊಟಿ), ಮಡಿಕೇರಿ, ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ, ಮೌಂಟ್ ಅಬು, ಶಿಮ್ಲಾ, ನೈನಿತಾಲ್, ಡಾರ್ಜಿಲಿಂಗ್, ತವಾಂಗ್, ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ ಲಂಬಸಿಂಗಿ ಮತ್ತು ಹಾರ್ಸ್ಲೆ ಹಿಲ್ಸ್ (ಬೆಟ್ಟಗಳು) ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿವೆ. ಇವು ಕೆಳಗಿನ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಉಷ್ಣೋಗ್ರತೆ (ತಾಪಮಾನ) ಏಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ? ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪೂರ್ಣ ಉತ್ತರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳುವಿರಿ.

AP SCERT

To keep things simple for now, the temperature decreases as the altitude increases because:

Fig. 3. 5

1. The atmospheric pressure, and therefore the air density, decreases as the altitude increases (as we saw in the chapter 'Understanding the Weather'), and as the air gets less dense, it gets cooler.
2. The sun heats the surface of the Earth, and so the far there a way from the surface, the less hot the air will be. The Himalayas are so high that many peaks maintain a temperature below water's freezing point, keeping them covered in snow.

LET'S EXPLORE

Udhagamandalam (Ooty) and Coimbatore are almost at the same latitude. The range of summer temperatures in Ooty is 10–25° while that in Coimbatore is 25–38°. Why do you think there is such a difference in temperature between these two places?

AP SCERT

ಪ್ರಸ್ತುತಕ್ಕೆ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಎತ್ತರ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ತಾಪಮಾನ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ:

ಚಿತ್ರ. 3.5

1. ಎತ್ತರ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಗಾಳಿಯ ಸಾಂದ್ರತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ (**'ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು'** ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಿದಂತೆ) ಗಾಳಿಯ ಸಾಂದ್ರತೆ ಬದಲಾಗುವುದರಿಂದ ತಂಪಾಗುತ್ತದೆ.

2. ಸೂರ್ಯನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಬಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಮೈಯಿಂದ ದೂರ ಹೋದಷ್ಟು ಗಾಳಿಯು ಕಡಿಮೆ ಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಮಾಲಯವು ತುಂಬಾ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು, ಅನೇಕ ಶಿಖರಗಳು ನೀರನ್ನು ಘನೀಕರಿಸುವ ಬಿಂದುವಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ – ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಮವು ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಉದಕಮಂಡಲ (ಊಟಿ) ಮತ್ತು ಕೊಯಮತ್ತೂರು ಬಹುತೇಕ ಒಂದೇ ಅಕ್ಷಾಂಶದಲ್ಲಿವೆ. ಊಟಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಸಿಗೆಯ ತಾಪಮಾನ 10–25° ಆಗಿದ್ದರೆ ಕೊಯಮತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ 25–38° ಇರುವುದು. ಈ ಎರಡು ಸ್ಥಳಗಳ ನಡುವೆ ತಾಪಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಏಕೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

APSCERT

c) Proximity to the sea

Temperatures in coastal areas do not vary much; the summers are not too hot and the winters are not too cold. That is because the sea acts as a moderator for the temperature. This diagram sums up the phenomenon, and your Science textbook explains this further while discussing the heating and cooling of land and water in coastal regions.

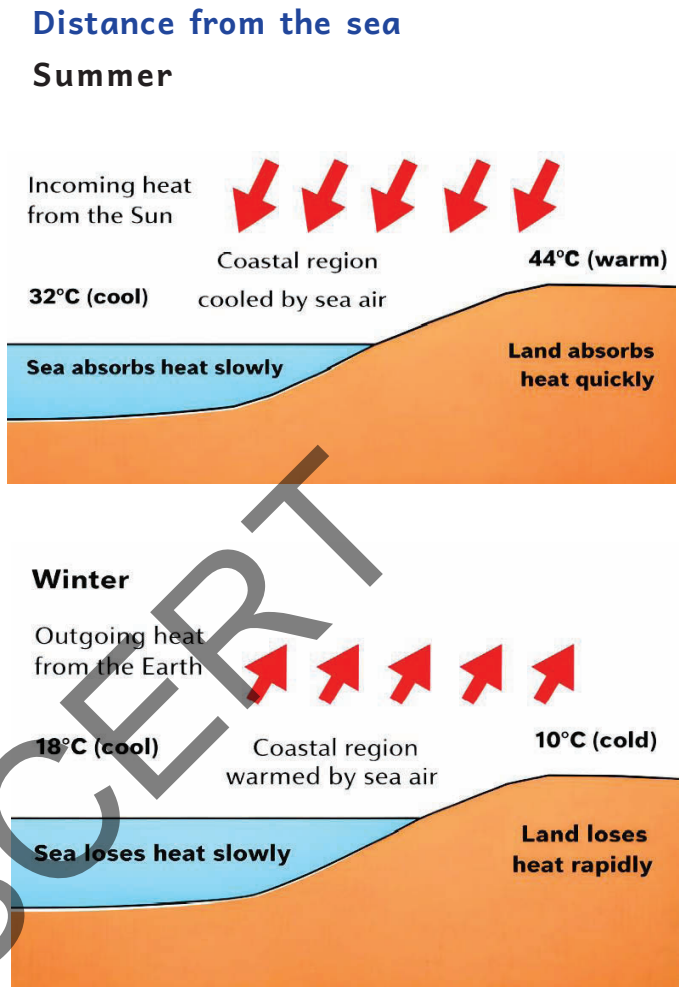

Fig. 3. 6

The result is that those regions tend to be more temperate. As you move inland from the coast, the temperatures get more extreme – summer temperatures will be higher and winter temperatures lower. For instance, Mumbai and Nagpur are located at a similar latitude, but Mumbai, being near the sea, has cooler summers (around 32°C) and milder winters (around 18°C), while Nagpur, away from the coast, experiences up to 44°C in summer and about 10°C in winter. As you can see, Mumbai's range of temperature (i.e. the difference between the maximum and the minimum) is about 14°C while the range at Nagpur reaches 34°C.

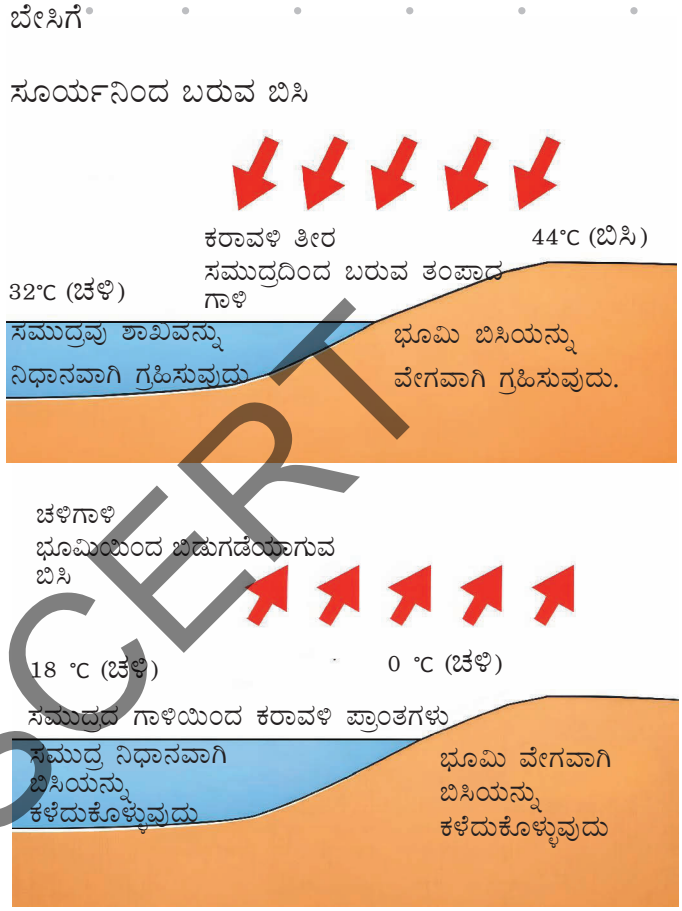
d) Winds

Wind can move masses of warmer or cooler air. States like Punjab, Haryana, Rajasthan and Madhya Pradesh often receive winds blowing from the west. Having travelled over the deserts of Arabia to Afghanistan, they bring dry and hot air that causes severe heat waves in summer. In winter cold winds from across the Himalayas creep into the Himalayan foothills, resulting in cold waves.

APSCERT

ಸಿ) ಸಮುದ್ರದ ಸಾಮೀಪ್ಯ

ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಾಪಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇಸಿಗೆ ತುಂಬಾ ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲವು ತುಂಬಾ ತಂಪಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಸಮುದ್ರವು ತಾಪಮಾನಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೇಖಾಚಿತ್ರವು ವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ, ನೀರು ಬಿಸಿಯಾಗುವುದು ಮತ್ತು ತಂಪಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಇದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ. 3. 6

ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಶೀತೋಷ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ನೀವು ಕರಾವಳಿಯಿಂದ ಒಳನಾಡಿಗೆ ಹೋದಂತೆ ಬೇಸಿಗೆ ತಾಪಮಾನವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲದ ತಾಪಮಾನವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮುಂಬೈ, ನಾಗ್ಪುರ್ ಒಂದೇ ಅಕ್ಷಾಂಶದಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಮುಂಬೈ ಸಮುದ್ರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಬೇಸಿಗೆ (ಸುಮಾರು 32 ಡಿಗ್ರಿ ಸೆಲ್ಸಿಯಸ್) ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ಚಳಿಗಾಲಗಳು (ಸುಮಾರು 18 ಡಿಗ್ರಿ ಸೆಲ್ಸಿಯಸ್) ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕರಾವಳಿಗೆ ದೂರವಿರುವ ನಾಗ್ಪುರ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ 44 ಡಿಗ್ರಿ ಸೆಲ್ಸಿಯಸ್ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ 10 ಡಿಗ್ರಿ ಸೆಲ್ಸಿಯಸ್ ತಾಪಮಾನದ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ನೀವು ನೋಡಿದಂತೆ ಮುಂಬೈನ ತಾಪಮಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು (ಅಂದರೆ ಗರಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ) ಸುಮಾರು 14°C ಆಗಿದ್ದರೆ ನಾಗ್ಪುರದಲ್ಲಿ 34 ಡಿಗ್ರಿ ಸೆಲ್ಸಿಯಸ್‌ಗೆ ತಲುಪುತ್ತದೆ.

ಬಿ) ಗಾಳಿ

ಗಾಳಿಯು ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಅಥವಾ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಪಂಜಾಬ್, ಹರಿಯಾಣ, ರಾಜಸ್ಥಾನ್ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅರೇಬಿಯಾದ ಮರುಭೂಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದ ನಂತರ ಅವು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ತಾಪಮಾನದ ಅಲೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶುಷ್ಕ ಮತ್ತು ಬಿಸಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ತರುತ್ತವೆ. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದಾದ್ಯಂತ ಬರುವ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿಯು ಹಿಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಲಿಗೆ ನುಗ್ಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತಂಪಾದ ಪವನಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

APSCERT

Winds affect not only temperature, but also humidity, and in turn, precipitation. We saw dry winds coming from distant deserts; in contrast, winds coming from the sea bring moisture over the land, which may result in rainfall. We will soon see the case of the monsoon winds.

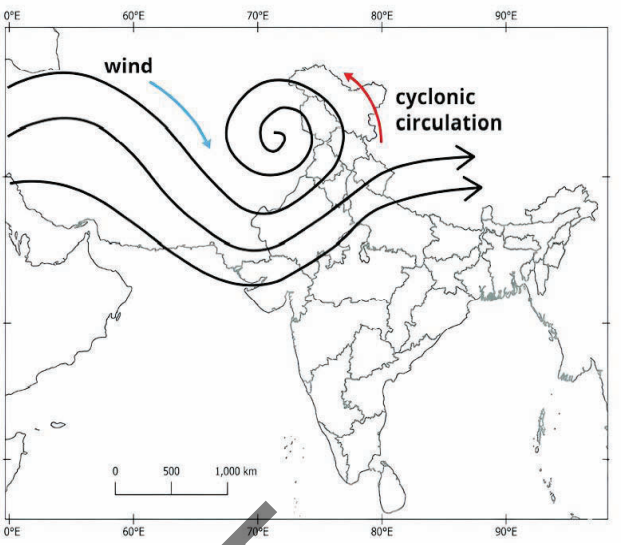

Fig. 3.7

LET'S REMEMBER

In your Grade 6 Science textbook 'Curiosity' you studied the water cycle! "The water from the ocean and the Earth's surface evaporates into the atmosphere as vapour and returns as rain, hail or snow.".

Topography : The totality of the physical surface features of an area. This may include mountains, hills, valleys, slopes, coa-sts, etc.

e) Topography

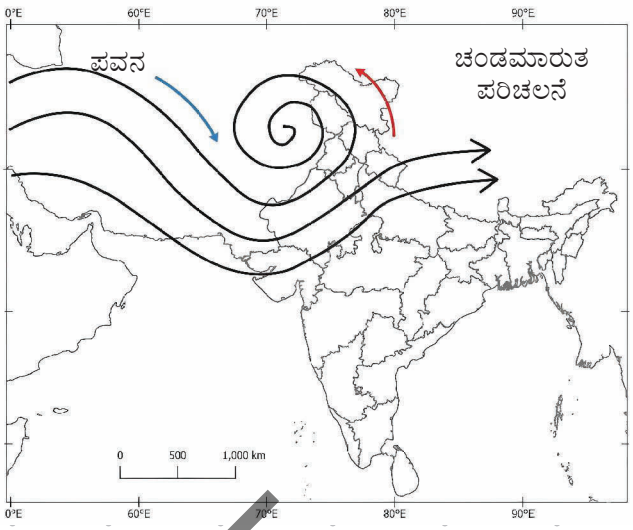
Finally, the topography of a region also plays an important role in determining its climate. For instance, the Himalayas and the Kara-koram ranges protect, to some extent, the Indian subcontinent from the winds of the cold deserts of Central Asia. The nearly flat topography of the Thar desert, on the other hand, has nothing to protect it from hot and dry winds. In thenext section, we will see the role of the Western Ghats in India's southwest monsoon.

Putting it all together...

The climate of any region is determined collectively by all the above factors. Describing the climate involves a description of the patterns of temperature, precipitation (rain or snowfall, occurrence of fog or mist) and wind conditions in a region over three decades or more.

AP SCERT

ಗಾಳಿ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಮಳೆಯ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ದೂರದ ಮರುಭೂಮಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಒಣ ಗಾಳಿಯನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಬರುವ ಗಾಳಿಯು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ತೇವಾಂಶವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಳೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಋತುಮಾನದ ಗಾಳಿಗಳ ಪ್ರಚಲಿತಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಚಿತ್ರ 3.7

ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ:

ನಿಮ್ಮ 6ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ "ಕ್ಯೂರಿಯಾಸಿಟಿ" ನಿಂದ ನೀವು ಜಲಚಕ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ. ಸಮುದ್ರ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಯಿಂದ ನೀರು ಆವಿಯಾಗಿ ಬದಲಾಗಿ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿನ ಮಳೆ, ಆಲಿಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಹಿಮದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮರಳುತ್ತದೆ...."

ಸ್ಥಳಾಕೃತಿ: ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಚಿತ್ರ ಭೌತಿಕ ಮೇಲ್ಮೈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣತೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗಳು, ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಶ್ರೇಣಿಗಳು, ಇಳಿಜಾರುಗಳು, ಕಣಿವೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇರುವವು.

ಇ) ಸ್ಥಳಾಕೃತಿ

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ಥಳಾಕೃತಿಯು ಅದರ ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಿಮಾಲಯ ಮತ್ತು ಕಾರ-ಕೋರಂ ಶ್ರೇಣಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಭಾರತೀಯ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾದ ಶೀತ ಮರುಭೂಮಿಗಳ ಗಾಳಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಥಾರ್ ಮರುಭೂಮಿಯ ಬಹುತೇಕ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಸ್ಥಳಾಕೃತಿಯು ಬಿಸಿ ಮತ್ತು ಶುಷ್ಕ ಗಾಳಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ಏನನ್ನೂ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ನೈಋತ್ಯ ಋತುಪವನಗಳಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ..

ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ಮೂರು ದಶಕಗಳು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಲದಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ತಾಪಮಾನ ಮಳೆ (ಮಳೆ ಅಥವಾ ಹಿಮಪಾತ, ಮಂಜು ಅಥವಾ ಮಂಜಿನ ಸಂಭವ) ಮತ್ತು ಗಾಳಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಮಾದರಿಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

AP SCERT

A microclimate is a climate localised in a small area, which differs from the climate in the surrounding region.

Fig. 3. 8. Aravallis and urban heat islands

It has a unique pattern of temperature, humidity, precipitation, etc., in a small geographical area. For instance, enclosed valleys and some forests have microclimates of their own. So do 'urban heat islands', that is, some cities that have a large number of buildings and other concrete structures and very little vegetation; all this traps the heat and they are often much warmer than the surrounding region. Microclimates can influence the local flora and fauna, the crops grown, and impact human health and wellbeing.

The Monsoons

The monsoon season is central to life in India. During the monsoon months, the rivers fill up, the soil is soaked with water, crops grow and life thrives. Strictly speaking, the word 'monsoon', which comes from the Arabic word mausam, meaning 'season', refers to seasonal winds over a large area of the Indian Ocean and surrounding regions, including Australia, Africa and South Asia.

There is a yearly pattern to the monsoons. Their mechanism is complex, but based on the simple fact that land heats up or cools down faster than the ocean. Monsoons bring out the fundamental relationship between temperature, pressure and wind movement

To put it simply, as summer begins, the Asian lan dmass heats up, creating a powerful low pressure system over it. Since air always flows from high pressure to low pressure, winds are drawn from the cooler, high pressure ocean towards the hot land. These ocean winds carry moisture that condenses over the warmer land and falls in the form of heavy monsoon rains. (That is why 'monsoon' commonly refers to the seasonal rains rather than the winds.) wind movement.

AP SCERT

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಾಯುಗುಣ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಾಯುಗುಣ. ಇದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದ ವಾಯುಗುಣಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 3.8 ಅರಾವಳಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳು ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಉಷ್ಣ ದ್ವೀಪಗಳು

ಸಣ್ಣ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದು ತಾಪಮಾನ, ತೇವಾಂಶ, ಮಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸುತ್ತುವರೆದ ಕಣಿವೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕಾಡುಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಗರ ಉಷ್ಣ ದ್ವೀಪಗಳು ಅಂದರೆ ಕೆಲವು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡಗಳು, ಇತರ ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ನಿರ್ಮಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಸಸ್ಯವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇವು ಶಾಖವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಚ್ಚಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಾಯುಗುಣವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಾನವನ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಋತುಪವನಗಳು:

ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಋತುಪವನಗಳು ಜೀವನದ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾಗಿದೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿಗಳು ತುಂಬಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಭೂಮಿ ನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ "ಮೂನ್ಸೂನ್" ಎಂಬ ಪದವು ಅರೇಬಿಕ್ ಪದ ಮೌಸಮ್ ನಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಋತು. ಇದು ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರದ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ಆಫ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಏಷ್ಯಾ ಸೇರಿದಂತೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲೋಚಿತ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಋತುಪವನಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಕ್ರಮ ಇದೆ. ಅವು ಪಸರಿಸುವ ವಿಧಾನವು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಭೂಮಿ ಸಾಗರಕ್ಕಿಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಬಿಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸರಳ ನಿಯಮವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಋತುಪವನಗಳು ತಾಪಮಾನ, ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಗಾಳಿಯ ಚಲನೆಯ ನಡುವಿನ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಬೇಸಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಏಷ್ಯಾದ ಭೂಭಾಗ ಬಿಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಗಾಳಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಪ್ರವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಗಾಳಿಯು ತಂಪಾದ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡದ ಸಾಗರದಿಂದ ಬಿಸಿ, ಭೂಮಿಯ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಗರ ಮಾರುತಗಳು ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಘನೀಕರಣಗೊಳ್ಳುವ ತೇವಾಂಶವನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಋತುಪವನ ಮಳೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. (ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಋತುಪವನಗಳನ್ನು ಗಾಳಿ ಅನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕಾಲೋಚಿತ ಮಳೆಯಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ).

AP SCERT

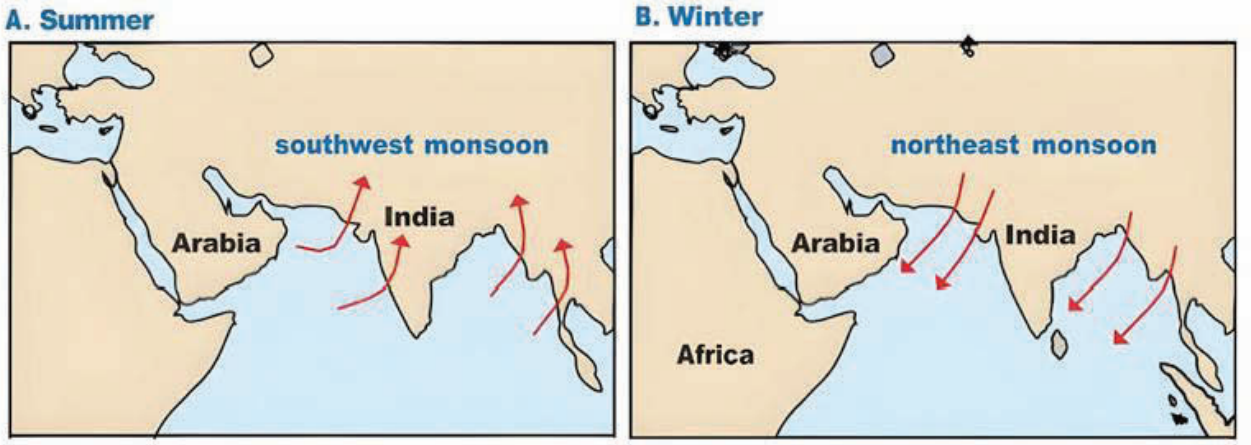

Fig. 3.9.

The pattern reverses in winter, when the landmass cools down more rapidly than the ocean. Now the land has a high pressure system while the ocean remains warmer with relatively lower pressure. This causes the winds to blow in the opposite direction–from the land towards the ocean–bringing dry conditions to much of Asia

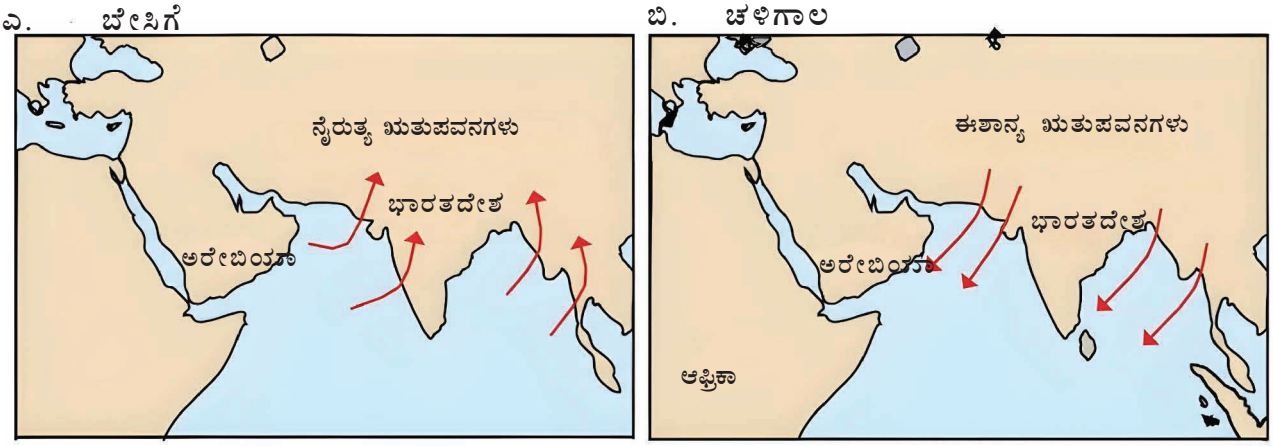
Coming to India, the monsoon rains typically advance from the southern tip of India in early June, moving northward over several weeks until they cover the entire subcontinent by mid July. It is not a smooth progression, though the Western Ghats (remember our brief survey of topography) act as a natural barrier; their western slopes receive much rainfall, while the Deccan plateau to the east receive less, and often with interruptions. This is commonly called the summer or southwest monsoon ('southwest' reflecting the direction the winds come from).

As winter approaches, the winds reverse and blow from the land to the ocean, as we just saw. These are dry winds that bring cold weather to south India, but a part of them, passing over the Bay of Bengal, collect some moisture and bring rainfall to parts of east and south India. This is called the winter or north-east monsoon.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

- → Mawsynram, located in Meghalaya, receives the highest aver age annual rainfall in the world, about 11,000 mm (which is the same as 11 metres!).
- → The monsoons have inspired many ragas in both Carnatic and Hindustani classical music. Meghamalhar and amruthavarshini are names of a couple of them.

ಚಿತ್ರ 3.9

ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಪ್ರದೇಶವು ಸಾಗರಕ್ಕಿಂತ ವೇಗವಾಗಿ ತಣ್ಣಗಾಗುವಾಗ ಈ ಮಾದರಿಯು ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಭೂಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡ ಇದ್ದಾಗ, ಸಾಗರವು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಗಾಳಿಯು ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬೀಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸಾಗರದ ಕಡೆಗೆ ಬೀಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವರ್ಷದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶುಷ್ಕ ವಾತಾವರಣ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತ ದೇಶದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಋತುಪವನ ಮಳೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜೂನ್ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದೇಶದ ದಕ್ಷಿಣ ತುದಿಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಜುಲೈ ಮಧ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ಇಡೀ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ವರೆಗೆ ಹಲವಾರು ವಾರಗಳ ವರೆಗೆ ಉತ್ತರದ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಸುಗಮ ಪ್ರಯಾಣವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳು (ಸ್ಥಳಾಕೃತಿಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಡಿ) ನೈಸರ್ಗಿಕ ತಡೆಗೋಡೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಪಶ್ಚಿಮ ಇಳಿಜಾರುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಡೆಕ್ಕನ್ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ ಕಡಿಮೆ ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅಡಚಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೇಸಿಗೆ ಅಥವಾ ನೈಋತ್ಯ ಋತುಪವನಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವರು ("ನೈಋತ್ಯ" ಗಾಳಿ ಬರುವ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ)

ನಾವು ಈಗ ನೋಡಿದಂತೆ ಚಳಿಗಾಲ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಗಾಳಿಯು ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸಾಗರದ ಕಡೆಗೆ ಬೀಸುತ್ತವೆ. ಇವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ದೇಶಕ್ಕೆ ತಂಪಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ತರುವ ಒಣ ಗಾಳಿಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಬಂಗಾಳ ಕೊಲ್ಲಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತೇವಾಂಶವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮಳೆಯನ್ನು ತರುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಚಳಿಗಾಲ ಅಥವಾ ಈಶಾನ್ಯ ಋತುಪವನಗಳ ಕಾಲ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ತಪ್ಪದೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

→ ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಸಿನ್ರಾಮ್, ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸರಾಸರಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಮಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸುಮಾರು 11,000 ಮಿ.ಮೀ (ಇದು 11 ಮೀಟರ್‌ಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ) ಆಗಿದೆ.

→ ಋತುಪವನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಿವೆ. ಮೇಘಮಲ್ಹಾರ್ ಮತ್ತು ಅಮೃತವರ್ಷಿಣಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಹೆಸರುಗಳಾಗಿವೆ.

AP SCERT

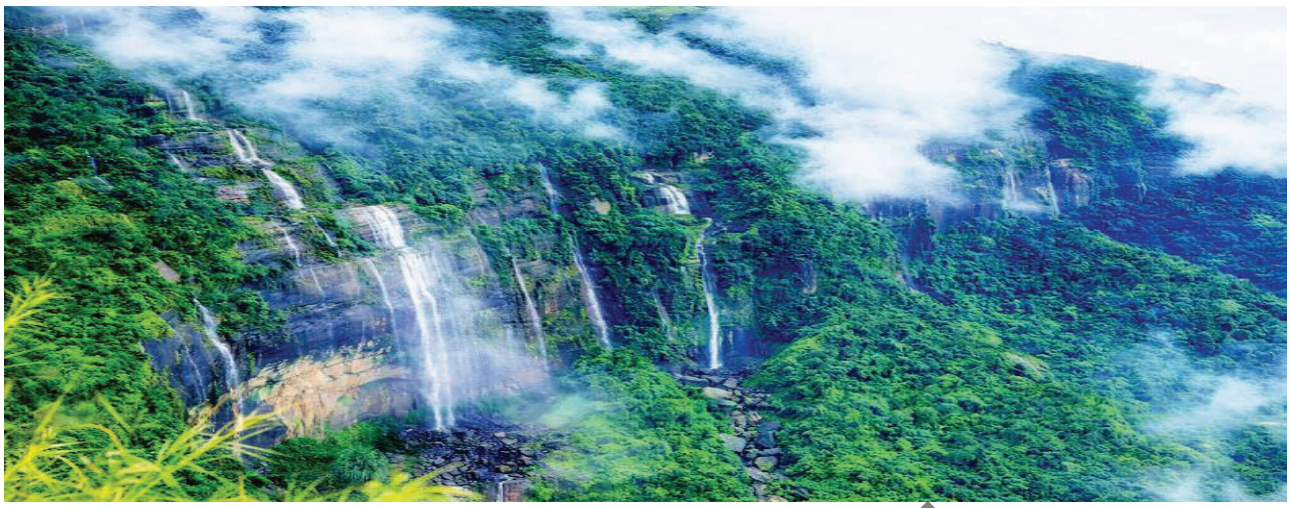

Fig. 3. 10

LET'S EXPLORE

Since the ability to predict the monsoon rainfall has been an important aspect of life in India, our ancestors observed Nature around them carefully. They developed local traditional knowledge through their experience. This traditional knowledge is an important heritage we must preserve. For example, fishermen on the Konkan coast predict the onset of the monsoon when fishes that normally stay under water are seen at the surface; in parts of southern India monsoon is said to arrive within 50 days after the Golden Shower tree (Cassia fistula) blossoms. Some communities also believe that when crows build their nests high on tree-tops, it indicates less rainfall, whereas if the nests are lower, rainfall is likely to be heavy. Make a list of such local knowledge about rain, fog, snow or hail in your area.

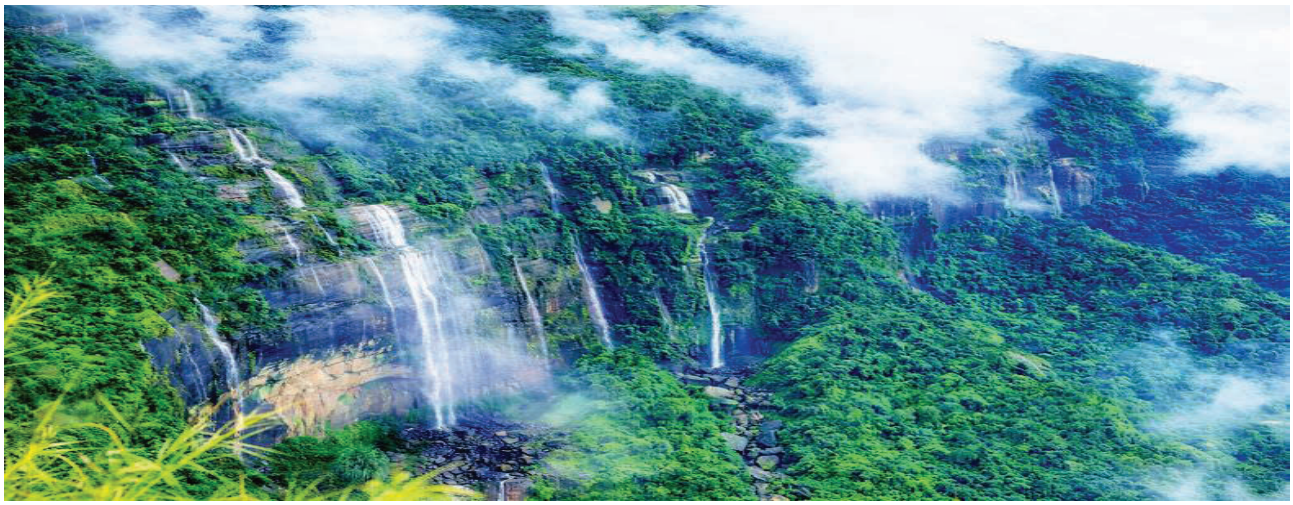
Climate and our Lives

Our lives are deeply connected with the climate and dependent on it. The impact of climate is visible in local cultures for instance, and India has many festivals associated with seasons and agricultural activities.

LET'S EXPLORE

Reach out to your grandparents or elders in your neighbou rhood. Ask them about the traditional festivals and dances they remember from their childhood and youth, especially those related to agriculture and rain. What rituals did they participate in? Then organise a cultural fest with your friends. You

APSCERT

ಚಿತ್ರ 3.10

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಋತುಪವನಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು ಊಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಜೀವನದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರು. ಈ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನವು ನಾವು ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೊಂಕಣ ಕರಾವಳಿಯ ಮೀನುಗಾರರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೀರಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವ ಮೀನುಗಳು ಮೇಲ್ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಋತುಪವನಗಳ ಆರಂಭವನ್ನು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಲ್ಡನ್ ಶವರ್ ಮರ (ಕ್ಯಾಸಿಯಾ ಫಿಸ್ಟುಲಾ) ಅರಳಿದ 50 ದಿನಗಳ ಒಳಗೆ ಋತುಪವನಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಾಗೆಗಳು ಮರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಾಗ ಅದು ಕಡಿಮೆ ಮಳೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗೂಡುಗಳು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬುವರು. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಮಳೆ, ಮಂಜು, ಹಿಮ ಅಥವಾ ಆಲಿಕಲ್ಲು ಬಗ್ಗೆ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳೀಯ ಜ್ಞಾನದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ.

ವಾಯುಗುಣ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಜೀವನ

ನಮ್ಮ ಜೀವನವು ವಾಯುಗುಣದೊಂದಿಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕದ ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುಗುಣದ ಪ್ರಭಾವವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಋತುಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಸಾಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅವಲಂಬಿತವಾದ ಅನೇಕ ಹಬ್ಬಗಳು ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಮ್ಮ ತಾತ/ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ. ಅವರ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ಯೌವನದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನೆನಪಿರುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಬ್ಬಗಳು ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಮತ್ತು ಮಳೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿ. ಅವರು ಯಾವ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು? ನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿ. ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡ ಕೆಲವು ನೃತ್ಯಗಳು.

AP SCERT

can showcase some of the dances, songs and activities your elders shared with you. Whether it is a dance, harvest ritual, or a simple story about a prayer to rain gods, try to bring these traditions to life for your classmates.

The climate also has a direct impact on the economy. For instance, you may have heard the phrase 'monsoon failure', which refers to poor rainfall during the monsoon season; in such a case, the agiculture suffers, people (women, generally) have to walk long distances in search of water,

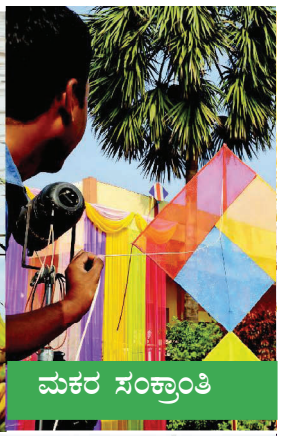

© NCERT

ಹಾಡುಗಳು ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಹುದು ಅದು ನೃತ್ಯವಾಗಿರಲಿ, ಸುದ್ದಿಯ ಆಚರಣೆಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮಳೆ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಬಗ್ಗೆ ಸರಳ ಕಥೆಯಾಗಿರಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಜೀವಂತಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ.

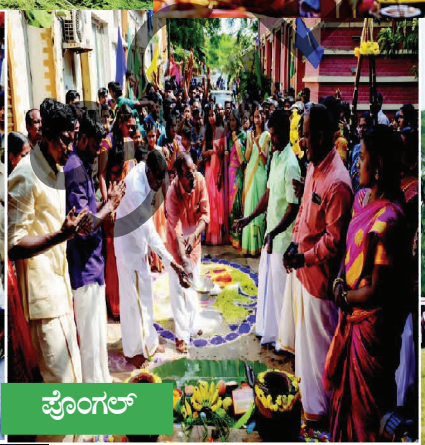
ವಾಯುಗುಣವು ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮೇಲೂ ನೇರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನೀವು "ಋತುಪವನಗಳ ವೈಫಲ್ಯ" ಎಂಬ ಪದ ಗುಚ್ಛವನ್ನು ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಋತುಪವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಮಳೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಜನರು ನೀರಿಗಾಗಿ ಬಹಳ ದೂರ ನಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

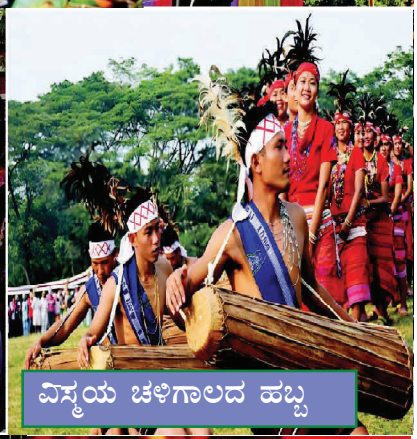

ಬಿಹು

ಛತ್ ಪೂಜೆ

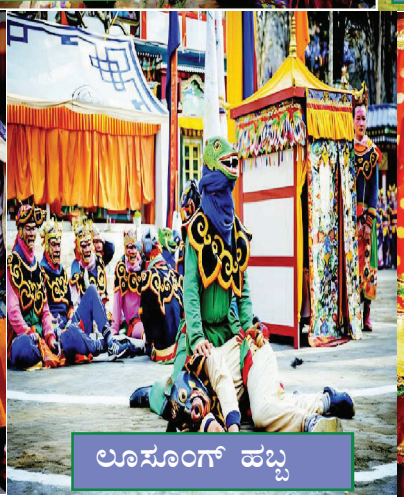

ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ

ಬೈಸಾಖಿ

ಪೊಂಗಲ್

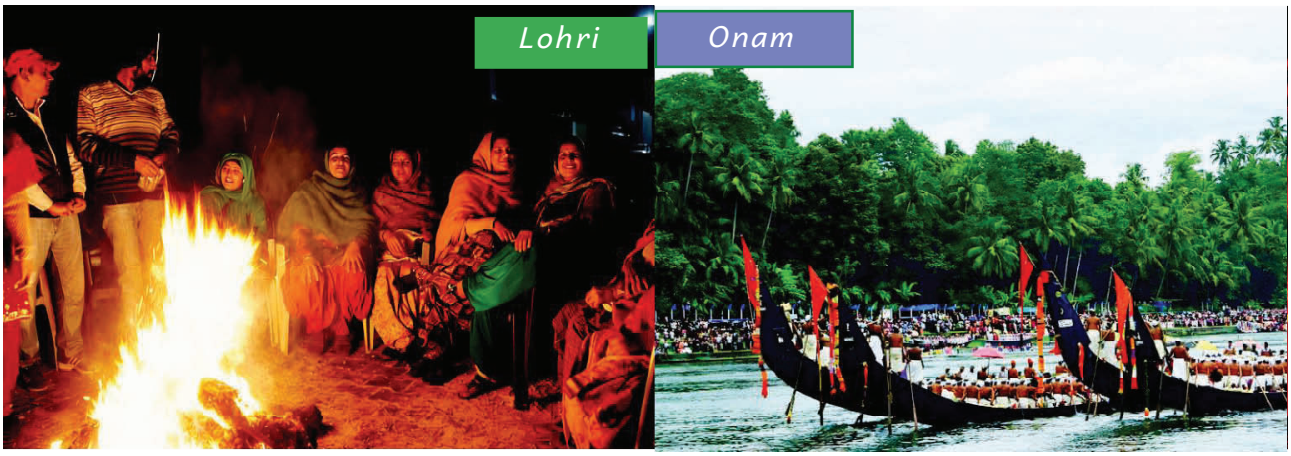

ವಿಷ್ಣು ಚಳಿಗಾಲದ ಹಬ್ಬ

ಹೆಮಿಸ್

ಲೂಸೂಂಗ್ ಹಬ್ಬ

ಗುಡಿ ಪಡ್ವಾ

PREVIEW

and agricultural labourers are likely to migrate to the cities; food (grains, vegetables and fruits, to begin with) becomes costlier, fuelling inflation. Industrial activity also often depends on a predictable weather and the availability of water. The world over, we can easily detect such connections between the climate and socioeconomic conditions. Those conditions get especially strained when climate disasters strike.

Climates and Disasters

India's diverse weather patterns can bring about extreme conditions such as cyclones, floods, landslides and other such climate related disasters. These events affect people's lives, disrupt agriculture, damage infrastructure and disturb local

a) Cyclones

Every year, the Indian coastline, especially the eastern coast, witness several cyclones. In past years, some of them have been highly destructive, resulting in the loss of human and animal life, damaging property and infrastructure, uprooting trees and causing soil erosion. The India Meteorological Department (IMD) keeps track of coming cyclones and provides information on their formation, evolution, place of landing, etc.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

The National Disaster Response Force (NDRF) is specially trained to respond to natural as well as human made disasters. NDRF battalions are located at 12 different locations in India. The NDRF has played a key role in rescue and evacuation during disasters like cyclones, landslides and floods.

Fig. 3.12

ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ನಗರಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಆಹಾರ (ಮೊದಲಿಗೆ ಧಾನ್ಯಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳು) ದುಬಾರಿಯಾಗಿ ಹಣದುಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕೂಡ ವಾತಾವರಣದ ಅಂದಾಜು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತಹ ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ನಾವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಬಹುದು. ವಾತಾವರಣ ವಿಪತ್ತುಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒತ್ತಡಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತವೆ.

ವಾಯುಗುಣ ಮತ್ತು ವಿಪತ್ತುಗಳು

ಭಾರತದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಾತಾವರಣ ಮಾದರಿಗಳು ತುಫಾನುಗಳು, ಪ್ರವಾಹಗಳು, ಭೂಕುಸಿತಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವಾಯುಗುಣ ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಪತ್ತುಗಳಂತಹ ವಿಪರೀತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಈ ಘಟನೆಗಳು ಜನರ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ, ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ, ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಎ) ಚಂಡಮಾರುತಗಳು

ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಭಾರತದ ಕರಾವಳಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿ ಹಲವಾರು ತುಫಾನುಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚು ವಿನಾಶಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಮಾನವ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀವಕ್ಕೆ ಹಾನಿ, ಆಸ್ತಿ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಾನಿಯಾಗಿದೆ. ಮರಗಳನ್ನು ಬೇರು ಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಭೂಕುಸಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಭಾರತದ ಹವಾಮಾನ ಇಲಾಖೆ (IMD) ಮುಂಬರುವ ತುಫಾನುಗಳನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ರಚನೆ ಪರಿಣಾಮ ಕರಾವಳಿ ದಾಟುವ ಪ್ರದೇಶ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ವಿಕೋಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಪತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಪಡೆ (NDRF) ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದಿದೆ. NDRF ಬೆಟಾಲಿಯನ್‌ಗಳು ಭಾರತದ 12 ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಚಂಡಮಾರುತಗಳು, ಭೂಕುಸಿತಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಹಗಳಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವುದು NDRF ನ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 3.12

AP SCERT

How are cyclones formed? We saw that in some special situations, the atmospheric pressure near the sea becomes lower than the surrounding areas, creating a low pressure system. This is an invitation to the air from surrounding areas to come into the low pressure area, and the air from the sea moves in, bringing with it moisture and rain. When the low pressure system is intense and the wind speeds are high, this may result in a cyclone.

As winds collect moisture, they form clouds and rotate inwards towards the centre of the depression. This centre, which is cloudless, is called 'the eye of the cyclone'.

THINK ABOUT IT

What are clouds? White lumps in the sky, you might say. But what are they made of? The answer is simple water. But not just any water; clouds are masses of water droplets, ice crystals, or a mixture of both, that are suspended in the atmosphere.

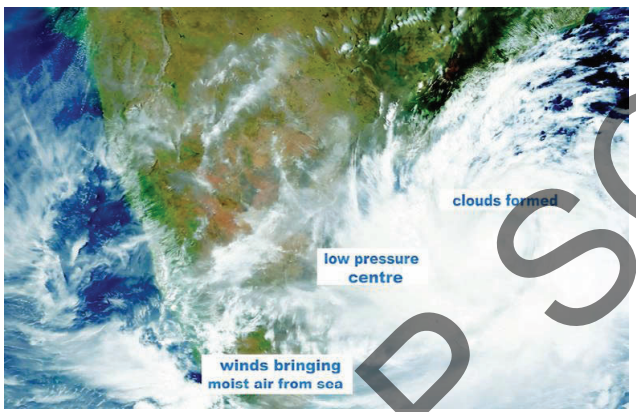

Fig. 3.13. Cyclone Fani

Fig. 3.14. Eye of the storm

b) Floods

A flood occurs when water overflows into normally dry land. This could be due to heavy rainfall generating huge run off water that the land cannot absorb, or due to excessive accumulation of water in bodies like rivers and lakes, until the water over flows or their banks are breached. Floods occur frequently during the monsoons. States such as Uttar Pradesh, Bihar, Kerala, Andhra Pradesh and Assam are particularly vulnerable to floods.

LET'S EXPLORE

Have you seen or read about floods? Look at the physical map of India. Discuss in pairs why you think floods occur in the areas mentioned above.

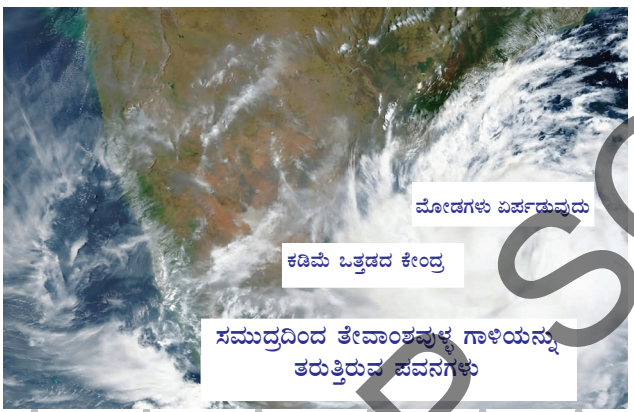
AP SCERT

ಚಂಡಮಾರುತಗಳು ಹೇಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ? ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಬಳಿಯ ವಾತಾವರಣದ ಒತ್ತಡವು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಇದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಗಾಳಿಯು ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬರಲು ಆಹ್ವಾನಿಸುವುದು. ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ ಅದರೊಂದಿಗೆ ತೇವಾಂಶ ಮತ್ತು ಮಳೆಯನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತೀವ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ ಗಾಳಿಯ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಇದು ಚಂಡಮಾರುತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು.

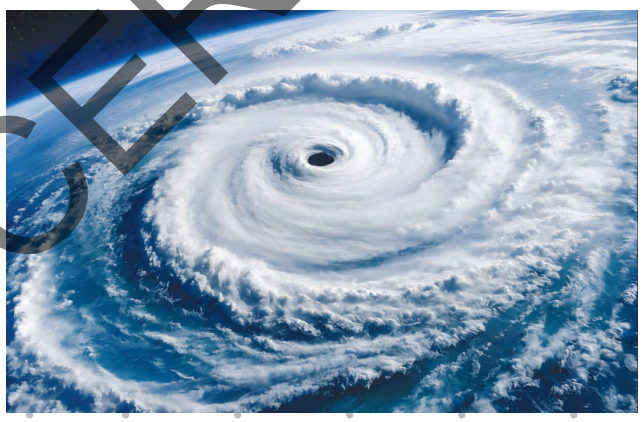
ಗಾಳಿಯು ತೇವಾಂಶವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ ಮೋಡಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಖಿನ್ನತೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಕಡೆಗೆ ಗಾಳಿ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಮೋಡರಹಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು "ಚಂಡಮಾರುತದ ಕೇಂದ್ರ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಮೋಡಗಳು ಎಂದರೇನು? ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಉಂಡೆಗಳು ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಬಹುದು ಆದರೆ ಅವು ಯಾವುದರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ? ಉತ್ತರ ಸರಳ ನೀರು. ಆದರೆ ನೀರು ಒಂದೇ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮೋಡಗಳು ಎಂದರೆ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡುವ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳು, ಮಂಜುಗಡ್ಡೆಯ ಹರಳುಗಳು ಅಥವಾ ಎರಡರ ಮಿಶ್ರಣ.

ಚಿತ್ರ 3.13 ಫನಿ ಚಂಡಮಾರುತ

ಚಿತ್ರ 3.14 ಚಂಡಮಾರುತ ಕೇಂದ್ರ

ಬಿ) ಪ್ರವಾಹಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಣ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರು ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುವಾಗ ಪ್ರವಾಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಳೆಯಿಂದಾಗಿ ಭೂಮಿ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಷ್ಟು ನೀರು ಹರಿದು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ನದಿಗಳು, ಸರೋವರಗಳಂತಹ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಅತಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ, ನೀರು ಹರಿಯುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ದಡಗಳು ಒಡೆಯುವಾಗ ಪ್ರವಾಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಬಿಹಾರ್, ಕೇರಳ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಅಸ್ಸಾಂ ನಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳು ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನೀವು ಪ್ರವಾಹಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಓದಿದ್ದೀರಾ? ಭಾರತದ ಭೌತಿಕ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಏಕೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ.

AP SCERT

In the Himalayan regions, on the other hand, floods occur when glacial lakes overflow. Glacial lakes form a barrier of rocks and ice to hold their water, which often comes from melting glaciers. If the glaciers melt too fast (as is increasingly the case) or if there is too much rainfall, the build up of pressure can cause the water to break through the barrier this is called a glacial burst and it often has devastating consequences for people and property.

Fig. 3.15

APSCERT

DON'T MISS OUT

In 2013, Uttarakhand experienced a sudden glacial burst caused by continuous heavy rain over several days. Many landslides followed. Areas around one of India's important sacred sites, the Kedarnath temple, were completely destroyed. Several villages were washed away in the floods, along with many roads and bridges. Altogether about 6,000 people, many of them pilgrims, lost their lives.

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ, ಹಿಮಾಲಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮನದಿ ಸರೋವರಗಳು ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುವಾಗ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹಿಮನದಿ ಸರೋವರಗಳು ತಮ್ಮ ನೀರನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಂಜುಗಡ್ಡೆಯ ತಡೆಗೋಡೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕರಗುವ ಹಿಮನದಿಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತವೆ. ಹಿಮನದಿಗಳು ತುಂಬಾ ವೇಗವಾಗಿ ಕರಗಿದರೆ (ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ) ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ನೀರಿನ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದರಿಂದ ತಡೆಗೋಡೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ನೀರು ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ಇದನ್ನು **"ಹಿಮನದಿ ಸ್ಫೋಟ"** ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ವಿನಾಶಕಾರಿ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 3.15

ತಪ್ಪದೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

2013 ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಖಂಡವು ಹಲವಾರು ದಿನಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಳೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಹಿಮನದಿ ವಿಸ್ಫೋಟನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿತು ಆ ನಂತರ ಅನೇಕ ಭೂಕುಸಿತಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು. ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಕೇದಾರನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಾಶವಾದವು. ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಸ್ತೆಗಳು ಸೇತುವೆಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋದವು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಸುಮಾರು 6000 ಜನರು, ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಯಾತ್ರಿಕರು ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು.

© KSCERT

Many cities experience flooding when there is heavy rainfall. This may be due to an overburdened drainage system or poorly planned construction encroaching on the waterways and blocking the flow of water. Besides, urban surfaces of concrete or asphalt do not allow water to be absorbed by the earth.

c) Land slides

A landslide is the sudden collapse of rock, soil, or debris, often triggered by heavy rain, earthquakes or volcanic activity. Landslides are common in hilly and mountainous regions such as Himachal Pradesh, Uttarakhand, Sikkim and Arunachal Pradesh, as well as the Western Ghats and hilly regions. These events often occur during the monsoon.

In those regions, the chances of landslides have increased due to human activities such as the cutting down of forests, building infrastructure without following approved methods and the construction of too many buildings that block the natural flow of water.

d) Fores fires

Forest fires are uncontrolled fires that spread rapidly across vegetation, often fuelled by dry climatic conditions, droughts or high winds. Human carelessness is another frequent cause. Forest fires are common in states with large forested or grassland areas such as Uttarakhand, Himachal Pradesh, Madhya Pradesh and Chhattisgarh, as well as mountain ranges such as the Western Ghats. Apart from destroying large areas of forest, fires harm wildlife, degrade the ecosystem, spoil the air quality and displace local communities. The consequences are therefore both environmental and economic.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

→ Observe Fig. 3.15. Describe the effects they may have on people, plants, animals and economic life.

→ In groups of four or five, identify in each of the above disasters the part of natural causes and the part of human causes. Compare your conclusions.

→ Discuss in the same groups series of preventive measures that could help avoid the above disasters.

ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆಯಾದಾಗ ಅನೇಕ ನಗರಗಳು ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ಇದು ಒಳಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರ ಬೀಳುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಕಳಪೆ ಯೋಜಿತ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಾಣಗಳು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದಾಗಿರಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕಾಂಕ್ರೀಟು ಅಥವಾ ಡಾಂಬರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಗರದ ದಾರಿಗಳ ಮೇಲ್ಮೈಗಳು ನೀರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಿ) ಭೂಕುಸಿತ

ಭೂಕುಸಿತ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲುಗಳು, ಮಣ್ಣು ಅಥವಾ ಶಿಲಾ ಖಂಡರಾಶಿಗಳ ಹಠಾತ್ ಕುಸಿತ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ, ಭೂಕಂಪಗಳು ಅಥವಾ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಉತ್ತರಾಖಂಡ, ಸಿಕ್ಕಿಂ ಮತ್ತು ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದಂತಹ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಮತ್ತು ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಕುಸಿತ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಈ ಘಟನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದು, ಅನುಮೋದಿತ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೆ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ನೀರಿನ ಹರಿವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಹಲವಾರು ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಂತಹ ಮಾನವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಭೂಕುಸಿತದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿವೆ.

ಬಿ) ಅರಣ್ಯ ಬೆಂಕಿ.

ಅರಣ್ಯ ಬೆಂಕಿ ಎನ್ನುವುದು ಸಸ್ಯವರ್ಗದಾದ್ಯಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಡುವ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗದ ಬೆಂಕಿ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶುಷ್ಕ ವಾತಾವರಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು, ಬರಗಾಲ ಅಥವಾ ಬಲವಾದ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮಾನವನ ಅಜಾಗರೂಕತೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಕಾಡುಗಳು ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಉತ್ತರಾಖಂಡ, ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಢ ಹಾಗೆಯೇ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಂತಹ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ವಿಶಾಲ ಕಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾನಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗಾಳಿಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ನಿರಾಶ್ರಯಗೊಳಿಸುವುದು ಈ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವೆ.

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಚಿತ್ರ 3.15 ನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅದು ಜನರು, ಸಸ್ಯಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

→ ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಐದು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಪ್ರತಿ ವಿಪತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದವು ಮತ್ತು ಮಾನವ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿ.

→ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ನಿವಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ

Climate Change

Climate change refers to significant, long-term changes in the climate. This may be on the scale of the planet or on a regional scale, and it involves shifts in temperature, precipitation and weather events. In past millennia (we can go back millions of years, in fact), natural processes drove climate change. Since the 19th century, however, climate change has been largely driven by human activities, particularly the burning of fossil fuels,deforestation, environmentally harmful industrial practices, and production and patterns of excessive or wasteful consumption.

Fossil fuels: Sources of energy that were formed from the remains of plants and animals that died millions of years ago and were buried deep under layers of soil and rock or under the sea, where heat and pressure slowly turned them into coal, petroleum oil and natural gas.

Fig. 3.16

Why does the burning of fossil fuels affect the climate? In the Earth's natural carbon cycle, carbon dioxide (CO_2) and other gases are released gradually into the atmosphere and trap heat from the Sun. This natural 'greenhouse effect' warms Earth enough to support life. However, human activities like industry, transportation, and agriculture have released enormous amounts of these 'greenhouse gases' in just a few centuries. This sudden increase traps extra heat, causing rapid global warming and disrupting the climate patterns that plants, animals, and human societies have adapted to over thousands of years.

In India, rising temperatures are perceptible in many regions. Early in 2025, for instance, the country's average temperature was 1°C to 3°C above normal, as a result of which the winter was much shorter and milder than usual. This affects not only agricultural production but also many small scale industries. This is only one example showing how a warmer planet will present us with increasing challenges.

© NCERT

ವಾಯುಗುಣ ಬದಲಾವಣೆ

ವಾಯುಗುಣ ಬದಲಾವಣೆಯು ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿನ ಗಮನಾರ್ಹ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಪಂಚ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು. ಇದು ತಾಪಮಾನ, ಮಳೆ ಮತ್ತು ವಾತಾವರಣದ ಇತರ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ಸಹಸ್ರಮಾನಗಳಲ್ಲಿ (ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಾವು ಲಕ್ಷಾಂತರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬಹುದು) ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ವಾತಾವರಣ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ 19ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ವಾತಾವರಣ ಬದಲಾವಣೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾನವನ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಇಂಧನಗಳ ಸುಡುವಿಕೆ, ಅರಣ್ಯನಾಶ, ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹಾನಿಕರವಾದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ವ್ಯರ್ಥ ಬಳಕೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಮಾದರಿಗಳು ಅದರಲ್ಲಿವೆ.

ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಇಂಧನಗಳು: ಲಕ್ಷಾಂತರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅವಶೇಷಗಳಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ಮಣ್ಣು, ಬಂಡೆಗಳ ಪದರಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಹೂತುಹೋಗಿ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಗಳಾಗಿ, ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಖ ಮತ್ತು ಒತ್ತಡವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು, ಪೆಟ್ರೋಲಿಯಂ ತೈಲ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅನಿಲವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 3.16

ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಇಂಧನಗಳ ಸುಡುವಿಕೆ ವಾತಾವರಣದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ? ಭೂಮಿಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಇಂಗಾಲದ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ, ಇಂಗಾಲದ ಡೈಆಕ್ಸೈಡ್ (CO_2) ಮತ್ತು ಇತರ ಅನಿಲಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಶಾಖವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಇಡಲಾಗುವುದು. ಈ ನೈಸರ್ಗಿಕ "ಹಸಿರು ಮನೆ ಪರಿಣಾಮ"ವು ಜೀವಿಗಳ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಸಿಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯಂತಹ ಮಾನವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕೆಲವೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈ "ಹಸಿರು ಮನೆ ಅನಿಲ"ಗಳ ಅಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿವೆ. ಈ ಹಠಾತ್ ಹೆಚ್ಚಳ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಶಾಖವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ತ್ವರಿತ ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಏರಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾನವ ಸಮಾಜಗಳು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ವಾತಾವರಣ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ತಾಪಮಾನ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ 2025ರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಸರಾಸರಿ ತಾಪಮಾನವು ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕಿಂತ 1°C ನಿಂದ 3°C ವರೆಗೆ ಇತ್ತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಇಳುವರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ.

© NCERT

Understanding the relationship between the causes of climate change and disasters can help us to prepare better for these challenges. It also supports the need for more environment friendly practices and building resilience and adaptation in communities. Governments worldwide, including India's, attempt to promote measures of climate mitigation, such as cutting down on greenhouse gas emissions, planting trees, boosting renewable energy and improving energy efficiency, promoting sustainable lifestyles, etc. But these often clash with a desire for economic growth and increased consumption.

Resilience: The capacity to withstand or recover quickly from difficulties.
Mitigation: The adoption of steps to help slow down global warming and reduce the causes of climate change.
Sustainable: Something which can be maintained over a long period of time.

Before we move on ..

- India's diverse climate is shaped by its geography, including mountains, deserts, and plateaus.
- Weather is short term, seasons recur on a yearly basis, and climate reflects long term patterns over decades.
- Factors such as latitude, altitude, proximity to the sea, wind and topography determine the climate.
- Monsoons are vital for agriculture, influencing crop cycles and livelihoods.
- Climate is connected with cultural traditions, festivals, agriculture and economic activity.
- Understanding the climate helps prepare for natural disasters like floods and cyclones.
- Climate change leads to extremes of weather or tempera ture and can have severe consequences on the natural and human worlds.

AP SCERT

ವಾಯುಗುಣ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಮತ್ತು ವಿಪತ್ತುಗಳ ಕಾರಣಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಸವಾಲುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಲು ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಅಗತ್ಯವನ್ನೇ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ **ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕತ್ವ** ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹಸಿರು ಮನೆ ಅನಿಲ ಹೊರ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವುದು, ಮರಗಳನ್ನು ನೆಡುವುದು, ನವೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, **ಸುಸ್ಥಿರ** ಜೀವನ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ವಾತಾವರಣ **ಪರಿಹಾರ** ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ಇವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿದ ಬಳಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಘರ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕತ್ವ: ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಬೇಗನೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ.

ಪರಿಹಾರ: ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಏರಿಕೆ ನಿಧಾನಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ವಾಯುಗುಣ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಸುಸ್ಥಿರ: ದೀರ್ಘಕಾಲದ ವರೆಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದಾದ ವಸ್ತು.

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ...

- ಭಾರತ ದೇಶದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಾಯುಗುಣ, ಅದರ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ವರೂಪ, ಪರ್ವತಗಳು, ಮರುಭೂಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆವರಿಸಿದೆ.
- ವಾತಾವರಣವು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯದ್ದಾಗಿದೆ, ಋತುಗಳು ವಾರ್ಷಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮರುಕಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವಾಯುಗುಣ ದಶಕಗಳಾಗಿ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.
- .ಅಕ್ಷಾಂಶ, ಎತ್ತರ, ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸಾಮೀಪ್ಯ, ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಭೂವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಂತಹ ಅಂಶಗಳು ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ.
- ಋತುಪವನಗಳು ಕೃಷಿಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಬೆಳೆ ಚಕ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನೋಪಾಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ
- ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಹಬ್ಬಗಳು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾಯುಗುಣವು ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ.
- ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರವಾಹ ಮತ್ತು ತುಫಾನುಗಳಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- ವಾಯುಗುಣ ಬದಲಾವಣೆಯು ವಾತಾವರಣ ಅಥವಾ ತಾಪಮಾನಗಳ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೇಲೆ ತೀವ್ರವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

APSCERT

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. The picture shown here represents of a natural disaster. Identify the type of disaster shown in the picture.

   A) Flood

   B) Land

   C) Earthquake

   D) Drought

2. Match the climatic factors with their effects:

Colum A	Column B
1) Latitude	a) Brings wet air to India during summer
2) Altitude	b) Creates different climates in the north and south
3) Proximity to the ocean	c) Keeps higher places cooler
4) Monsoon winds	d) Moderates the temperature

3. Answer the following questions:

   i. What is the difference between weather and climate?

   ii. Why do places near the ocean have milder temperatures than places far away from it?

   iii. What role do monsoon winds play in affecting India's climate?

4. Why is Chennai warm or hot throughout the year, while Leh is cold?

5. Imagine India did not have different seasons. How would this change the lives of farmers, students, and travelers? Give two examples.

6. A city experiences frequent heatwaves due to rising temperatures. Using your own ideas, suggest two steps the local government can take to reduce the impact.

AP SCERT

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಚಿತ್ರ ಒಂದು ಸಹಜ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಅದನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ.

ಎ) ಪ್ರವಾಹ

ಬಿ) ಭೂಕುಸಿತ

ಸಿ) ಭೂಕಂಪ

ಡಿ) ಬರಗಾಲ

2. ವಾಯುಗುಣ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಕಾಲಂ A	ಕಾಲಂ B
ಎ) ಅಕ್ಷಾಂಶ	1. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ದೇಶಕ್ಕೆ ತೇವಾಂಶವುಳ್ಳ ಗಾಳಿಯನ್ನು ತರುತ್ತವೆ.
ಬಿ) ಎತ್ತರ	2. ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ.
ಸಿ) ಸಾಗರದ ಸಾಮೀಪ್ಯ	3. ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ತಂಪಾಗಿರುವುದು
ಡಿ) ಋತುಪವನಗಳು	4. ಗಾಳಿಯು ತಾಪಮಾನವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ

3. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

i. ವಾತಾವರಣ ಮತ್ತು ವಾಯುಗುಣದ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನು?

ii. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಅದರಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು?

iii. ಭಾರತ ದೇಶದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಲ್ಲ ಋತುಪವನಗಳ ಪಾತ್ರವೇನು?

4. ಲೇಹ್ ತಂಪಾಗಿರುವಾಗ, ಚೆನ್ನೈ ವರ್ಷವಿಡೀ ಬೆಚ್ಚಗಿರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಏಕೆ?

5. ಭಾರತದೇಶಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಋತುಗಳು ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಇದು ರೈತರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಜೀವನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ? ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ.

6. ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವ ತಾಪಮಾನದಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ನಗರ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಶಾಖದ ಅಲೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಎರಡು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರಿ.

AP SCERT

7. Look at a map of India given at the end of this book. Identify the climate for these cities - Leh, Visakhapatnam, Delhi, Panaji and Jaipur.
   - Is the place near the sea, in the mountains, or in the desert?
   - How do these factors affect the climate there?"
8. Draw the monsoon cycle in summers and winters on a map of India.
   - Label where the winds blow in summer and winter
   - Show the direction of winds during the monsoon
9. Identify a natural disaster (e.g., cyclone, flood, landslide, or forest fire) and write a short essay that includes the causes and impacts. Suggest actions that individuals, communities and the government can take to reduce the impact.
10. Make a colourful poster showing festivals in India linked to farming and weather (e.g., Baisakhi, Onam). Add pictures or drawings of these festivals.

Make a colourful poster of festivals

11. Imagine you are a farmer in India. Write a short diary entry about how you would prepare for the rainy season.

AP SCERT

7. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ. ಲೇಹ್, ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣ, ದೆಹಲಿ, ಪಣಜಿ ಮತ್ತು ಜೈಪುರ ನಗರಗಳ ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.

   • ಆ ಪ್ರದೇಶ ಸಮುದ್ರದ ಹತ್ತಿರವಿದೆಯೇ, ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿಯೋ ಅಥವಾ ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದೆಯೇ?

   • ಈ ಅಂಶಗಳು ಅಲ್ಲಿನ ವಾಯುಗುಣದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುವು?

8. ಬೇಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಋತುಮಾನಗಳ ವಲಯವನ್ನು ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿ.

   • ಬೇಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಬೀಸುತ್ತವೆಯೋ ಬಿಡಿಸಿರಿ.

   • ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಗಳ ದಿಕ್ಕನ್ನು ತೋರಿಸಿರಿ.

9. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ (ಉದಾ: ತುಫಾನು, ಪ್ರವಾಹ, ಭೂಕುಸಿತ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯ ಬೆಂಕಿ) ಮತ್ತು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ. ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಸಮುದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ.

10. ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ವಾತಾವರಣದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು (ಉದಾ: ಬೈಸಾಖಿ, ಓಣಂ) ತಿಳಿಸುವ ವರ್ಣರಂಜಿತ ಪೋಸ್ಟರ್ ರಚಿಸಿ. ಈ ಹಬ್ಬಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಥವಾ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿರಿ.

ಹಬ್ಬಗಳ ವರ್ಣರಂಜಿತ ಪೋಸ್ಟರ್ ತಯಾರಿಸಿ.

11. ನೀವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರೈತ ಎಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ, ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತೀರಿ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

✧✧✧✧✧

AP SCERT

CHAPTER

4

NEW BEGINNINGS : CITIES AND STATES

S9I4B4

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Recognise the importance of the Gangetic plains in the expansion of Janapadas and Mahajanapadas and the early democratic traditions followed during the time. (CG-1)
- Analyse various historical developments and traces their roots to the past. (CG-3)
- Appreciate the development of the second urbanisation brought about by the innovation of iron and the progress of the civilisation. (CG-3)
- Recognise how the varna -jati system evolved over a period of time. (CG-1)
- Understand how political, social and economic development took place in other parts of the country. (CG-1)

The kingdom shall be protected by fortifying the capital and the towns at the frontiers. The land should not only be capable of sustaining the population but also outsiders in times of calamities. ... It should be beautiful, being endowed with cultivable land, mines, timber forests, elephant forests, and good pastures rich in cattle. It should not depend [only on] rain for water. It should have good roads and waterways. It should have a productive economy, with a wide variety of commodities ....

- Kautilya, Arthashastra

Fig. 4.1. Ruins of a major structure at Rajag.iha (modern-day Rajgir in Bihar), when it was the capital of the Magadha mahajanapada.

The Big Questions ?

1. *What is meant by 'Second Urbanisation of India'?*
2. *Why were the janapadas and mahajanapadas an important development in India's early history?*
3. *What kind of system of governance did they evolve?*

© NCERT not to be republished

ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳು, ನಗರಗಳ ಉದಯ

ಅಧ್ಯಾಯ
4

S7J3X9

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವರಾಗುತ್ತಾರೆ.

- ಜನಪದಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಾಜನಪದಗಳು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ಅನೇಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳ ವಿಕಾಸ ಕುರಿತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿನ (ಐತಿಹಾಸಿಕ) ಮೂಲಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ.(CG-3)
- ಕಬ್ಬಿಣದ ಆವಿಷ್ಕಾರವು ನಾಗರಿಕತೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ನಗರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-3)
- ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣ – ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆ ತಲೆದೋರಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಇತರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವಗಾಹನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.(CG-1)

ರಾಜಧಾನಿ ಮತ್ತು ಗಡಿ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಕೋಟೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ರಾಜ್ಯದ ಭೂಭಾಗವು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ವಿಪತ್ತುಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಇದು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳು, ಖನಿಜ ಗಣಿಗಳು, ದಟ್ಟವಾದ ಮರದ ಕಾಡುಗಳು, ಆನೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಶುಗಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಉತ್ತಮ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳು ಹಾಗೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಸುಭದ್ರವಾಗಿರಬೇಕು. ನೀರಿಗಾಗಿ ಕೇವಲ ಮಳೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರಬಾರದು. ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳು ಇರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ರಸ್ತೆಗಳು, ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು ಇರಬೇಕು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡುವ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿರಬೇಕು....

– ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ

ಚಿತ್ರ: 4.1 ಮಗಧ ಮಹಾಜನಪದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ರಾಜಗೃಹ (ಆಧುನಿಕ ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿನ ರಾಜಗಿರ್) ಮುಖ್ಯ ಕಟ್ಟಡದ ಅವಶೇಷಗಳು.

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. ಭಾರತದ 'ಎರಡನೇ ನಗರೀಕರಣ' ಎಂದರೇನು?
2. ಭಾರತ ದೇಶದ ಮೊದಲ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದಗಳು, ಮಹಾಜನಪದಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಏಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು?
3. ಇವರು ಎಂತಹ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರು?

AP SCERT

Let us recall that in the early 2nd millennium BCE (that is, over a few centuries after 2000 BCE), the Indus / Harappan/Sindhu-Sarasvati civilisation, which we called India's 'First Urbanisation', disintegrated. Some of its cities were abandoned; in others, some people continued living there, but reverting to a rural or village lifestyle. They had to, since all the components of the Harappan urban order had disappeared: elaborate structures, both private and public; crowded streets and busy markets; different communities with specialised occupations (metalsmiths, potters, builders, weavers, craftspeople, and so on); a writing system; a sanitation system; the presence of an administration; and, behind it all, a larger state structure with a ruling class at the head. And for a whole millennium, urban life remained absent from India, though there may have been a few towns here and there in north India.

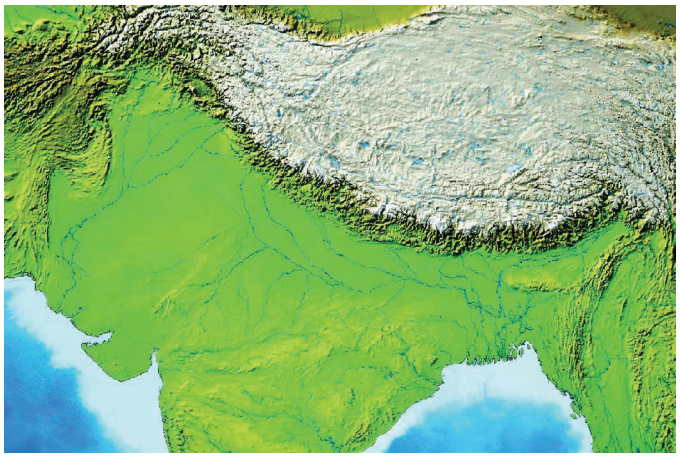

Fig. 4.2. The fertile Gangetic plains helped the mahajanapadas to grow and prosper.

Indeed, there were important regional cultures, which we need not study here.

Then, in the 1st millennium BCE, a vibrant new phase of urbanisation began in the Ganga plains, parts of the Indus (or Sindhu) basin and neighbouring regions, gradually spreading to other parts of the Subcontinent. How do we know this? Mainly from two sources: (1) archaeological excavations that have confirmed the existence of those ancient urban centres, and (2) ancient literature describing them – late Vedic, Buddhist and Jain literatures are full of references to these new urban centres.

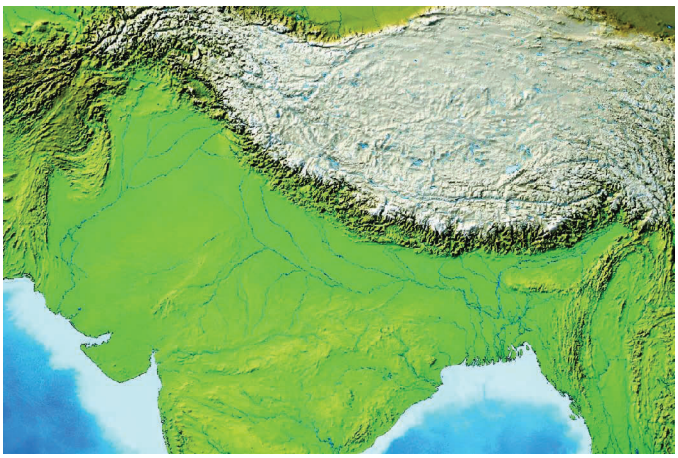
This new phase is often called India's 'Second Urbanisation' - which, incidentally, has continued right up to today! Let us see how this phase emerged.

Janapadas and Mahajanapadas

Towards the end of the 2nd millennium BCE, regional cultures gradually reorganised themselves in north India. As people formed clans or groups, probably sharing a common language and common customs, each clan came to be associated with a territory or janapada led by a raja or ruler. ('Janapada' is a Sanskrit word which means 'where the people (jana) have set foot (pada),' that is, have settled down.)

AP SCERT

2ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದ BCE ಆರಂಭದಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ, 2000 BCE ನಂತರ ಕೆಲವು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ), ಭಾರತದ 'ಮೊದಲ ನಗರೀಕರಣ' ಎಂದು ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಧೂ / ಹರಪ್ಪ / ಸಿಂಧೂ–ಸರಸ್ವತಿ ನಾಗರಿಕತೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಗರಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಜನರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು ಆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಜೀವನಶೈಲಿಗೆ ಮರಳಿದರು. ಹರಪ್ಪ ನಗರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾದವು ಅವರು ಅಳಿದು ಹೋದಂತಾಯಿತು.

ಚಿತ್ರ 4.2 ಫಲವತ್ತತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳು ಮಹಾಜನಪದಗಳು ಬೆಳೆದು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಲು ಸಹಾಯವಾದುವು

ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಎರಡೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ರಚನೆಗಳು, ಜನಸಂದಣಿ ಇರುವ ಬೀದಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು, ವಿಶೇಷ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಿಭಿನ್ನ ಸಮುದಾಯಗಳು (ಲೋಹ ತಯಾರಕರು, ಕುಂಬಾರರು, ಮನೆ ನಿರ್ಮಾಣಕಾರರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಕೃಷಿಕರು, ಇತ್ಯಾದಿ), ಬರವಣಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದ ಬಡತನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯ ರಚನೆ, ಮೊದಲಾದವು ಕಣ್ಮರೆಯಾದರಿಂದ ಇವರು ಹೀಗೆ ಬದಲಾದರು. ಒಂದು ಸಹಸ್ರಮಾನದವರೆಗೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಗರ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಕುಂಠಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪಟ್ಟಣಗಳು ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಂತರ, 1ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದಲ್ಲಿ (BCE), ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಸಿಂಧೂ ಜಲಾನಯನದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳು, ಇದರ ನೆರೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಗರೀಕರಣದ ಒಂದು ಹೊಸ ಹಂತ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಕ್ರಮೇಣ ಉಪಖಂಡದ ಇತರೆ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಇದು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತು? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಮೂಲಗಳಿಂದ: (1) ಈ ಪುರಾತನ ನಗರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿದ ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉತ್ಖನನಗಳು, (2) ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ – ಪುರಾತನ ವೈದಿಕ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸ ನಗರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

ಈ ಹೊಸ ಹಂತವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಾರತದ 'ಎರಡನೇ ನಗರೀಕರಣ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದೆ! ಈ ಹಂತ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಎಂದು ನೋಡೋಣ.

ಜನಪದಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಾಜನಪದಗಳು

2ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದ BCE ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ, ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ (ತಮ್ಮನ್ನೇ) ತಾವೇ ಪುನಃಸಂಘಟಿತವಾದವು. ಜನರು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ರಚನೆಗೊಂಡು, ಬಹುಶಃ ಒಂದೇ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಪ್ರತಿ ಗುಂಪು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೂಭಾಗ ಅಥವಾ ಜನಪದದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತಗಾರ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ('ಜನಪದ' ಎಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದವಾಗಿದ್ದು, ಇದರ ಅರ್ಥ ಜನರು (ಜನ) ಕಾಲಟ್ಟ ಸ್ಥಳ (ಪದ) ಎಂದರೆ ಸ್ಥಿರ ಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಂತ ಎಂದರ್ಥ).

APSCERT

The janapadas grew as trade networks expanded and connected them. By the 8th or 7th centuries BCE, some of those early states had merged together; the resulting bigger units were known as mahajanapadas. Although the texts have different lists of them, the more frequent list gives the names of 16 mahajanapadas, extending from Gandhara in the northwest to Anga in the east and to Ashmaka in central India, close to the Godavari River (see map). There may have been a few more, along with some smaller janapadas continuing independently.

THINK ABOUT IT

Notice how many of the mahajanapadas are concentrated in the Ganga plains. There are several possible reasons for this, in cluding the growth of agriculture in the fertile Ganga plains, the availability of iron ore in the mountains and hills (see below about iron), and the formation of new trade networks.

LET'S EXPLORE

→ The most powerful of these new states were Magadha, Kosala, Vatsa and Avanti. Looking at the map, can you identify their capitals? Also, how many can you match with Indian cities of today?

→ Compare this map with the map of the regions mentioned in the Mahabharata (see Fig. 5.4 in the chapter '**India, That is Bharat**' in Grade-6) and list the names common to both maps. What do you think this implies?

The map (Fig. 4.3) shows the mahajanapadas' capitals. Most were fairly large well fortified cities, with a moat running outside the fortifications as further defence. Often, the gateways through the rampart walls would be deliberately kept narrow, so guards may control the movement of people and goods entering or leaving the city. It is fascinating to note that most of those ancient capitals continue to be living cities today 'modern' cities that are often 2,500 years old!

Moat: A deep, wide ditch surrounding a fort or a fortified city and filled with water.

Early Democratic Traditions

Each janapada had an assembly or council, called sabha or samiti, where matters concerning the clan would be discussed. (Remember, from the chapter on 'India's Cultural Roots', that the words sabha and samiti first appear in the Vedas, India's most ancient texts.) We may assume that most of the members were elders in the clan. The raja was not expected to rule independently or arbitrarily;

AP SCERT

ಜನಪದಗಳು ಬೃಹತ್ ಕಾಲವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ಅವು ಅನುಸಂಧಾನಗೊಂಡು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡವು. ಕ್ರಿ. ಪೂ 8 ಅಥವಾ 7ನೇ ಶತಮಾನದ BCE ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಈ ಆರಂಭಿಕ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಳಿವಿನಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದವು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೆಲವು ಒಟ್ಟಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಂಡವು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಮಹಾಜನಪದಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮಹಾಜನಪದಗಳ ಕುರಿತು ವಿವಿಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಈ 16 ಮಹಾಜನಪದಗಳು ವಾಯುವ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಗಾಂಧಾರದಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಗವರೆಗೆ, ಮಧ್ಯ ಭಾರತದ ಅಶ್ಮಕದವರೆಗೆ, ಗೋದಾವರಿ ನದಿ ಹತ್ತಿರ (ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ) ವಿಸ್ತರಿಸಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಜನಪದಗಳು ಕೂಡ ಇದ್ದಿರಬಹುದು

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಹಾಜನಪದಗಳು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಫಲವತ್ತಾದ ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವುದು, ಪರ್ವತಗಳು, ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ಲಭ್ಯತೆ (ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿ), ಹೊಸ ವಾಣಿಜ್ಯ ಜಾಲಗಳ ರಚನೆ ಸಹ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಈ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಮಗಧ, ಕೋಸಲ, ವತ್ಸ ಮತ್ತು ಅವಂತಿ. ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ನೀವು ಇವುಗಳ ರಾಜಧಾನಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟನ್ನು ನೀವು ಈ ಇಂದಿನ ಭಾರತೀಯ ನಗರಗಳೊಂದಿಗೆ ಸರಿಹೊಂದಿಸಬಲ್ಲಿರಿ?

→ ಈ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಕ್ಷೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ (6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 'ಇಂಡಿಯಾ ಎಂದರೆ ಭಾರತ' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರ 5.4 ನೋಡಿ) ಮತ್ತು ಎರಡು ನಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಟಿ ಹೆಸರುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಏನಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ನೀವು ಯೋಚಿಸುತ್ತೀರಾ?

(ಚಿತ್ರ 4.3)– ಈ ನಕ್ಷೆ ಮಹಾಜನಪದಗಳ ರಾಜಧಾನಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾದ ರಕ್ಷಣೆ ಗೋಡೆಗಳ ಜೊತೆ ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೋಟೆಗಳ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕಂದಕ ಇತ್ತು. ಆಗಾಗ ಕೋಟೆ ಗೋಡೆಗಳ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಜಭಟರು ನಗರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅಥವಾ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ಜನರು ವಸ್ತುಗಳ ಚಲನೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು. ಆ ಪುರಾತನ ರಾಜಧಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗ ಇಂದಿಗೂ ಸಜೀವ ನಗರಗಳಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಆಸಕ್ತಿಕರವಾದ ವಿಳಯ. ಇವು 2,500 ವರ್ಷಗಳ ಪುರಾತನವಾದ 'ಆಧುನಿಕ' ನಗರಗಳು.

ಕಂದಕ (ಅಗಡ್ಡಿ)
ಒಂದು ಕೋಟೆ ಅಥವಾ ರಕ್ಷಣೆ ಗೋಡೆ ಇರುವ ನಗರದ ಸುತ್ತಲೂ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅಗಿದ, ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆಳವಾದ ಅಗಲವಾದ ಕಂದಕ.

ಆರಂಭಿಕ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು

ಪ್ರತಿ ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಸಭಾ ಅಥವಾ ಸಮಿತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಭೆ ಅಥವಾ ಮಂಡಳಿ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಭಾರತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲಗಳು' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ, ಸಭಾ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಮೊದಲು ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆದ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವಂಶದ ಹಿರಿಯರೇ ಬಹಳ ಜನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂದು ನಾವು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಜನರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಮನಬಂದಂತೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿರಲಿಲ್ಲ.

APSCERT

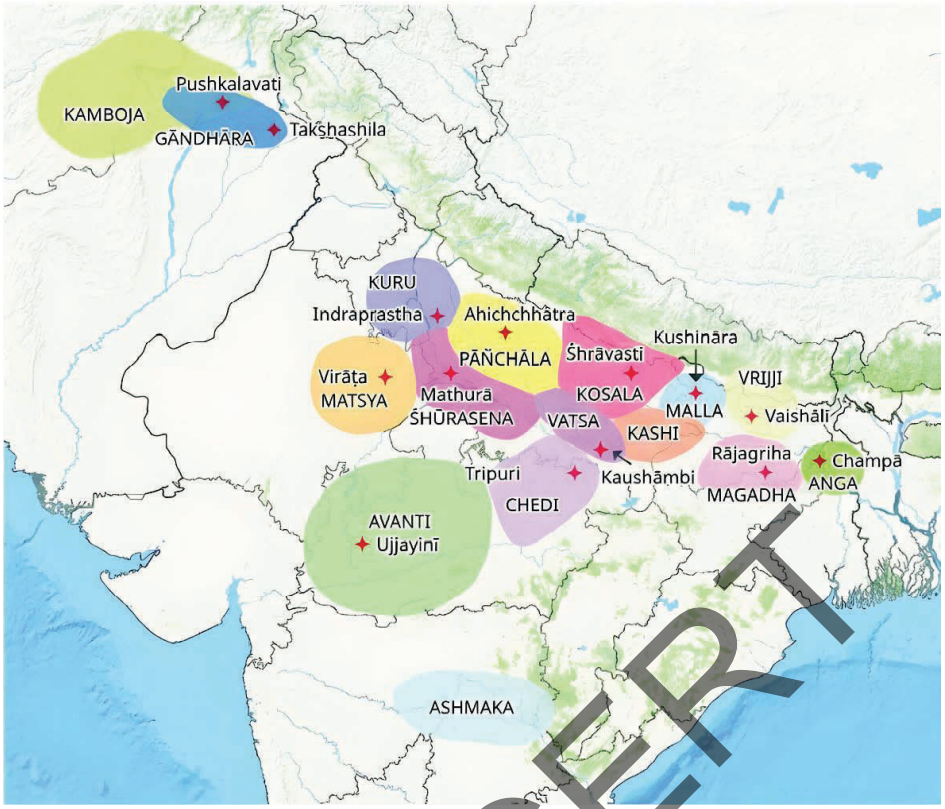

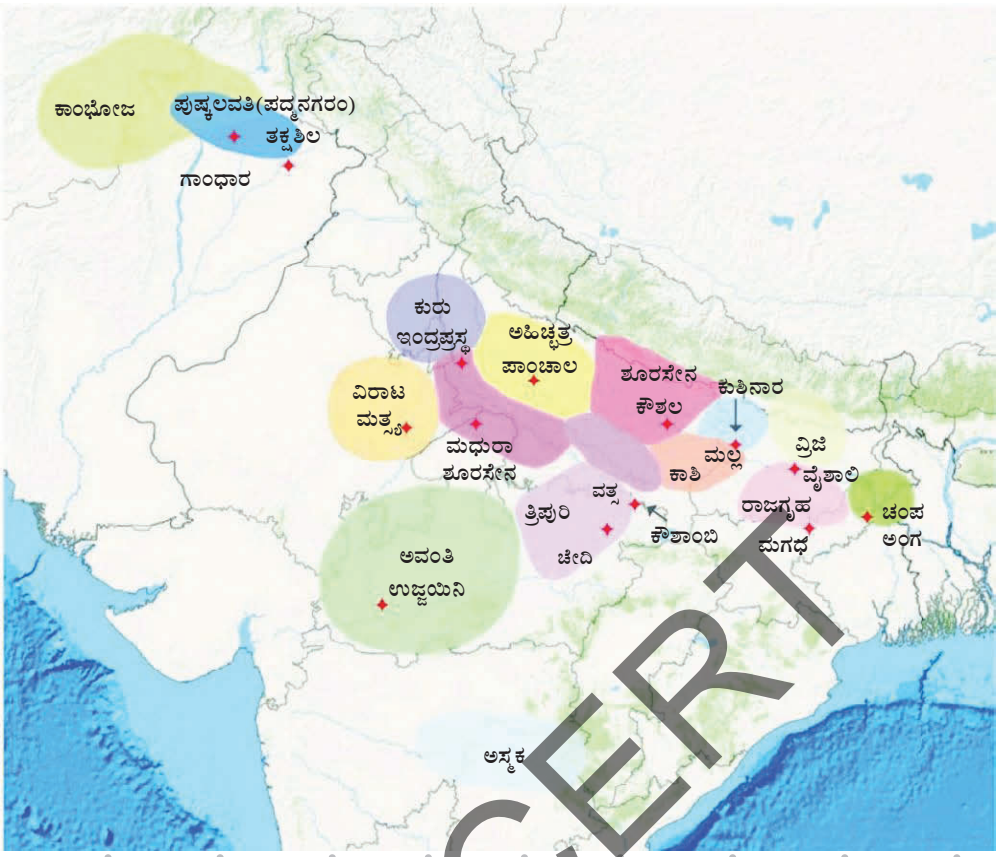

Fig. 4.3. Map of the sixteen mahajanapadas. Note that their borders are approximate.

a good ruler was supposed to take the advice from those assemblies, apart from the ministers and administrators. Indeed, according to some texts, an incompetent ruler could be removed by the assembly. Of course, while such mentions are significant, it does not mean that this was an established law; let us remember that the data we have for such remote periods is incomplete.

In their political systems, the mahajanapadas expanded the basic principles of the janapadas. Some were, in effect, monarchies, in the sense that the raja was the ultimate authority, supported by ministers and an assembly of elders. His position was hereditary, in the sense that a raja would usually be the son of the previous one. The king would collect taxes or revenue, maintain law and order, get impressive fortifications built around their capital, and maintain an army to defend the territory or wage war with neighbouring ones, as the case may be. Magadha (located in part of today's Bihar), Kosala (in part of today's Uttar Pradesh) and Avanti (in part of today's Madhya Pradesh) were among the most powerful such states.

However, at least two mahajanapadas, Vajji (or Vrijji) and the neighbouring Malla, had a different system: the sabha or samiti had more power and took important decisions through discussion, and, if necessary, through vote. Surprisingly, this included the selection of the raja! This means that those mahajanapadas,

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 4.3. 16 ಮಹಾಜನಪದಗಳ ಚಿತ್ರ. ಇವುಗಳ ಸರಿಹದ್ದುಗಳು ಕೇವಲ ಅಂದಾಜು ಎಂಬುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ಒಬ್ಬ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಗಾರರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಸಭೆಯಿಂದ ಸಲಹೆ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅಸಮರ್ಥ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನು ಸಭೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾನೂನು ಇತ್ತೇ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪುರಾತನ ಕಾಲದ ಸಮಾಚಾರ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮಹಾಜನಪದಗಳು ಜನಪದಗಳ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ರಾಜನದೇ ಅಂತಿಮ ಅಧಿಕಾರ. ಮಂತ್ರಿಗಳು ಹಿರಿಯರು ಸಭೆ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ರಾಜ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಈತನ ಈ ಅಧಿಕಾರ ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ರಾಜ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ರಾಜನ ಮಗನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನು ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿ ಆದಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಾಂತಿ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಅವಸರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ನೆರೆಹೊರೆ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಗಧ (ಇಂದಿನ ಬಿಹಾರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ), ಕೋಸಲ (ಇಂದಿನ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ) ಮತ್ತು ಅವಂತಿ (ಇಂದಿನ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ) ಇಂತಹ ಅತಿ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿವಂತವಾದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಿದ್ದವು.

ಆದರೆ ಎರಡು ಮಹಾಜನಪದಗಳು, ವಜ್ಜಿ (ಅಥವಾ ವೃಜ್ಜಿ) ಮತ್ತು ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಲ್ಲ, ಬೇರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಮಿತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಜನಪದಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಸಹ ಇದೆ! ಇದರ ಅರ್ಥ ಗಣಗಳು ಅಥವಾ ಸಂಘಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಮಹಾಜನಪದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಾಧಿಪತ್ಯಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ.

AP SCERT

which were called ganas or sanghas, were not monarchies their functioning might be called democratic, since members of the assembly were the ones to select the ruler and take major decisions. In fact, scholars have often called them 'early republics', as they are indeed one of the earliest such systems in the world.

More Innovations

The age of the janapadas and mahajanapadas was an age of profound change, which would impact Indian civilisation until present times. In the chapter 'India's Cultural Roots' in Grade 6, we saw the emergence of several new schools of thought late Vedic, Buddhist, Jain in particular, and their respective literatures. Those schools disseminated their teachings and literature through scholars, monks and nuns travelling across India or people undertaking pilgrimages. Indian art also underwent a renewal; it will blossom in the age of empires.

Fig. 4.4. Ruins of a complex at Kaushambi, capital of the Vatsa mahajanapada

Urbanisation does not happen without technologies. Let us remember that the Harappan civilisation mastered copper and bronze metallurgy. Now, in this Second Urbanisation, a major shift in technology involved iron metallurgy. In several regions of India, the techniques of extracting and shaping iron were actually perfected from the early 2nd millennium BCE, but it took a few centuries for iron to become a part of daily life. By the late 2nd millennium BCE, iron tools had become widespread, facilitating agriculture on a bigger scale. Iron also made better weapons than bronze, lighter and sharper swords, spears, arrows, shields, etc. As it happens, there is some evidence of warfare between neighbouring mahajanapadas how frequent or how intense it was, of course, is impossible to tell. Such military campaigns, but occasionally alliances too, gave rise to new kingdoms and empires, which we will turn to later in our journey.

Another innovation was the first use of coins in India, made necessary by growing trade. Very soon, coins were exchanged across different regions and even with other parts of the world. The first Indian coins were made of

AP SCERT

ಇವುಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸದಸ್ಯರೇ ಆಡಳಿತಗಾರರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇವುಗಳನ್ನು 'ಆರಂಭಿಕ ಗಣರಾಜ್ಯಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಇವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಆರಂಭಿಕ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದವು.

ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು :

ಚಿತ್ರ 4.4 ವಿವರಣೆ: ವಜ್ಜಿ ಮಹಾಜನಪದ ರಾಜಧಾನಿ ವೈಶಾಲಿ ಉತ್ತರ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಅವನತಿ.

ಜನಪದಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಾಜನಪದಗಳ ಯುಗ ಗಭೀರ ಬದಲಾವಣೆಯ ಯುಗವಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತು. 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 'ಭಾರತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೂಲಗಳು' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆ ವಿಧಾನಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೈದಿಕ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ ಭಾವನೆಗಳು, ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಚಿಂತನೆಗಳು ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದವು. ಭಾರತೀಯ ಕಲೆ ಸಹ ನವೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಇದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿಕಸಿಸಿತು.

ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಇಲ್ಲದೆ ನಗರೀಕರಣ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹರಪ್ಪ ನಾಗರಿಕತೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಕಂಚಿನ ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಈಗ ಈ ಎರಡನೇ ನಗರೀಕರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದು ಪ್ರಮುಖ ಬದಲಾವಣೆ. ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುವ, ಇದರಿಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ 2ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದ BCE ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು. ಆದರೆ ಕಬ್ಬಿಣ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ಭಾಗವಾಗಲು ಕೆಲವು ಶತಮಾನಗಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. 2ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದ BCE ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಉಪಕರಣಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿದವು. ಇವು ಕೃಷಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸುಗಮಗೊಳಿಸಿದವು. ಕಂಚಿನ ಆಯುಧಗಳಿಗಿಂತ ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಹಗುರವಾದ ಮತ್ತು ಚೂಪಾದ ಕತ್ತಿಗಳು, ಈಟಿಗಳು, ಬಾಣಗಳು, ಕವಣೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳು ತಯಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ, ನೆರೆಯ ಮಹಾ ಜನಪದಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಯುದ್ಧಗಳು ನಡೆದ ಕೆಲವು ಪುರಾವೆಗಳು ಸಹ ಇವೆ. ಇವು ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆದವು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಇಂತಹ ಸೈನಿಕ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳು, ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಡೆದ ಮೈತ್ರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಹ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಉದಯಕ್ಕೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು. ಇವುಗಳನ್ನು ನಾವು ನಂತರದ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಳಕೆ ಎಂಬುದು ಮತ್ತೊಂದು ಆವಿಷ್ಕಾರ. ಇದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು. ಅತಿ ವೇಗವಾಗಿ, ದೇಶದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವದ ಇತರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಹ ನಾಣ್ಯಗಳ ವಿನಿಮಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

APSCERT

silver, a soft metal into which symbols could be 'punched'; they are called 'punch-marked coins'. Later, coins of copper, gold and other metals were also made. Generally, a mahajanapada issued its own coins, but coins from neighbouring regions were used as well as exchanged in trade.

LET'S EXPLORE

Fill up the following table with a Yes (or tick mark) or No (or cross mark) in each square, which provides an interesting comparison between these two phases of Indian civilisation.

	Fill First Urbanisation	Second Urbanisation
Ganga Plains		
Monasteries		
Literature		
Trade		
Warfare		
Copper / bronze		
Iron		

AP SCERT

The Varna – Jati System

We saw earlier how human societies grew more complex with the rise of civilisation. Whenever this happens, a society organises itself in several groups based on class, occupation or some other criteria. For instance, there could be different group-s concerned with governance, administration, religion, education, trade, town planning, farming, crafts, arts and all kinds of other professions.

ಭಾರತೀಯ ನಾಣ್ಯಗಳು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮೃದುವಾದ, ಮುದ್ರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ತಯಾರಾದವು. ಬೆಳ್ಳಿ ಚೂರುಗಳಿಂದ ಮುದ್ರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಮೃದುವಾದ ಲೋಹ. ಈ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು 'ಪಂಚ್–ಮಾರ್ಕ್ಡ್ ನಾಣ್ಯಗಳು' (ಮುದ್ರಿಸಿದ ನಾಣ್ಯಗಳು) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ, ತಾಮ್ರ, ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರ ಲೋಹಗಳ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹ ತಯಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ಈ ಒಂದು ಮಹಾಜನಪದವು ತನ್ನದೇ ಆದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೆರೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಾಣ್ಯಗಳು – ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಹ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಹೌದು (ಟಿಕ್ ಮಾರ್ಕ್) ಅಥವಾ ಇಲ್ಲ (ಅಥವಾ ಅಡ್ಡ ಗುರುತು) ನೊಂದಿಗೆ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ, ಇದು ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಈ ಎರಡು ಹಂತಗಳ ನಡುವಿನ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

	ಮೊದಲ ನಗರೀಕರಣ	ಎರಡನೇ ನಗರೀಕರಣ
ಗಂಗಾ ಮೈದಾನಗಳು		
ಮತಗಳು		
ಸಾಹಿತ್ಯ		
ವ್ಯಾಪಾರಂ		
ಯುದ್ಧಗಳು		
ತಾಮ್ರ/ಕಂಚು		
ಕಬ್ಬಿಣ		

AP SCERT

ವರ್ಣ(ಕುಲ) ವ್ಯವಸ್ಥೆ:

ನಾಗರಿಕತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮಾನವ ಸಮಾಜಗಳು ಹೇಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಇದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆಯೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಇದು ನಡೆದಾಗ ಸಮಾಜ ವರ್ಗ, ವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಕೆಲವು ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಆಡಳಿತ, ಪರಿಪಾಲನೆ, ಧರ್ಮ, ಶಿಕ್ಷಣ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ನಗರ ಯೋಜನೆ, ವ್ಯವಸಾಯ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲತೆ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಗುಂಪುಗಳು ಇರಬಹುದು.

Fig. 4.5. A panel of the Sanchi stupa depicting a smithy (or metal workshop), where different workers bring firewood, water, stoke the fire, beat the

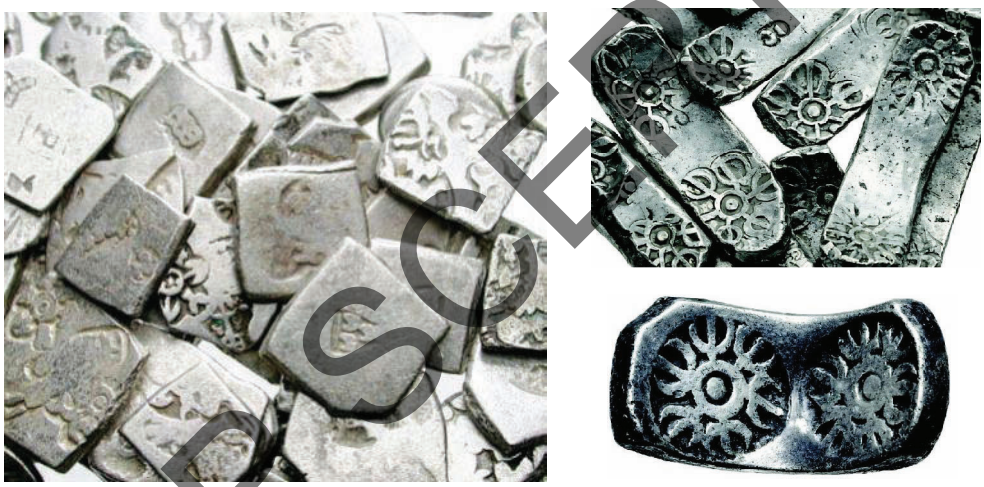

Fig. 4.6. A few punch marked coins from various ancient cities of north India.

© NCERT

LET'S EXPLORE

→ Why should a complex society divide itself into such groups? Think about several possible factors why this happens.

→ List other such professions you expect in a complex society of the 1st millennium BCE.

In an ideal society, all those groups would complement each other and work in harmony. But most of the time, these divisions also lead to inequalities: some groups acquire more wealth, power or influence than others. In other words, while equality is an ideal that human societies have often aspired to, very few, if any, have ever achieved it.

ಚಿತ್ರ 4.5 ಸಾಂಚಿ ಸ್ತೂಪದ ಮುಖ ಚಿತ್ರ. ಒಬ್ಬ ಕಮ್ಮಾರ (ಅಥವಾ ಲೋಹದ ಕಾರ್ಯಗಾರವನ್ನು) ನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕೆಲಸಗಾರರು ಕಟ್ಟಿಗೆ, ನೀರು ತರುತ್ತಾರೆ, ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವುದು, ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿತ್ರ 4.6 ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಚೀನ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೆಲವು ಪಂಚ್ ಮಾರ್ಕ್ ನಾಣ್ಯಗಳು.

APSCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಮಾಜ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಅಂತಹ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಏಕೆ ವಿಭಜಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಹೀಗೆ ನಡೆಯಲು ಇರುವ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿರಿ.

→ 1 ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದ BCE ನ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೀವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.

ಒಂದು ಆದರ್ಶ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ, ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗುಂಪುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ, ಈ ವಿಭಾಗಗಳು ಅಸಮಾನತೆಗೆ ಸಹ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಗುಂಪುಗಳು ಇತರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪತ್ತು, ಅಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಮಾನತೆ ಎನ್ನುವುದು ಮಾನವ ಸಮಾಜಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಆದರ್ಶವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಸಮಾಜಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಬಹುಶಃ ಯಾವು ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

In India, the society was organised in a two fold system. One category was the jati, a group or community of people with a specific professional occupation closely tied to their livelihood. The skills that defined a particular jati for instance, skill in agriculture, metallurgy, commerce or any craft was generally transmitted from generation to generation. Often, a jati would get further subdivided into subjatis, each of which developed customs and traditions of its own, for instance concerning marriage, rituals or food habits.

Along with the jati, there is another category, that of varna, a concept that emerged from Vedic texts. There were four varnas: Brahmins were engaged in preserving and spreading knowledge, and in the performance of rituals; Kshatriyas were expected to defend the society and the land, and to engage in warfare if necessary; Vaishyas were supposed to increase the society's wealth through occupations of trade, business or agriculture; finally, Shudras were the artisans, craftspeople, workers or servants.

DON'T MISS OUT

You may have heard the English word 'caste'. It comes from a Portuguese word, casta, as Portuguese travellers to India in the 16th century CE tried to make sense of Indian society. While a few scholars consider 'caste' to refer to varnas, most take it to apply to jatis; yet others consider 'caste' to refer to the whole *varna-jati* system.

There is historical evidence, both in texts and inscriptions, that in the early period individuals and communities changed their professional occupations if circumstances demanded. For instance, a long drought or some natural calamity could force a community of farmers to migrate to a city and take up other occupations, or some Brahmins would turn to trade or even military activities. This complex system structured Indian society, organised its activities, including economic ones, and therefore gave it some stability. In time, however, the system became rigid and led to inequalities and discrimination towards the lower jatis or some communities excluded from the varna jati system. This process will be studied in a higher grade.

AP SCERT

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಎರಡು ವಿಧದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾತಿ, ಕುಲ; ಇನ್ನೊಂದು ಜಾತಿ, ಅವರ ಜೀವನೋಪಾಯದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಿಪರ ನೈಪುಣ್ಯತೆ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕುಲವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲು ಇರುವ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು – ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೃಷಿ, ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕರಕುಶಲತೆಯಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯ ನಿರ್ಧಾರಕವಾಗಿ ಒಂದು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ರವಾನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಈ ಜಾತಿ ಎಂಬುದು ಅನೇಕ ಉಪ ಜಾತಿಗಳಾಗಿ ವಿಭಜನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮದುವೆ, ಆಚರಣೆಗಳು ಅಥವಾ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು.

ಜಾತಿಯ ಜೊತೆಗೆ, ವೈದಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ವರ್ಣ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಗ ಸಹ ಇತ್ತು. ಇವು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಾಗಿದ್ದವು: ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು: ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ; ಕ್ಷತ್ರಿಯರು: ಸಮಾಜವನ್ನು ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರು; ವೈಶ್ಯರು ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಅಥವಾ ಕೃಷಿಯಂತಹ ವೃತ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು; ಶೂದ್ರರು ಇವರು ಕಲಾವಿದರು, ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಾಗಿ, ರೈತರು, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಾಗಿ, ಸೇವಕರಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ನೀವು 'ಕಾಸ್ಟ್' (Caste) ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದವನ್ನು ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಇದು ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪದ 'ಕಾಸ್ಟಾ' (Casta) ದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 16ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪ್ರಯಾಣಿಕರು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಪದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು 'ಜಾತಿ' ಎಂದರೆ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಜನ ಇದನ್ನು ಜಾತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಜಾತಿ ಎಂಬುದು ಇಡೀ ವರ್ಣಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು.

ಆರಂಭಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳು, ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪುರಾವೆಗಳಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ದೀರ್ಘ ಬರ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪವು ರೈತರ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ನಗರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ಸೈನಿಕ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಗಬಹುದು. ಈ ಸಂಕೀರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಆದರೆ ಕಾಲಾನಂತರ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕಠಿಣವಾಯಿತು, ಕೆಳ ಜಾತಿಗಳ ಕಡೆ ಅಥವಾ ವರ್ಣಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ವರ್ಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಾವು ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡೋಣ.

AP SCERT

The *varna-jati* system has had a deep impact on Indian society, and generations of scholars have studied its countless aspects. There is a broad agreement that the system was significantly different (more flexible, in particular) in earlier periods and became more rigid with the passage of time, in particular during the British rule in India. Let us also keep in mind that while varna jati has been an important mechanism at work in Indian society, it is not the only one; there have been many others, some of which we will explore later, especially in the theme 'Our Cultural Heritage and Knowledge Traditions'.

THINK ABOUT IT

Inequalities within society can exist in many forms. Have you encountered any incident where you or anyone you know might have been made to feel different from others? Do you think equality is desirable in a society? If so, why? Have you come across people or initiatives that lessened inequalities?

Developments Elsewhere in India

In this 1st millennium BCE, important communication routes opened up for purposes of trade, pilgrimage, military campaigns, etc. Two routes became widely used and are often mentioned in the literature: the Uttarapatha and the Dakshinapatha. The first connected the northwest regions to the Ganga plains, all the way to eastern India.

AP SCERT

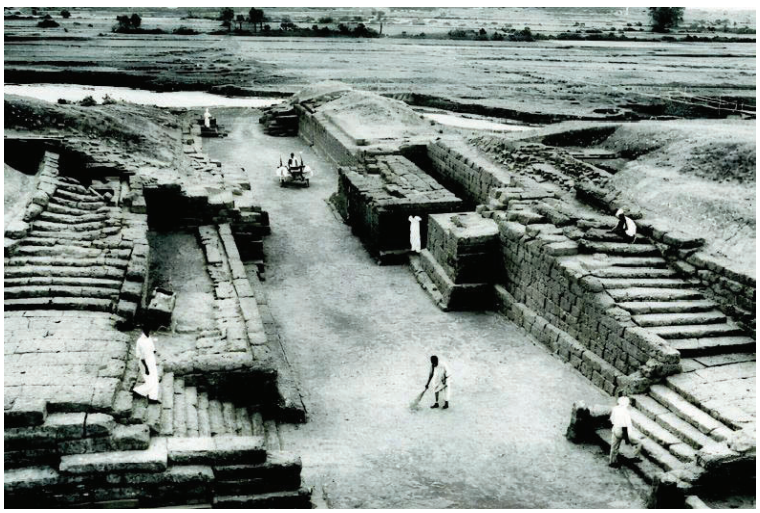

Fig. 4.7. Shishupalgarh (today a suburb of Bhubaneswar, first excavated in 1948): one of the gateways into the city, through the fortifications; the moat, full of water, is visible outside the gateway. Notice the narrowing in the gateway, for control of movement of people and goods.

ವರ್ಣ, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಬಹಳ ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅನೇಕ ಕೋನಗಳಿಂದ ಇದರ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಿಂದಿನ ಅವಧಿಗೆ ಬಹಳ ಭಿನ್ನವಾಗಿ (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸರಳವಾಗಿ) ಇತ್ತು ಮತ್ತು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಠಿಣವಾಯಿತು ಎಂದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಇದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿತೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಭಾರತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವರ್ಣ–ಜಾತಿ ಭೇದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಯಂತ್ರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಒಂದೇ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಭಿನ್ನತೆಗಳು ಸಮಾಜವನ್ನು ಪ್ರಭಾವಗೊಳಿಸಿದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನಾವು ನಂತರ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ' ಮತ್ತು 'ಜ್ಞಾನ ಪರಂಪರೆಗಳು' ಎಂಬ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಲಿಯುತ್ತೇವೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಅನೇಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು. ನೀವು ಅಥವಾ ನಿಮಗೆ ಪರಿಚಯವಿರುವ ಯಾರಾದರೂ ಇತರರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಘಟನೆ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೆ? ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಾ? ಏಕೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ ಜನರು ಅಥವಾ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ?

ಭಾರತದ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ನಗರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಒಂದನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನ BCE ನಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಪಾರ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಸೈನಿಕ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಸಂವಹನ ಮಾರ್ಗಗಳು ತೆರೆದುಕೊಂಡವು. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಉತ್ತರಪಥ, ದಕ್ಷಿಣಾಪಥ ಎಂಬ ಎರಡು ಮಾರ್ಗಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ವಾಯುವ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಗಂಗಾ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಪೂರ್ವ ಭಾರತದವರೆಗೆ ಅನುಸಂಧಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ 4.7. ಶಿಶುಪಾಲಗಡ್ (ಇಂದಿನ ಭುವನೇಶ್ವರ ಸಮೀಪದ ಶಿವಾರು ಪ್ರಾಂತ್ಯ. ಇದು 1948 ರಲ್ಲಿ ಉತ್ಖನನ ಮಾಡಲಾಯಿತು). ಕೋಟೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಗರಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಂದಕವು ದ್ವಾರದ ಹೊರಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜೆಗಳು ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಸಂಚಾರವನ್ನುನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ದ್ವಾರದ ಹಾದಿಯು ಕಿರಿದಾಗಿ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

APSCERT

the second started from Kaushambi (near Prayagraj), then a capital of one of the mahajanapadas, and crossed the Vindhya Range of hills to proceed all the way south. We will return to these routes when we explore the formation of empires in India. Many lateral roads also connected with other parts of India, especially the important ports on the western and eastern coasts, which were vibrant centres of trade. In the eastern region, major cities emerged, such as Shishupalgarh (today Sisupalgarh, part of Bhubaneswar), which was the capital of the Kalinga region and followed a strict square ground plan, with imposing fortifications and broad streets.

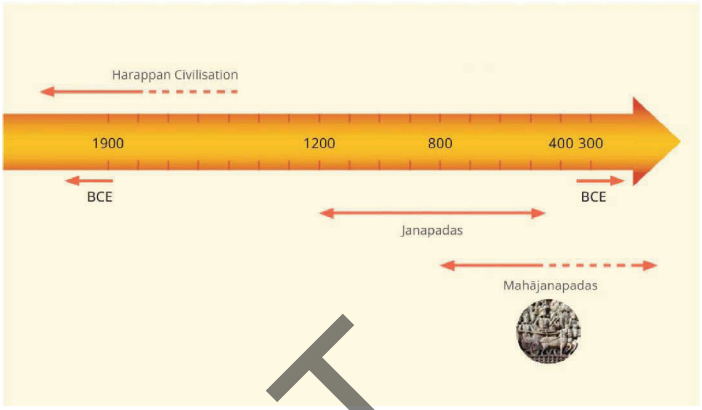

Fig.4.8. Timeline covering the period from 1900 BCE to 300 BCE

In the Subcontinent's southern regions, cities began emerging from about 400 BCE, although recent excavations claim to find some signs of commercial activities going further back. Around this time, three kingdoms emerged the Cholas, the Cheras and the Panndyas.

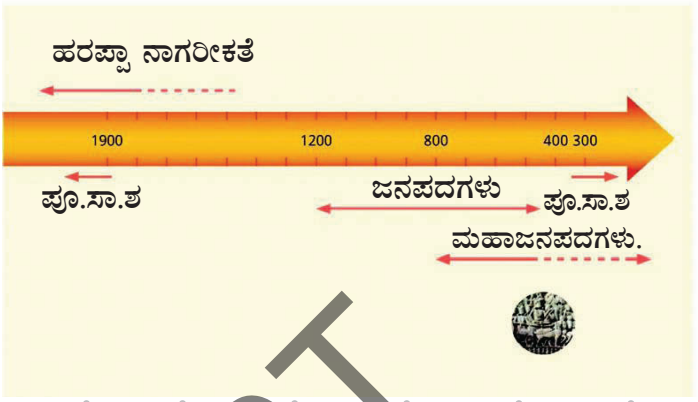
Apart from archaeological evidence, the most ancient Tamil literature mentions those kingdoms and several of their kings. Because the sou-thern regions are rich in resources such as precious and semiprecious stones, gold, and spices, they profitably traded not only with the rest of India but also with kingdoms and empires overseas.

Fig. 4.9. Shell and gemstones industries at the site of Kodumanal (near Erode, Tamil Nadu)

By 300 or 200 BCE, almost the entire Subcontinent, including regions in the Northeast, was one vibrant interconnected land; goods and culture travelled from region to region,land often beyond India to parts of Central and Southeast Asia. About the same time, the mahajanapadas ceased to exist, leaving the place to fresh developments that were going to reshape India.

AP SCERT

ಎರಡನೆಯದು ಹಿಂದೆ ಮಹಾಜನಪದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಕೌಶಾಂಬಿಯಿಂದ (ಪ್ರಯಾಗ್‌ರಾಜ್ ಬಳಿ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ದಕ್ಷಿಣದವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಅನ್ವೇಷಿಸುವಾಗ ಈ ಮಾರ್ಗಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅನೇಕ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆಗಳು ಭಾರತದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಬಂದರುಗಳು ಅನುಸಂಧಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಡೆದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಳಿಂಗ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಶಿಶುಪಾಲಗಢ್ (ಇಂದಿನ ಶಿಶುಪಾಲಗಢ್, ಭುವನೇಶ್ವರದ ಭಾಗ) ನಂತರದ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಗಳು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದವು. ಇವು ಭವ್ಯವಾದ ಕೋಟೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾದ ಬೀದಿಗಳನ್ನು ಚತುರಸ್ರಾಕಾರದ ಭೂಪ್ರಣಾಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ 4.8: ಪೂ.ಸಾ.ಶ 1900 ರಿಂದ ಪೂ.ಸಾ.ಶ 300 ರವರೆಗೆ ಇರುವ ಕಾಲಕಾಲಾನುಕ್ರಮದ ರೇಖೆ.

ಉಪಖಂಡದ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶದ ನಗರಗಳು ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಪೂ 400 ರಿಂದ ಉದಯಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಉತ್ಖನನದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಸಹ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಾಣಿಜ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆದ ಕೆಲವು ಆಧಾರಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾಜ್ಯಗಳು ಉದಯಿಸಿದವು. ಅವು ಚೋಳ, ಚೇರ ರಾಜರು ಮತ್ತು ಪಾಂಡ್ಯರು.

ಪುರಾತತ್ವ ಆಧಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ ತಮಿಳು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಜನ ರಾಜರ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಫಲವತ್ತಾದ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಅಮೂಲ್ಯ ಕಲ್ಲು, ಬಂಗಾರ ಮತ್ತು ಸಾಂಬಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಇವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಹ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸಿದರು.

ಚಿತ್ರ: 4.9 ಕೊಡಮನಾಳ್ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ (ತಮಿಳುನಾಡು ಈರೋಡ್ ಬಳಿ) ಮಣಿ ಮತ್ತು ರತ್ನದ ಕಲ್ಲುಗಳ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.

ಕ್ರಿ.ಪೂ 300 ಅಥವಾ 200 ಸುಮಾರಿಗೆ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಇಡೀ ಉಪಖಂಡವು ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಅನುಸಂಧಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿತು. ಸರಕುಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಭಾರತದ ಆಚೆಗಿನ ಭೂ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಮಧ್ಯ ಏಷಿಯಾ, ಮತ್ತು ಆಗ್ನೇಯ ಏಷ್ಯಾದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದವು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಮಹಾಜನಪದಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡವು. ಈ ಇವುಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಪುನಃ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಡುವ ಹೊಸ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು.

APSCERT

Before we move on ..

- From the end of the 2nd millennium BCE, janapadas rose in parts of north and central India; they were smaller states with a raja at the head taking counsel from an assembly of elders.
- The 16 mahajanapadas were the first organised states of the 1st millennium BCE; they witnessed the Second Urbanisation of India, which spread in all directions from the Ganga region, all the way to south India. By 300 BCE or so, the mahajanapadas ceased to exist.
- In the same period, a vast network of roads connected north and south, east and west, and eventually all regions of the Subcontinent. People, goods, ideas and teachings travelled along all those roads.

AP SCERT

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. What was special about the Vajji and Malla political system?
   A. They selected their ruler through a group decision
   B. They always made the ruler the eldest son in line
   C. They took major decisions by discussion and voting
   D. They allowed the ruler to act without any council
2. According to the text, how were rulers chosen in early Vedic society?
3. Why was the development of iron metallurgy so important for the growth of urbanism in the 1st millennium BCE? You may use points from the chapter but also from your knowledge or imagination.
4. Consider the quotation at the start of the chapter and discuss in several groups. Compare your observations and conclusions on what Kauailya recommends for a kingdom. Is it very different today?
5. Imagine you are a historian studying ancient India. What types of sour-ces (archaeological, literary, etc.) would you use to learn more about the mahajanapadas? Explain how each source might contribute to your understanding.

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ...

→ 2ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಜನಪದಗಳು ಉದಯಿಸಿದವು. ಇವು ಚಿಕ್ಕ ರಾಜ್ಯಗಳು, ಇವುಗಳಿಗೆ ರಾಜನು ಇವುಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರ ಸಭೆಯಿಂದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

→ 16 ಮಹಾಜನಪದಗಳು: ಕ್ರಿ.ಪೂ 1ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದ ಮೊದಲ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರಾಜ್ಯಗಳು, ಇವು ಭಾರತದ ಎರಡನೇ ನಗರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದವು. ಇವು ಗಂಗಾ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದವು. ಕ್ರಿ.ಪೂ. 300 ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಹಾಜನಪದಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲ.

→ ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ, ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದವರೆಗೆ ಭಾರತ ಎಂಬ ಉಪಖಂಡದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿತು. ವಿಶಾಲವಾದ ರಸ್ತೆಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟವು. ಜನರು ಸರಕುಗಳು, ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಈ ರಸ್ತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದವು.

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ವಜ್ಜಿ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿಶೇಷತೆ ಏನು?

   A. ಇವರು ಒಂದು ಗುಂಪು ನಿರ್ಧಾರದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತಗಾರರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರು.

   B. ಇವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನು ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

   C. ಇವರು ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

   D. ಇವರು ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅನುಮತಿಸಿದರು.

2. ಈ ಪಠ್ಯದ ಪ್ರಕಾರ, ಆರಂಭಿಕ ವೈದಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು?

3. ಕ್ರಿ.ಪೂ 1ನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದಲ್ಲಿ ನಗರೀಕರಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಏಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು? ನೀವು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ ಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಹ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

4. ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಹಲವಾರು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ. ಕೌಟಿಲ್ಯ ಸೂಚಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಓದಿ ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ಸರ್ಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರಿ. ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆಯೇ?

5. ನೀವು ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಒಬ್ಬ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಎಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಮಹಾಜನಪದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ತಿಳಿಯಲು ನೀವು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಮೂಲಗಳನ್ನು (ಪುರಾತತ್ವ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ) ಬಳಸುತ್ತೀರಿ? ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಧಾರವು ನಿಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.

✧✧✧✧✧

AP SCERT

CHAPTER

5

THE RISE OF EMPIRES

B4Y5G8

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Recognise the expansion of empires and identify different trade routes and importance of guilds. (CG-1)
- Describe the rise of Magadha as a powerful kingdom formed through the fusion of several small kingdoms. (CG-3)
- Describe the rise of mighty Mauryas and their lasting legacy. (CG-3)
- Explain Kautilya's central philosophy of governance. (CG-1)
- Interpret pictures and maps of India related to the historical context. (CG-1)

AP SCERT

There cannot be a country without people and there is no kingdom without a country.

- Kautilya in Arthashastra

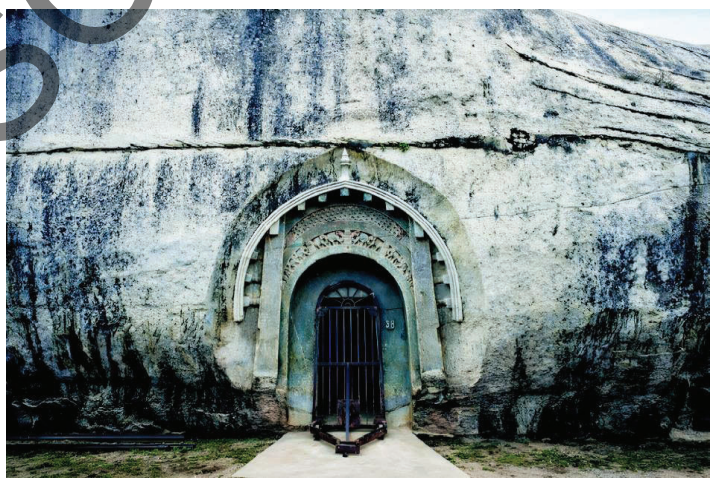

Fig. 5.1. Rock-cut cave in Barabar Hills, Bihar

The Big Questions ?

1. *What is an empire?*
2. *How did empires rise and shape Indian civilisation?*
3. *What factors facilitated the transition from kingdoms to empires?*
4. *What was life like from the 6th to the 2nd entry BCE?*

ಅಧ್ಯಾಯ

5

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಉದಯ

L7X9C3

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವರಾಗುತ್ತಾರೆ.

- ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವರು (CG-1)
- ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಘರ್ಷದ ನಡುವೆ ಮಗಧ ರಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಪ್ರಬಲ ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವರು. (CG-1)
- ಮಗಧ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಮತ್ತು ವೈಭವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವರು. (CG-1)
- ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಆಡಳಿತದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸುವರು. (CG-1)
- ಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವರು. (CG-1)

"ಪ್ರಜೆಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ದೇಶವಿಲ್ಲ,
ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯ ಇಲ್ಲ."

- ಕೌಟಿಲ್ಯ (ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ)

ಚಿತ್ರ 5.1. ಬಿಹಾರದ ಬರಾಬರ್ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕೊರೆದು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಗುಹೆ.

AP SCERT

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಎಂದರೇನು?
2. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಹೇಗೆ ಉದಯಿಸಿದವು? ಅವು ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ರೂಪಿಸಿದವು?
3. ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ವಿಸ್ತರಣೆಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಅಂಶಗಳು ಯಾವುವು?
4. ಕ್ರಿಸ್ತ ಪೂರ್ವ 6ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿಸ್ತ ಪೂರ್ವ 2ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಜೀವನ ಹೇಗಿತ್ತು?

Fig. 5.2. An artistic representation of pataliputra, located around modern-day Patna

Uma and Krishna were thrilled; they had just activated their new device, 'Itihasa', a time machine to travel to the past! Taking a clue from their history lesson, they decided to visit Pataliputra for their first journey - they knew it was about the same location as modernday Patna.

Landing on the outskirts of the great city, a little dizzy, they saw a girl talking to a person on horseback dressed in strange clothes. As he left, she turned to them, and they asked her for her name.

"My name is Ira, daughter of Kanhadas, the ironsmith. Welcome to Pataliputra!"

"Glad to meet you, Ira. Our names are Bhavisha and Dhruv."

"Sshh! Keep your voices down! Do you see those soldiers marching past? They're heading to battle against a neighbouring kingdom that has been troubling us. Our king avoids war when he can, but he also protects his people when needed. My father helped forge many of the swords they carry, and my uncle is one of the soldiers in the group. I just came to see him off I don't know when he'll return."

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 5.2. ಆಧುನಿಕ ಪಾಟ್ನಾದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದ ಕಲಾತ್ಮಕ ನಿರೂಪಣೆ

ಉಮಾ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ರೋಮಾಂಚನಗೊಂಡರು; ಅವರು ಗತಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಲು ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಸಾಧನವಾದ 'ಇತಿಹಾಸ' ಎಂಬ ಟೈಮ್ ಮೆಷಿನ್‌ನನ್ನು ಯಾಕ್ಟಿವೇಟ್ ಮಾಡಿದರು! ಅವರ ಇತಿಹಾಸ ಪಾಠದಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವರು ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಟಲಿಪುತ್ರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು – ಅದು ಆಧುನಿಕ ಪಾಟ್ನಾದಂತೆಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು.

ಅವರು ಮಹಾನಗರದ ಹೊರ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಹುಡುಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ನೋಡಿದರು. ಆತನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ ನಂತರ, ಅವಳು ಅವರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದಳು. ಅವರು ಅವಳನ್ನು ಹೆಸರೇನು ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

"ನನ್ನ ಹೆಸರು ಐರಾ, ಕನ್ಹದಾಸನ ಮಗಳು. ನನ್ನ ತಂದೆ ಕಮ್ಮಾರ. ಪಾಟಲೀಪುತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಗತ!".

"ನಿನ್ನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದದ್ದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಐರಾ, ನಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳು ಉಮಾ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ"

"ಕೃಷ್ಣ! ನಿಮ್ಮ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ! ಅಲ್ಲಿ ಕವಾಯತು ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಸೈನಿಕರನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ? ಅವರು ನಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ನೆರೆಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಯುದ್ಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಾಗ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವರು ಹಿಡಿದಿರುವ ಕತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ನನ್ನ ತಂದೆ ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮಾಮ ಸಹ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಅವರಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳಲು ನಾನು ಈಗ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆತನು ಯಾವಾಗ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾನೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ."

AP SCERT

(The group watches as an impressive procession of soldiers crosses a sturdy drawbridge leading out of the city, some on horseback and the army chiefs on elephant back. Then, the three children cross the same drawbridge to enter the city.) group. I just came to see him off I don't know when he'll return."

"What kind of bridge is this?" asked Uma. "And is it a river below?"

Fig. 5. 3

"This bridge keeps us safe," explained Ira. "It's lifted "whenever there is a danger of attack on the city. And no, it's not a river, it's a moat; once the drawbridge is lifted, it makes it more difficult to approach the fortifications. Can you see those hills and forests in the distance? They provide us with timber, herbs, and many other valuable resources. Elephants for the army are also captured from the forest and trained for the army."

"What is the opening in that hill?" asked Krihsna."

"It's a cave. Our king is getting it carved out for a community of monks. I hope we can visit it when it's finished!"

(As they move through Pataliputra, they take in its splendour towering wooden ramparts with watch towers, majestic palaces and buildings, lively streets. Ira gestures towards a bustling market filled with traders from distant lands.)

"You must visit our main market before you leave! Our king welcomes travellers from all over, so you'll get silk from China, spices and gems from the south, fine clothes from different regions there's nothing you won't find in Pataliputra!"

"What are those people over there doing?" asked Krishna".

Tributary:
A tributary, in our case, is a ruler or a state that has submitted to an emperor and pays tribute that is, money, gold (or other precious metals), grain, livestock, elephants or other valuable goods produced in their kingdom and is given to the emperor as a sign of submission, loyalty or respect. A synonym for 'tributary' is 'vassal', and another way to express this is to say that the tributary or vassal kingdoms accepted the emperor's overlordship.

AP SCERT

(ನಗರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ಬಲವಾದ ಎತ್ತುವ ಸೇತುವೆ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಲವು ಸೈನಿಕರು ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳು ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಭವ್ಯ ಸೈನಿಕ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಆ ಗುಂಪು ನೋಡುತ್ತದೆ. ನಂತರ, ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಅದೇ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.)

ಚಿತ್ರ. 5. 3

"ಇದು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸೇತುವೆ?" "ಇದರ ಕೆಳಗೆ ನದಿ ಇದೆಯೇ?", ಎಂದು ಉಮಾ ಕೇಳಿದಳು. 'ಈ ಸೇತುವೆ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಐರಾ ವಿವರಿಸಿದಳು.

"ನಗರದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಯ ಅಪಾಯ ಇದ್ದಾಗ ಇದನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ನದಿ ಅಲ್ಲ ಅದು ಒಂದು ಕಂದಕ (ಮೋಟ್). ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದ ನಂತರ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ತಲುಪಲು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡುಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿವೆಯೇ?"

ಅವು ನಮಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಆನೆಗಳನ್ನು ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಂದು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ."

"ಆ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಆ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರ ಯಾವುದು?" ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಕೇಳಿದ. "ಅದು ಒಂದು ಗುಹೆ, ಆ ಗುಹೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ರಾಜನು ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ನಂತರ ನಾವು ಹೋಗಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಎಷ್ಟು ಅದ್ಭುತವಾಗಿರುತ್ತದೋ!"

(ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದ ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗುತ್ತಾ, ಅವರು ಅದರ ವೈಭವವನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬಿ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾವಲು ಗೋಪುರಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮರದ ಕೋಟೆ ಗೋಡೆಗಳು, ಭವ್ಯವಾದ ರಾಜರ ಅಂತಃಪುರಗಳು, ಕಟ್ಟಡಗಳು, ಉತ್ಸಾಹಭರಿತ ಬೀದಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೂರ ದೂರದಿಂದ ಬಂದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೋಲಾಹಲವಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ಐರಾ ಕೈ ತೋರಿಸಿದಳು.)

"ನೀವು ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ನೋಡಬೇಕು! ನಮ್ಮ ರಾಜನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುವ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚೀನಾದ ರೇಷ್ಮೆ, ದಕ್ಷಿಣದ ಮಸಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ರತ್ನಗಳು, ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಬಟ್ಟೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಸಿಗದಿದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ!" "ಆ ಮನುಷ್ಯರು ಅಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ?" ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಕೇಳಿದ.

ಸಾಮಂತ ರಾಜ್ಯ (Tributary):

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತ ರಾಜ್ಯ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ಆತನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ. ಅಂತಹ ರಾಜ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪದೇ ಕಪ್ಪವನ್ನು (Tribute) ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಪ್ಪ ಎಂದರೆ ಹಣ, ಚಿನ್ನ (ಅಥವಾ ಇತರ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಲೋಹಗಳು), ಧಾನ್ಯ, ಪಶುಗಳು, ಆನೆಗಳು ಅಥವಾ ಅವರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾದ ಇತರೆ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳು ಇರಬಹುದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಶರಣಾಗತಿ, ವಿಧೇಯತೆ ಅಥವಾ ಗೌರವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. 'ಸಾಮಂತ (Tributary)' ಎನ್ನುವ ಪದಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತರ ಪದ 'ಅಧೀನ (Vassal)' ಇದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಆ ಸಾಮಂತ ಅಥವಾ ಸಾಮಂತ ರಾಜನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು (Over lordship) ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ.

AP SCERT

"Oh, these are street acrobats; they build human pyramids, sing and dance, or act in short plays to entertain people. Sometimes, they perform in front of the king!"

"Your king sounds very powerful," remarked Uma. "Does he rule the region around Pataliputra?"

"Much more than that!" answered Ira. "He rules over a vast land, far, far beyond this city. His authority extends over many villages, towns and kingdoms. My uncle told me that it takes close to two months on horseback to reach the borders of the territory!" "That sounds bigger than just a kingdom What do you call it?" "It is called an Empire," Ira stated with evident pride.

What is an Empire?

The word 'empire' comes from the Latin 'imperium', which means 'supreme power'. Simply put, an empire is a collection of smaller kingdoms or territories over which a powerful ruler or group of rulers exert power, often after waging war against the smaller kingdoms. The smaller territories still had their own rulers, but they were all tributaries to the emperor, who ruled the whole territory from a capital, usually a major centre of economic and administrative power.

In ancient Sanskrit texts, words commonly used for 'emperor' made this clear; they included samraj, meaning 'the lord of all' or 'supreme ruler'; adhiraja or 'overlord'; and rajadhiraja or 'king of kings'.

Indian history is full of empires. They rose, expanded, lasted for a while, declined, and disappeared. In fact, the last empire that ruled the Subcontinent existed less than a century ago! But now is not the time to tell that story; we start at the other end of time, so we may understand how empires functioned in the distant past and how they deeply impacted India's evolution at all levels political, economic, social, and cultural.

AP SCERT

"ಓ! ಅವರು ಬೀದಿ ಕಲಾವಿದರು; ಅವರು ಜನರನ್ನು ರಂಜಿಸಲು ಮಾನವ ಪಿರಮಿಡ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ, ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಸಣ್ಣ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರು ರಾಜನ ಮುಂದೆಯೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ!"

"ನಿಮ್ಮ ರಾಜ ತುಂಬಾ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ," ಎಂದು ಉಮಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಳು.

"ಆತನು ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳುತ್ತಾನೆಯೇ?"

"ಅಷ್ಟೇ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ!" ಎಂದು ಐರಾ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು. "ಆತನು ಈ ನಗರದ ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳು, ಪಟ್ಟಣಗಳು, ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಗಡಿಗಳನ್ನು ತಲುಪಲು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಲು ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಮಾಮ ಹೇಳಿದ್ದರು!"

"ಅದು ಕೇವಲ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.... ನೀವು ಅದನ್ನು ಏನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೀರಿ?"

"ಇದನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ (Empire) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ," ಎಂದು ಐರಾ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಎಂದರೇನು?

'ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ' (Empire) ಎನ್ನುವ ಪದವು ಲ್ಯಾಟಿನ್ 'ಇಂಪೀರಿಯಮ್' (imperium) ನಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರರ್ಥ 'ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಶಕ್ತಿ'. ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಬಲ ಆಡಳಿತಗಾರ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತಗಾರರ ಗುಂಪು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸಣ್ಣ ಪ್ರದೇಶಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರಾಜರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಅವು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಸಾಮಂತ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು.
ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಚಕ್ರವರ್ತಿ'ಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲು ಬಳಸಲಾದ ಪದಗಳು ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಅವು ಸಾಮ್ರಾಟ್ (samrat) – 'ಎಲ್ಲರ ಅಧಿಪತಿ' ಅಥವಾ 'ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಆಡಳಿತಗಾರ', ಅಧಿರಾಜ (adhiraja) – 'ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿಯ ರಾಜ' ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಭೌಮ; ರಾಜಾಧಿರಾಜ (rajadhiraja) – 'ರಾಜರ ರಾಜ'.

ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಅವು ಉದಯಿಸಿದವು, ವಿಸ್ತರಿಸಿದವು, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಇದ್ದವು, ನಂತರ ಪತನಗೊಂಡು ಕಣ್ಮರೆಯಾದವು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಆಳಿದ ಕೊನೆಯ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಒಂದು ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ಸಮಯದ ಹಿಂದೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು! ಆದರೆ, ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ. ನಾವು ಕಾಲದ ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತೇವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಹೇಗೆ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸಿದವು ಹಾಗೆಯೇ ಅವು ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಆಳವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣ.

AP SCERT

Features of an empire

APSCERT

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು

APSCERT

LET'S EXPLORE

→ Empires extended over vast areas and had diverse people with differing languages, customs and cultures. How do you think the emperors made sure that they lived in harmony? Discuss in groups and share your thoughts with the class.

→ Looking at the many challenges involved in managing an empire, why should a king be so keen to expand his kingdom into an empire and become an emperor? Here are a few possible answers; see if you can think of a few more:

- An ambition to 'rule the entire world', a metaphor for con trolling large territories and ensuring that they would be remembered for posterity;
- A wish to bring large areas under control and gain access to their resources to build economic and military strength;
- A desire for great wealth for himself and for the empire.

In return for tribute and loyalty, emperors generally allowed regional kings or chiefs to continue to govern their areas.

Posterity: The generations to come.

Fig. 5. 4.1 Trained armies were deployed to conquer neighbouring kingdoms, maintain control over them and defend the empire's borders.

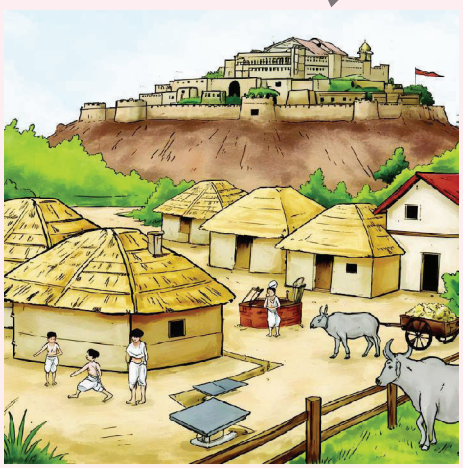

Fig. 5.4.2. Fortified settlements would be built in strategic places, such as the empire's borders.

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದವು. ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ, ವಿಭಿನ್ನ ಆಚರಣೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರು ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬದುಕುವಂತೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಹೇಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ.

→ ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸವಾಲುಗಳಿದ್ದವು, ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಏಕೆ ಆಶಿಸುತ್ತಾನೆ? ಕೆಳಗೆ ಕೆಲವು ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರಗಳಿವೆ; ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನೀವು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲಿರಾ?

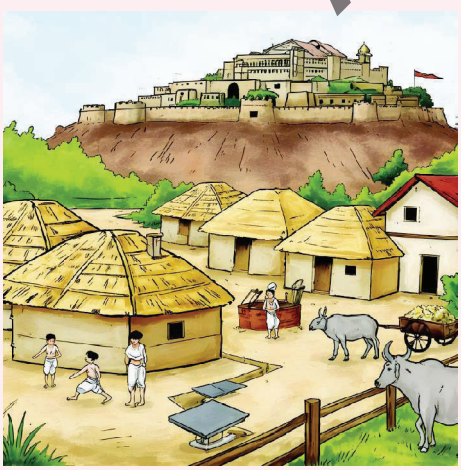
- 'ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಆಳುವ' ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ: ಇದು ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಈ ಹಂಬಲ; ಈ ಮೂಲಕ ಅವರ ಹೆಸರು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಳಿಯದೆ ಉಳಿಯಲೆಂಬ ಬಯಕೆ.
- ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಬಯಕೆ.
- ತನಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಬಯಕೆ.

ಕಪ್ಪ (ಟ್ರಿಬ್ಯೂಟ್) ಮತ್ತು ವಿಧೇಯತೆಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ರಾಜರು ಅಥವಾ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಅನುಮತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂತತಿ: ಮುಂಬರುವ ಪೀಳಿಗೆಗಳು.

ಚಿತ್ರ 5.4.1: ನೆರೆಯ ಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಸೈನಿಕರನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ 5.4.2: ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯಂತಹ ವ್ಯೂಹಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಟವಾದ ಕೋಟೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿವಾಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

AP SCERT

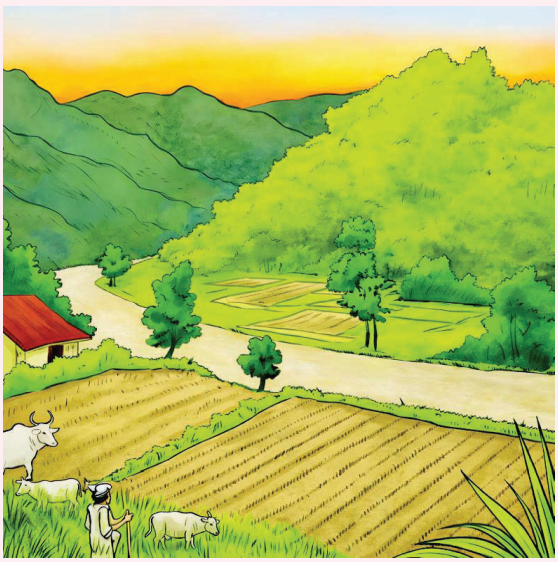
Fig. 5. 4.3 To expand into an empire, a kingdom might first wage war against neighbouring territories so as to conquer them.

Fig. 5. 4.4 Rulers endeavoured to control rivers and trade networks as that would give them control over precious resources, apart from tax revenue from the trade.

Fig. 5. 4.5 With many smaller kingdoms warring for control, the one with access to stronger military power and surplus resources would eventually become the overlord.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

Warfare apart, what other methods do you think the rulers might have used to expand their empires? Pen your ideas and share them with your class.

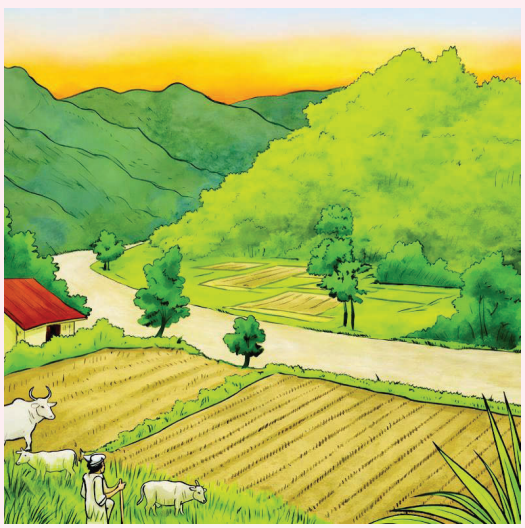
ಚಿತ್ರ 5.4.3: ಒಂದು ರಾಜ್ಯವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಅದು ಮೊದಲು ಪಕ್ಕದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ 5.4.4: ರಾಜರು ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಬರುವ ತೆರಿಗೆಯ ಆದಾಯದ ಜೊತೆಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಲು ರಾಜರು ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚಿತ್ರ 5.4.5: ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಬಲವಾದ ಸೈನಿಕ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಿಪತಿ (ಸಾರ್ವಭೌಮ) ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಯುದ್ಧದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರಬಹುದು ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ.

Trade, trade routes and guilds

Conducting military campaigns, especially in distant lands, is not as sim-ple as it might seem. Maintaining an army is a costly affair: soldiers need to be fed, clothed, equi Ipped with weapons, and paid; elephants and horses need to be cared for; roads or ships have to be built, and so on. All this requires considerable economic power, control over the workforce, and access to resources.

Fig. 5.5. Some important trade routes from about 500 BCE onward and major cities marked on them. Notice the Uttarapatha and the Dak?hi?apatha routes.

We can now understand that economic activity especially production and trade is one of the keys to maintaining an empire and ensuring people's welfare and quality of life, which a good ruler should be concerned with. Therefore, establishing and controlling trade routes all over the empire's territory and beyond is of great importance. That way, the goods traded will grow in quantity and variety, and more trade means more income for the producers and increased tax collections for the ruler.

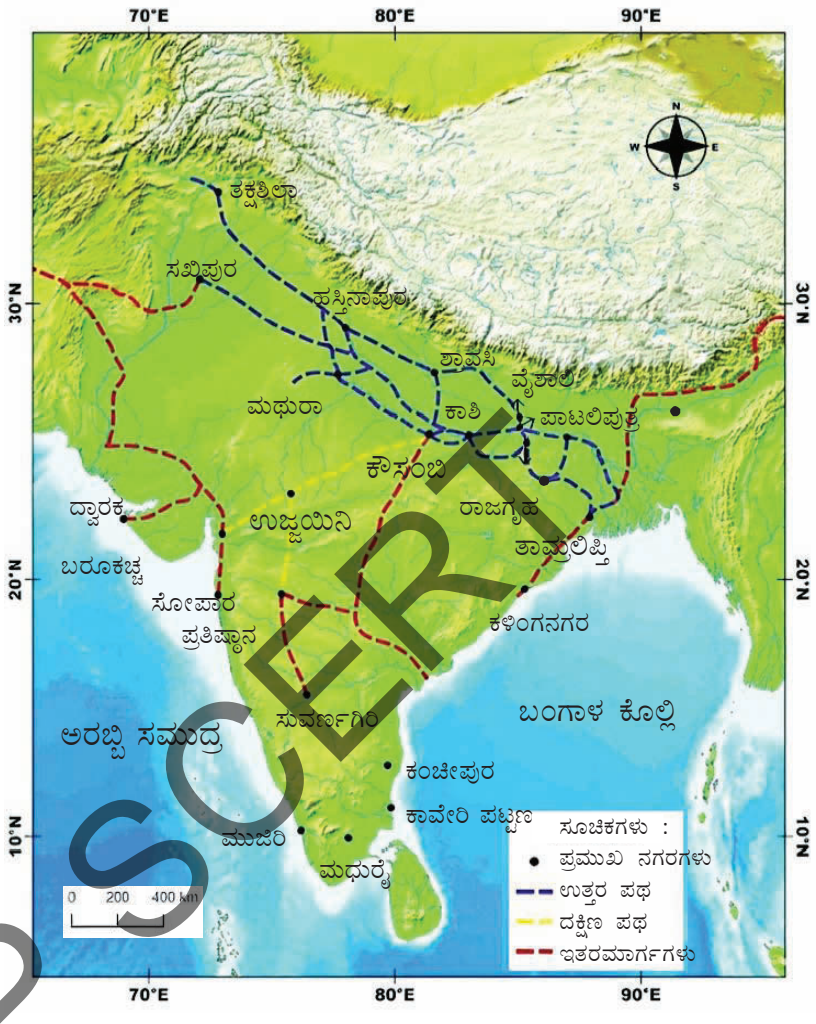
Returning to the case of ancient India, what would have been the traded goods? There is plenty of evidence on this, at least, both from the literature and archaeological excavations textiles, spices, agricultural produce, luxury items such as gems and handicraft products, and various animals were among the main items of trade. All this brisk trade was not limited to India; many Indian goods travelled towards distant countries by land or sea.

APSCERT

ವ್ಯಾಪಾರ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೇಣಿಗಳು (ಸಂಘಗಳು)

ಸೈನಿಕ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದು ತುಂಬಾ ಖರ್ಚಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೆಲಸ. ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಆಹಾರ, ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು; ಆನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನೊಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಡಗುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಅಗತ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವಕ್ಕೂ ಅಪಾರವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೆಲಸಗಾರರು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಲಭ್ಯತೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಮ, ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದಂತಹ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ಎಂದು ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ರಾಜ ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದರ ಆಚೆಗೂ ಸಹ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಪರಿಧಿಯ ಸರಕುಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಎಂದರೆ ಉತ್ಪಾದಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ರಾಜನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಯ ಆದಾಯ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಚಿತ್ರ 5.5: ಸುಮಾರು BCE . 500 ರಿಂದ ಮುಂದುವರೆದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಗುರ್ತಿಸಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಗಳು, ಉತ್ತರ ಪಥ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಪಥ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬರೋಣ. ಅವರು ಯಾವ ಸರಕುಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು? ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪುರಾವೆಗಳಿವೆ. ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು, ರತ್ನಗಳು, ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತಹ ವಸ್ತುಗಳು ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಚುರುಕಾದ ವಾಣಿಜ್ಯವು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅನೇಕ ಭಾರತೀಯ ಹಡಗುಗಳು ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ದೂರದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ತಲುಪಿದವು.

APSCERT

More often than not, traders were not just isolated individuals carrying out their own business. They soon understood the benefits of joining forces and creating guilds (shrenis). Guilds were powerful associations of traders, craftsmen, moneylenders or agriculturists. As far as evidence shows, a guild had a head (who was usually elected) and executive officers who were supposed to have all kinds of ethical qualities. Two things made traders' guilds a remarkable institution. First, they brought together people who ended up being collaborators rather than competitors, as they realised that sharing resources and information on markets, supply and demand, workforce, etc., was to everyone's benefit. Second, as an ancient text put it, "Cultivators, traders, herdsmen, moneylenders, and artisans have authority to lay down rules for their respective classes"; in other words, guilds had the autonomy to create their own internal rules, and the king was not to interfere with them (and why should he, if trade flourished?).

Guilds spread over large parts of India and endured for centuries. Even after they ceased to exist formally, their spirit continued to influence India's trade and business activities, sometimes even to this day. The institution of guilds provides an excellent example of the self-organising abilities of Indian society. The ancient village unit, with its various committees and councils, provides another. Indeed, an enlightened ruler would let people organise themselves and refrain from interfering if the local institutions worked satis factorily.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

→ Observe the map of the trade routes. Identify geographi cal features that helped the traders travel across the Subcontinent.

→ What modes of transport on those roads do you think were available at the time?

The Rise of Magadha

The period between the 6th and the 4th century BCE was one of profound change in north India. We briefly visited the sixteen mahajanapadas earlier those large kingdoms of north and central India with their assembly system. One of them, Magadha (modernday south Bihar and some adjoining areas), rose in importance and set the stage for the fusion of many kingdoms into India's first empire. Powerful early kings, such as Ajatashatru, played a crucial role in establishing Magadha as a dominant centre of power.

ಹಲವು ಬಾರಿ, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಬೇಗನೇ ಅರಿತು ಶ್ರೇಣಿಗಳು (ಸಂಘಗಳು) ರಚಿಸಿದರು. ಈ ಶ್ರೇಣಿಗಳು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಕಲೆಗಾರರು, ಬಡ್ಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಅಥವಾ ರೈತರ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಸಂಘಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪುರಾವೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶ್ರೇಣಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ (ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತ) ಮತ್ತು ನೈತಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಗುಂಪೂ ಇತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರ ಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಗಣನೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಇವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಬದಲಾದರು. ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಾಹಿತಿ ಪೂರೈಕೆ ಮತ್ತು ಬೇಡಿಕೆ, ಕಾರ್ಮಿಕರ ಶ್ರಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡರು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಹಿಂದೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥ ಹೇಳುತ್ತದೆ: "ರೈತರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಪಶುಪಾಲಕರು, ಬಡ್ಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ." ಅಂದರೆ ಶ್ರೇಣಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಆಂತರಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ರಾಜನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತು. (ವ್ಯಾಪಾರವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆತನು ಏಕೆ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಬೇಕು?)

ಶ್ರೇಣಿಗಳು ಭಾರತದ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅವು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಅಳಿದು ಹೋದ ನಂತರವೂ, ಅವುಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಭಾರತದ ವ್ಯಾಪಾರ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಇಂದಿಗೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಸ್ವಯಂ–ಸಂಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ (Self-organising ability) ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ವಿವಿಧ ಕಮಿಟಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಾಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾದ ರಾಜನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಉಪಖಂಡದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಪ್ರಯಾಣಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.

→ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸಾರಿಗೆ ಸಾಧನಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದವು ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಮಗಧ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉದಯ (The Rise of Magadha)

ಕ್ರಿ. ಪೂ. 6ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ. ಪೂ. 4ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕಾಲವು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತೀ ಆಳವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಭಾರತದ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಹದಿನಾರು ಮಹಾಜನ ಪದಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸಭೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಮಗಧ (ಇಂದಿನ ದಕ್ಷಿಣ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳು) ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳು ವಿಲೀನಗೊಂಡು ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಈ ಮಗಧ ರೂಪಗೊಳ್ಳಿಲು ವೇದಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅಜಾತಶತ್ರುವಿನಂತಹ ಪ್ರಬಲ ಆರಂಭಿಕ ರಾಜರು ಮಗಧವನ್ನು ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯುತ ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

Two of the most famed religious figures of the world *Siddhartha* Gautama, who became known as the Buddha, and Vardhamanan, better known as *Mahavira* lived in the time of King *Ajatashatru*. Revisit their teachings in the Grade 6 textbook's 'India's Cultural Roots' chapter.

Magadha was located in the resource-rich Ganga plains, with fertile land, abundant forests for timber, and elephants. Also, remember how the use of iron transformed other technologies, such as agriculture and warfare. Iron ore and other minerals from the nearby hilly regions proved crucial for the expansion of the kingdom. The use of iron ploughs to till the land increased agricultural produce, and lighter and sharper iron weapons strengthened the capabilities of the army.

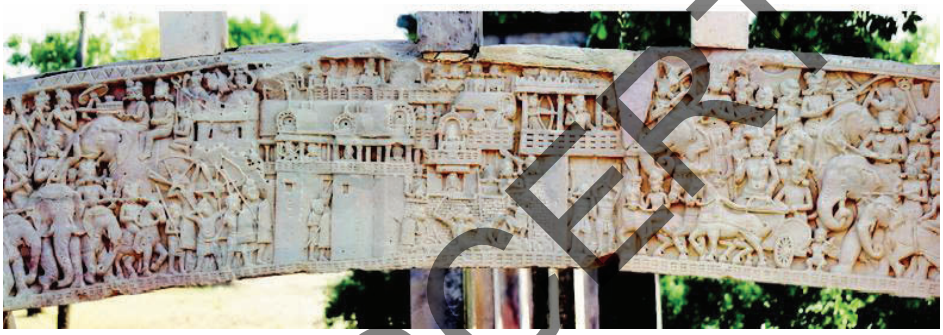

Fig. 5.6. An elaborate panel from the Sanchi Stupa depicting soldiers riding elephants, horses, or on foot, waging battle and laying siege to Kusinara (today Kushinagar), a city of north India, to recover relics of the Buddha (seen carried away on an elephant in the left part of the panel).

© NCERT not to be republished

LET'S EXPLORE

→ Take a close look at the panel given above. How many types of weapons can you identify? What different uses of iron can you make out?

→ In the left part of the panel, a parasol (chhattra) is kept over the casket containing the Buddha's relics. Why do you think this was done?

The production of surplus food grains allowed more people to focus on the arts and crafts, which were in demand inside and outside the empire's borders. The Ganga and Son rivers provided a geographical advantage for trade, as they could be used for transportation. The flourishing trade boosted the empire's income and contributed to Magadha's rise.

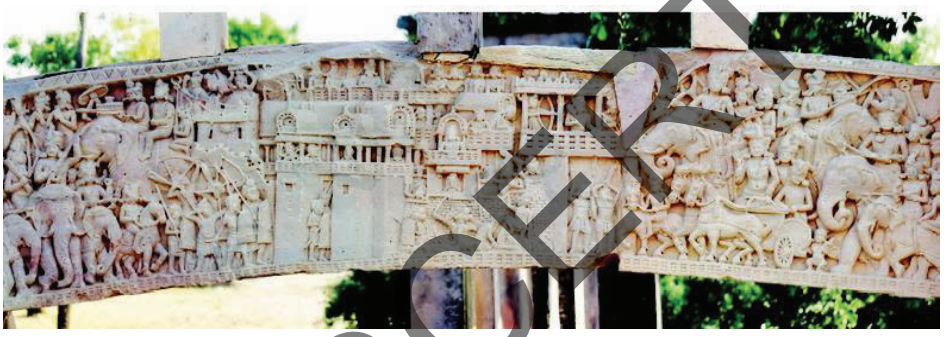

Fig. 5.7. A punch-marked silver coin of Mahapadma Nanda

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಅಜಾತಶತ್ರುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇಬ್ಬರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುರುಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಬುದ್ಧ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗೌತಮ ಮತ್ತು ಮಹಾವೀರ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ವರ್ಧಮಾನ. ಅವರ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು 6ನೇ ತರಗತಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ 'ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೂಲಗಳು' ಎನ್ನುವ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ.

ಮಗಧ ರಾಜ್ಯವು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಗಂಗಾನದಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಫಲವತ್ತಾದ ಮಣ್ಣು, ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಾಡುಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಆನೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳಕೆಯು ವ್ಯವಸಾಯ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧದಂತಹ ಇತರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಹತ್ತಿರದ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು ಮತ್ತು ಇತರ ಖನಿಜಗಳು ರಾಜ್ಯದ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾದವು. ಕಬ್ಬಿಣದ ನೇಗಿಲುಗಳ ಬಳಕೆಯು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯವಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಗುರವಾದ, ಚೂಪಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಆಯುಧಗಳು ಸೈನಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸಿದವು.

ಚಿತ್ರ 5.6: ಸಾಂಚಿ ಸ್ತೂಪದ ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಫಲಕ. ಇದು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕುಶಿನಾರ (ಇಂದಿನ ಕಾಶಿನಗರ) ನಗರವನ್ನು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಆನೆಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು ಅಥವಾ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವ ಸೈನಿಕರನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲು ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. (ಫಲಕದ ಎಡ ಭಾಗದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಅವಶೇಷಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ).

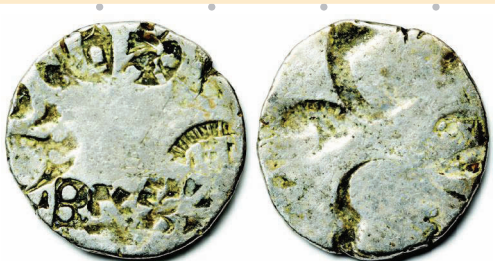
ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಮೇಲಿನ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಅಥವಾ ಫಲಕವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ. ನೀವು ಎಷ್ಟು ರೀತಿಯ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಿರಿ?

ಕಬ್ಬಿಣ ಎಂತಹ ವಿಭಿನ್ನ ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ನಿಮಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ? ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

→ ಫಲಕದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಛತ್ರವನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೇಡಿಕೆಯಿತ್ತು. ಗಂಗಾ ಮತ್ತು ಸೋನ್ ನದಿಗಳನ್ನು ಸಾರಿಗೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದರಿಂದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯಿತು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಬಂದ ಈ ವಾಣಿಜ್ಯವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು ಮತ್ತು ಮಗದದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಸಹಕರಿಸಿತು.

ಚಿತ್ರ 5.7: ಮಹಾಪದ್ಮನಂದನ ಕಾಲದ ಪಂಚ್ ಮಾರ್ಕ್ ಮಾಡಿದ ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯ

APSCERT

Around the 5th century BCE, Mahapadma Nanda rose to prominence in Magadha and founded the Nanda dynasty. He successfully unified many smaller kingdoms and extended his empire across parts of eastern and northern India. As the economy thrived, he began issuing coins, demonstrating his economic power. We also learn from Greek accounts that the Nanda dynasty maintained a large army.

From various accounts of the Nanda dynasty, it appears that its last emperor, Dhana Nanda, though very rich, became highly unpopular as he oppressed and exploited his people. This paved the way for the Nanda empire to be conquered and absorbed into what would become one of the largest empires India ever knew the Maurya empire.

Sutras :
Sutras are concise, carefully crafted phrases that capture knowledge and important ideas (from ancient Indian text) in a way that's easy to remember and pass on.

DON'T MISS OUT

The famed Sanskrit grammarian Pan?ini lived around the 5th century BCE, during the time of the Nandas. He is known for composing the *Ashtadhyayi,* an ancient text that lists the rules of Sanskrit grammar in 3,996 short sutras.

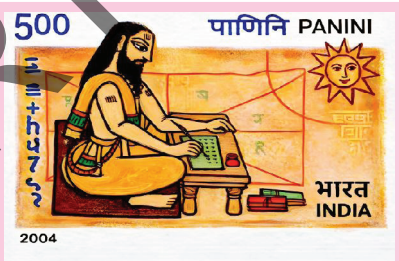

Fig. 5.8. An India post stamp commemorating Pan?ini

APSCERT

The Arrival of the Greeks

While events unfolded in Magadha, located in the eastern part of the subcontinent, what was happening in the northwestern region? This area was home to smaller kingdoms along an ancient route connecting to the Mediterranean. Among them, according to Greek accounts, were the Pauravas, led by their king, Porus.

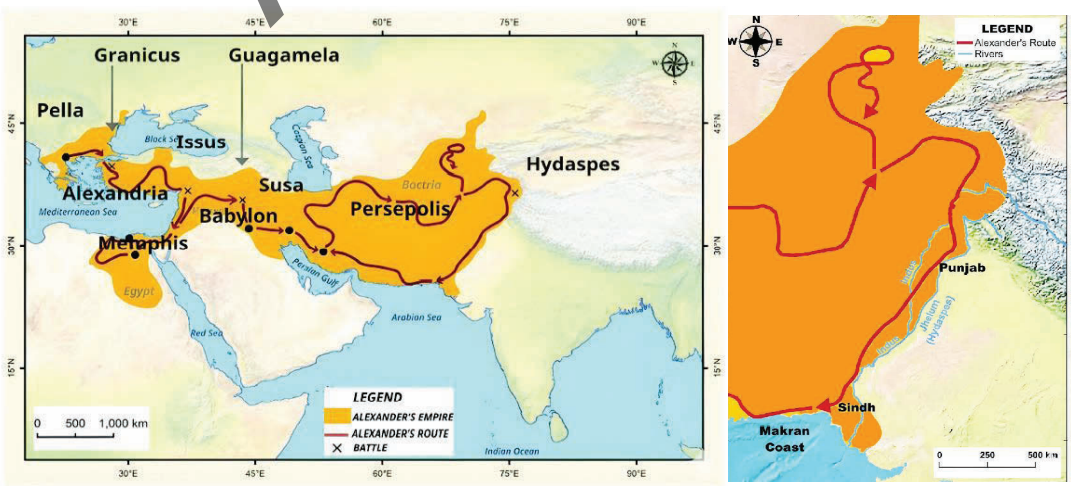

Fig. 5.9.

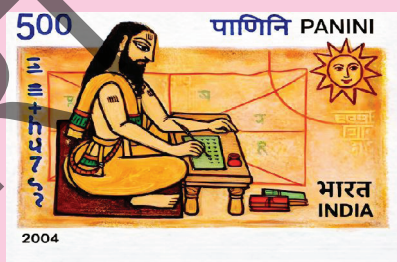
ಕ್ರಿ.ಪೂ. 5ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪದ್ಮನಂದನು ಮಗಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಸಾಧಿಸಿ ನಂದ ವಂಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಆತನು ಹಲವಾರು ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು. ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದಂತೆ, ಆತನು ತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಗ್ರೀಕ್ ವೃತ್ತಾಂತಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನಂದ ವಂಶವು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ನಂದ ವಂಶದ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಾಂತಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಆ ವಂಶದ ಕೊನೆಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಧನನಂದನು ಅಪಾರ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲಿನ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯಿಂದಾಗಿ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಇದು ನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಲು ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಸೂತ್ರಗಳು: ಸೂತ್ರಗಳು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ರಚಿಸಲಾದ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು (ಪುರಾತನ ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ) ಸುಲಭವಾಗಿ ನೆನಪಿಡಲು ಮತ್ತು ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

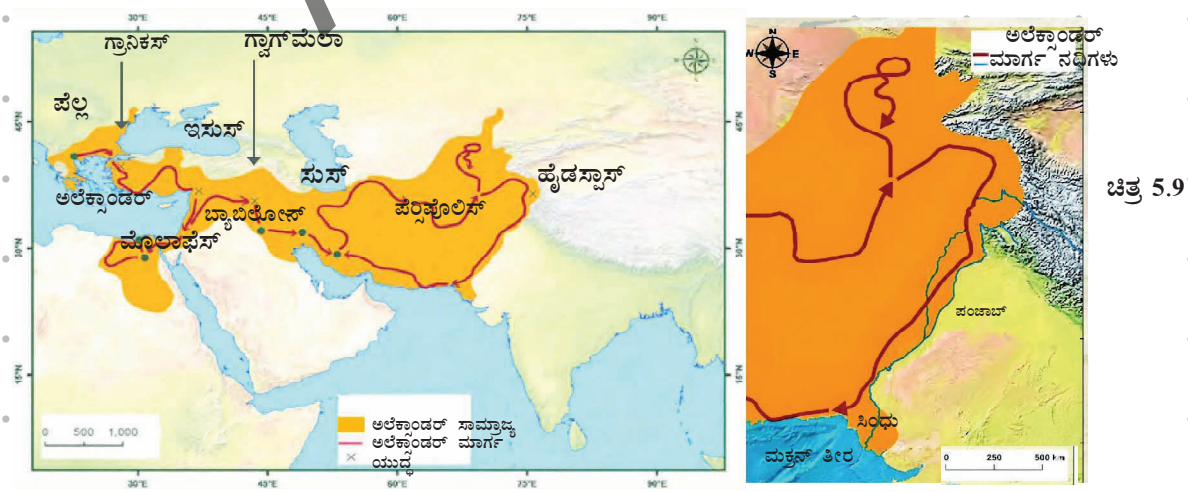
ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣತಜ್ಞ ಪಾಣಿನಿ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ 5ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂದರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು 'ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯಿ' ಎನ್ನುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದನು. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು 3,996 ಚಿಕ್ಕ ಸೂತ್ರಗಳಾಗಿ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 5.8: ಪಾಣಿನಿ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಅಂಚೆ ಚೀಟಿ.

ಗ್ರೀಕರ ಆಗಮನ

ಉಪಖಂಡದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಮಗಧದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ವಾಯವ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು? ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಮೆಡಿಟರೇನಿಯನ್ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗ್ರೀಕ್ ವೃತ್ತಾಂತಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಪೋರಸ್ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಪೌರವ (Pauravạ) ರಾಜ್ಯವೂ ಒಂದು.

ಚಿತ್ರ 5.9

AP SCERT

Fig. 5.10

334–331 BCE:

Alexander, a young and powerful Greek king from Macedonia, campaigned against the Persian Empire to avenge earlier Persian invasions of Greece (during which some Indian soldiers from the Persianruled northwest of India fought against Greeks!). Alexander conquered the Persian Empire; the influence of Greek culture spread. His empire now spread over three continents, one of the largest in world history.

Back in Persia, Alexander faced rebellions and political turmoil. After he fell ill and died in Babylon at the age of 32, his immense empire was soon divided between his generals and the satraps, who created their own kingdoms.

327-325 BCE

324-323 BCE

Eager to reach the "end of the world", Alexander pushed on further east and brought his campaign to India, defeated Porus in Punjab and, encountering fierce resistance from local tribes and rulers, massacred the population of several cities. Greek records mention that in a few battles, "women fought side by side with their men." Alexander himself was seriously wounded in a battle. Tired and homesick, his soldiers lost the will to fight and refused to move deeper into India, towards the Ganga River. Alexander and part of his army retreated to Persia, but through the coastal route in the south and Iran's harsh desert regions, resulting in heavy losses to his troops out of thirst, hunger and disease.

APSCERT

ಚಿತ್ರ 5.10

ಕ್ರಿ.ಪೂ 334–331 BCE:

ಮ್ಯಾಸಿಡೋನಿಯಾದ ಯುವ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ರಾಜ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಗ್ರೀಸ್ ಮೇಲಿನ ಹಿಂದಿನ ಪರ್ಷಿಯನ್ನರ ಆಕ್ರಮಣಗಳಿಗೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪರ್ಷಿಯನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ನಡೆಸಿದನು. (ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರ್ಷಿಯನ್ನರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾರತದ ವಾಯುವ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆಲವು ಭಾರತೀಯ ಸೈನಿಕರು ಗ್ರೀಕರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದ್ದರು). ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಗ್ರೀಕ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಆತನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಈಗ ಮೂರು ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಇದು ಪ್ರಪಂಚದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಪರ್ಷಿಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ದಂಗೆಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ಆತನು ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ 32ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಬಿಲೋನ್‌ನಲ್ಲಿ ಮರಣಿಸಿದ ನಂತರ, ಆತನ ವಿಶಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಜನರಲ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸತ್ರಾಪ್‌ಗಳ ನಡುವೆ ವಿಭಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡರು.

327-325 ಕ್ರಿ. ಪೂ. BCE

324-323 ಕ್ರಿ. ಪೂ. BCE

"ಪ್ರಪಂಚದ ಕೊನೆಯನ್ನು" ತಲುಪುವ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲಗ್ಸಾಂಡರ್, ಮತ್ತಷ್ಟು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಹೋರಾಟವನ್ನು ತಂದನು. ಪಂಜಾಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಪೋರಸ್‌ನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಗಾರರಿಂದ ತೀವ್ರ ಪ್ರತಿರೋಧ ಎದುರಿಸಿ, ಹಲವಾರು ನಗರಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹತ್ಯೆಗೈದನು. ಕೆಲವು ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ "ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಪುರುಷರ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಹೋರಾಡಿದರು" ಎಂದು ಗ್ರೀಕ್ ದಾಖಲೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಸ್ವತಃ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಗಾಯಗೊಂಡನು. ಹಸಿವು ಮತ್ತು ಮನೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡ ಆತನ ಸೈನಿಕರು ಹೋರಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು ಹಾಗೂ ಶರಾವತಿ ನದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಭಾರತದ ಒಳ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಮತ್ತು ಆತನ ಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಪರ್ಷಿಯಾದ ಕಡೆಗೆ ಮರಳಿದರು. ಆದರೆ ಅವನ ಪಡೆಗಳು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇರಾನ್‌ನ ಕಠಿಣ ಮರುಭೂಮಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಹೋಗುವಾಗ ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಹಸಿವು ಮತ್ತು ರೋಗದಿಂದ ಆತನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರಿ ನಷ್ಟವುಂಟಾಯಿತು.

APSCERT

DON'T MISS OUT

The satraps were governors of provinces of Persian and Greek empires who were left behind by the overlord (like Alexander) to manage the far off territories. These satraps had significant power and freedom despite being mere officials of the rulers. Can you guess how it was possible for them to exercise such power?

THINK ABOUT IT

Why do you think Alexander wanted to rule over the entire world? What would he have gained from it?

LET'S EXPLORE

When, after the battle, Alexander asked Porus how he wished to be treated, Porus answered, "Like a King." Alexander then left Porus at the head of his kingdom, as satrap. With the help of your teachers, find more details on the battle between Porus and Alexander. Enact a play of this battle scene using your imagination in addition to what you have discovered.

AP SCERT

Alexander's dialogue with the Gymnosophists

Alexander heard of a group of Indian sages whom the Greeks called 'Gymnosophists' or 'naked philosophers' (probably because they wore very little clothing), who were renowned for their wisdom. Alexander challenged them with tricky questions in the form of riddles, warning that he would put those who gave wrong answers to death. However, the Gym-nosophists responded to his questions calmly and inte-lligently. Alexander was impressed and, in the end, spared them all. Over the centuries, different versions of this story have been told, making it one of the most fascinating encounters in history!

Fig. 5.11. A Greek coin probably showing Alexander on horseback attacking Porus on his elephant.

According to one account, Alexander asked, "Which is stronger, life or death?" One of the sages replied, "Life, because it endures while death does not." Alexander then asked, "How can a man be most loved?" "If he is most powerful and yet does not inspire fear," came the reply, perhaps as a hint to the mighty ruler! Historians view such exchanges as a meeting of two great traditions Greek and Indian philosophies.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಸತ್ರಾಪ್‌ಗಳು (Satrap): ಪರ್ಷಿಯನ್ ಮತ್ತು ಗ್ರೀಕ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಗವರ್ನರ್ ಆಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ನಂತರದ ಮಹಾರಾಜರು ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಳಲು ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಅವರನ್ನು ರಾಜರು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಸತ್ರಾಪ್‌ಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎಂದು ನೀವು ಊಹಿಸಬಲ್ಲಿರಾ?

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಆಳಲು ಏಕೆ ಬಯಸಿದನೆಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು?

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಯುದ್ಧದ ನಂತರ, ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಪೋರಸ್‌ನನ್ನು "ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಗೌರವಿಸಬೇಕು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಪೋರಸ್ "ಒಬ್ಬ ರಾಜನಂತೆ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಪೋರಸ್‌ನನ್ನು ಆತನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಯಕನಾಗಿ ಸತ್ರಾಪ್ ಆಗಿ ನೇಮಿಸಿದನು. ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪೋರಸ್ ಮತ್ತು ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ನಡುವಿನ ಯುದ್ಧದ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ. ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ವಿಷಯದ ಜೊತೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಆ ಯುದ್ಧ ದೃಶ್ಯದ ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ.

ಜಿಮ್ನೋಸೋಫಿಸ್ಟ್‌ಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರನ ಸಂಭಾಷಣೆ

ಚಿತ್ರ 5.11: ಗ್ರೀಕ್ ನಾಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆ ಮೇಲಿರುವ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್‌ನು, ತನ್ನ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಪೋರಸ್ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾರತೀಯ ಋಷಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಕೇಳಿದ್ದ. ಗ್ರೀಕರು ಅವರನ್ನು 'ಜಿಮ್ನೋಸೋಫಿಸ್ಟ್‌ಗಳು' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಅವರನ್ನು 'ನಗ್ನ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು (ಅವರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥವಾಗಿತ್ತು). ಅವರು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಅವರಿಗೆ ಒಗಟಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಠಿಣ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ತಪ್ಪು ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡುವವರನ್ನು ಮರಣ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡುವುದಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಜಿಮ್ನೋಸೋಫಿಸ್ಟ್‌ಗಳು ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಶಾಂತವಾಗಿ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಅವರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡನು ಮತ್ತು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸಿದನು. ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬರಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ವೃತ್ತಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ, ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ: "ಜೀವನ ಬಲಶಾಲಿಯೇ ಅಥವಾ ಸಾವು ಬಲಶಾಲಿಯಿದೆಯೇ?" ಅದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಮುನಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ: "ಜೀವನ ಬಲಶಾಲಿ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಜೀವನ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ; ಸಾವು ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲ." ನಂತರ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ: "ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವಾಗ ಇತರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ?" ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ: "ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಭಯವನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸದಿದ್ದಾಗ" ಎಂದು ಬಂದಿತು. ಬಹುಶಃ ಇದು ಆ ಮಹಾಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜನಿಗೆ ನೀಡಿದ ಒಂದು ಸೂಚನೆ ಇರಬಹುದು. ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಗ್ರೀಕ್ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ತಾತ್ವಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಉತ್ತಮ ಸಮ್ಮಿಲನವೆಂದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

AP SCERT

The Mighty Mauryas

After that brief sojourn to the northwest, let us return to Magadha, where we wit-nessed the decline of the Nanda empire. Around 321 BCE, just a few years after Alexander left India with his army, a new dynasty and new empire emerged: the Maurya Empire founded by Chandragupta Maurya. It quickly absorbed the Nanda empire's territories and went on expanding beyond.

As per many accounts, Chandragupta managed this feat with the help of an able mentor named Kautilya, who used his knowledge of politics, governance and economics to create an empire that remains one of the greatest in Indian history.

The story of Kautilya

According to Buddhist texts, Kautilya sometimes referred to as Chanakya or Vishnugupta was a teacher at the world renowned Takshashila (modern-day Taxila) university. His legendary tale begins in the court of Dhana Nanda, who as we saw, had become highly unpopular.

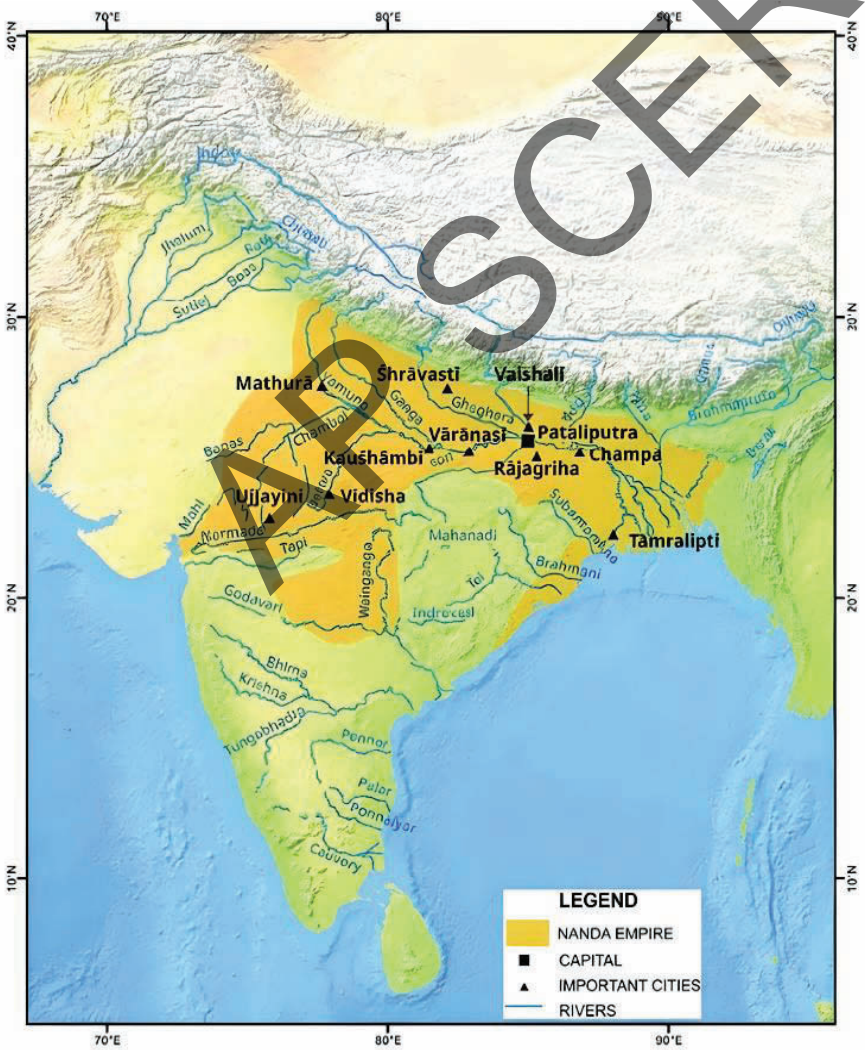

Fig. 5.12. Nanda Empire

AP SCERT

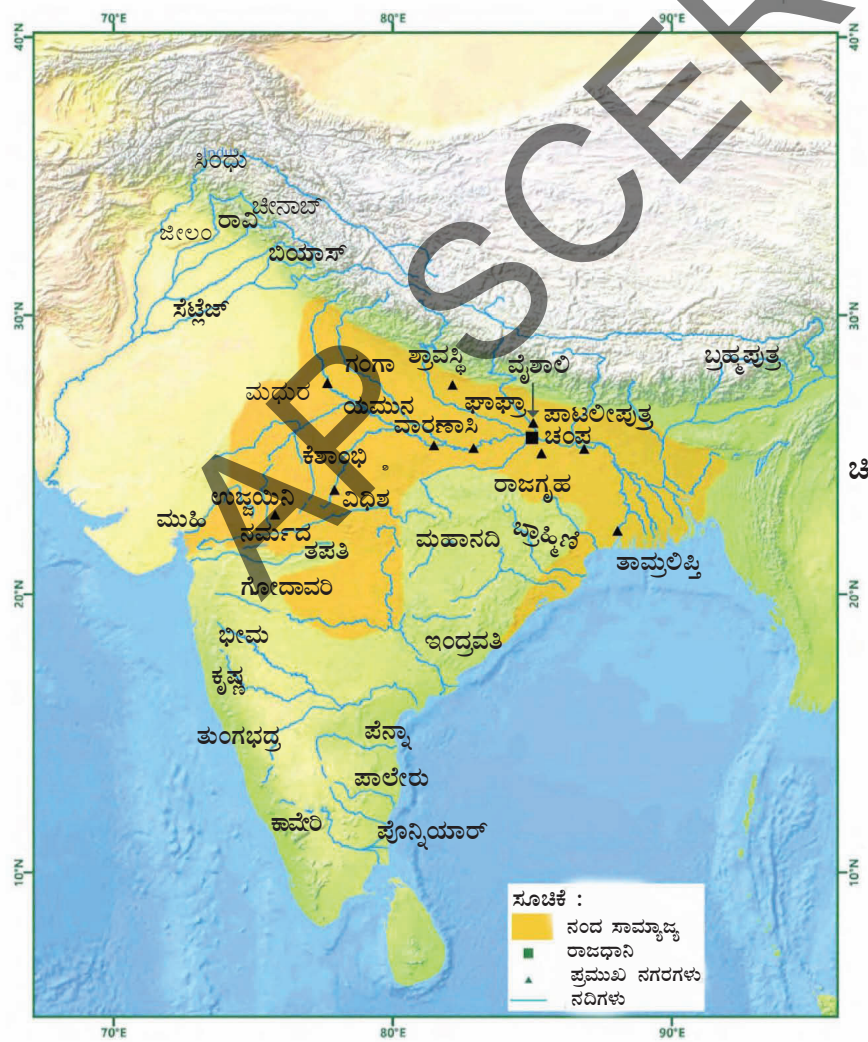
ಪರಾಕ್ರಮಿ ಮೌರ್ಯರು

ವಾಯುವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಯಾಣದ ನಂತರ, ನಾವು ನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅವನತಿಯ ನಂತರ ಮಗಧ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗೋಣ. ಕ್ರಿ.ಪೂ 321 ರಲ್ಲಿ ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಭಾರತವನ್ನು ತೊರೆದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜವಂಶ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಉದಯಿಸಿತು. ಅದು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ.

ಇದು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಅನೇಕ ವೃತ್ತಾಂತಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನಿಗೆ ಕೌಟಿಲ್ಯ (ಚಾಣಕ್ಯ) ಎಂಬ ಸಮರ್ಥ ಗುರುವಿನ ಸಹಾಯ ದೊರೆಯಿತು. ಆತನು ರಾಜಕೀಯ, ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಕಥೆ

ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಚಾಣಕ್ಯ ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುಗುಪ್ತ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕೌಟಿಲ್ಯನು ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತಕ್ಷಶಿಲಾ (ಇಂದಿನ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ) ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಹೆಸರಾಂತ ಕಥೆಯು ನಾವು ನೋಡಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಅಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದ ಧನನಂದನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 5.12: ನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ

AP SCERT

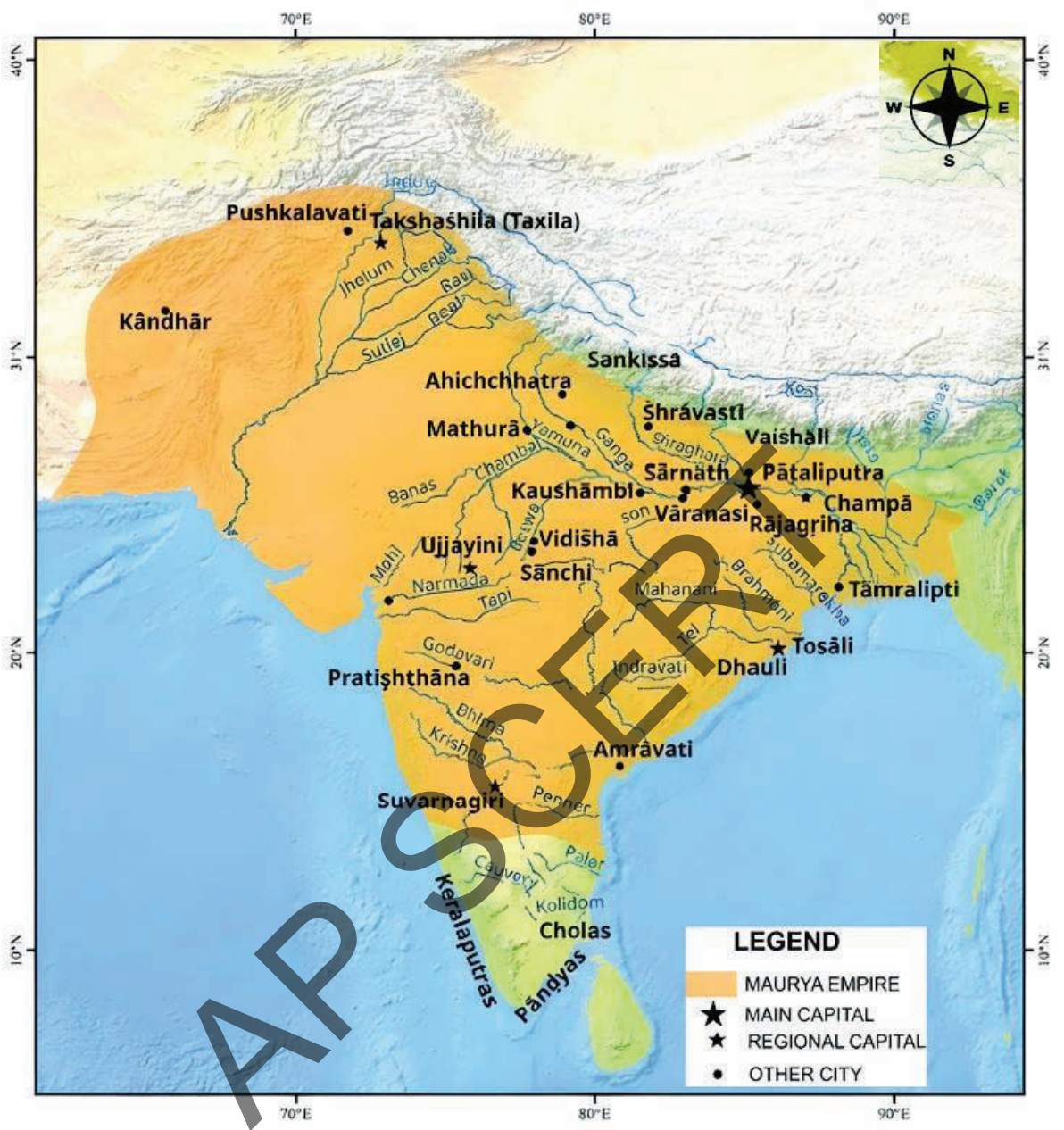

Fig. 5.13. Maurya Empire

Observing this, Kautilya advised Dhana Nanda to change his ways or witness the collapse of his empire. Angered, Dhana Nanda insulted Kautilya and threw him out of his court. This led to Kautilya's vow to end the 'evil Nanda' rule.

The rise of Chandragupta Maurya

There are many stories about the origin and adventures of Chandragupta Maurya, but their common theme is that he overthrew the Nandas and took control of Magadha to establish his rule, with Pataliputra as his capital.

AP SCERT

AP SCERT

ಚಿತ್ರ *5.13:* ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ

ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಕೌಟಿಲ್ಯ, ಧನನಂದನಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಂದು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕುಸಿದು ಹೋಗುವುದೆಂದು ಧನನಂದಿನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡ ಧನನಂದನು ಕೌಟಿಲ್ಯನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಿ ಅವನ ಆಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಕೋಪಗೊಂಡ ಕೌಟಿಲ್ಯನು 'ದುಷ್ಟ ನಂದರ' ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು.

ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನ ಏಳಿಗೆ :

ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನ ಜನನ ಮತ್ತು ಸಾಹಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಂಶವೇನಂದರೆ ಅವನು ನಂದರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಮಗಧದ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಿ, ಪಾಟಲಿಪುತ್ರವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

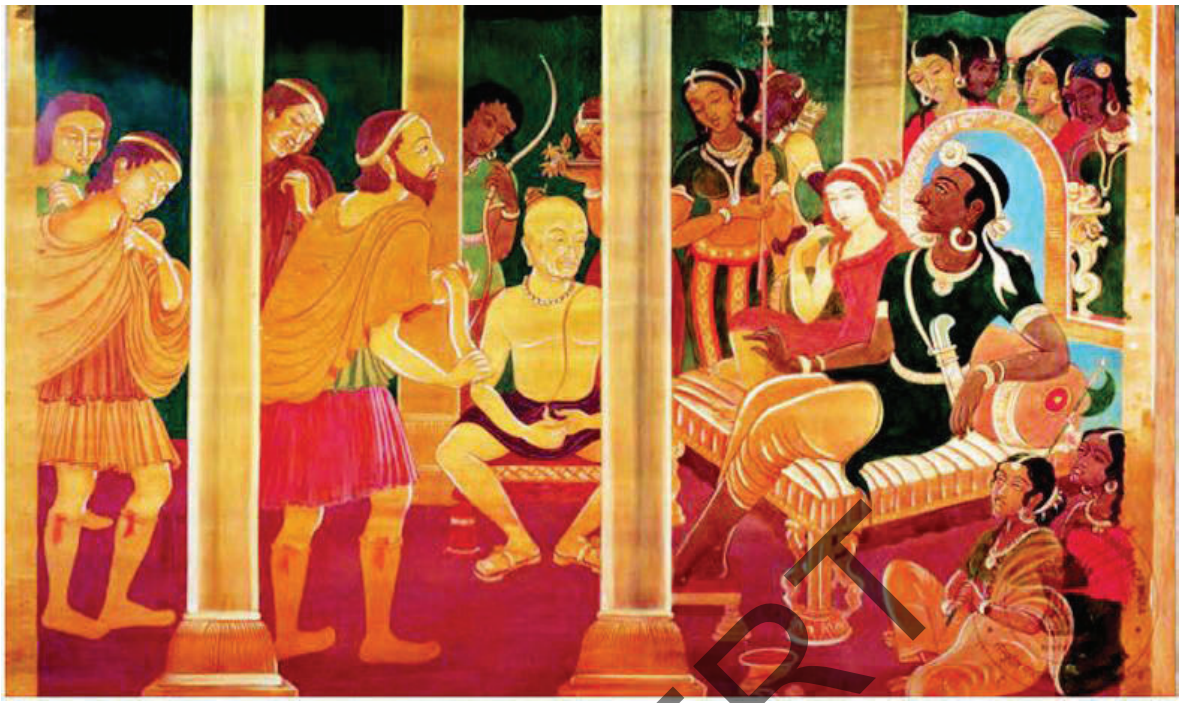

Fig. 5.14. Megasthenes in the court of Chandragupta Maurya
(A 20th-century painting by Asit Kumar Haldar)

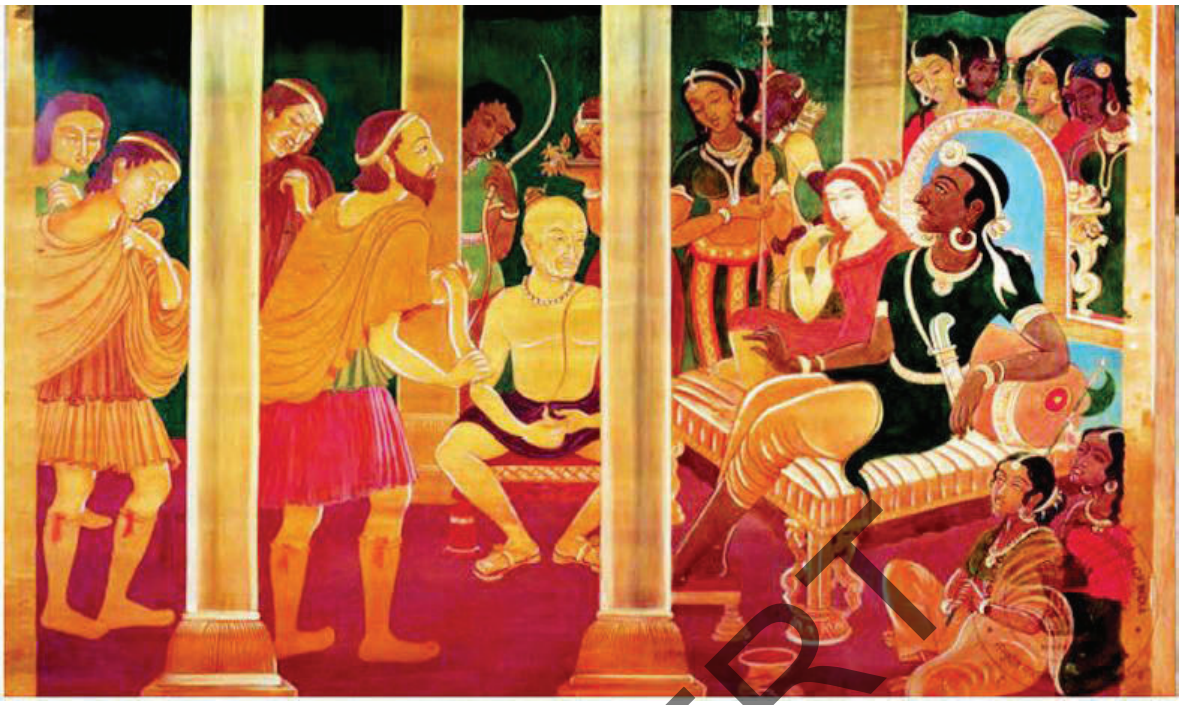
AP SCERT

Do you remember that Magadha had many advantages because of its geography, an established economic system and a flourishing trade? These, combined with the advice of the master strategist, Kautilya, helped Chandragupta Maurya gradually expand his empire. He defeated the Greek satraps left behind by Alexander in the northwest and integrated the region into an empire that stretched from the northern plains to the Deccan plateau.

After Chandragupta Maurya defeated the Greeks, he maintained a diplomatic relationship with them and hosted in his court a Greek historian and diplomat, Megasthenes, who wrote about his travels in India in his book Indika the first such written account unfortunately lost except for some excerpts quoted by later Greek scholars.

Kautilya's concept of a kingdom

Kautilya had a clear vision of how a kingdom (rajya) should be established, managed and consolidated. In his famous work Arthashastra (literally, 'the science of governance and economics'), he listed directives in many areas like defence,

ಚಿತ್ರ 5.14: ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೆಗಾಸ್ತನೀಸ್ (20ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಲಾವಿದ ಅಸಿತ್ ಕುಮಾರ್ ಅವರ ಚಿತ್ರಕಲೆ)

ಮಗಧವು ತನ್ನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರದಂತಹ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು ಎಂದು ನೆನಪಿದೆಯೇ? ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಮಹಾನ್ ತಂತ್ರಜ್ಞ ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಸಲಹೆಗಳು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನಿಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವು. ವಾಯುವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಗ್ರೀಕ್ ಸತ್ತಾಪರನ್ನು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಸೋಲಿಸಿ ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಉತ್ತರ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.

ಗ್ರೀಕರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ನಂತರವೂ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮೆಗಾಸ್ತನೀಸ್ ಕೂಡ ಇದ್ದನು. ಆತನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಯಾಣದ ಬಗ್ಗೆ **'ಇಂಡಿಕಾ'** ಎನ್ನುವ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದನು. ಇದು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬರೆದ ಮೊದಲ ವೃತ್ತಾಂತವಾಗಿದೆ. ದುರಾದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಗ್ರಂಥವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲ; ನಂತರದ ಗ್ರೀಕ್ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಈಗ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಿದೆ.

ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಕೌಟಿಲ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಹೇಗೆ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಬೇಕು, ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಪರಿಪಾಲಿಸಬೇಕು, ಹೇಗೆ ಸುಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಪನೆ ಇತ್ತು. ತನ್ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃತಿ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ (ಅಕ್ಷರಶಃ 'ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ವಿಷಯದ ವಿಜ್ಞಾನ' ಎಂದರ್ಥ) ಆತನು ರಕ್ಷಣೆ, ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆಡಳಿತ, ನ್ಯಾಯ, ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಲ್ಯಾಣದಂತಹ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

APSCERT

Kautilya's Saptnga

the king (swami)

[the group of] councillors, ministers and other high officials (amatya)

the territory of the state along with the population inhabiting it (janapada)

the fortified towns and cities (durga)

the treasury or the wealth of the kingdom (kosha)

the forces of defence and law and order (danòdòa), and

the allies (mitra)

fig. 5.15

AP SCERT

ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಸಪ್ತಾಂಗ

ರಾಜ (ಸ್ವಾಮಿ)

ಅಮಾತ್ಯ: ಕೌನ್ಸಿಲರ್‌ಗಳು, ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು.

ಜನಪದ: ರಾಜ್ಯದ ಭೂಭಾಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನಸಮೂಹ.

ದುರ್ಗ: ಕೋಟೆಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳು.

ಕೋಶ: ರಾಜ್ಯದ ಖಜಾನೆ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತು.

ದಂಡ: ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಭದ್ರತೆಯ ಪಡೆಗಳು.

ಮಿತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು.

ಚಿತ್ರ : 5.15

AP SCERT

economics, administration, justice, urban planning, agriculture and people's welfare. One of his most important political concepts is the saptanga (see fig 5.15) or the seven parts that constitute a kingdom.

According to Kautilya, the saptanga together must create a settled, well protected, and prosperous kingdom to be maintained both through warfare and through alliances for peace, as the case may be. He emphasised the importance of law and order in society, which necessitated a strong administration. He also detailed many laws to deal with corruption and specified punishments for any activities that went against the wellbeing of the people.

THINK ABOUT IT

- Kautilya says, "A king shall increase his power by promoting the welfare of his people, for power comes from the countryside which is the source of all economic activity. [The king] shall show special favours to those in the countryside who do things which benefit the people, such as building embankments or road bridges, beautifying villages, or helping to protect them."
- Why do you think it was important to take special care of the countryside? (Hint: Think back to what you have learnt at the beginning of this chapter)

Kautilya's central philosophy of governance is in tune with Indian values: "In the happiness of his subjects lies the king's happiness; in their welfare his welfare. He shall not consider as good only that which pleases him but treat as beneficial to him whatever pleases his subjects." In other words, however powerful a king may be, he must give first place to the people's interests.

LET'S EXPLORE

Organise a group discussion in your class and compare the features of Kautilya's idea of an empire with a modern nation.

The King Who Chose Peace

Another king of the Maurya dynasty was Ashoka (268–232 BCE), Chandragupta's grandson, who came to be credited with major administrative and religious achievements.

Fig. 5.16. Ashoka visiting the Ramagrama stupa in Nepal (from a panel at the Sanchi stupa)

AP SCERT

ಆತನ ಪ್ರಮುಖವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸಪ್ತಾಂಗ ಸಿದ್ಧಾಂತ (ಚಿತ್ರ 5.15ನ್ನು ನೋಡಿ) ಎಂದರೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಏಳು ಭಾಗಗಳು.

ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಪ್ರಕಾರ, ಈ ಸಪ್ತಾಂಗಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾದ, ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು.ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಭದ್ರತೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಆತನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯುತ ಆಡಳಿತದ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹಲವಾರು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಶಿಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಹ ಸೂಚಿಸಿದನು.

ಆಲೋಚಿಸಿ

- ಕೌಟಿಲ್ಯನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: "ರಾಜನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ರಾಜನು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸುಂದರಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು."
- ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ಬೇಕು ಎಂದು ನೀವು ಏಕೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?
  (ಸೂಚನೆ: ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ)

ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಆಡಳಿತ ತತ್ವ ಭಾರತೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. "ಜನರ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಆನಂದ ಇದೆ; ಅವರ ಕಲ್ಯಾಣಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಕಲ್ಯಾಣ ಇದೆ. ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದೇ ಉತ್ತಮ ಎಂದು ರಾಜ ಭಾವಿಸಬಾರದು; ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ತನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು." ಎಂದರೆ ರಾಜ ಎಷ್ಟೇ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಜನರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನಿಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿ ಮತ್ತು ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಸುಭದ್ರವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ.

"ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ರಾಜ"

ಮೌರ್ಯ ವಂಶದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಾಜ ಅಶೋಕ (ಕ್ರಿ.ಪೂ 268–232). ಈತನು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ. ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಮಹಾನ್ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಚಿತ್ರ 5.16: ನೇಪಾಳದ ರಾಮಗ್ರಾಮ ಸ್ತೂಪಕ್ಕೆ ಅಶೋಕ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು.

(ಸಾಂಚಿ ಸ್ತೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಫಲಕದಿಂದ)

APSCERT

At the beginning of his reign, Ashoka was quite ambitious. He had inherited a vast empire but further expanded it to cover almost the entirety of the Indian subcontinent, except for the southernmost region, but including present day Bangladesh and Pakistan and parts of present day Afghanistan. One encounter, however, is said to have changed the path of his life. According to one of his edicts he once marched on Kalinga (modern-day Odisha), where he waged a ferocious war. Seeing the enormous amount of death and destruction on the battlefield, Ashoka chose to give up violence and, to the greatest extent po-ssible, adopt the path of peace and non violence that the Buddha taught.

Edict: An official declaration issued by authorities or, in our case, a king coasts, etc.

Emissary: Someone sent on a special mission, often of a diplomatic nature.

THINK ABOUT IT

Ashoka, in his edicts, tells the story of the Kalinga war. He could have chosen not to mention it and maintain his image as a peaceful, benevolent king for future generations. Why do you think he admitted to this destructive war?

Embracing Buddhist teachings, Ashoka sent emissaries to Sri Lanka, Thailand, Central Asia and beyond to spread the message of the Buddha far and wide.

Historians have sometimes called Ashoka a 'great communicator' since he issued in many parts of his empire edicts engraved on rocks or pillars that contained his messagesfor the people and encouraged them to follow dharma. Most of these edicts were inscribed in Prakrit, which was the popular language in many parts of India and written in the Brahmi script (Brahmi is the mother of all regional scripts of India).

We have referred to the Prakrit language written in Brahmi script. What does this mean? Very simply, a language is what we speak, while script is what we write a language in. Can you think of examples of this in our everyday life?

AP SCERT

ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನು ಬಹಳ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಪಡೆದನು. ಆದರೂ, ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದ ತುದಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬಹುತೇಕ ಇಡೀ ಭಾರತೀಯ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಸೇರಿವೆ.

ಶಾಸನ (Edict): ರಾಜನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಅಧಿಕೃತ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಘೋಷಣೆ.

ರಾಯಭಾರಿ (Emissary): ವಿಶೇಷ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾರ್ಯಭಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ.

ಆದರೆ ಒಂದು ಘಟನೆಯು ಅವನ ಜೀವನದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿತು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆತನ ಒಂದು ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ, ಅಶೋಕನು ಒಮ್ಮೆ ಕಳಿಂಗದ (ಆಧುನಿಕ ಇಂದಿನ ಒಡಿಶಾ) ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಭೀಕರವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಜೀವಹಾನಿ ಮತ್ತು ವಿನಾಶವನ್ನು ನೋಡಿದ ಅಶೋಕನು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧನು ಬೋಧಿಸಿದ ಶಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಅಹಿಂಸೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಅನುಸರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು.

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧದ ಕಥೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸದೇ ಭವಿಷ್ಯದ ಜನಗಳಿಗೆ ತಾನು ಶಾಂತಿಯುತ, ದಯೆಯುಳ್ಳ ರಾಜನೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೂ ಸಹ ಆತನು ಆ ವಿನಾಶಕಾರಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಬುದ್ಧನ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಶೋಕನು, ಬುದ್ಧನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹರಡಲು ಶ್ರೀಲಂಕಾ, ಥಾಯ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್, ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಯಭಾರಿಗಳನ್ನು (ಎಮಿಸರಿಸ್) ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಶೋಕನನ್ನು "ಮಹಾನ್ ಸಂವಹನಕಾರ" (Great Communicator) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆತನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳು ಅಥವಾ ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿದ ಶಾಸನಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಧಮ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದನು. ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. (ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಲಿಪಿಗಳಿಗೆ ಮಾತೃ ಲಿಪಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ)

ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆ ಎಂದು ನಾವು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇದರ ಅರ್ಥವೇನು?

ಇದರ ಅರ್ಥ ತುಂಬಾ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆ ಎಂದರೆ ನಾವು ಮಾತನಾಡುವುದು, ಲಿಪಿ ಎಂದರೆ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಬಳಸುವುದು. ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?

APSCERT

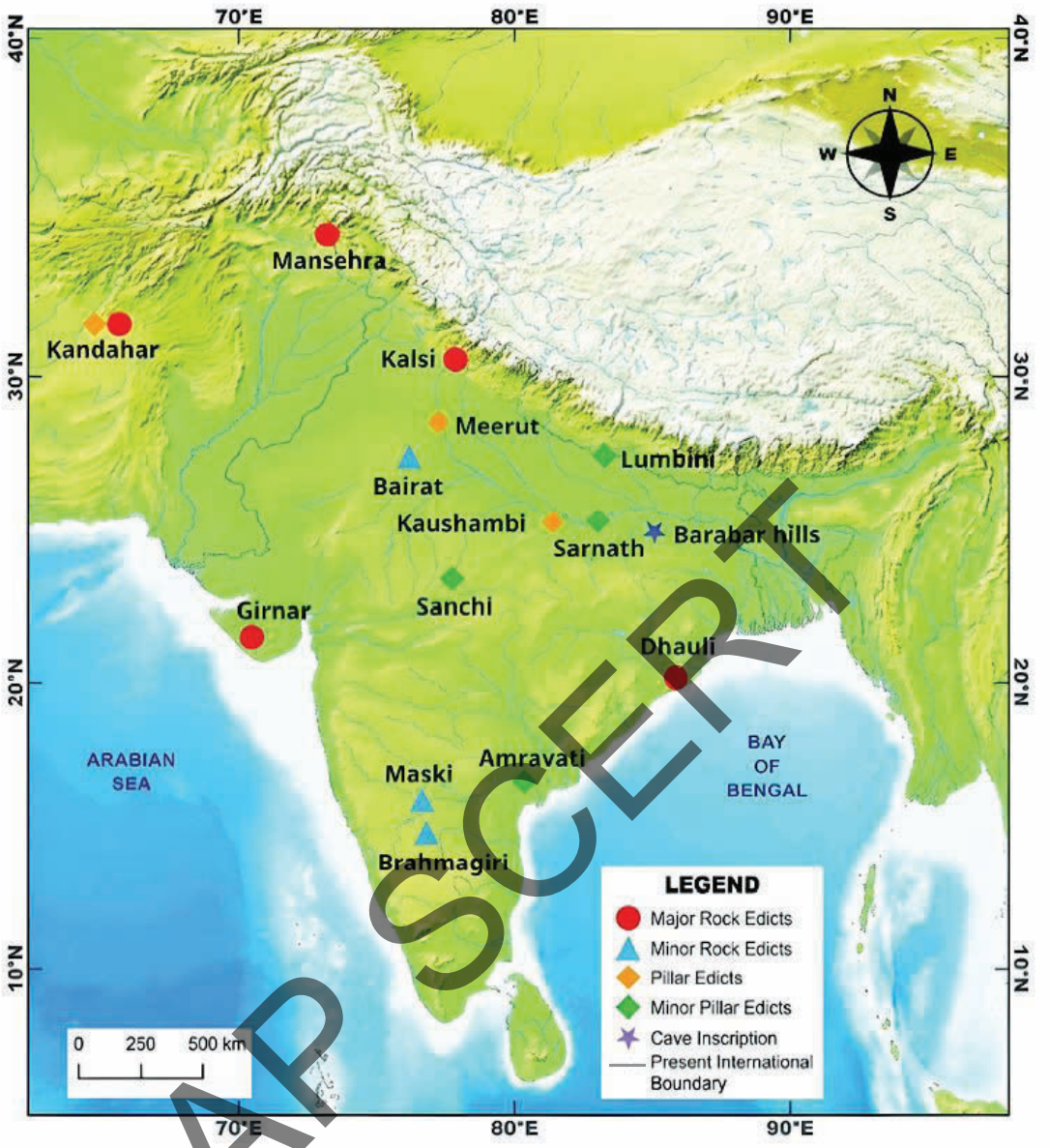
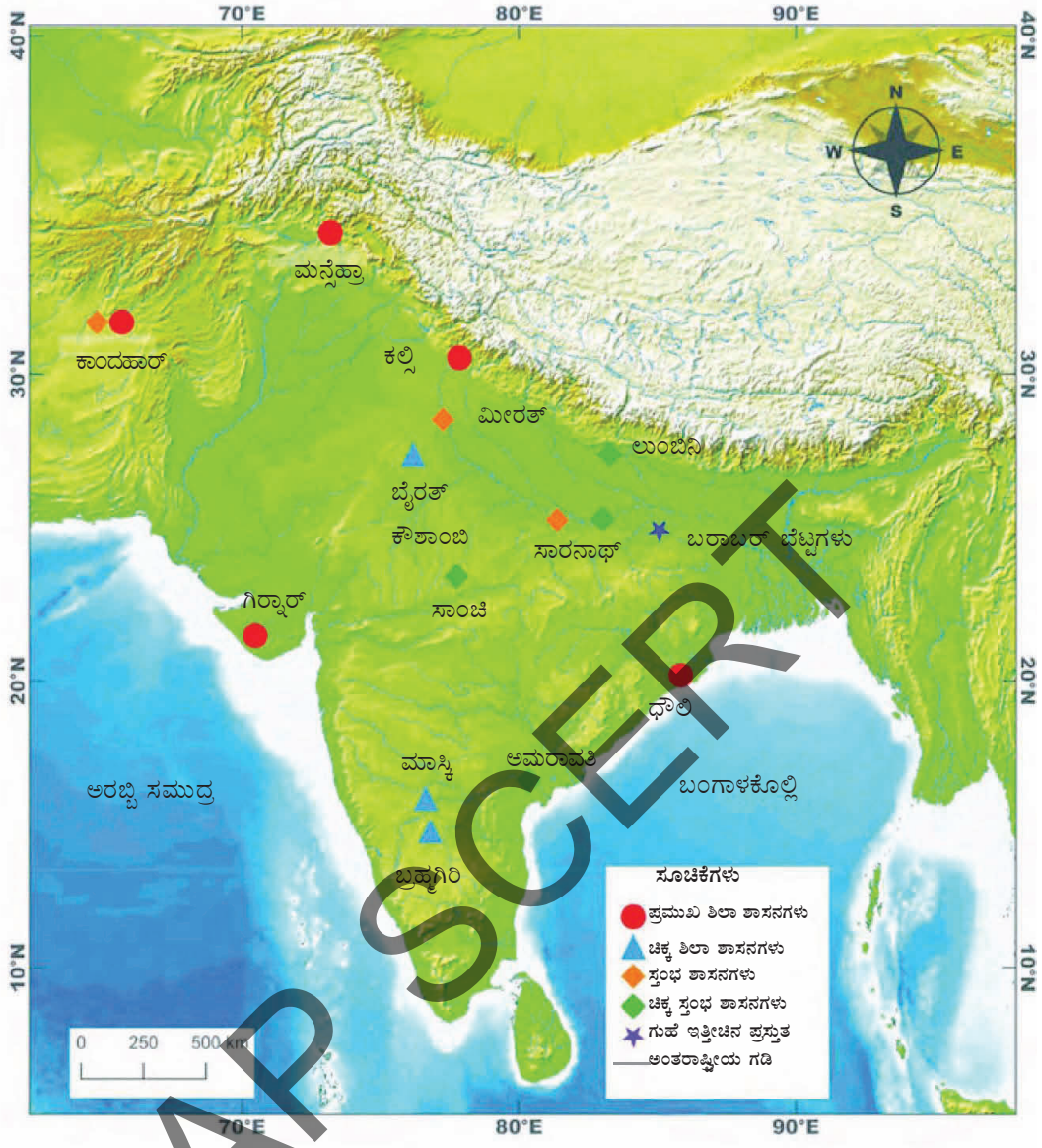

Fig. 5.17. A few of the many Ashokan edicts across the Subcontinent

AP SCERT

In his edicts, Ashoka called himself 'Devanampriya, Priyadarsi'; the first word means 'Beloved of the Gods'; the second, 'one who regards others with kindness'. And indeed, the language of the edicts makes it clear that he was interested in depicting himself as a benevolent and compassionate ruler. Let us see a few examples of this.

Although some southern kingdoms were not part of the Mauryan kingdom, Ashoka supported their overall wellbeing. He claimed to provide medical care for people and animals even beyond his

ಚಿತ್ರ 5.17: ಉಪಖಂಡದಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಅಶೋಕನ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು

ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು 'ದೇವನಾಂಪ್ರಿಯ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿ' ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡನು; ಮೊದಲ ಪದದ ಅರ್ಥ 'ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದವನು' ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಪದದ ಅರ್ಥ 'ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವವನು' ಎಂದರ್ಥ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಆತನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ ಭಾಷೆಯು ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದಯಾಳು ಮತ್ತು ಕರುಣಾಳು ಆಡಳಿತಗಾರ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈಗ ಇದರ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಕೆಲವು ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅಶೋಕನು ಅವುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಯಸಿದನು. ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಜನರು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಆತನು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಬೇಟೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದನು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಆದೇಶಿಸಿದನು.

AP SCERT

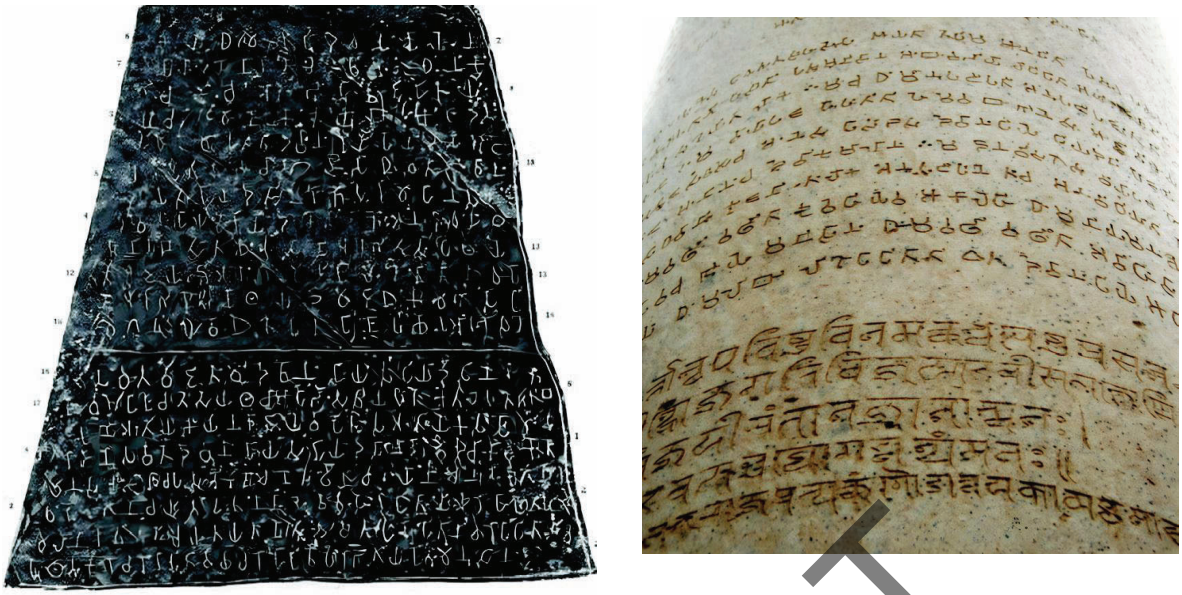

Fig. 5.18. (Left) A reproduction of a part of Ashoka's rock edict at Girnar, Gujarat. (Right) Detail of the Topra Ashokan pillar at Feroz Shah Kotla, Delhi

empire, prohibited hunting and cruelty to animals, and ordered medical treatment for them when necessary. If so, Ashoka was an early contributor to nature conservation and wildlife preservation. He said he had established rest houses and wells at regular intervals along the main roads of his empire and got fruit and shade trees planted. He also claimed to encourage all sects (the different schools of thought present in his time) to accept each other's best teachings and study them.

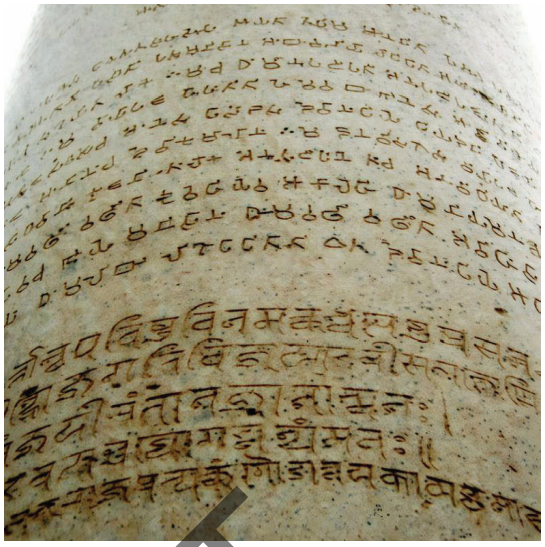
Although we need not take all of Ashoka's claims literally, it is clear that in line with Kautilya's philosophy of governance, he paid attention to the welfare of his subjects and made efforts to reach out to them.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

You read about the word 'dharma' (dhamma in Prakrit) in Grade 6. Its essence cannot be easily captured. In simple terms, dharma means moral law or someone's religious or ethical duties towards family, community or country. At a deeper level, however, dharma extends to living according to the order of the universe or ?itam. This includes doing one's duty truthfully, following rules of righteous conduct and leading a life in harmony with the cosmic order. Dharma is, therefore, duty, law, truth, order and ethics all of it together!

ಚಿತ್ರ 5.18 (ಎಡ): ಗಿರ್ನಾರ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಅಶೋಕನ ಶಿಲಾ ಶಾಸನದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಮರುರೂಪು.

(ಬಲ): ದೆಹಲಿಯ ಫಿರೋಜ್ ಶಾ ಕೋಟ್ಲಾದಲ್ಲಿರುವ ಅಶೋಕ ಸ್ತಂಭದ ವಿವರವಾದ ದೃಶ್ಯ.

ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಅಶೋಕನನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ಆತನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ರಸ್ತೆಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹಗಳು ಮತ್ತು ಬಾವಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು, ಹಾಗೆಯೇ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳು ಮತ್ತು ನೆರಳು ನೀಡುವ ಮರಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿದ್ದನು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು (ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವಿಭಿನ್ನ ಚಿಂತನಾ ಶಾಲೆಗಳು) ಪರಸ್ಪರರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದಾಗಿ ಆತನು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಅಶೋಕನ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಅಕ್ಷರಶಃ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಆಡಳಿತ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಆತನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟನು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ನೀವು 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮ' (ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ಧಮ್ಮ) ಎಂಬ ಪದದ ಬಗ್ಗೆ ಓದಿದ್ದೀರಿ. ಧರ್ಮದ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ, ಸಮಾಜ ಅಥವಾ ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ನೈತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು. ಆದರೆ ಆಳವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಧರ್ಮವು ಅದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಇದು ವಿಶ್ವಕ್ರಮ ಅಥವಾ ಆಚರಣೆಗೆ (ಇತಮ್) ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬದುಕುವುದನ್ನು ಸಹ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು, ನೀತಿವಂತ ನಡವಳಿಕೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಕ್ರಮದೊಂದಿಗೆ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬದುಕುವುದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಧರ್ಮವು ಕರ್ತವ್ಯ, ಕಾನೂನು, ಸತ್ಯ, ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ನೈತಿಕತೆಯನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವ ಸಮಗ್ರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

Ashoka details instructions on the conduct of his officials and mentions ways to ensure that they practised fairness in one of his edicts. Read the translation below and share your thoughts on whether those ways would have been successful in helping manage his empire and how.

"By order of the Beloved of the Gods the officers and city magistrates [...] are to be instructed thus:

[...] You are in charge of many thousands of living beings. You should gain the affection of men. All men are my children, and just as I desire for my children that they should obtain welfare and happiness both in this world and the next, the same do I desire for all men. [...] You should strive to practice impartiality. [...] The root of all this is to be even-tempered and not rash in your work. [...] This inscription has been engraved here in order that the city magistrates should at all times see to it that men are never imprisoned or tortured without good reason. [...] And for this purpose, I shall send out on tour every five years, an officer who is not severe or harsh; who, having investigated this matter..., shall see that they carry out my instructions."

AP SCERT

The Maurya empire continued for half a century after Ashoka's death. However, his successors were unable to hold the empire together, and many of the smaller kingdoms broke off and became independent. Around 185 BCE, India started on another phase of her journey. Bhavisha and Dhruv will join us on this journey in the next chapter.

Life in the Mauryan period

Cities like Pataliputra were bustling centres of governance and commerce. They had palaces, public buildings, and well planned streets. With a well-organised taxation system and brisk trade, the treasury remained strong, fuelling the empire's growth and prosperity. Officials of the administration of the empire, merchants and artisans played key roles in the city life.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ತನ್ನ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು. ಅವರು ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕೆಳಗಿನ ಅನುವಾದವನ್ನು ಓದಿ ಹಾಗೂ ಆ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನಗಳು ಆತನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ.

"ದೇವಪ್ರಿಯನ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನಗರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು [....] ಈ ರೀತಿ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು.

[....] ನೀವು ಸಾವಿರಾರು ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರರು. ನೀವು ಪ್ರಜೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಜನರು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಬಯಸುವಂತೆಯೇ, ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. [....] ನೀವು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. [....] ಕೋಪವಿಲ್ಲದೆ, ಸೌಮ್ಯ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಇರುವುದು ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಪರಿಹಾರ, ಮತ್ತು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆತುರ ಪಡಬಾರದು. [....] ಸರಿಯಾದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಯಾರನ್ನು ಬಂಧಿಸಬಾರದು ಮತ್ತು ಹಿಂಸಿಸಬಾರದು ಎಂದು ನಗರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಗಮನಿಸುವಂತೆ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿಸಿದ್ದೇನೆ. [....] ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಪ್ರತಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕಠಿಣವಲ್ಲದ ಅಥವಾ ಕ್ರೂರವಲ್ಲದ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಲು ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವರು ಅಧಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ಎಂದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ."

ಅಶೋಕನ ಮರಣದ ನಂತರ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಆದರೆ, ಆತನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ರಾಜ್ಯಗಳು ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳಾದವು. ಕ್ರಿ. ಪೂ. 185ರ ಸುಮಾರಿಗೆ, ಭಾರತವು ತನ್ನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹಂತವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಭವಿಷ ಮತ್ತು ಧ್ರುವ ಈ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಮೌರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವನ

ಪಾಟಲಿಪುತ್ರದಂತಹ ನಗರಗಳು ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ಸಾಹಭರಿತ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಯೋಜಿಸಲಾದ ಬೀದಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಸುಸಂಘಟಿತ ತೆರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಸಕ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವು ರಾಜಮನೆತನದ ಖಜಾನೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿತು. ಆಡಳಿತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳು ನಗರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು.

APSCERT

DON'T MISS OUT

The Sohagaura copper plate inscription, dating back to the 4th–3rd century BCE, is one of India's earliest known administrative records. Discovered in Sohgaura, Uttar Pradesh, it is written life. in Prakrit using the Brahmi script and is believed to have been issued during the reign of Chandragupta Maurya. The inscription mentions the establishment of a granary to store grain as a precaution against famines, highlighting the state's efforts to ensure food security and support its people during times of crisis.

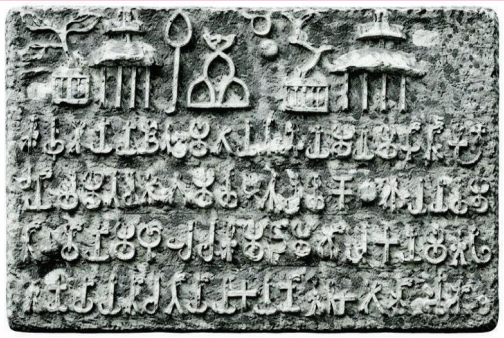

Fig. 5.19

Megasthenes' account also throws some light on the society of that time. A substantial proportion of the population was engaged in agriculture, which was an important source of revenue for the empire. Two crops were sown in a year, as rain fell in both summer and winter. This ensured that famines were rare and people had ample food. Granaries were well stocked for any eventualities. Even if war raged nearby, farmers were protected from it, and agriculture was not disturbed.

Blacksmiths, potters, carpenters, jewellers and other artisans lived in the cities. The cities were well-planned and had signage on the streets. Communication happened through couriers who carried messages from place to place. The houses were made of wood and could be up to two storeys tall. The streets had vessels of water stored at regular intervals in case of fire.

Later accounts describe the cotton dresses people wore a lower garment that reached below the knee halfway down to the ankles and an upper garment that they threw over their shoulders. Some wore leather shoes with designs and thick soles to make them look taller.

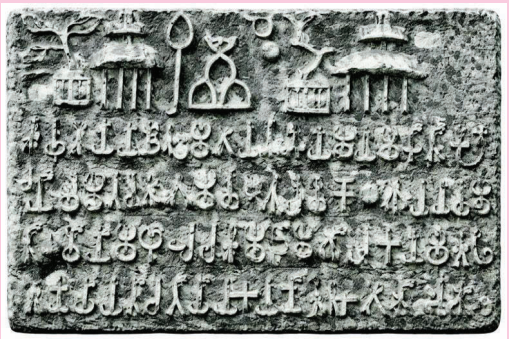
LET'S EXPLORE

Wear the hat of a historian. Look carefully at the artefacts presented on the spread on the next page. What conclusions can you draw about people and life during the Mauryan era?

AP SCERT

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಸೋಹಗೌರ ತಾಮ್ರ ಫಲಕ ಶಾಸನವು (ಕ್ರಿ.ಪೂ. 4 ರಿಂದ 3ನೇ ಶತಮಾನ) ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಡಳಿತ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಸೋಹಗೌರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು. ಇದು ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾದ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಬರಗಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಗೋದಾಮಿನ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜನರನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಲು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಇದು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 5.19

ಮೆಗಾಸ್ತನೀಸನ ಬರಹಗಳು ಸಹ ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಹುಪಾಲು ಭಾಗವು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತ್ತು. ವ್ಯವಸಾಯವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಬೇಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು, ಇದರಿಂದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಬರಗಾಲವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿತು ಮತ್ತು ಜನರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಹಾರ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಯಾವುದೇ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬಂದಾಗ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲು ಗೋದಾಮುಗಳು ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದವು.

ಸಮೀಪ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಗಳು ನಡೆದರೂ ರೈತರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಅಡಚಣೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕಮ್ಮಾರರು, ಕುಂಬಾರರು, ಬಡಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರಂತಹ ಇತರ ಕರಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಗರಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಯೋಜಿತವಾಗಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚನಾಫಲಕಗಳು ಇದ್ದವು. ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಸಂದೇಶವಾಹಕರಿದ್ದರು. ಮನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಎರಡು ಅಂತಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಅಗ್ನಿ ದುರಂತಗಳು ನಡೆದಾಗ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಪ್ರಜೆಗಳು ನೂಲಿನ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಬರಹಗಳು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅವರು ಮೊಣಕಾಲುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಮತ್ತು ಹಿಮ್ಮಡಿಯ ಮಧ್ಯದವರೆಗೆ ತಲುಪುವ ಕೆಳಗಿನ ಉಡುಪನ್ನು ಮತ್ತು ಭುಜಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕುವ ಮೇಲಿನ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಸುಂದರವಾದ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಹಾಗೂ ದಪ್ಪ ಅಡಿಭಾಗವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಚರ್ಮದ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವು ಅವರನ್ನು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಇತಿಹಾಸಕಾರನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ. ನಂತರ ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿ. ಮೌರ್ಯರ ಕಾಲದ ಜನರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಎಂತಹ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು?

APSCERT

Fig. 5.20 has many messages for us, apart from the beauty and perfection of the sculpture, and is a fine example of Mauryan art. This capital (a word which, here, means 'top portion' or 'head') was the top of a pillar that Ashoka got erected at Sarnath, near Varanasi, where the Buddha gave his first teaching. The four lions symbolise the royal power; on the ring below, four powerful animals (an elephant, a bull, a horse and one more lion) are depicted, along with the dharmachakra or wheel of dharma, which symbolises the Buddha's teachings.

Fig. 5.20. The Mauryas were renowned for their highly polished stone pillars, as can be seen in this capital of the Sarnath pillar.

Some Contributions of the Mauryas

Life and people

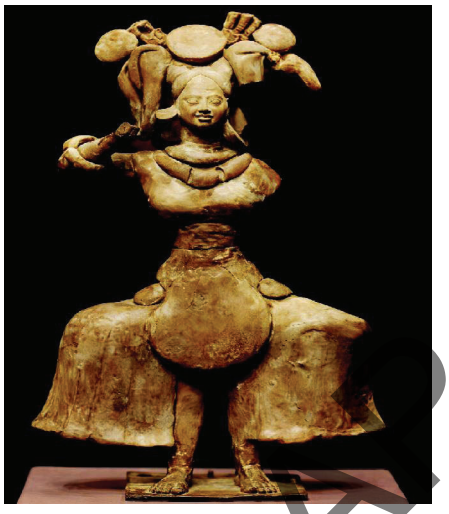

Fig. 5.21. Terracotta figurine of a dancing girl (notice her elaborate headdress, hairstyle and jewellery).

Fig. 5.22. Terracotta figurine of a female deity.

Fig. 5.23. Female deity (yakshi) holding a fly whisk.

© SCERT

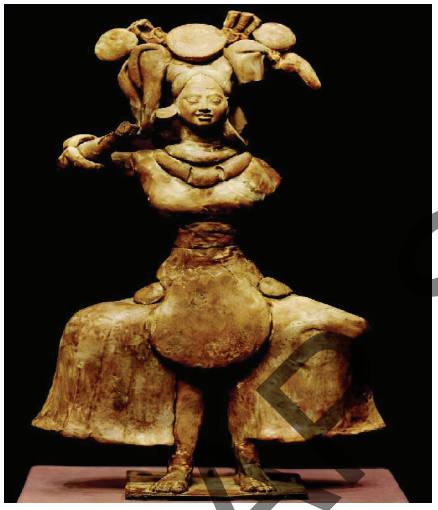
ಚಿತ್ರ 5.20 ನಮಗೆ ಹಲವಾರು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಜೊತೆಗೆ, ಇದು ಮೌರ್ಯರ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಭವ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗ (ಈ ಹಂತದ ಅಥವಾ ಸ್ತಂಭದ ಮೇಲಿನ ಭಾಗ ಅಥವಾ ತಲೆಯ ಭಾಗ) ಎನ್ನುವುದು ಅಶೋಕನು ವಾರಣಾಸಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸಾರನಾಥದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸ್ತಂಭದ ಮೇಲ್ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ತನ್ನ ಮೊದಲ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಈ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಸಿಂಹಗಳು ರಾಜಮನೆತನದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಕೆಳಗಿನ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದ ಒಂದು ಆನೆ, ಒಂದು ವೃಷಭ, ಒಂದು ಕುದುರೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಸಿಂಹವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಧರ್ಮಚಕ್ರವೂ ಇದೆ. ಧರ್ಮಚಕ್ರವು ಬುದ್ಧನ ಬೋಧನೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 5.20 ಮೌರ್ಯರ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹೊಳಪು ಹೊಂದಿದ ಕಲ್ಲಿನ ಸ್ತಂಭಗಳ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನು. ಇದನ್ನು ಸಾರನಾಥ ಸ್ತಂಭದ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಮೌರ್ಯರ ಕಾಲದ ಕೆಲವು ಕೊಡುಗೆಗಳು

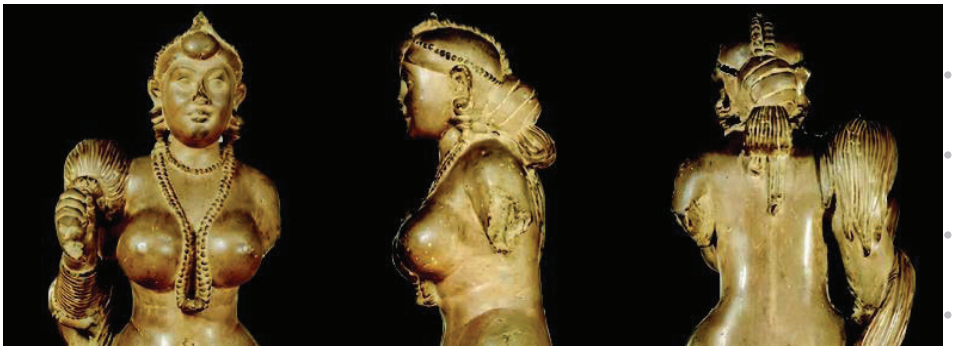
ಜೀವನ ಮತ್ತು ಜನರು

ಚಿತ್ರ 5.21 ನೃತ್ಯಗಾರ್ತಿಯ ಟೆರಾಕೋಟಾ ಪ್ರತಿಮೆ. (ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಧರಿಸಿರುವ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣ, ಕೇಶವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ).

ಚಿತ್ರ 5.22 ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತೆಯ ಟೆರಾಕೋಟಾ ಪ್ರತಿಮೆ.

ಚಿತ್ರ 5.23 ಚಾಮರ ಹಿಡಿದಿರುವ ಯಕ್ಷಿಣಿ.

© NCERT

Fig. 5.24. Terracotta of Saptamatrikas or seven mother goddesses (a continuing tradition).

Fig. 5.25. Head of a terracotta horse (notice the elaborate design of the bridle).

Art and architecture

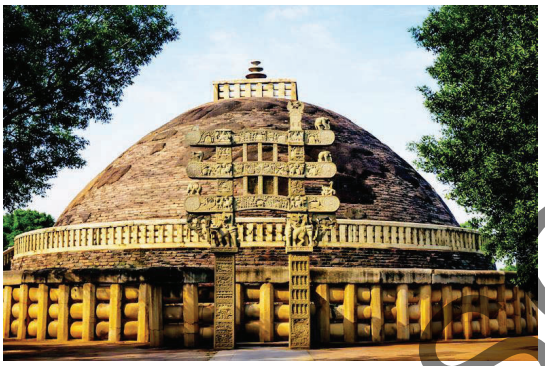

Fig. 5.26. As one of India's oldest stone structures, the Great Stupa at Sanchi is among the finest examples of Indian architecture. Note that the original structure was made of bricks and was later enlarged using stone. Aœhoka is said to have constructed many such stupas, chaityas, and viharas for worship, study, and meditation.

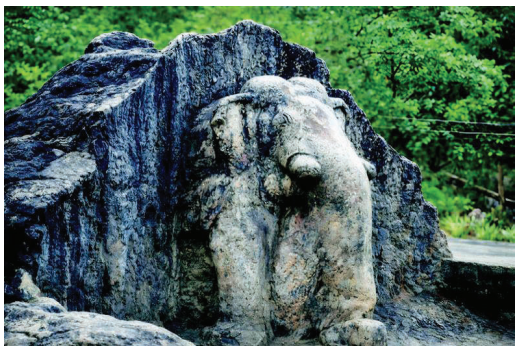

Fig. 5.27. Rock sculpture of a life-size elephant at Dhauli (in present-day Odisha, near Bhubaneswar), which symbolises the Buddha intelligent, powerful, patient, and calm. An edict of Aœhoka was engraved on a rock nearby.

AP SCERT

This image may be familiar to some of you. Indeed, this capital was chosen as India's national emblem, to which was added the Sanskrit motto *satyameva jayate* or "truth alone triumphs" (see the national emblem on the right). Besides, the *dharmachakra* is depicted at the centre of our national flag, as you may also have noticed. The motto comes from the Mundaka Upanishad; in full, it reads *satyameva jayate nanritam*, that is, "truth alone triumphs, not falsehood".

सत्यमेव जयते

Fig. 5.28

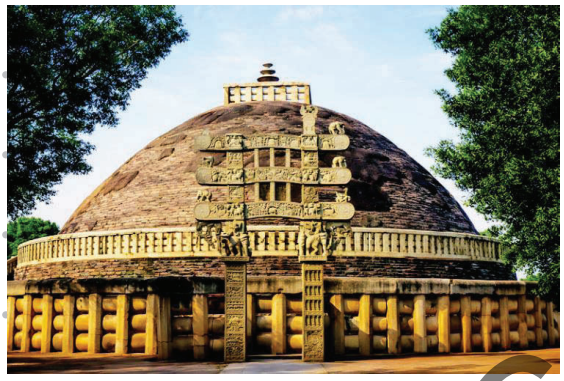

ಚಿತ್ರ 5.24. ಸಪ್ತ ಮಾತೃಕೆಯರು ಅಥವಾ ಏಳು ಮಾತೃ ದೇವತೆಗಳ ಟೆರಾಕೋಟಾ ಶಿಲ್ಪ (ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ).

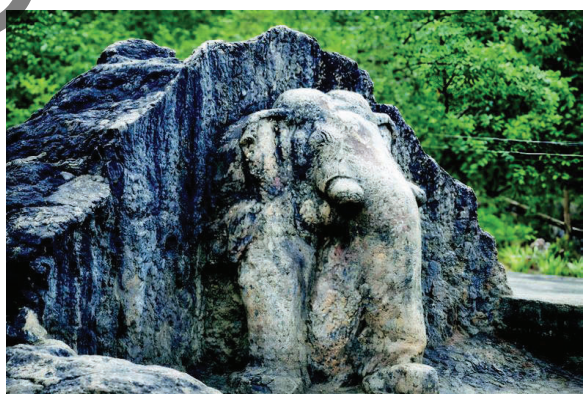

ಚಿತ್ರ 5.25. ಟೆರಾಕೋಟಾದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕುದುರೆಯ ತಲೆ (ಕಡಿವಾಣದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ).

ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

ಚಿತ್ರ 5.26. ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ನಿರ್ಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸಾಂಚಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾ ಸ್ತೂಪವು ಹಿಂದಿನ ಭಾರತೀಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು ನಂತರ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಸ್ತೂಪಗಳು, ಚೈತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ಅಶೋಕನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 5.27. ಧೌಲಿಯಲ್ಲಿರುವ (ಇಂದಿನ ಒಡಿಶಾದಲ್ಲಿನ ಭುವನೇಶ್ವರದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ) ನಿಂತಿರುವ ಆನೆಯ ಶಿಲಾ ಶಿಲ್ಪ. ಇದು ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ, ತಾಳ್ಮೆ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಯುತ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹತ್ತಿರದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಶೋಕನ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಚಿತ್ರವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಈ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವನ್ನೇ ಭಾರತ ದೇಶದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಲಾಂಛನವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಘೋಷವಾಕ್ಯವಾದ "ಸತ್ಯಮೇವ ಜಯತೇ" (ಸತ್ಯವೊಂದೇ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ) ಎನ್ನುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಘೋಷವಾಕ್ಯವಿದೆ (ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಲಾಂಛನವನ್ನು ನೋಡಿ). ಅದೇ ರೀತಿ ನೀವು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ, ಧರ್ಮ ಚಕ್ರವನ್ನು ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧ್ವಜದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಘೋಷವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮಂಡೂಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ಣ ವಾಕ್ಯವು ಹೀಗಿದೆ, "ಸತ್ಯಮೇವ ಜಯತೇ ನಾನೃತಂ", ಅಂದರೆ "ಸತ್ಯ ಮಾತ್ರ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಸುಳ್ಳ ಅಲ್ಲ".

सत्यमेव जयते

ಚಿತ್ರ 5.28

AP SCERT

LET'S EXPLORE

Notice the different symbols on the coins. Can you guess what any of the symbols in the coins below might mean?

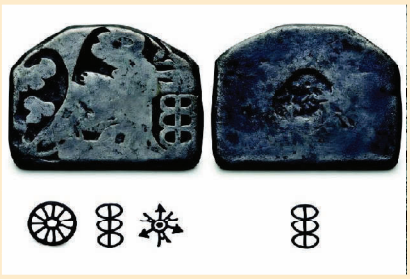

Fig. 5.29.1. A hoard of Mauryan punch-marked coins, Fig. 5.29.2. A punch marked coin of Ashoka

DON'T MISS OUT

The big, round hemispherical structure in the centre of the stupa is called the anda. It represents the universe and is often built to house sacred relics. People walk around it in a circle as a form of worship (pradakshina).

The Fragile Nature of Empires

You will hear in higher grades about past mighty empires elsewhere in the world, such as the Roman, the Persian, the Ottoman, the Spanish, the Russian, the British empires, and so on. All of them are long gone, but historians keep debating the causes of their decline.

One of those causes, as we saw, is the temptation for some of the empire's regions to try and become independent. This could happen if, for example, the emperor needed more resources for long military campaigns or in times of drought; local rulers would be burdened with increasing demands for tribute, leading to resentment. Or if a powerful emperor was followed by one perceived to be weak, local kings or chieftains might simply decide to take a chance and stop paying tribute. Also, the larger an empire, the more difficult it is to hold it together, as Alexander experienced; faroff territories are often the first to split away from the empire. Finally, economic crises caused by natural calamities (such as a long drought or floods) could also shake an empire's structure.

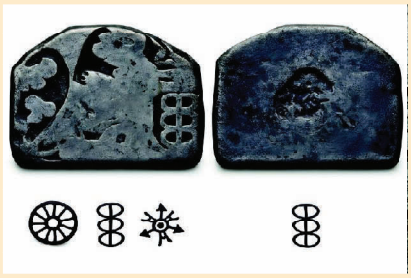
Empires are, therefore, something of a paradox. On the one hand, they can bring about political unity, as the Mauryan empire did to almost the entire Sub-continent, and reduce or eliminate warfare among the smaller kingdoms indeed, a well-managed empire could lead to greater prosperity than smaller, warring kingdoms. On the other hand, empires have almost always been established through war and have maintained their existence.

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿರುವ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ವಿವಿಧ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಆ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೇ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಏನನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು ಎಂದು ನೀವು ಊಹಿಸಬಲ್ಲಿರಾ?

ಚಿತ್ರ 5.29.1: ಮೌರ್ಯರ ಕಾಲದ ಪಂಚ್ ಮಾರ್ಕ್ ಹೊಂದಿರುವ ನಾಣ್ಯಗಳ ಗುಂಪು. ಚಿತ್ರ 5.29.2: ಅಶೋಕನ ಕಾಲದ ಪಂಚ್ ಮಾರ್ಕ್ ಹೊಂದಿರುವ ನಾಣ್ಯ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಸ್ತೂಪದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ, ದುಂಡಗಿನ ಅರ್ಧಗೋಳಾಕಾರದ ರಚನೆಯನ್ನು ಅಂಡ (anda) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ವಿಶ್ವದ ಸಂಕೇತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪವಿತ್ರ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಇಡಲು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜನರು ಪೂಜಾ ವಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಅದರ ಸುತ್ತ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ದುರ್ಬಲ ಸ್ವಭಾವ:

ನೀವು ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಬಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ರೋಮನ್, ಪರ್ಶಿಯನ್, ಒಟ್ಟೋಮನ್, ಸ್ಪಾನಿಷ್, ರಷ್ಯನ್, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಿರಿ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅವು ಏಕೆ ಪತನವಾದ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅವನತಿಯ ಕಾರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಇಂದಿಗೂ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ.

ನಾವು ನೋಡಿದಂತೆ, ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಳ್ಳುವ ಬಯಕೆಯು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಅಡಿಪಾಯವಾಯಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಒಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಯುದ್ಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷಾಮದಂತಹ ಕಷ್ಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಬೇಕಾದಾಗ, ಅವನು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತಗಾರರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಕಪ್ಪದ ಪಾಲನ್ನು (Revenue) ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದು ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಬಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ನಂತರ ದುರ್ಬಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ನಾಯಕರು ಶಸ್ತ್ರತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ದೊಡ್ಡದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು ಇದನ್ನೇ. ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಮೊದಲು ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಆರ್ಥಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳು (ವಿಷಮ ಕಾಲದ ಬರಗಾಲ ಅಥವಾ ಪ್ರವಾಹದಂತಹವು) ಸಹ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸಬಹುದು.

ಆದ್ದರಿಂದ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ವಿರೋಧಾಭಾಸದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದೆಡೆ, ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಬಹುತೇಕ ಇಡೀ ಭಾರತೀಯ ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ಏಕತೆಯನ್ನು ತರಿದಿತು ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಡೆಹಿಡಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸಣ್ಣ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತರಬಹುದು.

AP SCERT

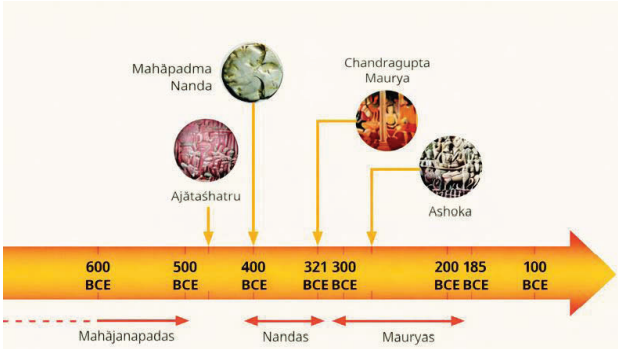

Fig. 5.30

through force and repression. This makes them fragile at their core and unstable over time.

Before we move on ..

- → An empire is a large territory made up of many smaller kingdoms or territories. Emperors expanded their king doms mostly to gain fame, amass power, including military power, and control resources and economic life.
- → The first empires of India emerged in regions blessed with abundant natural resources, rivers for irrigation and transport and the production of a variety of goods for trade.
- → Alexander's campaign in northwest India had a limited political impact but opened the door for Indo-Greek cultural contacts.
- → The Mauryas created a vast empire with a legacy that lasted centuries. Their legacy includes strengthening trade routes and economic systems, extensive use of coins for trade, well designed urban settlements, and an elaborate system of administration. They also promoted art and architecture.
- → Ashoka was keen to advertise his achievements and project the image of a benevolent ruler who encouraged his subjects to follow dharma.

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. Who among the following, was the first to come to India as a conqueror from a foreign land?

   A) Vasco da Gama B) Amir Khusrau

   C) Alexander D) Hiuen Tsang

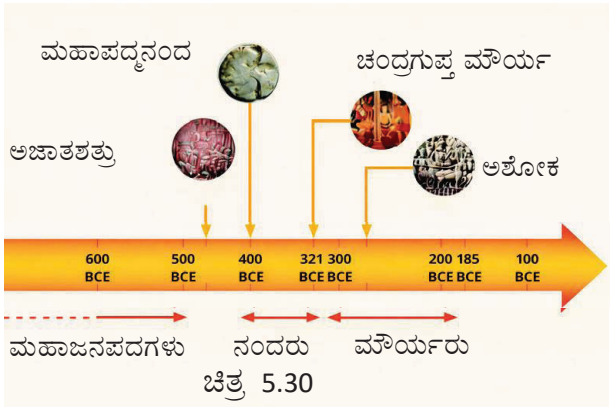
2. Which statement shows how ancient Indian guilds were similar to present groups like trade unions, FICCI, CII, Amul cooperatives, and SHGs?

   A) They worked under full control of the king or government at all times.

   B) They brought together people from many professions without fixed rules.

   C) They united people of the same trade to make rules and support members.

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 5.30

ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಯುದ್ಧಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವು ಬಲಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ...

- ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಭೂ ಭಾಗ. ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸಲು, ಸೈನಿಕ ಶಕ್ತಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು.
- ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು, ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಸಾರಿಗೆಗಾಗಿ ನದಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಸರಕುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದವು.
- ವಾಯುವ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರನ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಸೀಮಿತ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿತು. ಆದರೆ ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕ್ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪರ್ಕಗಳಿಗೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು.
- ಮೌರ್ಯರು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿದ ಪಾರಂಪರಿಕ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಅವರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು, ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾಣ್ಯಗಳ ವ್ಯಾಪಕ ಬಳಕೆ, ಉತ್ತಮವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿದ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸೇರಿವೆ. ಅವರು ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಸಹ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು.
- ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ದಯಾಳು ಆಡಳಿತಗಾರ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿದನು.

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾಕಾರ್ಯಗಳು

1. ಈ ಕೆಳಗಿನವರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ದೇಶವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿದೇಶದಿಂದ ಬಂದ ಮೊದಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾರು?

   ಎ) ವಾಸ್ಕೋಡ ಗಾಮಾ ಬಿ) ಅಮಿರ್ ಖುಸ್ರು

   ಸಿ) ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಡಿ) ಹ್ಯೂಯೆನ್ ತ್ಸಾಂಗ್

2. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವ ಹೇಳಿಕೆಯು ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಘಗಳು ಇಂದಿನ ಸಂಘಗಳಾದ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು, FICCI, CII, ಅಮೂಲ್ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ?

   ಎ) ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ರಾಜ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

   ಬಿ) ಅವರು ಸ್ಥಿರವಾದ ನಿಯಮಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದರು.

   ಸಿ) ಅವರು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಒಂದೇ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದರು.

   ಡಿ) ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು.

APSCERT

3. The Lion Capital is used as the national emblem of India today. Which value from the emblem is still important for India in the present?
   A) Power and authority
   B) Truth, justice, and good leadership
   C) Trade and economic activity
   D) Care and protection of animals
4. What are the features of an empire, and how is it different from a kingdom? Explain.
5. What are some important factors for the transition from kingdoms to empires?
6. What were some of Kautilya's key ideas? Which ones of these can you observe even today in the world around us?
7. Alexander is considered an important king in the history of the world why do you think that is so?
8. In early Indian history, the Mauryas are considered important. State your reasons.
9. What were the unusual things about Ashoka and his empire? What of that has continued to influence India and why? Write your opinion in about 250 words.
10. "Thus speaks the Beloved of the Gods, the king Piyadasi : My officers of Dhamma are busy in many matters of public benefit, they are busy among members of all sects, both ascetics and householders. I have appointed some to concern themselves with the Buddhist Order, with brahmans and Ajivika..., with the Jains..., and with various sects. There are many categories of officers with a variety of duties, but my officers of Dhamma are busy with the affairs of these and other sects." After reading the above edict of Ashoka, do you think he was tolerant towards other religious beliefs and schools of thought? Share your opinion in the classroom.
11. The Brahmi script was a writing system that was widely used in ancient India. Try to learn more about this script, taking help from your teacher wherever required. Create a small project and include what you have learnt about Brahmi.
12. Suppose you had to travel from Kanshambi to Kveripattanam in the 3rd century BCE. How would you undertake this journey, and how long would you expect it to take, with reasonable halts on the way?

AP SCERT

3. ಅಶೋಕನ ನಾಲ್ಕು ಸಿಂಹಗಳ ಸ್ತಂಭವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಲಾಂಛನವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಈ ಚಿಹ್ನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಮೌಲ್ಯವು ಇಂದಿಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ?

ಎ) ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ

ಬಿ) ಸತ್ಯ, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ನಾಯಕತ್ವ

ಸಿ) ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ

ಡಿ) ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆರೈಕೆ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಗಳು

4. ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನು? ಮತ್ತು ಅದು ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ? ವಿವರಿಸಿ.

5. ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಬದಲಾಗಲು ಅನುಕೂಲಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳು ಯಾವುವು?

6. ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಯಾವುವು? ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ನೀನು ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು?

7. ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರನನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜನಾಗಿ ಏಕೆ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

8. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೌರ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಮುಖರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

9. ಅಶೋಕ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳು ಯಾವುವು? ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ಏಕೆ? ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸುಮಾರು 250 ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

10. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಪಿಯದಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ನನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಮಾಜದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗಗಳ ಸದಸ್ಯರು, ತಪಸ್ವಿಗಳು ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರೊಂದಿಗೆ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೌದ್ಧ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಅಜೀವಿಕರು, ಜೈನರು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಲು ನಾನು ಕೆಲವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದೇನೆ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ವರ್ಗಗಳ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲಿನ ಅಶೋಕನ ಶಾಸನವನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ, ಅವನು ಇತರ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಿಷ್ಣುವಾಗಿದ್ದನೆಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಾ? ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ.

11. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಬರವಣಿಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಲಿಪಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಕಡೆ ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯಿರಿ. ಒಂದು ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.

12. ನೀವು ಕ್ರಿ.ಪೂ. 3ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೌಶಂಬಿಯಿಂದ ಕಾವೇರಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಬೇಕಿತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ನೀವು ಈ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ ಮತ್ತು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಸಮಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

✧✧✧✧✧

APSCERT

CHAPTER

6

THE AGE OF REORGANISATION

I3A2T4

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Identify the prominent dynasties - Shungas, Chedis, Satavahanas, Cholas, Cheras and Pandyas during the age of reorganization. (CG-1)
- Appreciate the contribution of various dynasties to trade, literature, art and architecture. (CG-4)
- Explain the prominence of the Satavahanas and their contribution to administration, trade and culture. (CG-4)
- Interpret pictures and map of India related to the context. (CG-1)
- Understand how Greek conquers were influenced by the rich local culture of India.(CG-4)

© NCERT

"By continuous living tradition and a vital power of rejuvenes cence, this land has readjusted itself through unumbered transformations."

- JagdishChandra Bose (1917)

Fig. 6.1.1. A glimpse of the art from the age of reorganisation

The Big Questions ?

1. *Why is the period that followed the Maurya empire sometimes called the 'Age of Reorganisation?*
2. *What were the values or principles that guided emperors of that period?*
3. *How did foreign invaders assimilate into Indian Indian society and contribute to cultural confluence?*

ಅಧ್ಯಾಯ

6

ಮರು ಸಂಘಟನೆ ಯುಗ

Z5V1A5

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವರಾಗುತ್ತಾರೆ.

- ಶುಂಗ, ಚೇದ, ಶಾತವಾಹನ, ಚೋಳ, ಚೇರ ಮತ್ತು ಪಾಂಡ್ಯ ವಂಶಗಳ ಕುರಿತು ಅವರ ಮರು ಸಂಘಟನೆ ಯುಗದಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ಅವರು ವಿವಿಧ ರಾಜವಂಶಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವ್ಯಾಪಾರ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-4)
- ಆಡಳಿತ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾತವಾಹನರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-4)
- ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅವಧಿಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ಭಾರತದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಗ್ರೀಕ್ ಆಕ್ರಮಣಕಾರರ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. (CG-4)

ಚಿತ್ರ 6.11 ಮರು ಸಂಘಟನೆ ಯುಗದಲ್ಲಿನ ಯುಗದ ಕೆಲವು ಕಲೆಗಳು

"ನಿರಂತರ ಮುಂದುವರೆಯುವ ಸಜೀವ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಜೀವ ಚೈತನ್ಯದ ಮೂಲಕ ಈ ಭೂಮಿಯ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಪುನಃ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ."

— ಜಗದೀಶ್ ಚಂದ್ರಬೋಸ್ (1917)

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನಂತರದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮರು ಸಂಘಟನೆ ಯುಗ ಎಂದು ಏಕೆ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ?
2. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಸೂತ್ರಗಳು ಯಾವುವು?
3. ವಿದೇಶಿ ಆಕ್ರಮಣಕಾರರು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡರು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮ್ಮಿಲನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದರು?

© NCERT

Uma and Krishna had recovered from their journey to the Maurya empire and were itching for another adventure. They decide to use Itihasa again and landed in a new historical period. They came across a collection of art pieces, each one quite different from the other. (See Fig. 6.1.1) They wondered-could these artefacts belong to multiple kingdoms rather than just one? They guessed right. In this chapter we will travel over a fairly long period. Here we go...

Very little is known about Ashoka's successors to the throne. It is gene rally accepted, however, that the last Maurya emperor was assassinated around 185 BCE by his commander-in-chief Pushyamitra Shunga. This led to a breakup of the empirehardly half a century after Ashoka, as we mentioned in the last chapter. Many new kingdoms emerged across the subcontinent, which, often, were earlier tributary kingdoms under the overlordship of the Maurya empire. The northwest region became weak, exposing it to invasions from outside the subcontinent.

Fig. 6.12

AP SCERT

This period is also known as the 'age of reorganisation' by some scholars as the existing regions were being reorganised into new kingdoms that were constantly competing to become powerful. The map of India changed significantly in that age, as did people's lives.

LET'S EXPLORE

Create a timeline on a sheet of paper marking the period from the first year of the 2nd century BCE and ending in the last year of the 3rd century CE. How many years does this period cover? As we progress through the chapter, mark the key individuals, kingdoms and events on the timeline.

ಉಮಾ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಾ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮತ್ತೆ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಹೊಸ ಇತಿಹಾಸದ ಅವಧಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರು. ಇವರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭಿನ್ನವಾದ ಕಲಾಕೃತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಕಂಡರು. (ಚಿತ್ರ 6.11 ನೋಡಿ) – ಈ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವು ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟರು. ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಊಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಾಕಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು...

ಅಶೋಕನ ನಂತರ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕುರಿತು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಕೊನೆಯ ಮೌರ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಪೂ 185 ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಈತನ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿ ಪುಣ್ಯಮಿತ್ರ ಶುಂಗನು ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅಶೋಕನ ನಂತರ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳು ಉದಯಿಸಿದವು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಚಿತ್ರ 6.12 ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಸಾಮಂತ ರಾಜ್ಯಗಳು ವಾಯುವ್ಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಬಲಹೀನವಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಉಪಖಂಡದ ಹೊರಗಿನ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿತು.

ಚಿತ್ರ. 6.12

ಮೊದಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತಾ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಮರು ಸಂಘಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು 'ಮರು ಸಂಘಟನೆ ಯುಗ' ಎಂದು ಸಹ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿತು, ಹಾಗೆಯೇ ಜನರ ಜೀವನ ಸಹ ಬದಲಾಯಿತು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

2 ನೇ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ವರ್ಷದಿಂದ 3 ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮ ರೇಖೆಯನ್ನು ಒಂದು ಕಾಗದದ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ. ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು 6ನೇ ತರಗತಿ "ಚರಿತ್ರೆ ಕಾಲರೇಖೆ ಮತ್ತು ಆಧಾರಗಳು" ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಲಿತಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ. ಈ ಅವಧಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ? ನಾವು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಾಗ, ಕಾಲಾನುಕ್ರಮ ರೇಖೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.

AP SCERT

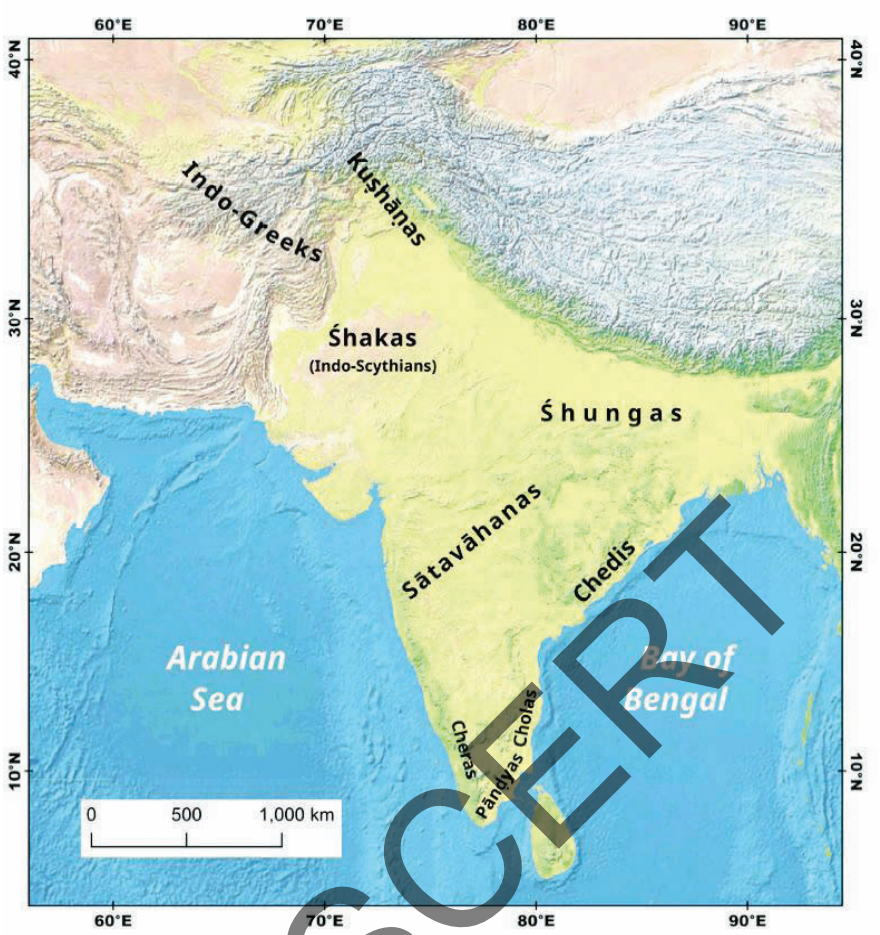

Fig. 6.2. Prominent dynasties of India during the age of reorganisation

AP SCERT

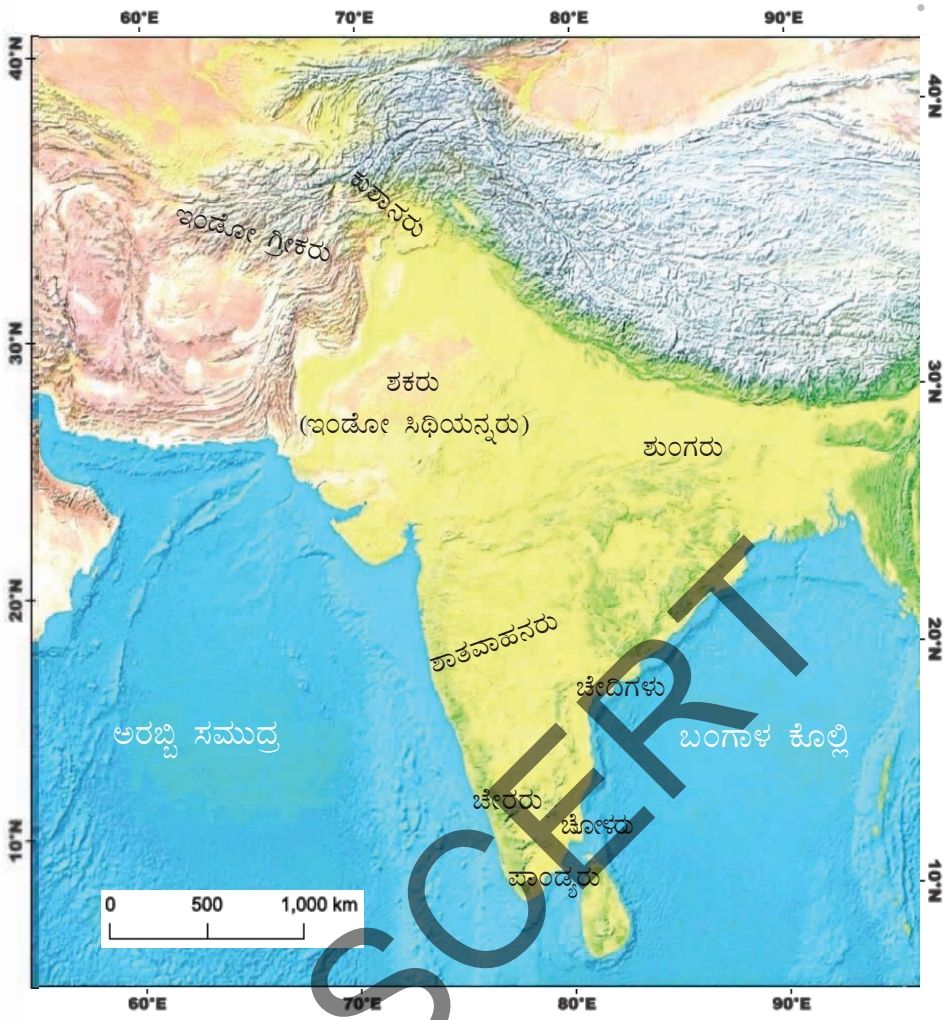
LET'S REMEMBER

While working on the timeline, did you notice the transition from BCE to CE? Remember what you learned in the Grade 6 chapter Timeline and Sources of History about how time is measured in history.

LET'S EXPLORE

In the previous chapter, you studied the map of the Maurya empire (see page 100). Above is a map of the post-Maurya period. How many kingdoms can you count in the area that were previously under the control of the Maurya empire?

Matrimonial alliance: An alliance arranged through a marriage, generally between two members of royal families. In practice, this would often mean a king offering his daughter for marriage into the royal family of a neighbou ring ingdom,with the intention of cementing an alliance between the two kingdoms.

ನಕ್ಷೆ 6.2. ಮರು ಸಂಘಟನೆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು.

AP SCERT

ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ

ಕಾಲರೇಖೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ, ನೀವು BCE ಇಂದ CE ಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಾ? ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸಮಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು 6ನೇ ತರಗತಿ 'ಚರಿತ್ರೆ, ಕಾಲರೇಖೆ ಮತ್ತು ಆಧಾರಗಳು' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಲಿತಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ನೀವು ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ (ಪುಟ 100 ನೋಡಿ). ಮೇಲೆ ಮೌರ್ಯರ ನಂತರ ಕಾಲದ ನಕ್ಷೆ ಇದೆ. ಹಿಂದೆ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಎಷ್ಟು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಿರಿ?

ವೈವಾಹಿಕ ಮೈತ್ರಿ: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ರಾಜಮನೆತನದ ಮಧ್ಯೆ ವಿವಾಹದ ಮೂಲಕ ಏರ್ಪಡುವ ಮೈತ್ರಿ. ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಇದರ ಅರ್ಥ ರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಮನೆತನದ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ನೀಡುವುದು. ಎರಡು ರಾಜ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿತ್ತು.

The 'new' kingdoms now competed for territorial control. Peaceful methods like matrimonial alliances between neighbouring kingdoms, or the use of force in warfare, were means of gaining control. Remember that there was constant wrestling for control over areas along the borders, as gaining control over them was important to keep the kingdom safe from attacks.

Together with those political events, there was a burst in the development of art, architecture and literature, and enriching cultural exchanges. We will get a peek into this in the following sections.

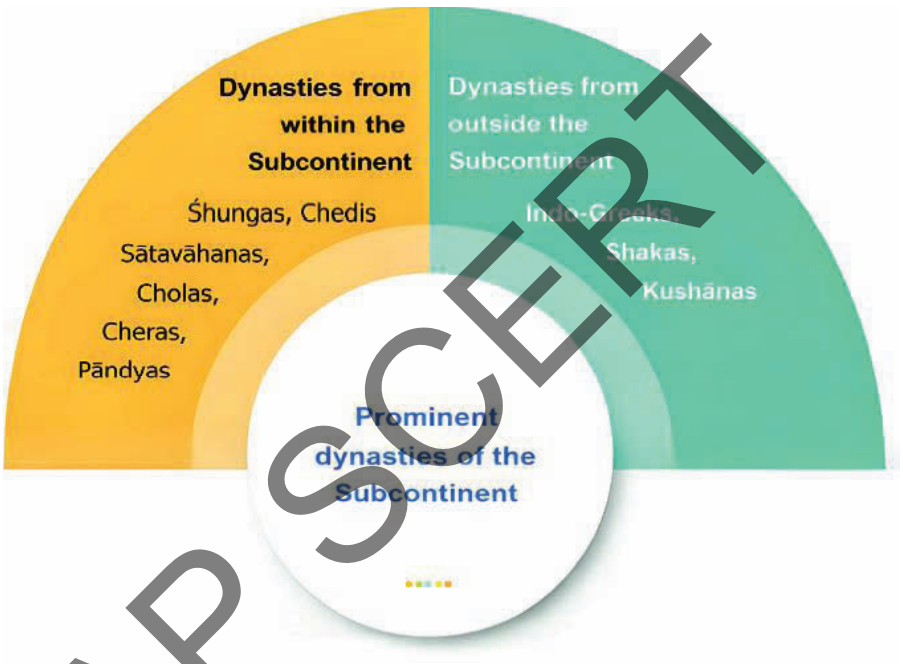

Fig. 6.3

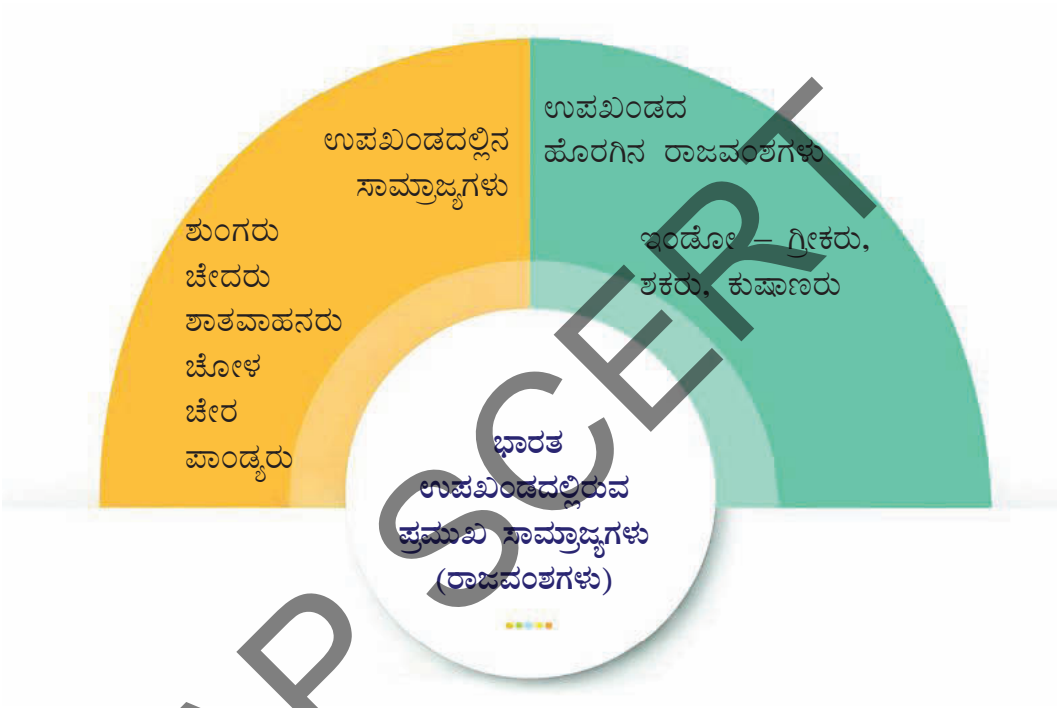
AP SCERT

Surge of the Shungas

Pushyamitra Shunga founded the Shunga dynasty, which ruled over parts of north and central India. He performed the ashvamedha yajña, a Vedic ritual, to establish himself as a most powerful ruler. Although his empire was smaller than the previous Maurya Empire (compare their two maps), he kept it safe from potential invaders and maintained friendly relations with the Greeks, after some initial military campaign against them. But, again, the empire did not last long after him a century later, it was gone. The period witnessed the revival of Vedic rituals and practices, but other schools of thought nevertheless continued to flourish.

'ಹೊಸ' ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಈಗ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದವು. ಅಧಿಪತ್ಯ ಪಡೆಯಲು ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧಗಳಂತಹ ಶಾಂತಿಯುತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಲ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಡಿ ಭಾಗದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸುವುದು ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಡಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ.

ಈ ರಾಜಕೀಯ ಘಟನೆಗಳ ಜೊತೆ, ಕಲೆ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿನಿಮಯಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾದವು ಮುಂದಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಚಿತ್ರ. 6.3

AP SCERT

ಶುಂಗರ ಅಲೆಗಳು

ಪುಷ್ಯಮಿತ್ರ ಶುಂಗನು ಶುಂಗ ವಂಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈ ವಂಶ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಭಾರತದೇಶದ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈತನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ ಎಂಬ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಈತನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕರು ಇತರರ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಸೈನಿಕ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈತನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೂ (ಅವರ ಎರಡು ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ) ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡನು. ಗ್ರೀಕರೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಈತನ ನಂತರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಇದು ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಪಡೆದವು. ಆದರೆ ಇತರ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಸಹ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದವು.

DON'T MISS OUT

The ashvamedha yajna was a Vedic ritual conducted by many rulers to declare their position as the king. In this ritual, a horse accompanied by soldiers was left to wander freely. Any territory that the horse crossed unchallenged was considered to become a part of the king's empire. If any ruler stopped the horse, it led to a battle to determine supremacy.

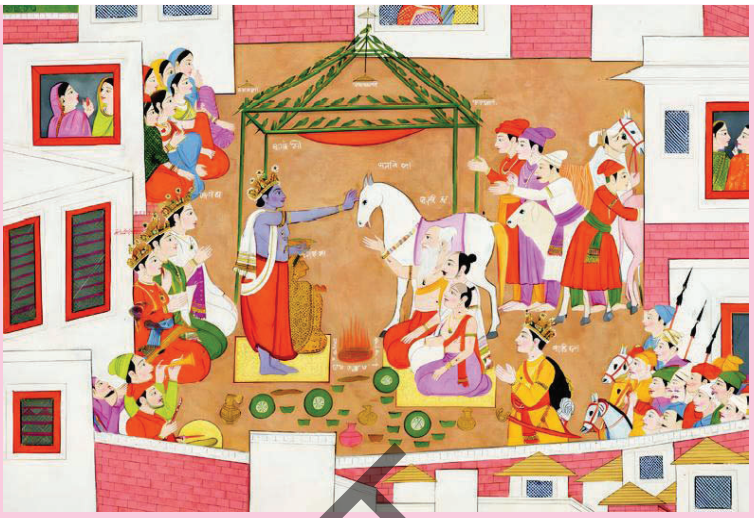

Fig. 6.4. Scene from the Ramayana in which King Rama is seen performing the ashvamedha yajna (19th century painting, National Museum)

Sanskrit emerged as one of the preferred languages for philosophical and literary works. Do you recall some aspects of the Yoga Sutras in your Physical Education and Well-being classes in Grade 6. These Yoga Sutras were compiled by Patañjali during this period.

The Shungas patronised literature, art and architecture. The Bharhut Stupa (in present-day Madhya Pradesh) presents us with beautiful examples of Shunga art. It was probably built during the time of Ashoka, but the Shungas added beautifully carved railings and reliefs depicting stories from the Buddha's life. These are considered some of the earliest examples of Buddhist art.

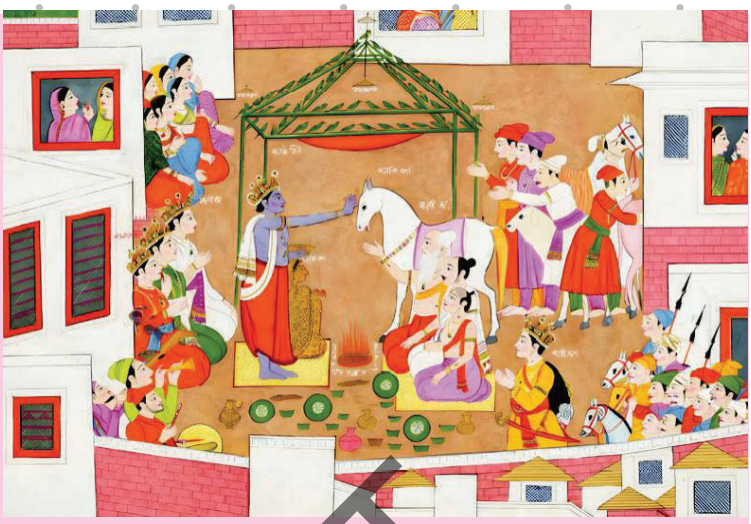

Fig.6.5.1. Railings at the Bharhut Stupa. Fig. 6.5.2. Carving of Lakshmi on a railing. Fig. 6.5.3. A group of singers and dancers. 6.5.4. Elephants holding up the wheel of dharma

APSCERT

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ ಎಂಬುದು ಅನೇಕ ಜನ ಪಾಲಕರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವೈದಿಕ ಕ್ರತುವು. ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಾಗಿ, ಸೈನಿಕರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕುದುರೆ ಯಾವುದೇ ಸವಾಲು ಇಲ್ಲದೆ ದಾಟಿದ ಯಾವ ಭೂಭಾಗವಾದರೂ ಈ ರಾಜ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಪಾಲಕರು ಕುದುರೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಅದು ಪ್ರಬಲತೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಚಿತ್ರ 6.4 ರಾಮನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ದೃಶ್ಯ. (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿನ 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಒಂದು ಚಿತ್ರ)

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ತಾತ್ವಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿತು. 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ದೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಸೂತ್ರಗಳ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿದೆಯೇ? ಈ ಯೋಗ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ **ಪತಂಜಲಿ** ಸಂಕಲನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಶುಂಗರು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದರು. **ಭಾರ್ಹುತ್ ಸ್ತೂಪ** (ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದೆ) ಶುಂಗ ಕಲೆಗೆ ಅದ್ಭುತ ಉದಾಹರಣೆ. ಇದು ಬಹುಶಃ ಅಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಶುಂಗರು ಬುದ್ಧನ ಜೀವನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಈ ಸುಂದರ ಸ್ತೂಪ/ ಗೋಡೆಗಳು (ರೆಯಿಲಿಂಗ್‌ಗಳು) ಮತ್ತು ಬುದ್ಧನ ಜೀವನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವು ಚಿತ್ರಕಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮೊದಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ:– 6.5.1. ಭಾರ್ಹುತ್‌ನಲ್ಲಿನ ಕಂಬಿಬೇಲಿಗಳ ಸ್ತೂಪ., 6.5.2. ಕಂಬದ ಮೇಲಿನ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ಕೆತ್ತನೆ. 6.5.3. ಗಾಯಕರು, ಚಿತ್ರಕಾರರ ಗುಂಪು. 6.5.4. ಧರ್ಮ ಚಕ್ರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಆನೆಗಳು.

AP SCERT

Some Shunga Contribution to Art

Fig. 6.6.1. Pillar with a Greek warrior. Fig. 6.6.2. Male figure. Fig. 6.6.3. Woman with a child. Fig. 6.6.4. Woman with a fan. Fig. 6.6.5. A vase. Fig. 6.6.6. Female figure with hair ornaments, terracotta. Fig. 6.6.7. Royal family. Fig. 6.6.8. Bronze bangles covered with a thin layer of gold. Fig. 6.6.9. Comb of ivory. Fig. 6.6.10. Beads of a necklace.

© NCERT not to be republished

ಶುಂಗರು ಕಲೆಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಗಳು

1

2

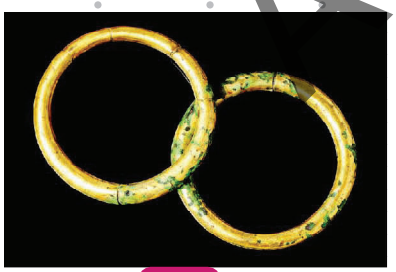

3

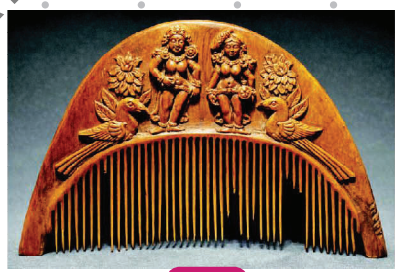

4

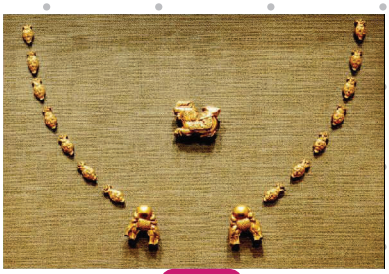

5

6

7

8

9

10

6.6.1. ಗ್ರೀಕ್ ಯೋಧನೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿರುವ ಸ್ತಂಭ, 6.6.2. ಪುರುಷ ಪ್ರತಿಮೆ, 6.6.3. ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ತ್ರೀ, 6.6.4. ಗಾಳಿಪಂಕದೊಂದಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತಿಮೆ, 6.6.5. ಒಂದು ಜಾಡಿ, 6.6.6. ಕೇಶಾಲಂಕರಣರಗಳು, 6.6.7. ರಾಜ ಕುಟುಂಬ, 6.6.8. ತೆಳುವಾದ ಬಂಗಾರದ ಪದರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಂಚು ಲೋಹದ ಬಳೆಗಳು, 6.6.9. ದಂತದ ಬಾಚಣಿಕೆ, 6.6.10. ಒಂದು ಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮಣಿಗಳು

© NCERT not to be republished

LET'S EXPLORE

Hear is a panel from the Bharhut Stupa. Look at the two figures on the right. What are they doing? Can you guess their profession? Notice their attire. What does this tell us about them? List other details that you notice in the panel and discuss your findings in class.

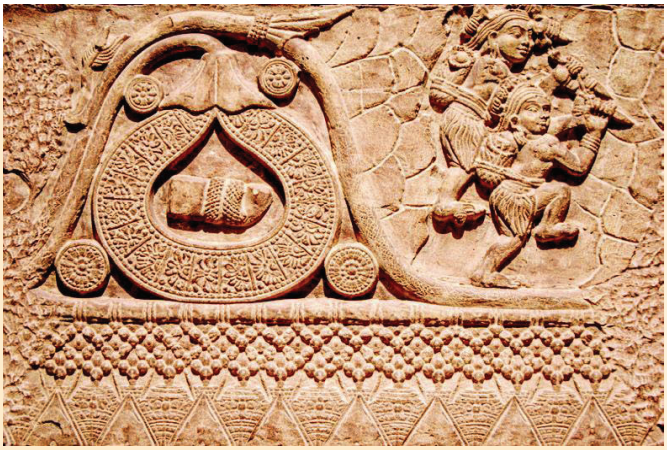

Fig. 6.7. A panel from the Bharhut Stupa

LET'S EXPLORE

Look closely at the pictures in the collage in Fig 6.6 (on the previous page). In a note, write down your observations on the clothes, the jewellery, and other objects of daily use.

AP SCERT

The Satavahanas

From the limited evidence available, the Shungas seem to have waged wars with many of their neighbouring regions. This may have included the Satavahanas, who ruled large parts of the Deccan from the 2nd century BCE onward, to the south of the Shunga Empire. Sometimes referred to as 'Andhras', the Satavahanas were a powerful dynasty and their empire largely comprised of present-day Andhra Pradesh, Telangana and Maharashtra, with different capital cities at different times- the most famous were Amravati and Pratishthana (Paithan). Trade and commerce appear to have flourished in the Sätavahana kingdom. At present the capital of Andhra Pradesh is named as Amaravathi.

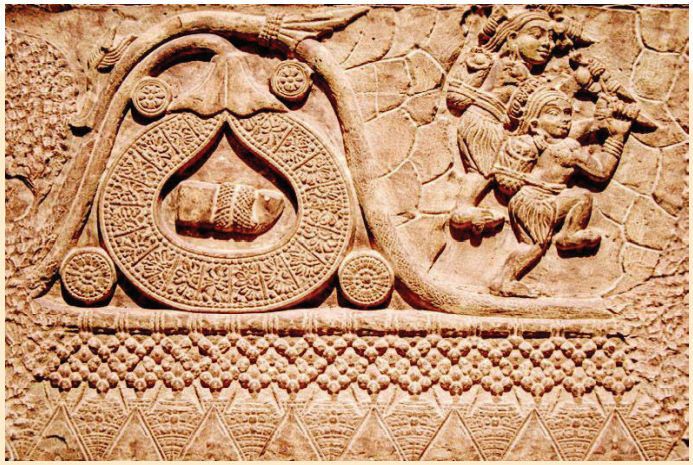
Coins issued by the Sätavahana rulers have been found in various regions of India, from Gujarat to Andhra Pradesh, India's western and eastern coasts. Indeed, many coins depicted ships, suggesting that maritime trade was an important part of economic life."The type of ship depicted on the coin above suggests advanced shipbuilding and navigation technologies.

Fig. 6.8. A Satavahana coin bearing the image of a seafaring ship with two masts. Notice how the masts of the ship are prominently depicted with intersecting lines, possibly representing sails; the wavy lines below represent oceanic waters.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಇಲ್ಲಿ ಭಾರ್ಹುತ್ ಸ್ತೂಪದ ಒಂದು ಹಲಿಗೆ ಇದೆ. ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಅವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ನೀವು ಅವರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಊಹಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಅವರ ಉಡುಪನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಇದು ಅವರ ಕುರಿತು ನಮಗೆ ಏನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹಲಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ ಇತರ ವಿವರಗಳ ಪಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸಿ ನೀವು ಗಮನಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ಚಿತ್ರ: 6.7 ಭಾರ್ಹುತ್ ಸ್ತೂಪದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಹಲಗೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಚಿತ್ರ 6.6 ರಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಮೀಪದಿಂದ (ಹಿಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ) ಜಾಗೃತೆಯಿಂದ ನೋಡಿರಿ. ಅವರ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಆಭರಣಗಳು ಮತ್ತು ದಿನನಿತ್ಯ ಬಳಸುವ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಅವಲೋಕನವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಶಾತವಾಹನರು

ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೀಮಿತ ಪುರಾವೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಶುಂಗರು ತಮ್ಮ ನೆರೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ 2ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಶುಂಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಕ್ಕನ್‌ನಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಆಳಿದ ಶಾತವಾಹನರು ಸಹ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಬಹುದು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ 'ಆಂಧ್ರರು' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಶಾತವಾಹನರು ಪ್ರಬಲ ರಾಜವಂಶದವರಾಗಿದ್ದು ಇಂದಿನ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ್, ತೆಲಂಗಾಣ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಅವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದವು. ಇವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜಧಾನಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಅಮರಾವತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ಪೈಥಾನ್) ಇವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು. ಶಾತವಾಹನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಅಮರಾವತಿ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಾತವಾಹನ ಆಡಳಿತಗಾರರು ಹೊರಡಿಸಿದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಗುಜರಾತ್‌ನಿಂದ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದವರೆಗೆ ಭಾರತದ ಪಶ್ಚಿಮ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹಡಗುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಈ ಕಾಲದ ಆಧುನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಣ್ಯದ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾದ ಹಡಗಿನ ನಮೂನೆ (ಮಾದರಿ) ಆಧುನಿಕ ನೌಕಾ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ನೌಕಾಯಾನ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 6.8: ಎರಡು ಸ್ತಂಭಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮುದ್ರಯಾನ ಹಡಗಿನ ಚಿತ್ರವಿರುವ ನಾಣ್ಯ. ಹಡುಗಿನ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಛೇಸಿಸುವ ರೇಖೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಗಮನಿಸಿ. ಬಹುಶಃ ತೆರೆಚಾಪೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಳಗಿರುವ ಉಂಗರುಗಳ ರೇಖೆಗಳು ಸಮುದ್ರ ಜಲಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

APSCERT

Agriculture flourished in the Krishna, Godavari river system, which provided economic stability to the kingdom. The Sätavahanas had active trade networks that reached as far as the Roman Empire and included an exchange of goods like spices, textiles, sandalwood, and luxury items like gold-plated pearls, ivory, etc. Imports included glass and perfumed ointments. Tolls and taxes on trade added revenue to the kingdom.

Fig. 6.9. The Naneghat Caves near Pune, located close to a major trade route, were used for collection of tolls and taxes, and as resting places for traders.

Economic prosperity and a relatively peaceful political period facilitated the development of literature, art and culture, to which the Sätavahanas made significant contributions.

Fig. 6.10. Coin of the Satavahanas with an inscription in Brahmi script, "King Lord Satakarni, son of Gautami".

Life under the Satavahanas

In the Satavahana tradition, princes were often named after their mothers. Thus Gautamiputra Satakarni was named after his mother, Gautami Balashri. She was a powerful queen who donated land to Buddhist monks and had an important inscription carved in Nashik, showing her influence in the kingdom.

THINK ABOUT IT

What, according to you, could the tradition of using the mother's name at the beginning of a king's name signify?

Another set of inscriptions found in the Naneghat caves near Pune (Fig. 6.9) focuses on a Sätavahana widow queen who, remarkably, performed several Vedic rituals, including the ashvamedha yajjaa. The inscriptions mention Vedic gods like Indra, Chandra, and Sürya. We also get a glimpse of the queen's donations (dana): land, cows, horses, elephants, silver coins, and other items to priests, guests, workers, scholars, and monks.

APSCERT

ಕೃಷ್ಣಾ, ಗೋದಾವರಿ ನದಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತು. ಇದು ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು. ಶಾತವಾಹನರಿಗೆ ಸಕ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಜಾಲಗಳಿದ್ದವು. ಇದು ರೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದವರೆಗೂ ಇತ್ತು. ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಗಂಧದ ಚೆಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಲೇಪಿತ ಮುತ್ತುಗಳು, ದಂತದಂತಹ ವಸ್ತುಗಳ ವಿನಿಮಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆಮದುಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಜು ಮತ್ತು ಔಷಧಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲೆ ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವು.

ಚಿತ್ರ 6.9: ಪುಣೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿನ ನಾನೇಘಾಟ್ ಗುಹೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸುಂಕ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆರ್ಥಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಪ್ರಶಾಂತ ರಾಜ್ಯಗಳ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಶಾತವಾಹನರು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ರ 6.10 "ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ ಶಾತಕರ್ಣಿ ಗೌತಮಿ ಪುತ್ರ" ಎಂಬ ಶಾಸನದಿಂದ ಶಾತವಾಹನರ ನಾಣ್ಯ.

ಶಾತವಾಹನರ ಆಡಳಿತೆಯ ಜೀವನ

ಶಾತವಾಹನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ **ಗೌತಮಿಪುತ್ರ ಶಾತಕರ್ಣಿ**ಗೆ ಅವರ ತಾಯಿ **ಗೌತಮಿ ಬಾಲಶ್ರೀ** ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಆಕೆ ಒಬ್ಬ ಶಕ್ತಿವಂತವಾದ ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆಕೆ ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದರು. ನಾಸಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ರಾಜನ ಹೆಸರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಯಾವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಪೂಣೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ನಾನ್‌ಘಾಟ್ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾದ ಶಾಸನಗಳು (ಚಿತ್ರ 6.9) ಶಾತವಾಹನ ವಿಧವೆ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಶಾಸನಗಳು ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ ತದನಂತರ ವೈದಿಕ ದೇವತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಣಿ ವಿರಾಳಗಳು (ದಾನಗಳು) ಸಹ ನಮಗೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಭೂಮಿ, ಆಕಳು, ಕುದುರೆಗಳು, ಆನೆ, ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯಗಳು ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು, ಅತಿಥಿಗಳು, ಕಾರ್ಮಿಕರು ಪಂಡಿತರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ದಾನ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

AP SCERT

These inscriptions are in the Brahmi script and include a few numerals (that is, symbols for numbers) which, at times, resemble today's shapes, as shown below. This is one of the many evidences showing that modern numerals ultimately originated in India.

1 2 4 6 7 9 10

THINK ABOUT IT

In the above series of numerals, which ones look somewhat like our modern numerals? Which ones don't?

The Satavahanas were devout followers of Vasudeva (another name for Krishna), although they also patronised other schools of thought, which flourished during their rule. For instance, Satavahana kings often granted tax-free agricultural land to Vedic scholars, Jaina and Buddhist monks, helping them to pursue their studies and practices.

Fig. 6.11. The Karla caves (near Lonavala in present-day Maharashtra) to which the Satavaha -nas contributed during their reign. These caves were made for Buddhist monks. Notice the magnificent pillars and the stone replica of a stupa in the centre – all of it carved out of a rocky hillside!

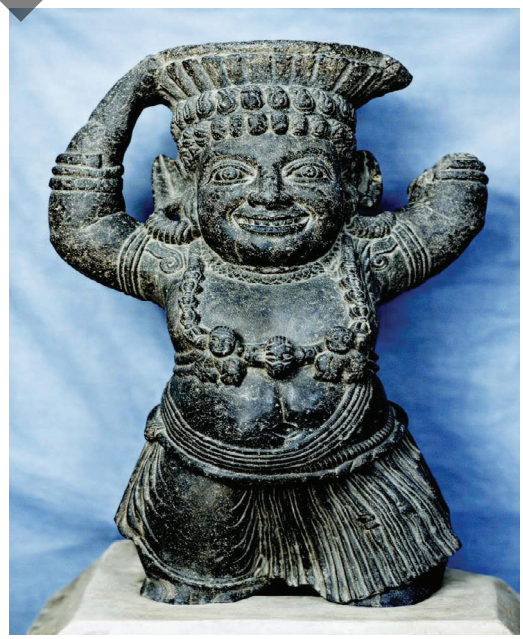

Fig. 6.12. A yaksha (a minor deity associated with nature) from the Pitalkhora caves, Maharashtra, carved in the Satavahana period.

© NCERT

ಈ ಶಾಸನಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಖ್ಯೆಗಳು (ಅಂದರೆ, ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಚಿಹ್ನೆಗಳು) ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಇವು ಕೆಲವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿದ ವಿಧವಾಗಿ ಇಂದಿನ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಆಧುನಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ತೋರಿಸುವ ಅನೇಕ ಆಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

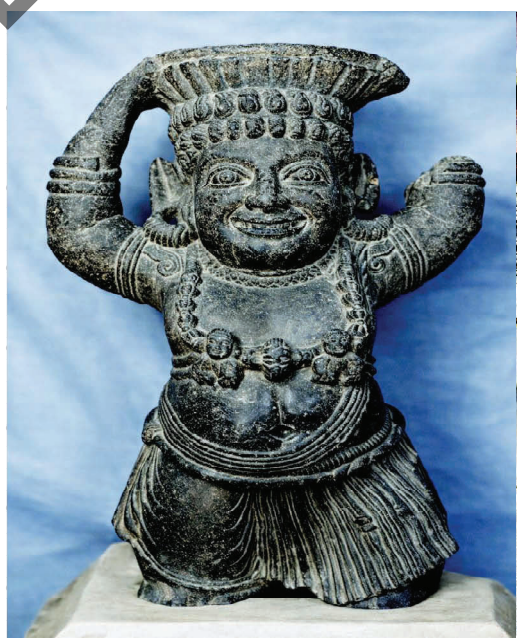
ಮೇಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ನಿಮ್ಮ ಆಧುನಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ? ಯಾವು ಹೀಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ?

ಶಾತವಾಹನರು ವಾಸುದೇವ (ಕೃಷ್ಣನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು) ನ ಭಕ್ತರು ಆಗಿದ್ದರೂ ಇತರ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಪೋಷಿಸಿದರು. ಇವು ಅವರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಅವರು ಲೌಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಜೈನ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳು ಮುಂದುವರಿಸಲು ತೆರಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ವ್ಯವಸಾಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

© NCERT

ಚಿತ್ರ: 6.11 ಶಾತವಾಹನರು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಕಾರ್ಲೆ ಗುಹೆ (ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿನ ಲೋನಾವಾಲಾ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ) ಈ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಅದ್ಭುತವಾದ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸ್ತೂಪದ ಕಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 6.12 ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪಿತಲ್‌ಖೋರಾ ಗುಹೆಗಳಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ ಯಕ್ಷ (ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ದೇವತೆ) ಶಾತವಾಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

THINK ABOUT IT

This sculpture of a yaksha from Pitalkhora carries an inscription on its hand, kanhadasena hiramakarena kata meaning 'made by Kanahadasa, a goldsmith'. Is it not interesting to see that a goldsmith could also craft a sculpture made of stone? What do you think this tells us about people's professions at the time?

In the 3rd century CE, the Satavahana Empire fragmented into smaller independent kingdoms. Several factors contributed to its disintegration, the most significant one being weak central control and a gradual economic decline. Once again, this will pave the way for regional powers to assert or reassert their dominance and establish new kingdoms.

Coming of the Chedis

Let us go back a little. Do you remember the Kalinga war mentioned in the previous chapter? After the decline of the Maurya Empire, Kalinga rose as a prominent power under the kings of the Chedi dyasty.

Kharavela, one of their main rulers, was a devoted follower of Jain teachings; he was sometimes called bhikshuraja or monkking, although he respected all schools of thoughts. Near Bhubaneswar, the famous Udayagiri Khandagiri caves, likely developed for Jain monks, feature intricate panels and statues, and spacious rooms carved into the rock, showcasing the skill of the craftsmen. The design and craftsmanship of these caves make them notable examples of 'rock cut architecture', a style of architecture that we will turn to in higher classes.

APSCERT

Fig. 6.13.1. Udayagiri caves near Bhubaneswar. Fig. 6.13.2. The Hathigumpha inscription. Fig. 6.13.3. Carved panel showing a scene from the Ramaya.a

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಪಿತಲ್‌ಖೋರಾದಿಂದ ಈ ಶೇಖರಿಸಿದ ಈ ಯಕ್ಷ ಶಿಲ್ಪದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಸನ ಇದೆ. ಕನ್ವದಾಸೇನ ಹಿರಾಣಕರೇಣ ಕಟ ಎಂದರೆ ಕಣಹದಾಸನು ಒಂದು ಸ್ವರ್ಣಕಾರನು ಮಾಡಿದ್ದು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಒಬ್ಬ ಸ್ವರ್ಣಕಾರನು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿದ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ನೋಡುವುದು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಲ್ಲವೇ? ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ವೃತ್ತಿ ಕುರಿತು ಇದು ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಕ್ರಿ.ಶ. 3ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶಾತವಾಹನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ವಿಭಜನೆಯಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳು ವಿಘಟನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ದುರ್ಬಲ ಕೇಂದ್ರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಕ್ರಮೇಣ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸಹ ಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷೀಣಿಸಿತು. ಇದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಅಥವಾ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಲು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮಾರ್ಗ ಸುಲಭಗೊಳಿಸಿತು.

ಚೇದಿಗಳ ಆಗಮನ

ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ. ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧ ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿದೆಯೇ? ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅವನತಿಯ ನಂತರ, ಚೇದಿ ರಾಜವಂಶದ ರಾಜರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಿಂಗ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಆಡಳಿತಗಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಖಾರವೇಲ ಜೈನ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಿಕ್ಷುರಾಜ ಅಥವಾ ಸನ್ಯಾಸಿ ರಾಜ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಈತನು ಎಲ್ಲಾ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಭುವನೇಶ್ವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉದಯಗಿರಿ – ಖಂಡಗಿರಿ ಗುಹೆಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಫಲಕಗಳು, ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲಾದ ವಿಶಾಲವಾದ ಕೊಠಡಿಗಳು ಇವೆ. ಇದು ಕರಕುಶಲ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಗುಹೆಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯತೆಯು ಕಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಕ್ಷಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ನಿರ್ಮಾಣ ಶೈಲಿಯ ಕುರಿತು ನಾವು ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

APSCERT

6.13.1: ಭುವನೇಶ್ವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಉದಯಗಿರಿ ಗುಹೆಗಳು., 6.13.2: ಹಾಥಿಗುಂಫಾ ಶಾಸನ., 6.13.3: ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಚಿತ್ರ.

One of the caves prominently displays the Hathigumphä inscription, written in Brahmi script, which records King Kharavela's accomplishments year after year, including his victorious military campaigns and his benevolent works for the welfare of his people. Kharavela also proudly declares that he created a 'council of ascetics and sages' from a hundred regions and is 'accomplished in extraordinary virtues, respector of every sect and repairer of every temple'. Once again, a ruler takes pride in extending his protection to all schools of thought. This is a fundamental part of what we may call the 'Indian ethos'.

THINK ABOUT IT

Notice the regularity of the rock-cut chambers sculpted nearly two millennia ago. How did artisans achieve such precision with just a chisel and a hammer? Picture yourself as a sculptor in that era, shaping stone into art with your own hands. What tools would you use?

Kingdoms and Life in the South

In India's southern region, this period, between the 2nd or 3rd century BCE and the 3rd century CE, saw the rise to prominence of three powerful kingdoms- the Cheras, the Cholas and the Pandyas which often competed with each other for control over the South, while also contributing to the region's growth in trade and culture. Let's remember how Ashoka's empire stopped at those south Indian kingdoms (which he mentions in his edicts), which suggests that they remained independent even at the height of Mauryan power. And although Kharavela claims that he defeated an alliance of south Indian kings that threatened his own territory, the location of that battle is unknown and he does not seem to have invaded the southern region.

THINK ABOUT IT

In the map given on next page, you may notice different symbols alongside the names of the kingdoms. What do these symbols represent? Think about how they highlight the unique identities of the kingdoms.

APSCERT

ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾದ ಹಾಥಿಗುಂಫಾ ಶಾಸನವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ರಾಜ ಖಾರವೇಲನು ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯಗಳನ್ನು, ಈತನು ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯವಂತವಾದ ಸೈನಿಕ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಮಾಡಿದ ದಾನಶೀಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಖಾರವೇಲನು ನೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ **ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು** ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು, ಪ್ರತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂದು, ಪ್ರತಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಘೋಷಿಸಿದನು. ಒಬ್ಬ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿದನೆಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಘೋಷಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ನಾವು **'ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ'** ಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಆಲೋಚನೆ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಹಸ್ರಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೆತ್ತಿದ ಕಲ್ಲಿನ ಕಲೆಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಕರಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಕೇವಲ ಒಂದು ಉಳಿ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಇಂತಹ ನಿಖರತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಿದರು? ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ನೀವೇ ಸ್ವತಃ ಕೈಗಳಿಂದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕಲೆಯಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನೀವು ಯಾವ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೀರಿ?

ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನ

ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಪೂ 2 ಅಥವಾ 3ನೇ ಶತಮಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ 3ನೇ ಶತಮಾನದ ನಡುವೆ, ಮೂರು ಪ್ರಬಲ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಚೇರರು, ಚೋಳರು ಮತ್ತು ಪಾಂಡ್ಯರು ಮುನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇವು ದಕ್ಷಿಣದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಲು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದವು. ಅಶೋಕನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಈ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. (ಇದನ್ನು ಈತನು ತನ್ನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ). ಇದು ಮೌರ್ಯರ ಅಧಿಕಾರ ಉತ್ತುಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಹ ಇವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಸ್ವತಃ ಭೂಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ರಾಜರ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದೆನೆಂದು ಖಾರವೇಲನು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಯುದ್ಧ ನಡೆದ ಕ್ರೀಡಾ ಸ್ಥಳ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಈತನು ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ, ನೀವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಹೆಸರಿನ ಜೊತೆಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಏನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ? ಇವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿ.

APSCERT

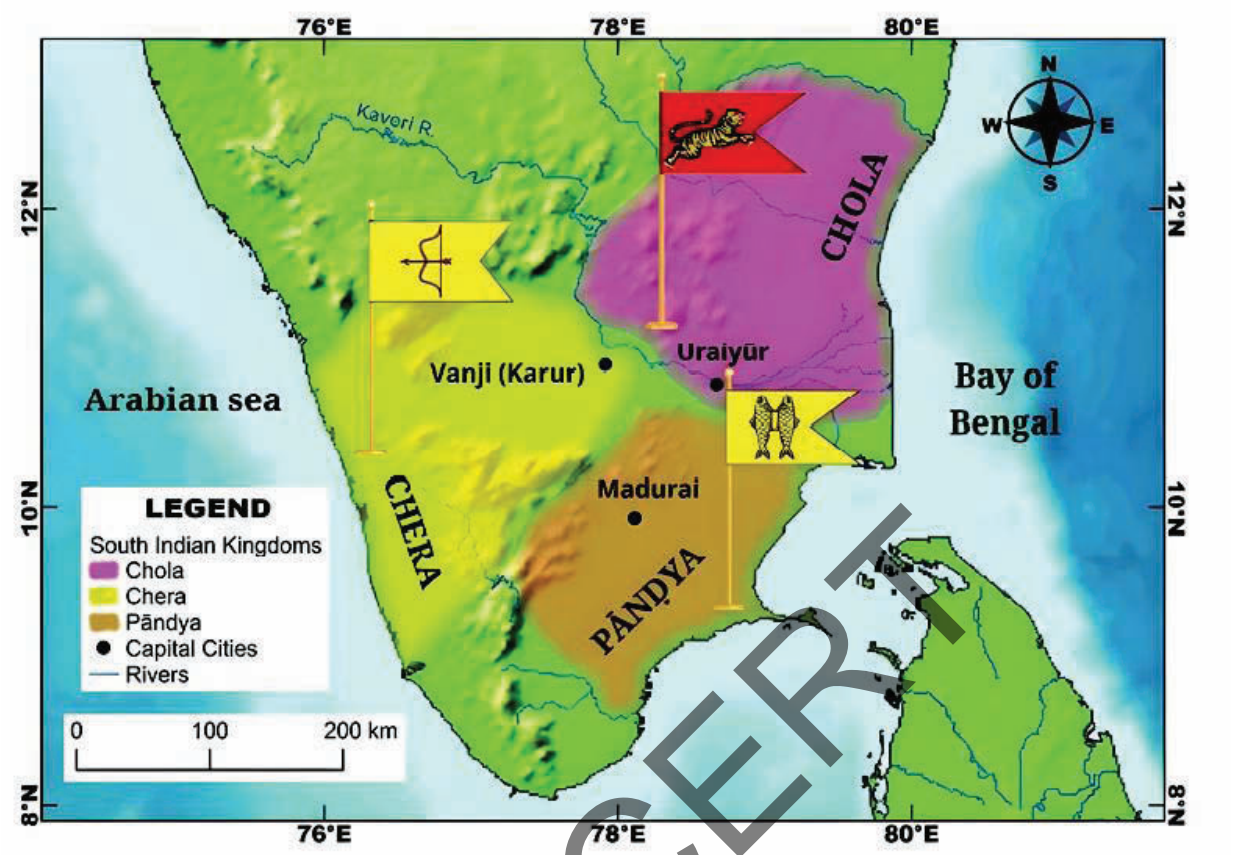

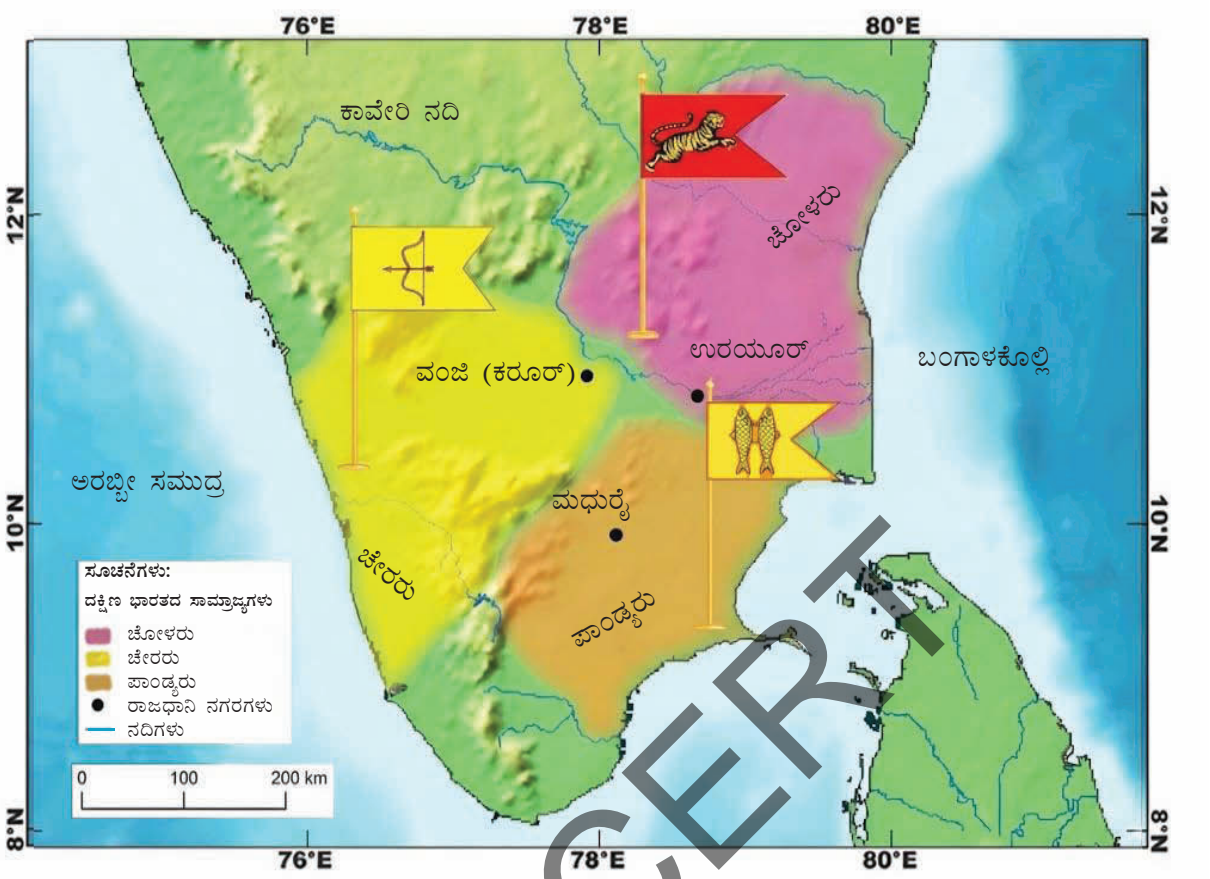

Fig. 6.14. Kingdoms in the South (note that borders are approximate and fluctuated in time).

That period saw the advent of many poets whose works, collectively known as 'Sangam literature', defined the entire era: it came to be known as the 'Sangam Age'. The word sangam is derived from the Sanskrit sangha, which translates to 'association' and 'coming together' in this context, referring to an assembly of the poets. The Sangam literature, the oldest in south India, consists of several collections or anthologies of poems and is much consulted by historians who investigate the society and culture of the times. Primarily, Sangam poetry expresses with great skill and delicacy personal emotions such as love or societal values like heroism and generosity.

The Cholas

The Sangams refer to three 'crowned kings' the Cholas, Cheras and Pandyas. The Cholas were a powerful dynasty that ruled parts of south India from the 3rd century BCE to the 13th century CE. The Chola king Karikala is said to have defeated a combined force of the Cheras and Pandyas and established his supremacy.

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 6.14. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು (ಈ ಸರಿಹದ್ದುಗಳು ಅಂದಾಜುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಸಮಯದೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ).

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ **'ಸಂಗಮ ಸಾಹಿತ್ಯ'** ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಇವರ ರಚನೆಗಳು ಈ ಯುಗವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದವು. ಇದನ್ನು **'ಸಂಗಮ ಯುಗ'** ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. 'ಸಂಗಮ' ಎಂಬ ಪದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ ಸಂಘದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದು 'ಸಂಘಟನೆಯಾಗುವುದು' ಮತ್ತು 'ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುವುದು' ಎಂದು ಇವಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದು ಕವಿಗಳ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ ಸಂಗಂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನಗಳು ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಕಾಲದ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕುರಿತು ತನಿಖೆ ಮಾಡುವ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಪ್ರದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗಮ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರೀತಿ, ವೀರತೆ ಮತ್ತು ಔದಾರ್ಯದಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಂತಹ ಉತ್ತಮ ಕೌಶಲ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಚೋಳರು

ಸಂಗಮರ ಮೂವರು **'ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ರಾಜರನ್ನು'** ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಚೋಳರು, ಚೇರರು ಮತ್ತು ಪಾಂಡ್ಯರು. ಚೋಳರು ಕ್ರಿ.ಪೂ 3 ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ 13 ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಳಿದ ಪ್ರಬಲ ರಾಜವಂಶವಾಗಿತ್ತು. ಚೋಳ ರಾಜ ಕರಿಕಾಲನು ಚೇರ, ಪಾಂಡ್ಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

AP SCERT

Silappadikaram : The Tale of the Anklet

This famous epic, composed soon after the Sangam collections, tells the story of Kannagi, who lived happily with her husband Kovalan in the prosperous Chola capital city of Puhar (identified with Kaveripat -tinam seen earlier). However, Kovalan fell in love with a dancer and eventually lost all his wealth over her. Realising his mistake, he returned to Kannagi, who forgave him. They then travelled to Madurai, the capital of the Pandya kingdom, hoping to rebuild their lives.

Fig. 6.15. Statue of Kannagi, Chennai

To start a new, Kannagi gave Kovalan one of her anklets to sell; however, he was falsely accused of theft and executed by the Pandya king. Devastated, Kannagi proved his innocence by revealing her second anklet. The king, realising his mistake, died of shock. Kannagi then cursed Madurai, in voking the god of fire who destroyed the city. She then walked further west to the Chera kingdom, where she was honoured as a goddess. Even today, Kannagi is worshipped in Tamil Nadu and Kerala.

Silappadikaram's exquisite poetry thus centres on the principles of justice and the ruler's dharma to protect it. It also takes us through cities rich in traded goods, through three kingdoms, and also through several schools of thought.

APSCERT

ಶಿಲಪ್ಪದಿಗಾರಂ : ಕಾಲ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಕಥೆ (ಗಾದೆ)

ಚಿತ್ರ 6.15. ಕಣ್ಣಗಿ ವಿಗ್ರಹ ಚೆನ್ನೈ

ಇದು ಸಂಗಮ ಸಂಗ್ರಹಗಳ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ರಚಿಸಲಾದ ಈ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು, ತನ್ನ ಪತಿ ಕೋವಲನ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಸಮೃದ್ಧ ಚೋಳ ರಾಜಧಾನಿ ನಗರ ಪುಹಾರ್‌ನಲ್ಲಿ (ಹಿಂದೆ ಇದನ್ನು ಕಾವೇರಿ ಪಟ್ಟಣವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ) ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣಗಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೋವಲನ್ ಒಬ್ಬ ನರ್ತಕಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಅವನು ಕಣ್ಣಗಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಅವಳು ಕೂಡ ಇವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದಳು. ನಂತರ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಪುನರ್ನವೀಕರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪಾಂಡ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿ ಮಧುರೆಗೆ ಹೋದರು.

ಹೊಸದಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು, ಕಣ್ಣಗಿ ಕೋವಲನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ಕಡಗವೊಂದನ್ನು ಮಾರಿ ಬರಲು ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಈತನ ಮೇಲೆ ಕಳ್ಳತನದ ಆರೋಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಂಡ್ಯ ರಾಜ ಈತನನ್ನು ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಿದರು. ಅತೀವ ನಿರಾಸೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಕಣ್ಣಗಿ ತನ್ನ ಎರಡನೇ ಕಡಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ನಿರ್ದೋಷಿತ್ವವನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿಕೊಂಡಳು. ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ರಾಜ ಮಾನಸಿಕ ವೇದನೆಯಿಂದ ಮರಣಿಸಿದ. ಆ ನಂತರ ಕಣ್ಣಗಿ ಮಧುರೆಯನ್ನು ಶಪಿಸಿ, ನಗರವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವಂತೆ ಅಗ್ನಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಆ ನಂತರ ಈಕೆ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಚೇರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಈಕೆಯನ್ನು ದೇವತೆಯಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಇಂದಿಗೂ ಕಣ್ಣಗಿಯನ್ನು ತಮಿಳುನಾಡು ಮತ್ತು ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಲಪ್ಪಾದಿಕಾರದ ಅದ್ಭುತ ಕವಿತೆ, ನ್ಯಾಯ ಸೂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಪಾಟಲನ ಕಟಿನಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಇದು ವಾಣಿಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸುಸಂತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಗರಗಳ ಮೂಲಕ, ಮೂರು ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಚಿಂತನಾ ಪಂಥಗಳ ಮೂಲಕವೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ.

AP SCERT

THINK ABOUT IT

Observe the statue of the king. How is he depicted? What do his posture, clothing, and expression say about his power and status?

Fig. 6.16 Statue of King Karikala at the Grand Anicut Memorial Park in Tamil Nadu

Karikala undertook many projects for the benefit of the people. Among them is the Kallanai or Grand Anicut, a complex water diversion system located at a geographically strategic point just downstream of the Srirangam island. It helped to divert waters from the Kaveri to the central and southern parts of the Kaveri delta. This enabled more land to be brought under cultivation, earning this area the name 'rice bowl of the South'. Restored several times in the course of time, it is still in use and helps millions of people in Tamil Nadu by providing water for irrigation and thus supporting agriculture in the region.

The Cheras

Also known as the Keralaputra (sons of Kerala), the Cheras ruled over the western parts of Tamil Nadu and Kerala, with their capital at Vanji, present day Karur in Tamil Nadu. They played an essential role in shaping the region's cultural and economic history, encouraging the growth of Tamil literature and patronising Sangam poets.

Fig. 6.17. A view of the Kallanai or Grand Anicut

The Cheras were known for their extensive trade connections with the Roman Empire and West Asia, exporting many goods from India to the outside world. The kingdom became a hub for the export of spices, timber, ivory and pearls.

THINK ABOUT IT

Have you ever wondered how historians uncover the trade relations between two distant kingdoms many centuries ago? Let's take a moment to brainstorm and discuss how this information comes to light.

AP SCERT

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ರಾಜನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಈತನನ್ನು ಹೇಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ? ಈತನ ಭಂಗಿ, ಉಡುಪು ಮತ್ತು ಮುಖಭಾವಗಳು ಈತನ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಕುರಿತು ಏನು ಹೇಳುತ್ತವೆ?

6.16 ಕರಿಕಾಲ ರಾಜನ ಪ್ರತಿಮೆ. ಇದು ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಂಡ್ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಪಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿದೆ.

ಕರಿಕಾಲನು ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಣೈ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಂಡ್ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು. ಇದು ಶ್ರೀರಂಗ ದ್ವೀಪದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಜಲವಿಭಜನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಕಾವೇರಿ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಡೆಲ್ಟಾ ಮಧ್ಯ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹರಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಗೆ ಬಳಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 'ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಅಕ್ಕಿ ದಾನ್ಯಗಾರ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಾರಿ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಂಡ ಈ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಇಂದಿಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಒದಗಿಸಿ, ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಚೇರರು (ಚೇರ – ರಾಜರು)

ಕೇರಳಪುತ್ರರು (ಕೇರಳದ ಪುತ್ರರು) ಎಂದು ಸಹ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಚೇರರು, ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕರೂರ್‌ನಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಂಜಿಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗಗಳನ್ನು, ಕೇರಳವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ, ತಮಿಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಸಂಗಮ ಕವಿಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಇವರು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ರ *6.17* ಕಲ್ಲನೈ ಎಂಬ ಅದ್ಭುತ ಆಣೆಕಟ್ಟು ದೃಶ್ಯ

ಚೇರರು ರೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಏಷ್ಯಾದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಭಾರತ ದೇಶದಿಂದ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊರನಾಡಿಗೆ ರಫ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಾಣಿಜ್ಯವು ಮಸಾಲೆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಿ, ಮರದ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ, ಆನೆದಂತಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಮುತ್ತುಗಳ ರಫ್ತಿಗೆ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಬಹಳ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಎರಡು ದೂರದ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಹೇಗೆ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನೀವು ಎಂದಾದರೂ ಯೋಚಿಸಿದ್ದೀರಾ? ಈ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

AP SCERT

The Chera kings issued a number of coins under their reign. Do you notice the royal emblem of Cheras on one such coin given below?

Fig. 6.18 Coins under Chera Kings

The Pandyas

The Pandyas' rule over parts of Tamil Nadu and the surrounding regions, with their capital at present day Madurai, goes back several centuries BCE. Successive kings expanded the Pandyan kingdom. In his work Indika, Megasthenes mentions this kingdom as a prosperous one, with a strong administration and involved in active trade with distant powers like the Greeks and Romans, apart from much internal trade (Kharavela, for instance, states that he gets hundreds of pearls brought from the Pandya kingdom). The Pandyas were also an important naval power of the subcontinent. The later Pandyas also contributed greatly to the art, architecture, and overall prosperity of the region.

THINK ABOUT IT

The Pandyas were known for their pearls. Why do you think pearls were an important article of trade during these times?

The Pandyas were known for their pearls. Why do you think pearls were an important article of trade during these times?

Invasions of the Indo-Greeks

Having completed our brief journey into south India, it is time to return to the north, where a very different kind of development is about to occur. So far, we have only visited a few native dynasties; yet the same period also witnessed the arrival of invaders who entered through the northwest frontier and took control of the northwestern, northern, and central regions of the Subcontinent.

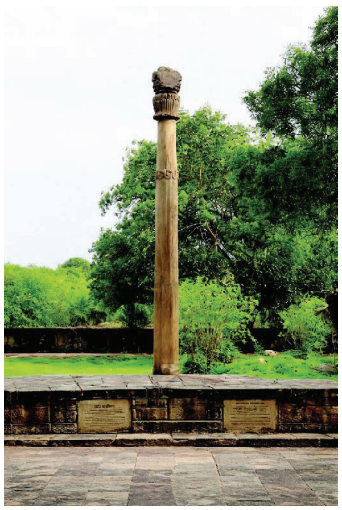

Fig. 6.19. The Heliodorus pillar near Vidisha

Let us first examine the legacy of Alexander's brief campaign in the Indus plains. While retreating from the areas he had conquered, he left satraps behind. Over time, these regional rulers established their independent domains and came to be known as 'Indo-Greeks'.

AP SCERT

ಚೇರ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದರು. ಕೆಳಗೆ ನೀಡಿರುವ ನಾಣ್ಯದ ಮೇಲೆ ಚೇರರ ರಾಜ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಗಮನಿಸುತ್ತೀರಾ?

ಚಿತ್ರ 6.18 ಚೇರ ರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ನಾಣ್ಯಗಳು

ಪಾಂಡ್ಯರು:

ಪಾಂಡ್ಯರ ಆಳ್ವಿಕೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಅವರ ರಾಜಧಾನ ಇಂದಿನ ಮಧುರೈ ಆಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ರಾಜರು ಪಾಂಡ್ಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ **ಇಂಡಿಕಾದಲ್ಲಿ, ಮೆಗಸ್ತನೀಸ್** ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು 'ಸಮೃದ್ಧ ರಾಜ್ಯ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದನು. ಇದು ಬಲವಾದ ಆಡಳಿತ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಗ್ರೀಕರು ಹಾಗೂ ರೋಮನ್ನರು ನೋಡಿದಂತೆ ಈ ದೂರದ ರಾಜ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಚುರುಕಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಳನಾಡು ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಖರವೇಲ ಪಾಂಡ್ಯ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ನೂರಾರು ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.) ಪಾಂಡ್ಯರು ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ನೌಕಾ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನಂತರದ ಪಾಂಡ್ಯರು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದರು.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಪಾಂಡ್ಯರು ಮುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಗಳು ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಮುಖ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ನೀವು ಏಕೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಪಾಂಡ್ಯರು ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಸಿದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಇರುವ ಕಾಳಜಿ ಎಲ್ಲ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ನೀಡಿದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ಇಂಡೋ – ಗ್ರೀಕರ ಆಕ್ರಮಣಗಳು

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ನಮ್ಮ ಕಿರು ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ ಉತ್ತರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳುವ ಸಮಯ ಬಂದಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ನಡೆಯಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ನಾವು ಕೆಲವು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜವಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆವು. ಆದರೆ ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾಯುವ್ಯ ಗಡಿಯ ಮೂಲಕ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆಕ್ರಮಣಕಾರರು ದೇಶದ ವಾಯುವ್ಯ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಆಕ್ರಮಣಕಾರರ ಆಗಮನ ಸಹ ನಡೆಯಿತು.

ಚಿತ್ರ: 6.19 ವಿದಿಶ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿನ ಹೆಲಿಯೊಡೋರಸ್ ಸ್ತಂಭ.

ಮೊದಲು ಸಿಂಧೂ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಅಲೆಗ್ಜಾಂಡರ್ ನಡೆಸಿದ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮೊದಲು ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ. ಈತನು ಗೆದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಈತನು ಸಾತ್ರಪ್‌ಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಹೋದನು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತಗಾರರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇವರನ್ನೇ 'ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕರು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

AP SCERT

After the decline of the Mauryas, the areas in the northwestern regions (roughly present-day Pakistan and Afghanistan) were an easy target for the Indo-Greeks. However, while they arrived as conquerors, they were much influenced by the rich local culture. This cultural interaction led to a blend of Greek and Indian elements in governance, art, language, and daily life, shaping the cultural landscape of the region.

The Heliodorus pillar, near Vidisha (Madhya Pradesh), is a notable example of such connections. It is named after an Indo-Greek ambassador, who in his inscription praises Vasudeva as the 'god of gods'. The inscription also states, "Three immortal precepts (footsteps) [...] when practised lead to heaven: selfrestraint, charity, consciousness."

During excavations in north India, archaeologists have found many Indo-Greeks coins, which have provided most of the information we have about these rulers. Those coins were made of gold, silver, copper and nickel often portraying a king on one side and Greek deities on the other. However, some coins, instead, depicted Indian deities like Väsudeva-Krishna and Lakshmi. The rule of the Indo-Greeks ended with the invasions of the Indo-Scythians or Shakas (see a little below).

© NCERT

LET'S EXPLORE

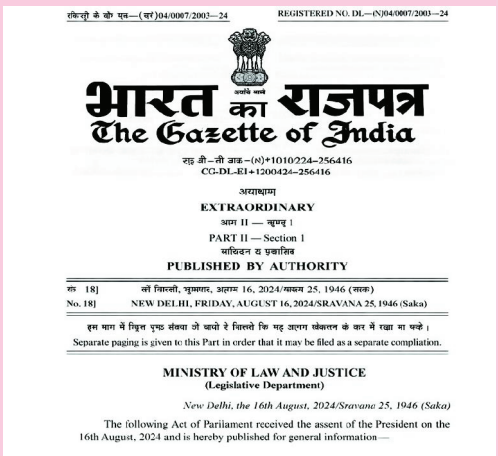
What do you think might have been the meaning of having deities like Vasudeva-Krishna or Lakshmi on some Indo-Greek coins?

Fig. 6.20. An Indo-Greek silver coin with Vasudeva K.i.h.a on one side

DON'T MISS OUT

The Shakas (sometimes called Indo-Scythians) also invaded the northwest of the Subcontinent and ruled from the latter part of the 2nd century BCE to the 5th century CE. Their kingdoms rose to power after the Indo-Greeks, and they were in power until the arrival of the Kushänas (see below). It was during this period that the Shaka Samvat calendar was developed. It is 78 years behind the Gregorian calendar (except from January March, when it is behind by 79 years). It was adopted as the Indian National Calendar in 1957.

रजिस्ट्री के को एल—(चर)04/0007/2003—24 REGISTERED NO. DL—(N)04/0007/2003—24

भारत का राजपत्र
The Gazette of India

रज़ डी—ली आऊ—(N)+1010224–256416
CG-DL-EI+120424–256416

असाधारण
EXTRAORDINARY
भाग II — खण्ड 1
PART II — Section 1
माधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY

सं. 18] नई दिल्ली, शुक्रवार, अगस्त 16, 2024/श्रावण 25, 1946 (शक)
No. 18] NEW DELHI, FRIDAY, AUGUST 16, 2024/SRAVANA 25, 1946 (Saka)

इस भाग में भिन्न पृष्ठ संख्या दी जाती है जिससे कि यह अलग संकलन के रूप में रखा जा सके।
Separate paging is given to this Part in order that it may be filed as a separate compilation.

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(Legislative Department)

New Delhi, the 16th August, 2024/Sravana 25, 1946 (Saka)

The following Act of Parliament received the assent of the President on the 16th August, 2024 and is hereby published for general information—

Fig. 6.21. Notice how dates are provided in both the Gregorian and Ehaka Samvat eras on this official publication of the Government of India.

ಮೌರ್ಯರ ಪತನದ ನಂತರ, ವಾಯುವ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ (ಇಂದಿನ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ್ ಮತ್ತು ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನ್) ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕರಿಗೆ ಸುಲಭವಾದ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ವಿಜೇತರಾಗಿ ಬಂದರೂ, ಅವರು ಸ್ಥಳೀಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಯು ಆಡಳಿತ, ಕಲೆ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಅಂಶಗಳ ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ದಾರಿಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭೂಸ್ವರೂಪವನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು.

ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ವಿಧಿಶ ಸಮೀಪವಿರುವ ಹೆಲಿಯೋಡೋರಸ್ ಸ್ತಂಭವು ಇಂತಹ ಸಂಪರ್ಕಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕ್ ರಾಯಭಾರಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಈತನು ತನ್ನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನನ್ನು **'ದೇವಾದಿದೇವ'** ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಇನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ: "ಮೂರು ಅಮರ ನಿಯಮಗಳು (ಪಾದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು) (...) ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅವು ಸಂಯಮ, ದಾನ, ವಿವೇಕ".

ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಉತ್ಖನನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅನೇಕ ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕ್ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಈ ಆಡಳಿತಗಾರರ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಈ ನಾಣ್ಯಗಳು ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ನಿಕಲ್‌ನಿಂದ ತಯಾರು ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಗ್ರೀಕ್ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ವಾಸುದೇವ–ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಂತಹ ಭಾರತೀಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಇಂಡೋ–ಸಿಥಿಯನ್ನರು ಅಥವಾ ಶಕರ ಆಕ್ರಮಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. (ಕೆಳಗಿನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ.)

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

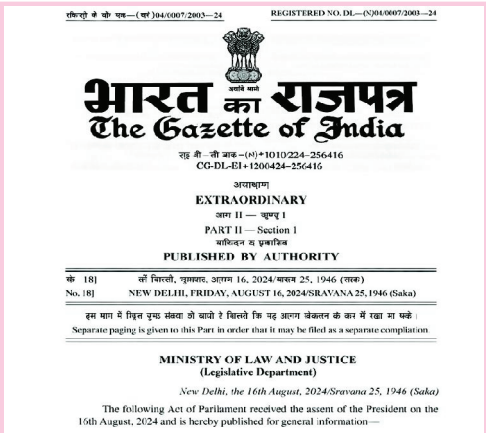
ವಾಸುದೇವ – ಕೃಷ್ಣ ಅಥವಾ ಬಲರಾಮನ ಚಿತ್ರಗಳು ಕೆಲವು ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕ್ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಇವೆ. ಎಂದರೆ ನಿಮಗೇನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ?

ಚಿತ್ರ 6.20 ಒಂದು ಕಡೆ ವಾಸುದೇವ ಕಿ. ಯೋ ಎಂದು ಮುದ್ರಿತ ಇರುವ ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕ್ ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಶಕರು (ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಂಡೋ–ಸಿಥಿಯನ್ನರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ) ಉಪಖಂಡದ ವಾಯುವ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಹ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು, ಕ್ರಿ.ಪೂ 2ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ 5ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದರು. ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಂತರ ಅವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಕುಶಾಣರು ಬರುವವರೆಗೆ ಅವರು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಕ ವರ್ಷದ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಗ್ರೆಗೋರಿಯನ್ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್‌ಗಿಂತ 78 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಇದೆ (ಜನವರಿ – ಮಾರ್ಚ್‌ರಿಂದ ಇದು 79 ವರ್ಷಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ). ಇದನ್ನು 1957 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್ ಆಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು.

REGISTERED NO. DL—(N)04/0007/2003—24

भारत का राजपत्र
The Gazette of India

CG-DL-E1+1206424–256416

असाधारण
EXTRAORDINARY
भाग II — खण्ड 1
PART II — Section 1
प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY

सं. 18] नई दिल्ली, शुक्रवार, अगस्त 16, 2024/श्रावण 25, 1946 (शक)
No. 18] NEW DELHI, FRIDAY, AUGUST 16, 2024/SRAVANA 25, 1946 (Saka)

इस भाग में भिन्न पृष्ठ संख्या दी जाती है जिससे कि यह अलग संकलन के रूप में रखा जा सके।
Separate paging is given to this Part in order that it may be filed as a separate compilation.

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(Legislative Department)

New Delhi, the 16th August, 2024/Sravana 25, 1946 (Saka)

The following Act of Parliament received the assent of the President on the 16th August, 2024 and is hereby published for general information—

ಚಿತ್ರ: 6.21 ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಅಧಿಕೃತ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರೆಗೋರಿಯನ್ ಮತ್ತು ಶಕ ಸಂವತ್ಸರ ಯುಗದಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕಗಳು ಹೇಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು ಗಮನಿಸಿ.

AP SCERT

The Emergence of the Kushanas

The Kushanas, originally from central Asia, entered India probably in the 2nd century CE. At its peak, their empire extended from central Asia to large parts of northern India. Their rule marked a period of extensive cultural intermixing and had a profound impact on the history of the Indian subcontinent. When he was not busy with his military campaigns, Kanishka encouraged art and culture, leading to the development of new artistic styles.

LET'S EXPLORE

Carefully observe this massive statue (1.85 m high) and notice the clothing, weapon, and footwear. What does it tell us about this figure?

Fig. 6.22. Headless statue of King Kanishka

This famous 'headless' statue is of King Kanishka, probably the most powerful ruler of the Kushana dynasty. The Brahmi inscription on the statue reads, 'maharaja rajadhiraja devaputra kanishka', that is, 'The great king, king of kings, son of God, Kanishka'.

LET'S EXPLORE

Observe the coins carefully. Who, besides the emperor, appears on the coin?

Fig. 6.23. Coins of Kanoisohka

On the first coin, Kanishka is shown holding a spear, titled 'King of Kings', while the other side features Buddha with the inscription BOΔΔO (Buddha) in Greek script. On the second coin, an emperor appears on one side, and Shiva with the bull Nandi on the other. Let's reflect on the following:

AP SCERT

ಕುಷಾಣರ ಉದಯ

ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾದವರಾದ ಕುಶಾಣರು ಬಹುಶಃ ಕ್ರಿ.ಶ 2ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಇವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಉತ್ತುಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಇವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾದಿಂದ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಇವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಬೃಹತ್ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮ್ಮಿಲನದ ಅವಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಭಾರತ ಉಪಖಂಡದ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಸೈನಿಕ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ **ಕನಿಷ್ಕನು** ಕಲೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದನು. ಇದು ಹೊಸ ಕಲಾ ಶೈಲಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಈ ಬೃಹತ್ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿ. ಬಟ್ಟೆ, ಆಯುಧ, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ. ಇದು ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ?

ಈ ಪ್ರಸಿದ್ಧ 'ತಲೆ ಇಲ್ಲದ' ಪ್ರತಿಮೆ ಕನಿಷ್ಕನದು. ಕುಶಾಣರ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಅರಸನಾದ ರಾಜ ಕನಿಷ್ಕನದಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ದೇವಪುತ್ರ ಕನಿಷ್ಕ ಎಂದು ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಶಾಸನ **"ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಜ, ರಾಜಾಧಿರಾಜ, ದೇವಪುತ್ರ ಕನಿಷ್ಕ"** ಎಂದು ಇದರ ಅರ್ಥ.

ಚಿತ್ರ 6.22: ಕನಿಷ್ಕನ ತಲೆ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಮೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ. ಕನಿಷ್ಕನೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಯಾರು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ?

ಚಿತ್ರ 6.23: ಕನಿಷ್ಕನ ನಾಣ್ಯಗಳು.

ಮೊದಲ ನಾಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಕನು **"ರಾಜಾಧಿರಾಜ"** ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ BOΔΔO (ಬುದ್ಧ) ಎಂಬ ಬರಹದೊಂದಿಗೆ ಬುದ್ಧನ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಎರಡನೇ ನಾಣ್ಯದ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಂದಿ ವಾಹನದ ಮೇಲೆ ಶಿವ ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ:

AP SCERT

- Why would a powerful ruler feature Buddha and Shiva on his coins? What does it say about his values and priorities?
- Can you find modern examples of such symbolic currency?

The Kushanas held control over significant sections of the Silk Route (on the next page), and during their reign, trade grew, connecting India with other parts of Asia and the West.

Continuing the trend set under the Indo-Greek rulers, Kushana art and architecture, exemplified by the Gandhara and Mathura schools of art, are celebrated for their fusion of Indian and Greek styles. The sculptures feature a variety of deities reflecting the peaceful coexistence of various schools of thought. This era saw the rise of representations of deities-like Surya or the sun god which looked more similar to humans and the increase in the development of religious art, laying the groundwork for later temple architecture in the subcontinent.

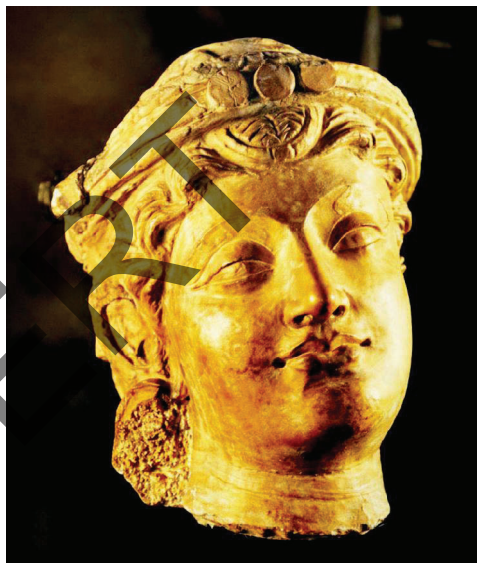

Fig. 6.24. Head of a bodhisattva (or future Buddha) from the Gandhara School of Art. Note the fusion of Indian and Greek features.

AP SCERT

The Gandhara style, which emerged in the western regions of Punjab, blended Greco-Roman elements with Indian features. Most sculptures and artefacts from this tradition were crafted in intricate detail from grey black schist stone. In particular, sculptors produced many fine Buddha images with realistic anatomy and flowing robes.

THINK ABOUT IT

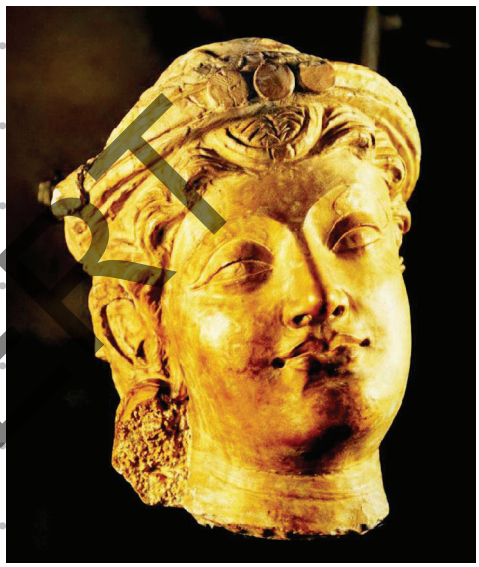

Do you know where Gandhara is? Does it remind you of a character from the epic Mahabharata?

- ಒಬ್ಬ ಶಕ್ತಿಯುತ ಆಡಳಿತಗಾರನು ತನ್ನ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶಿವನನ್ನು ಏಕೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ? ಇದು ಈತನ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಮಹತ್ವಗಳ ಕುರಿತು ಏನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ?
- ಇಂತಹ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಕರೆನ್ಸಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆಯಾಗುವ ಆಧುನಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಹುಡುಕಬಲ್ಲಿರಾ?

ಕುಷಾಣರು ರೇಷ್ಮೆ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹೊಂದಿದ್ದರು (ನಂತರದ ಪುಟದಲ್ಲಿ), ಮತ್ತು ಇವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ವೃದ್ಧಿಸಿತು. ಇದು ಭಾರತವನ್ನು ವಿಶ್ವದ ಇತರ ಭಾಗಗಳು ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿತು.

ಇಂಡೋ–ಗ್ರೀಕ್ ಆಡಳಿತಗಾರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ, ಕುಶಾಣರ ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದವು. ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ **ಗಾಂಧಾರ** ಮತ್ತು **ಮಥುರಾದಂತಹ ಕಲೆಗಳು** ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವು ವಿವಿಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಶಾಂತಿಯುತ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯ ದೇವನಂತಹ ದೇವತೆಗಳ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡವು, ಇವು ಮಾನವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಲೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ, ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕಿತು.

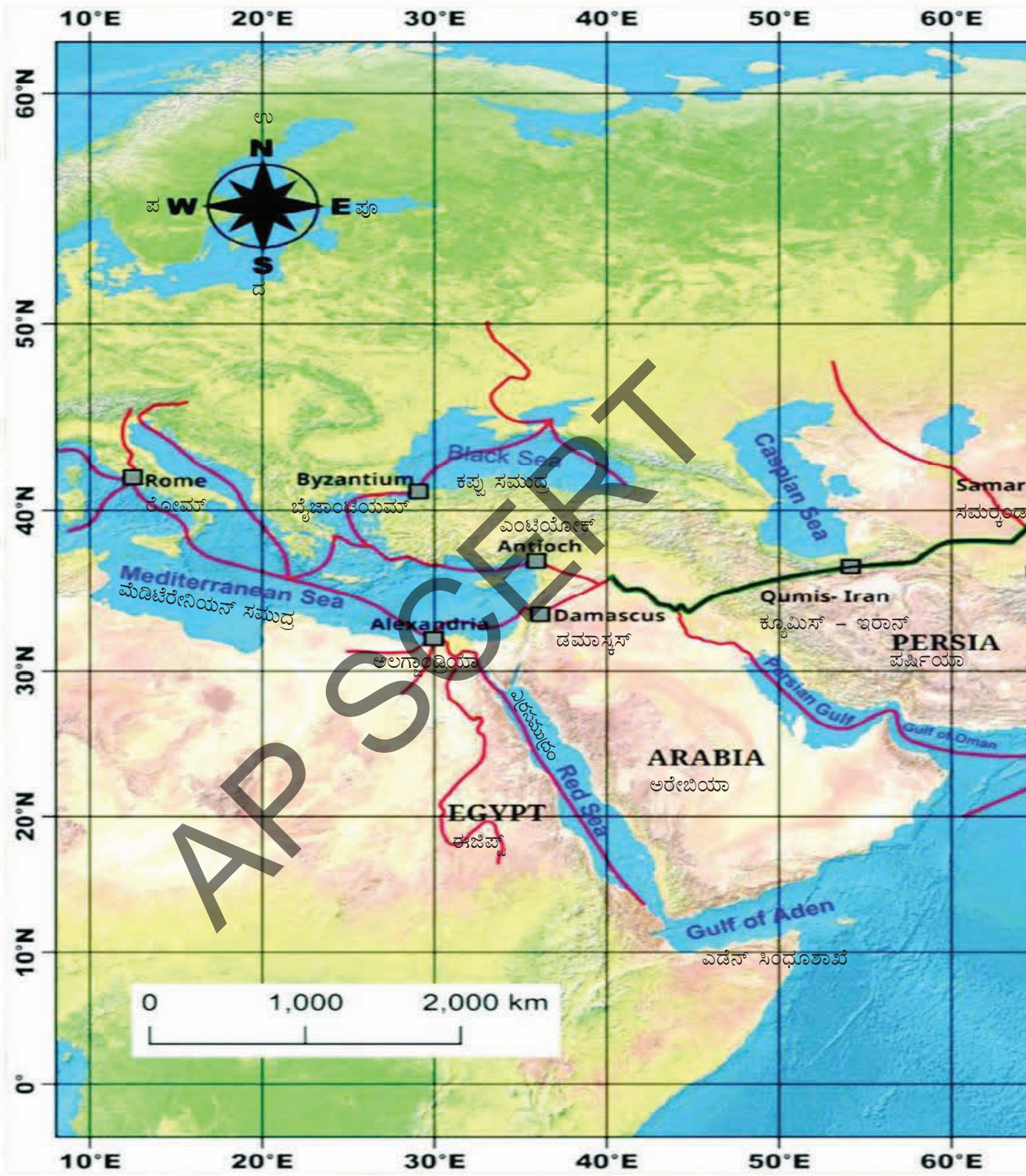
ಚಿತ್ರ 6.24: ಗಾಂಧಾರ ಶಿಲ್ಪ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ತಯಾರು ಮಾಡಿದ ಬೋಧಿಸತ್ವನ (ಭವಿಷ್ಯದ ಬುದ್ಧ) ತಲೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾರತ, ಗ್ರೀಕ್ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನವನ್ನು ನೀವು ಗಮನಿಸಿ.

ಪಂಜಾಬ್ ಪಶ್ಚಿಮ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಗಾಂಧಾರ ಶೈಲಿಯು, **ಗ್ರೀಕ್ ರೋಮನ್** ಅಂಶಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣಗೊಳಿಸಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿದೆ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬೂದು, ಕಪ್ಪು ಶಿಪ್ಟ್ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ವಾಸ್ತವಿಕ ದೇಹ ರಚನೆ, ಅಲೆ ಅಲೆಯಾದ ಕೂದಲು, ಮತ್ತು ಪ್ರವಹಿಸುವ ಉಡುಪಿನೊಂದಿಗೆ ಇರುವ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

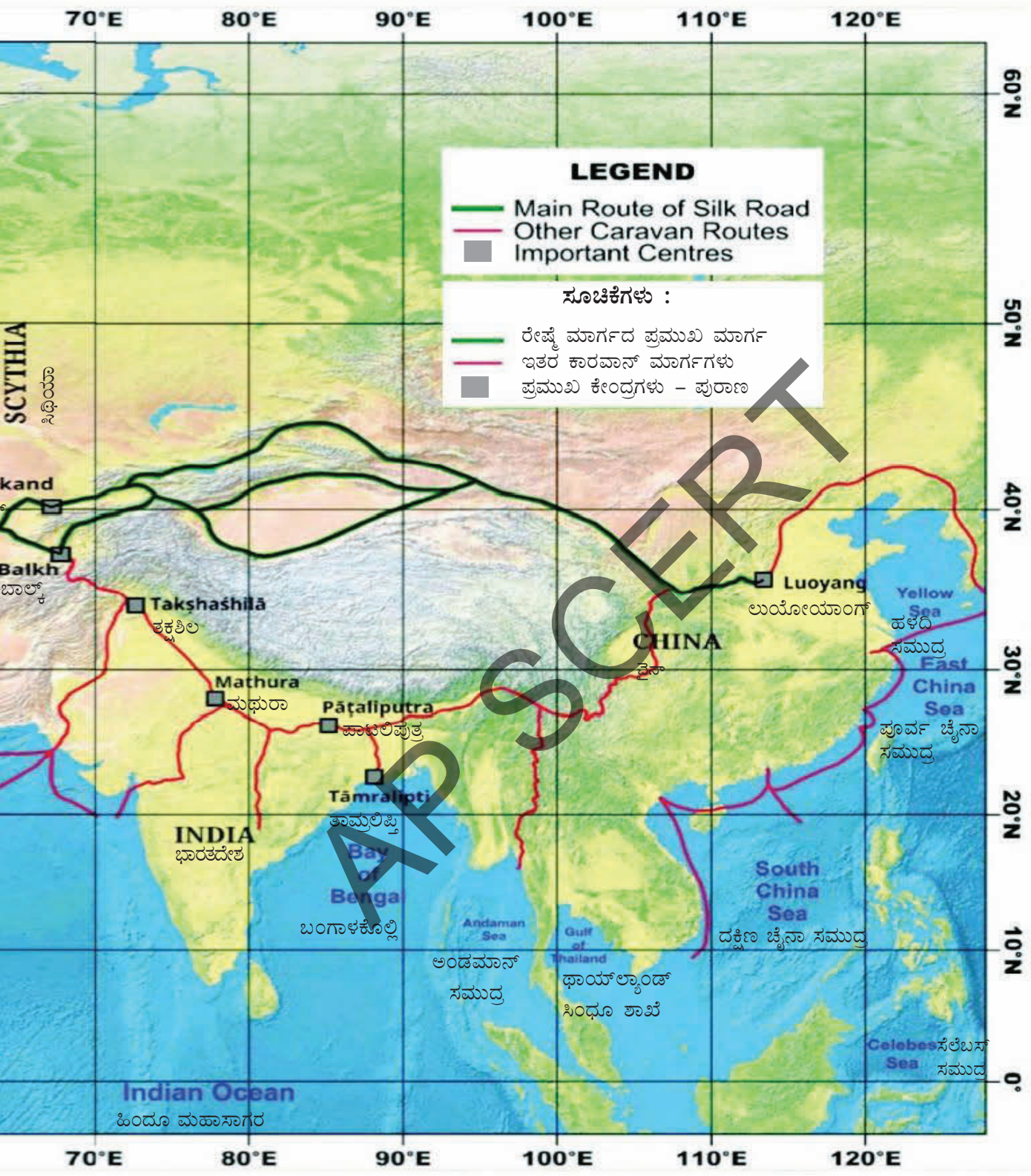
ಗಾಂಧಾರ ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ? ಇದು ನಿಮಗೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಯಾವ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ?

APSCERT

AP SCERT

Fig. 6.25. Some of the trade routes of the ancient world. The network marked in green shows the Silk Route connecting China with the Mediterranean world and passing through central Asia, Persia, etc.

AP SCERT

ಚಿತ್ರ: 6.25 ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳು. ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾದ ಜಾಲ ಚೈನಾವನ್ನು ಮೆಡಿಟರೇನಿಯನ್ ಪ್ರಪಂಚದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾ, ಪರ್ಷಿಯಾ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೋಗುವ ರೇಷ್ಮೆ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

The Mathura style developed in the Ma-thura region of presentday Uttar Pradesh and is known for its distinct Indian style. Unlike the Gändhära style, it primarily used red sandstone for its sculptures and reflects less influence from Greco-Roman aesthetics. This art form is known for its depictions of Indian deities, including Kubera, Lakshmi, Shiva, Buddha, yaksh as and yakshinis and generally produced fuller figures with smooth modelling.

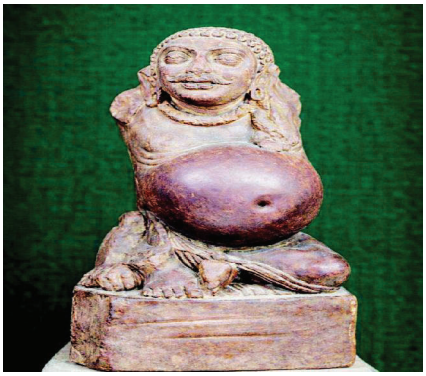

Fig. 6.26. Kubera, God of 'wealth' from the Mathura School of Art. Did you miss the prominent moustache? The moustache is a distinguishing feature of some Indian sculptures.

LET'S EXPLORE

Now that you are familiar with the basic characteristics of the Mathura and Gändhara styles of art, study the pictures of artefacts given in Fig. 6.27 on the page below and try to identify which school of art cach artefact belongs to. Write your observations with justifications and discuss your answers with your classmates.

AP SCERT

Despite the political conflicts and power struggles, the period saw remarkable cultural exchange and assimilation. This shared heritage is evident in art and architecture, where styles interacted, but with a dominance of Indian themes (especially Hindu and Buddhist ones). It was also the age when Sanskrit literature flourished, with, in particular, the composition of major Indian texts such as the Mahabharata and the Rämayana (refer to the chapter "Unity in Diversity, or 'Many in the One'" in your Grade 6 textbook).

Recognising these connections encourages us to view this "Tapestry of the Past' not as confined to any one kingdom or ruler, but as a dynamic process that works through interaction and assimilation over time.

1

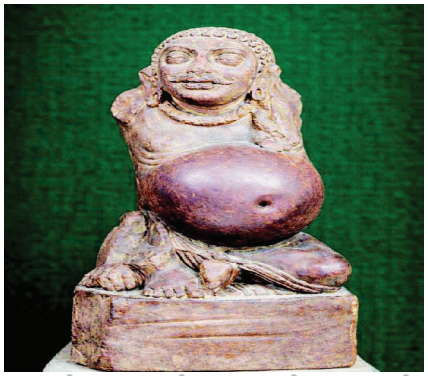
2

3

ಮಥುರಾ ಶೈಲಿಯು ಪ್ರಸ್ತುತ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಮಥುರಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತು. ಇದು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾರತೀಯ ಶೈಲಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಗಾಂಧಾರ ಶೈಲಿಯಂತಲ್ಲದೆ, ಈ ಶೈಲಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕೆಂಪು ಮರಳು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕೋ–ರೋಮನ್ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರ ಕುಬೇರ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಶಿವ, ಬುದ್ಧ, ಯಕ್ಷ, ಸೂರ್ಯ, ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಿಣಿಯಂತಹ ಭಾರತೀಯ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೃದುವಾದ ಮಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ಇತರ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ: 6.26. ಕುಬೇರ, ಸಂಪತ್ತಿನ ದೇವತೆ, ಮಥುರಾ, ಕಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಮೀಸೆಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಮೀಸೆಗಳು ಇರುವುದು ಕೆಲವು ಭಾರತೀಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಈಗ ನೀವು ಮಥುರಾ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಾರ ಕಲಾಶೈಲಿಗಳ ಮೂಲ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಚಯವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಲ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಇರುವ ಚಿತ್ರ 6.27 ರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕಲಾವಸ್ತುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಲಾಶೈಲಿಗೆ ಸೇರಿದೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ. ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳ ಜೊತೆ ಚರ್ಚಿಸಿ.

ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳು, ಅಧಿಕಾರ ಹೋರಾಟಗಳಿದ್ದರೂ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿನಿಮಯ ಮತ್ತು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ನಡೆಯಿತು. ಈ ನವೀನ ಪರಂಪರೆ ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಶೈಲಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಬೆರೆತು, ಭಾರತೀಯ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹಿಂದೂ, ಬೌದ್ಧ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತದಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. (ನೀವು 6ನೇ ತರಗತಿ ಪುಸ್ತಕದ "ಭಿನ್ನತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆ" ಪಾಠವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು).

ಈ ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದೇ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಜನಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲಕ್ರಮವು ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಹನ ಮತ್ತು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮೂಡುವ ಮೂಲಕ ಮುಂದುವರೆಯುವ ಒಂದು ಚಲನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ನೋಡಲು ನಮಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತದೆ.

1

2

3

APSCERT

4

5

6

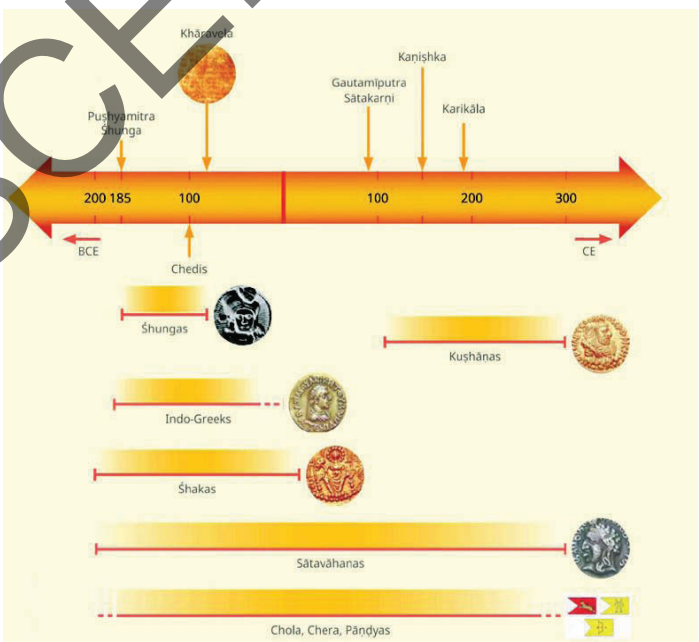
Fig. 6.27.1. A scene of the death of Buddha. Fig. 6.27.2. Bodhisattva Maitreya. Fig. 6.27.3. Œhiva linga being worshipped by Ku.hana devotees. Fig. 6.27.4. A Naga between two Nagis, with an inscription referring to the eighth year of Ka.i.hka's reign. Fig. 6.27.5. Kartikeya, the god of war, and Agni, the god of fire. Fig. 6.27.6. Standing Buddha.

Before we move on....

→ The period after the disintegration of the Mau rya empire was characte rised by the emergence of many big and small kingd oms across the Subcontin Ient.

→ The internal conflicts were coupled with foreign invasions, which together led to a period of reorganis Iation of political powers.

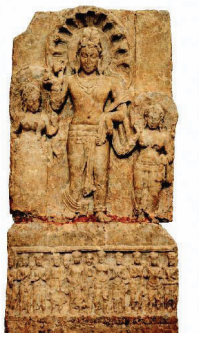

→ This period witnessed a dialogue of various cultures that absorbed each other's influence to create new styles of art, architecture, coinage, etc., with ultimately a dominance of Indian themes and flourishing Sanskrit literature.

→ This time was also marked by remarkable developments in trade activities, both internal and external.

APSCERT

4

5

6

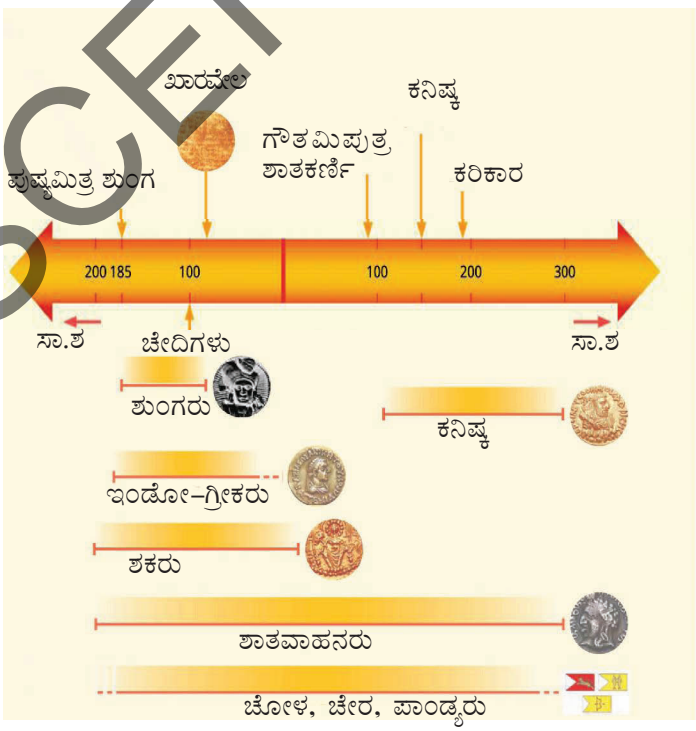
ಚಿತ್ರ: 6.27.1. ಬುದ್ಧನ ಮೃತ್ಯದ ದೃಶ್ಯ 6.27.2. ಬೋಧಿಸತ್ವ ಮೈತ್ರೇಯ 6.27.3. ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತರು 6.27.4. ಎರಡು ನಾಗಿಣಿಯರ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ನಾಗ ಶಿಲ್ಪ ಕನಿಷ್ಕನ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆ ಎಂದು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. 6.27.5. ಕಾರ್ತಿಕೇಯ (ಯುದ್ಧದ ದೇವ) ಅಗ್ನಿ ದೇವ 6.27.6. ನಿಂತಿರುವ ಬುದ್ಧನ ಮೂರ್ತಿ

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ...

→ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕುಸಿದ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಉಪಖಂಡದಾದ್ಯಂತ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು.

→ ಆಂತರಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ವಿದೇಶಿ ಆಕ್ರಮಣಗಳು ಸೇರಿ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ಮರುಸಂಘಟನೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು.

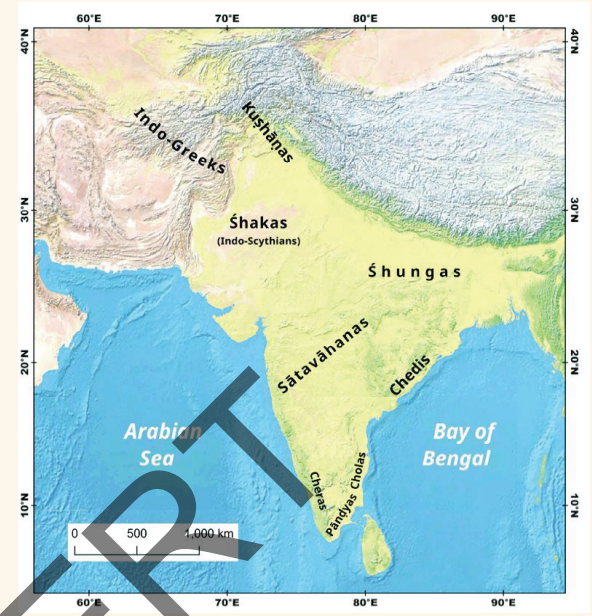

→ ಈ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ತೀವ್ರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುವ ಮೂಲಕ ಕಲೆ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವು. ಈವರೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ಪುರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದವು.

→ ಈ ಕಾಲ ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಹ ಗಣನೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಿತು.

APSCERT

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. Which present-day Indian state was ruled by the ancient Chera dynasty?
   A. Odissa
   B. Kerala
   C. Karnataka
   D. Andhra Pradesh

2. Which rulers mentioned in this chapter included their mother's name in their title, and why did they do so?
3. Why was the post-Maurya era also known as the era of reorgani -sation?
4. Write a note on the Sangam literature in 150 words.
5. How did economic prosperity help the growth of literature, art, and culture during the Satavahana period?
6. You have read about the architectural developments of the post-Maurya era. Take an outline of the Indian subcontinent and mark the approxi-mate locations of some of the ancient structures mentioned in this chap-ter.
7. Write a note of 250 words about one kingdom from this chapter that you find interesting. Explain why you chose it. After presenting your note in class, find out what kingdoms have been the most selected by your class-mates.
8. Imagine you have the chance to create your own kingdom. What royal emblem would you choose, and why? What title would you take as the ruler? Write a note about your kingdom, including its values, rules and regulations, and some unique features.

✧✧✧✧✧

AP SCERT

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾಕಾರ್ಯಗಳು

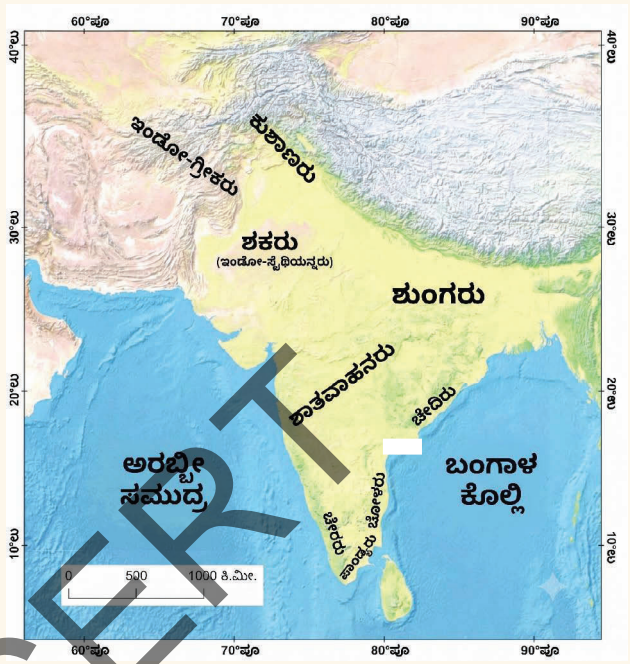
1. ಪ್ರಸ್ತುತ ಯಾವ ಭಾರತೀಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪುರಾತನ ಚೇರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಆಳಿತು?

   ಎ. ಒರಿಸ್ಸಾ

   ಬಿ. ಕೇರಳ

   ಸಿ. ಕರ್ನಾಟಕ

   ಡಿ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ

2. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಹೀಗೆ ಏಕೆ ಮಾಡಿದರು?
3. ಮೌರ್ಯರ ನಂತರ ಕಾಲವನ್ನು ಮರು ಸಂಘಟನೆ ಯುಗ ಎಂದು ಏಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ?
4. ಸಂಗಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ 150 ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ?
5. ಶಾತವಾಹನರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು?
6. ಮೌರ್ಯರ ನಂತರದ ಯುಗ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬಗ್ಗೆ ಓದಿದ್ದೀರಿ. ಭಾರತದ ಉಪಖಂಡದ ಒಂದು ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಆಂದಾಜು ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.
7. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕುರಿತು 250 ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ. ನೀವು ಇದನ್ನು ಏಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ ವಿವರಿಸಿ. ನಿಮ್ಮ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.
8. ನಿಮ್ಮದೇ ಆದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಅವಕಾಶ ನಿಮಗಿದೆ ಎಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನೀವು ಯಾವ ರಾಜ ಲಾಂಛನವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ? ಏಕೆ? ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿ ನೀವು ಯಾವ ಬಿರುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

✧✧✧✧✧

AP SCERT

CHAPTER

7

HOW THE LAND BECOMES SACRED?

L2F9Z3

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Define the term sacredness and understand India's glorious past. (CG-1)
- Explain the importance of pilgrimages in India and locates important pilgrimage centers on the map of India. (CG-1)
- Appreciate elements of nature such as mountains, rivers, trees, plants and animals and their connection with Indian traditions. (CG-4)
- Develop sensitivity towards the shrinking of the sacred groves and recognises the need for their conservation. (CG-5)

© NCERT

"Ether, air, fire, water, earth, planets, all creatures, directions, trees and plants, rivers and seas, are orgnas of the supreme Lord's body." - Bhagavata Purana

fig - 7.1

The Big Questions ?

1. *What is 'sacredness'?*
2. *How does the land become sacred?*
3. *How do sacred sites and pilgrimage networks connect with the life and culture of the people?*
4. *What role did sacred geography play in the cutural integration of the Indian Subcon - tinent?*

ಅಧ್ಯಾಯ

7

ಭೂಮಿ ಹೇಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ?

M2Q3D3

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ :

- ಪವಿತ್ರತೆ ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ ಭಾರತ ದೇಶದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ, ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಭಾರತ ದೇಶದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ಪರ್ವತಗಳು, ನದಿಗಳು, ಮರಗಳು, ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-4)
- ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸ್ಪಂಧಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸರಿಯಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. (CG-5)

'ಗಾಳಿ, ಬೆಂಕಿ, ನೀರು, ಭೂಮಿ, ಗ್ರಹಗಳು, ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳು, ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಮರಗಳು, ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳು, ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಗಳು ಇವು ಪರಮಾತ್ಮನ ದೇಹದ ಅಂಗಗಳಾಗಿವೆ. - ಭಾಗವತ ಪುರಾಣ.

ಚಿತ್ರ - 7.1

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. 'ಪವಿತ್ರ'ತೆ ಎಂದರೇನು?
2. ಭೂಮಿ ಹೇಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ?
3. ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮಾರ್ಗಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ?
4. ಭಾರತ ಉಪಖಂಡದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಏಕೀಕರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಭೌಗೋಳಿಕ ತಾಣಗಳು ಯಾವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿವೆ?

© NCERT

LET'S EXPLORE

Do any of the pictures look familiar to you? Can you name similar places found your neighbourhood?

What is 'Sacredness'?

Sacredness can have many meanings. In the limited context of this chapter, sacredness is finding something of deep religious or spiritual significance, worthy of respect and reverence, holy or divine. But what is this 'something'? It can be a special location or shrine that evokes such deep feelings, high thoughts or emotions. It can also be, as we will see in this chapter, a journey of a special kind (often called a 'pilgrimage'), the route the journey takes, or even the very land covered.

Sacredness, therefore, is not just connected with religion and spirituality, but also with geography, all sorts of traditions, and, in the case. Let us focus on sacred places first. You will find that almost every school of thought and religion in India has its own sacred places.

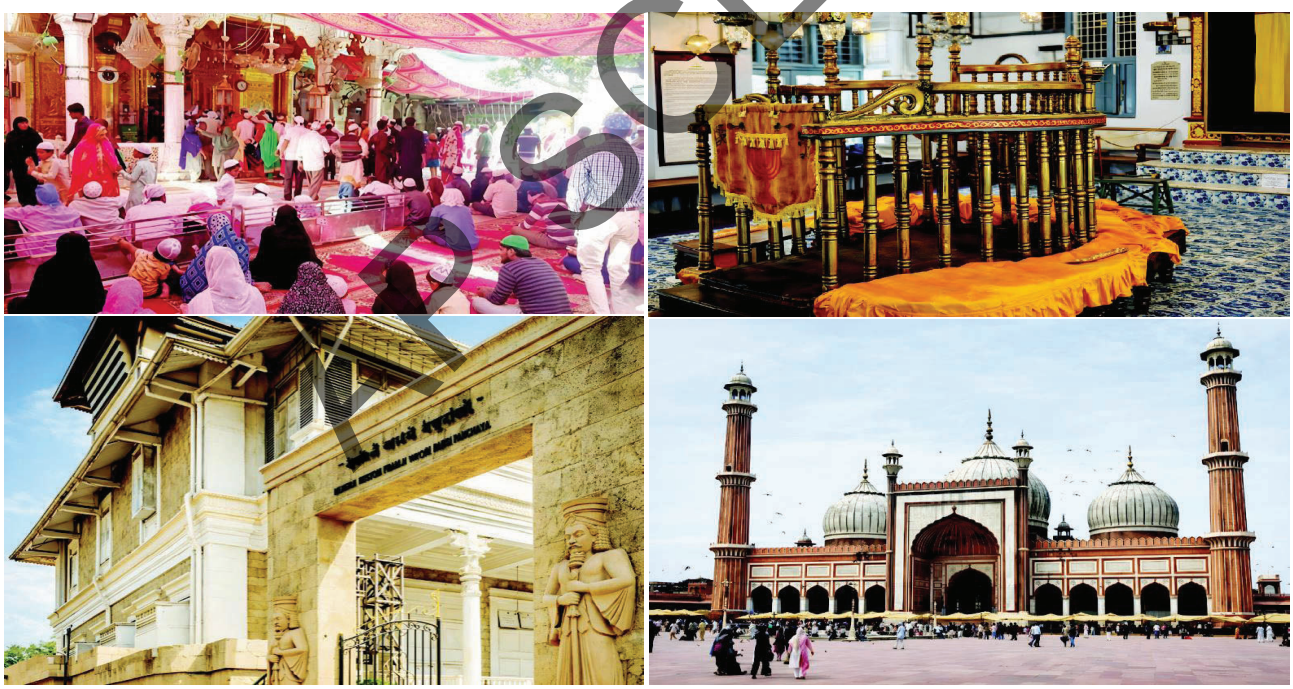

Fig. 7.2

The places in these pictures are revered by followers of Islam, Christianity, Judaism and Zoroastrianism religions that originated outside India. People visit or congregate in these places for prayer and worship.

© NCERT

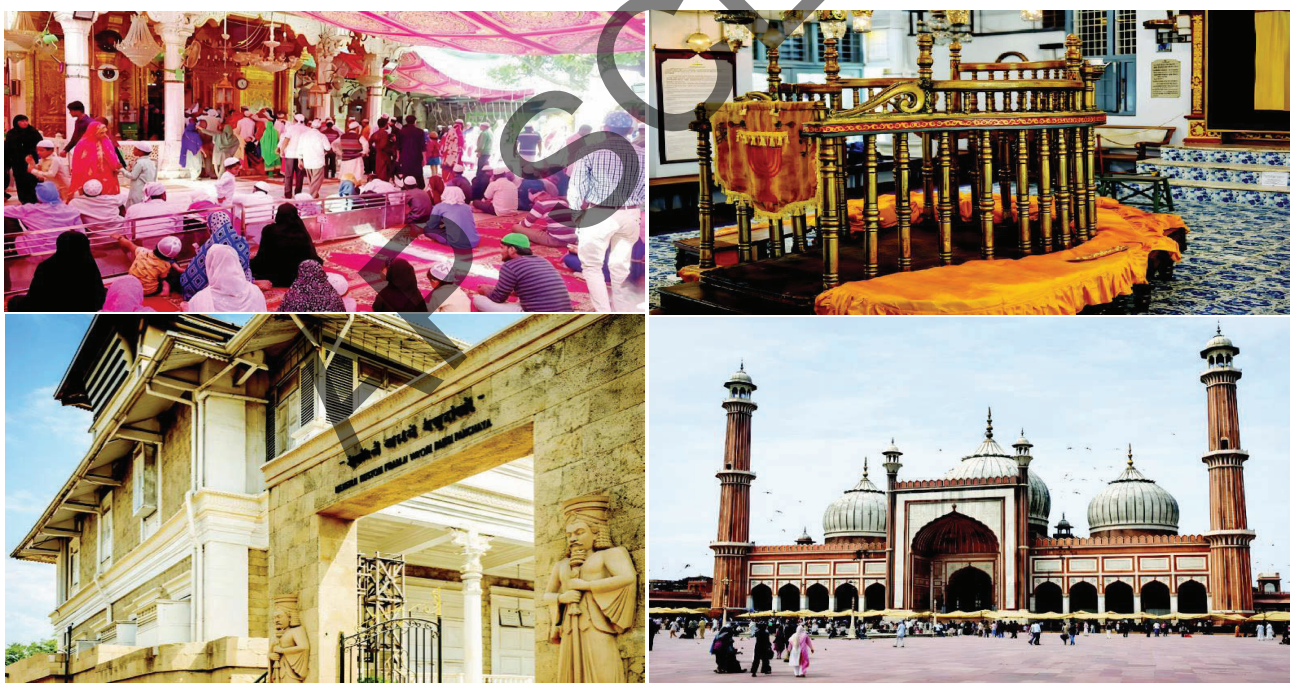
ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಈ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ನಿಮಗೆ ಪರಿಚಿತವೆನಿಸುತ್ತದೆಯೇ? ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೀವು ಹೆಸರಿಸಬಲ್ಲಿರಿ?

'ಪವಿತ್ರ'ತೆ ಎಂದರೇನು?

ಪವಿತ್ರತೆಗೆ ಅನೇಕ ಅರ್ಥಗಳಿರಬಹುದು, ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಪವಿತ್ರತೆ ಎಂದರೆ ಆಳವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಏನನ್ನಾದರೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆದರೆ ಈ 'ಏನಾದರೂ' **(something)** ಎಂದರೇನು? ಅದು ಆಳವಾದ ಭಾವನೆಗಳು. ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಅಥವಾ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯಗಳಿರಬಹುದು. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಲಿರುವಂತೆ. ಇದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ (ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ) ಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಬಹುದು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಪವಿತ್ರತೆಯು ಕೇವಲ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಒಂದು ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ, ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮೀರಿದೆಯೆಂದು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿದ್ದೇವೆ. ಮೊದಲು ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸೋಣ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಚಿತ್ರ 7.2

ಈ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳು ಭಾರತದ ಹೊರಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಇಸ್ಲಾಂ, ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಯಾಹೂದಿ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜೊರಾಸ್ಟ್ರಿಯನ್ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ. ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರು ಈ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜನರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

© SCERT

Followers from other faiths also visit them, as can be seen at the Dargah Sharif of Ajmer (Rajasthan) or the Velankanni Church in Tamil Nadu. People go on pilgrimages to these shrines on special occasions.

Pllarimage : A journey to a sacred place that is slgnificnt within a rellglon or bellef system.
Shrine : A place regarded as holy because of its associatios with the divine, sacred rellc, or a splrltual figure,
Relic : A part of a saint's or other splritual flgure's body or sometlmes to one of their bell-onglngs kept as an object of reverence.

Naturally, when we turn to religions that originated in India, we find that they have many more sacred sites. In the case of Buddhism, those are often places that were visited by the Buddha or where his relics are kept. Among them is the Great Stüpa at Sanchi (Madhya Pradesh), which is a relic stupa (you saw this in the chapter on 'The Rise of Empires'), and the Mahabodhi Stupa in Bodh Gaya (Bihar), where, according to Buddhist tradition, the Buddha attained enlightenment. They are important sites for pilgrims; Bodh Gaya, for instance, receives more than four million visitors every year.

Fig. 7.3

In sikhism, takhts are seats or centres of spiritual authority for example, the Takht sri Patna Sahib (in Patna), the Akal Takht (part of the Golden Temple at Amritsar, see Fig. 8.3), and Takht sir Keshgarh sahib (atAnandpur). Sikhs aspire to undertake pilgrimages to these place s at least once in their lifetimes, as they are associated with important Sikh Gurus and therefore have special significance. In addition, Sikh tradition records pilgrimages conducted by several Gurus, such as Guru Nanak, to places like Haridwar, Prayag, Mathura, Varanasi, Ayodhya, Puri and many more, besides a few Muslim shrines.

India has, for ages past, been a country of pilgrimages. All over the country, you find these ancient places, from Badrinath, Kedarnath and Amarnath, high up in the snowy Himalayas down to Kanyaku-mari in the south. What has drawn our people from the south to the north and from the north to the south in these great pilgrimages? It is the feeling of one country and one culture.

Jawaharlal Nehru, 1961

AP SCERT

ಇತರ ಧರ್ಮದ ಜನರು ಸಹ ಈ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅಜ್ಮೀರ್ (ರಾಜಸ್ಥಾನ)ದ ದರ್ಗಾ ಷರಿಫ್ ಅಥವಾ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಮೇಲಾಂಕಣೆ ಚರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಇಂತವುಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಜನರು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. .

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ : ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ನಂಬಿಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವ ಪ್ರಯಾಣ.
ದೇವಾಲಯಗಳು: ದೈವಿಕ, ಪವಿತ್ರಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ ಸ್ಥಳ.
ಅವಶೇಷ : ಸಂತ ಅಥವಾ ಇತರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೇಹದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಇರಿಸಲಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ ಎಂದು ನಾವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೆವೆ. ಬುದ್ಧನು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಅಥವಾ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳು ಬೌದ್ಧಮತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ತೂಪ (ನೀವು ಇದನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಉದಯದ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೀರಿ). ಸಾಂಚಿ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಸ್ತೂಪ. ಇನ್ನೊಂದು ಬುದ್ಧಗಯಾ (ಬಿಹಾರ)ದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾ ಭೋದಿಸ್ತೂಪ. ಬೌದ್ಧ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರಕಾರ ಬುದ್ಧ ಜ್ಞಾನೋದಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಸ್ಥಳ ಇದು. ಇವು ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬೋಧಗಯಾ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ 40 ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಸಿಖ್ ಮತದಲ್ಲಿ, ತಖ್ತ್‌ಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ತಖ್ತ್ ಶ್ರೀ ಪಾಟ್ನಾ (ಪಾಟ್ನಾದಲ್ಲಿರುವ) ಸಾಹಿಬ್ ಅಕಲ್ ತಖ್ತ್ (ಅಮೃತಸರದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವರ್ಣ ದೇವಾಲಯದ ಭಾಗ, ಚಿತ್ರ 8.3 ನೋಡಿ), ಮತ್ತು ತಖ್ತ್ ಕೇಶಗಢ ಸಾಹಿಬ್ (ಆನಂದಪುರ) ಸಿಖ್ಖರು ಭೇಟಿ ನೀಡಲು ಬಯಸುವ ತಖ್ತರಿಗೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿವೆ. ಈ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪ್ರಮುಖ ಸಿಖ್ ಗುರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧದಿಂದಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಗುರುನಾನಕ್‌ರಂತಹ ಅನೇಕ ಗುರುಗಳು ಹರಿದ್ವಾರ, ಪ್ರಯಾಗ, ಮಥುರಾ, ವಾರಣಾಸಿ, ಅಯೋಧ್ಯ, ಪೂರಿ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಮುಸ್ಲಿಂ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದರೆಂದು ಸಿಖ್ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ *7.3*

"ಭಾರತ ದೇಶವು ಯುಗ ಯುಗಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಹಿಮದಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಬದರಿನಾಥ್, ಕೇದರಿನಾಥ್ ಮತ್ತು ಅಮರನಾಥದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯವರೆಗೆ ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜನರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದು ಏನು? ಇದು ಒಂದೇ ದೇಶ ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ".

(–ಜವಹರ್‌ಲಾಲ್ ನೆಹರು 1961)

AP SCERT

Pilgrimages

Many Indians undertake tirthayatr -as or pilgrimages to various sacred sites (tirthas) during their lifetime. This ancient and continuous tradition of ilgrimage is not just a physical journey but also an inner journey that requires a specified code of conduct.

Tirthar:
Literally, a place where one can cross a river of other body of water. Symbolically. it becomes a place where one can cross from the ordinary worldy life to a higher spiritual life. such place are held in high reverence and regarded as sacred.

For at least 3,000 years, and with no modern means of transportion available, Indians have been crisscrossing the Subcontinent, resulting in its entire geography being considered sacred. We return to this soon.

Here's an excerpt from the writings of Dharampal, a historian and thinker :

"I was travelling from Gwalior to Delhi ... when I met a group of people... about twelve of them, some three or four women and seven or eight men... They said that they had been on a pilgrimage, three months long, up to Rameswaram, among other places. They came from two different villages north of Lucknow. They had various bundles of things and some earthen pots with them... They had taken all the necessities for their food-atta, ghee, sugar with them... I asked them, "You are going to Delhi now?" "Yes!", they replied. "You will stop in Delhi?" "No, we only have to change trains there. We're going to Haridwar!... We don't have time ... We have to go to Haridwar. And then we have to get back home."

AP SCERT

LET'S EXPLORE

→ Read the excerpt. What are your observations? Locate the route the group must have taken from Rameswaram to Haridwar. Why do you think the group was going straight to Haridwar instead of stopping at Delhi?

Tirthankara:
Liberally, someone who makes a tirt-ha, that is, who guldes the crossing from ordinary to igher life in jainism, the Tirthan -karas are the upreme preachers of dharmads

→ In ancient times, when people were travelling from Madurai in Tamil Nadu to Varanasi in Uttar Pradesh, what languages would they come across? How would they communicate with people in those places? Where would they stay? What food would they eat?

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು :

ಅನೇಕ ಭಾರತೀಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ (ತೀರ್ಥಗಳು) ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಕೇವಲ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಯಾಣವಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆಯ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಯಾಣವೂ ಆಗಿದೆ.

ತೀರ್ಥರ್:

ಅಕ್ಷರಶಃ ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಂದು ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಬಹುದಾದ ಸ್ಥಳ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ಉನ್ನತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ದಾಟಬಹುದಾದ ಸ್ಥಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. .

ಕನಿಷ್ಟ 3000 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಆಧುನಿಕ ಸಾರಿಗೆ ಸಾಧನಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಭಾರತೀಯರು ಉಪಖಂಡದೆಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭೌಗೋಳಿಕತೆಯನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾವು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಇತಿಹಾಸಕಾರನು, ಚಿಂತಕನು ಆದ ಧರ್ಮಪಾಲ್ ಅವರ ಬರಹಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಒಂದು ಭಾಗ ಇಲ್ಲಿದೆ. "ನಾನು ಗ್ವಾಲಿಯರ್‌ನಿಂದ ದೆಹಲಿಗೆ ಪ್ರಾಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಒಂದು ಗುಂಪನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದೆ....ಅವರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 12 ಜನರು ಇದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಏಳು ಅಥವಾ ಎಂಟು ಜನ ಪುರುಷರು.... ಅವರು ಮೂರು ತಿಂಗಳಕಾಲ ರಾಮೇಶ್ವರವರೆಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಲಕ್ನೋದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಬಂದವರು. ಅವರ ಬಳಿ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳ ಮೂಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಗಳು ಇದ್ದವು.... ಅವರು ತಮಗೆ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗೋದಿಹಿಟ್ಟು, ತುಪ್ಪ, ಸಕ್ಕರೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ..... ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ." "ನೀವು ಈಗ ದೆಹಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೀರಾ?" "ಹೌದು", ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. "ನೀವು ಈಗ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತೀರಾ? " " ಇಲ್ಲ, ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ರೈಲು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಸಮಯವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಂತರ ನಾವು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಆಯ್ದ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಿ. ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಳೇನು? ರಾಮೇಶ್ವರಂನಿಂದ ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಗುಂಪು ಯಾವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿ. ಆ ಗುಂಪು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ಬದಲು ನೇರವಾಗಿ ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ನೀವು ಏಕೆ ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ತೀರ್ಥಂಕರ:

ಒಂದು ಪ್ರದೇಶ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಬದಲಾಗಲು ಕಾರಣನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಂದರೆ ಜೈನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನದಿಂದ ಐಹಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡುವವರು. ತೀರ್ಥಂಕರು ಧರ್ಮದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಪ್ರಚಾರಕರು.

→ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಮಧುರೈನಿಂದ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ವಾರಣಾಸಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು? ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಯಾವ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

In the Jain tradition, the tirthas are associated with places where the **Tirthankaras** attained liberation or where significant events of their lives occurred. Trees, ponds, hills and mountains that the Tirthankaras visited or meditated at are also considered sacred. Examples of such places include Mount Abu, Girnar and the Shatrun-jaya hill in Saurashtra (Gujarat).

Another example is the pilgrimage to Sabarimala temple (Kerala), dedicated to the deity Ayyappa, which draws over ten million devotees every year. This hilltop shrine was traditionally reaced by an immensely difficult trek through hills and forests. Such a challenging approach, common to man hilltop or mountain shrines all over the country, symbolises the difficulties of the inner path, with natural landmarks alnog the route bing considered sacred.

Fig. 7.4. Pandharpur war an 800 year old tradition in Magarashtra. War means a pilgrinage that is held regularly, in this case annually. Pilgrims walk in large groups for 21 days to the famous Vithba temple in Pandharpur.

AP SCERT

More sacred sites

Hindu and many folk and tribal belief systems go further. In Grade 6 we learnt that in such belief systems, people regard elements of Nature, such as mountains, rivers, trees, plants and animals, and sometimes stones too, as sacred. In Hinduism, for instance, this includes countless geographical sites or features of Nature, such as specific mountains, rivers and forests, which are regarded as particularly divine and are worshipped as deities; many rivers are regarded as devis, while some species of trees, animals and plants are particularly holy.

Fig. 7.5. In this image, Vishnu in the form of his boar avatar crushes a demon and saves Bhadevi (Mother Earth), shown here sitting on his elbow (from the Belur temple, Karnataka)

ಜೈನ್ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರು ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆದ ಸ್ಥಳಗಳು ಅಥವಾ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆದ ಸ್ಥಳಗಳೊಂದಿಗೆ ತೀರ್ಥಗಳು ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ. ತೀರ್ಥಂಕರರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಅಥವಾ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳು, ಕೊಳಗಳು, ಬೆಟ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಸಹ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ (ಗುಜರಾತ್) ಮೌಂಟು ಆಬು, ಗಿರ್ನಾರ್ ಮತ್ತು ಶತ್ರುಂಜಯ ಬೆಟ್ಟ ಸೇರಿವೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹತ್ತು ಮಿಲಿಯನ್‌ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಅಯ್ಯಪ್ಪ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಾಲಯವಾದ ಶಬರಿ ಮಲೆ (ಕೇರಳ) ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಪರ್ವತಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಚಾರಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅವರ ಮಾನಸಿಕ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಕೇತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಹ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

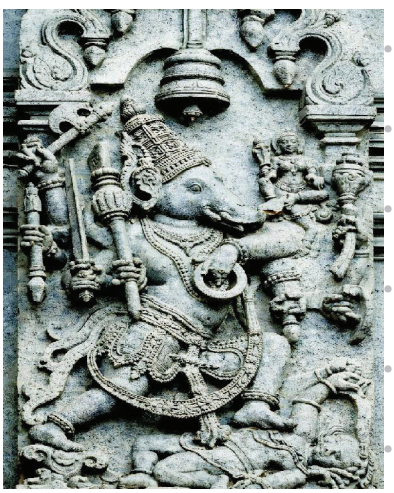

ಚಿತ್ರ *7.4.* ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿನ 'ಪಂಡರೀಪುರವಾರಿ' ಇದು 800 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯದಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ 'ವಾರಿ' ಎಂದರೆ ನಿಯಮಿತ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಯಾತ್ರಿಕರು ಪಂಡರೀಪುರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಠಲ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ 21 ದಿಗನಳ ಕಾಲ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

AP SCERT

ಮತ್ತಷ್ಟು ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು:

ಹಿಂದೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ನಂಬಿಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿವೆ. 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ನಂಬಿಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಪರ್ವತಗಳು, ನದಿಗಳು, ಮರಗಳು, ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಾವು ಕಲಿತಿದ್ದೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗಳು ಮತ್ತು ನದಿಗಳಂತಹ ಅನೇಕ ಭೌಗೋಳಿಕ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಸ್ಯಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ *7.5.* ಈ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ತನ್ನ ವರಾಹ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು (ಭೂಮಾತೆ) ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಭೂದೇವಿ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವದನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇಲೂರು ದೇವಾಲಯದಿಂದ)

This tradition comes from the perception of a divine presence in all of Nature. Ultimately, the whole of planet Earth is considered sacred she is Mother Earth or Bhüdevi.

Here are a few more examples of such traditions:

- The Niyam Dongar hill in the Niyamgiri Range of Jharkhand is sacred to the Dongria Khond tribe. They believe that the hill is the abode of Niyam Raja, the supreme deity who provides everything they need for sustenance. Cutting trees here is prohibited and considered a sign of disrespect to the deity.
- In the early 2000s, the Government of Sikkim identified several sacred mountains, caves, lakes, rocks and hot springs that were to be protected against all forms of damage,
- In the Nilgiris of Tamil Nadu, the Todas, a tribal community, regard many mountain peaks as sacred and associate them with their gods. To them, this sense of sacredness extends to many plants (which often become part of their rituals), Shola forests, wetlands, and even specific stones and individual trees.

Becoming Aware of Sacred Geography

Some sacred places are marked on the map (Fig. 8.6) given on the next page. Though spread all over India, they are also interconnected. For example, some Hindus aspire to do the char dham yatra, and those four sites appear to have been deliberately located in the southern, northern, eastern and western corners of India! A similar aspiration exists with respect to the 12 jyotirlingas, which are considered highly auspicious. The 51 Shakti pithas, too, cover the entire map of India (even parts of presentday Bangladesh and Pakistan). And there are many more regional networks.

These networks crisscross India's length and breadth, creating a sacred geography. As a result, the land itself becomes sacred. There is a story about the 51 Shakti pithas. Shakti, the livine mother in the form of Sati, and her consort, Shiva, were insulted by her father. An angry Sati immolated herself. Shiva was so livid that he took her body and refused to allow the last rites.

The 12 jyotirlingas are sacred shrines dedicated to shiva, a major deity of Hinduism. Each shrine has its own unique mytho -logy and name.

AP SCERT

ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ದೈವಿಕ ಸಾನಿಧ್ಯವು ಪ್ರಕೃತಿಯಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಇಡೀ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವಳನ್ನು 'ಭೂಮಾತಾ' ಅಥವಾ 'ಭೂದೇವಿ' ಎಂದು ಸಂಭೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ :

- ಜಾರ್ಖಂಡ್‌ನ ನಿಯಮಗಿರಿ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಯಮ ಡೊಂಗರ್ ಬೆಟ್ಟವು ಡೊಂಗ್ರಿಯ ಭೋಂಡ್‌ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟವು ತಮ್ಮ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವರು ನಿಯಮ್ ರಾಜನ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಅವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅಗೌರವ ತೋರುವ ಸಂಕೇತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
- 2000 ದಶಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸರ್ಕಾರವು ಹಲವಾರು ಪವಿತ್ರ ಪರ್ವತಗಳು, ಗುಹೆಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ಬಂಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬುಗ್ಗೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿತು. ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಾನಿ ಮಾಡದಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿತು.
- ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನೀಲಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾದ ತೋಡರು ಅನೇಕ ಪರ್ವತ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇವರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪವಿತ್ರತೆಯು ಶೋಲಾ ಕಾಡುಗಳು, ಜೌಗು ಪ್ರದೇಶಗಳು, ಕೆಲವು ಬಂಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಮರಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ (ಅವುಗಳ ಆಚರಣೆಗಳ ಭಾಗವಾಗಿದೆ)

ಪವಿತ್ರ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು:

ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ (ಚಿತ್ರ 8.6) ಕೆಲವು ಕೆಲವು ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಹರಿಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೆಲವು ಹಿಂದೂಗಳು ಚಾರ್‌ಧಾಮ್ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣ, ಉತ್ತರ, ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ 12 ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಇದೆ. ಭಾರತದ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ (ಇಂದಿನ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ) ಹರಡಿರುವ 51 ಶಕ್ತಿ ಪೀಠಗಳು ಸಹ ಇವೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು ಇತರ ಅನೇಕ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕಹೊಂದಿವೆ.

12 ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗಗಳು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ದೇವಾರಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಪವಿತ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇವಾಲಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಇತಿಹಾಸ, ದಂತಕಥೆ ಮತ್ತು ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಈ ಸ್ಥಳಗಳು ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಹರಡಿಕೊಂಡುವುದರಿಂದ ಭಾರತವು ಪವಿತ್ರ ಭೂಮಿಯಾಯಿತು. 51 ಶಕ್ತಿ ಪೀಠಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಥೆಯಿದೆ. ಸತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯ ಸಾಕಾರವಾಗಿರುವ ದೈವಿಕ ತಾಯಿಯನ್ನು ಅವಳ ತಂದೆ, ಅವಳ ಸಹಚರ ಶಿವನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡ ಸತಿದೇವಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಕೋಪಗೊಂಡ ಶಿವನು ಅವಳ ದೇಹಕ್ಕೆ ದಹನ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದನು.

APSCERT

Shiva's anger was dangerous for the world and the cosmos. So Vishnu used his chakra to cut up Sati's body. The Shakti pithas are the places across the Subcontinent where the body parts of the divine mother fell one by one. The symbol behind the story is clear: the whole land becomes the body of the divine mother.

LET'S EXPLORE

Note the locations of the dham. what do you think it implied for the people when they travelled north south and east west?

While vistiting the major sacred places connected to their respective faiths, pilgrims would naturally cover the geography of India. They would come across diverse languages, customs, cloting and foods along the way, but would notice the commonalities too

AP SCERT

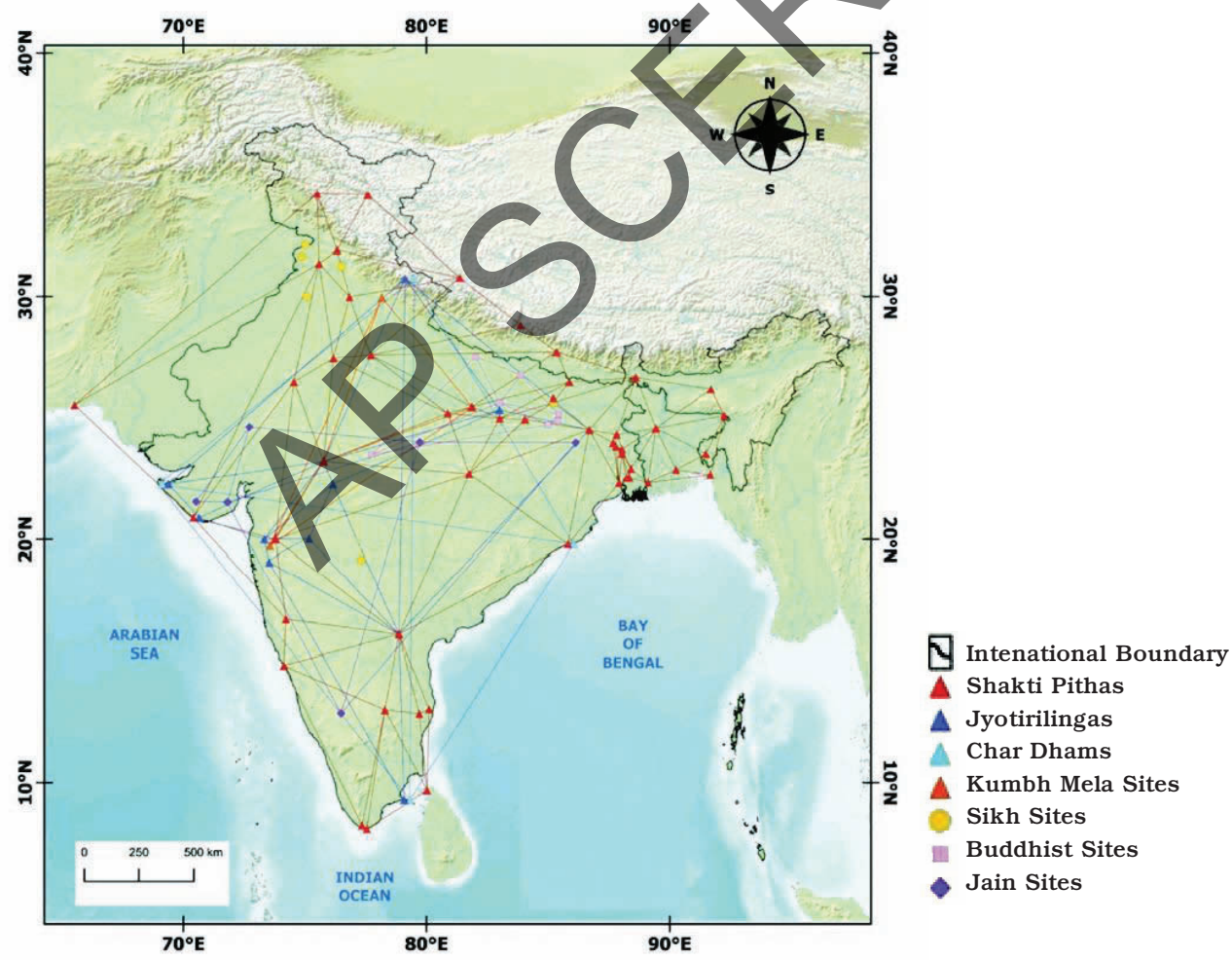

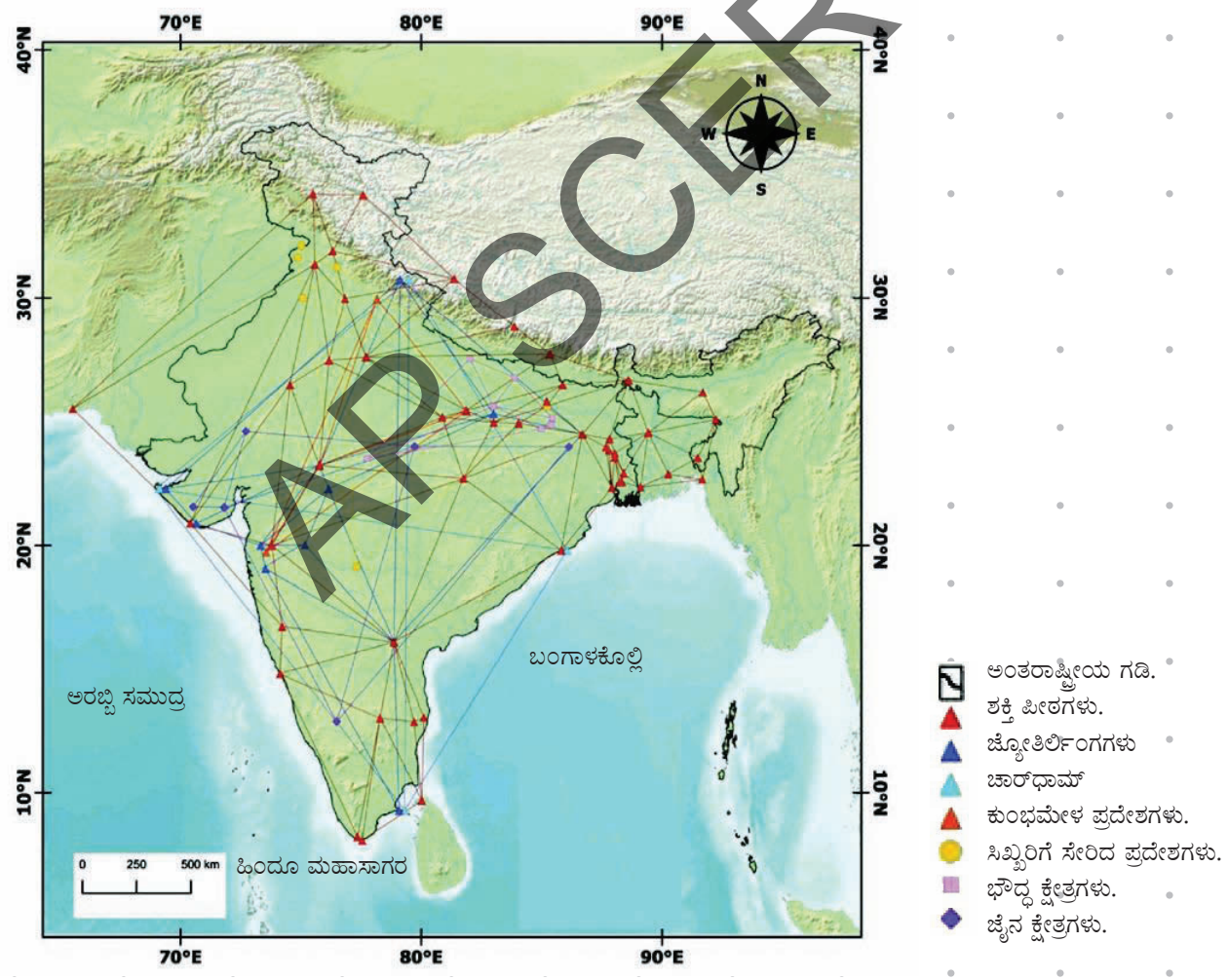

Fig. 7.6. A map showing a few networks of traditional tirthas.

ಶಿವನ ಕೋಪವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣು ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಬಳಸಿ ಸತಿದೇವಿಯ ದೇಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ. ಅವಳ ದೇಹ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಉಪಖಂಡದ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳನ್ನು ಶಕ್ತಿ ಪೀಠಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥೆಯ ಹಿಂದಿನ ಪವಿತ್ರ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಇಡೀ ಭಾರತವು ಆ ದಿವ್ಯ ಜನನಿಯ ದೇಹವಾಗಿದೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಚಾರ್‌ಧಾಮ್ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರ್ತಿಸಿರಿ. ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವಾಗ ಜನರು ಹೇಗೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ.

ಯಾತ್ರಿಕರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವಾಗ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅವರು ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಷೆಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಚಿತ್ರ 7.6. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕೆಲವು ಜಾಲಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ನಕ್ಷೆ

AP SCERT

LET'S EXPLORE

Can you identify the names of a few traditional tirthas given in the map above? You can refer to the political map at the end of the book for help.

Why did people travel such long distances? Apart from religious motivations, some, like merchants and traders, travelled to exchange goods; others travelled to discuss, debate and popularise their beliefs or to learn and study from eminent teachers in different parts of the country. However, though they were travelling for different purposes, their routes often converged. Discussions and debates, sharing of goods, experiences, and tales, enriched everyone. New ideas emerged, and old ones were adapted. This complex process became a m-ajor factor in the cultural integration of the Indian Subconti-nent.

Sacred Ecology

Tirthas are usually located on the banks of a river or a lake, in a forest or on a mountain. As we saw above, the natural landsc-ape itself is thus seen or perceived as sacred space, or pun-yakshetra. This perception has helped us to protect and prese-rve Nature, since we are not distinct from her. So geography, culture and spirituality fuse together in these kshetras.

Rivers and sangams (confluence of rivers)

Rivers have been worshipped in India since Vedic times. The nadistuti sukta of the Rigveda is a hymn (sukta) in praise of (stuti) rivers (nadi) that invokes 19 major rivers of ancient northwest India. Even today, many rituals involving water invoke the presence of some of the most important rivers of India:

gange cha yamune chaiva godavari sarasvati narmade sindhu kaveri jalesmin sannidhim kuru"Ganga, Yamuna, Godavari, Sarasvati, Narmada, Sindhu, and Kaveri, may you manifest in this water.

Those rivers have been lifelines for the Indian civilisation. Their sources, tributaries and the places they flow through are often regarded as sacred too, and are visited by many pilgrims. In local languages, these rivers are referred to with respect for instance, 'Ganga ji' or 'Yamuna ji'. Krishnamma talli, Godarammatalli and so on

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಮೇಲಿನ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಕೆಲವು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಯಾತ್ರಾ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೀವು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಜನರು ಅಷ್ಟು ದೂರದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಏಕೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು? ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರೇರಣೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಂತಹ ಕೆಲವರು ಸರಕುಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದರು. ಆದರೆ, ಇತರರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು, ವಾದಿಸಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲು, ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಶಿಕ್ಷ ಕರಿಂದ ಕಲಿಯಲು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವರು ವಿಭಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದರೂ ಅವರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಕಲಿಯುತ್ತವೆ. ವಾದೋಪವಾದಗಳು ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆಗಳು, ಸರಕುಗಳು ಹಂಚಿಕೆ, ಅನುಭವಗಳು ಮತ್ತು ಕಥೆಗಳು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದವು. ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದವು. ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂಕೀರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಭಾರತೀಯ ಉಪಖಂಡದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಏಕೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಯಿತು.

ಪವಿತ್ರ ಜೀವಾವರಣ

ತೀರ್ಥಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನದಿ ಅಥವಾ ಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತವೆ. ನಾವು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದಂತೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಭೂದೃಶ್ಯವನ್ನು ಪವಿತ್ರಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಸ್ಥಳವೆಂದು ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೂಮಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯು ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

ನದಿಗಳು–ಸಂಗಮಗಳು (ನದಿ ಸಂಗಮ)

ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಾರತದ ನದಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಋಗ್ವೇದದ ನದಿಸ್ತುತಿ ಸೂಕ್ತವು ಪ್ರಾಚೀನ ವಾಯವ್ಯ ಭಾರತದ 19 ಪ್ರಮುಖ ನದಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸ್ತೋತ್ರ (ಸೂಕ್ತ) ಇಂದಿಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ನದಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

> "ಗಂಗಾಚ ಯಮುನೇಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಸ್ಮಿನ್ ಸ ನ್ನಿಧಿಂಕುರು".
> ಈ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ,ಯಮುನಾ, ಗೋದಾವರಿ, ಸರಸ್ವತಿ, ನರ್ಮದಾ, ಸಿಂಧು ಮತ್ತು ಕಾವೇರಿ ನದಿಗಳು ಇವೆ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ನದಿಗಳು ಭಾರತೀಯ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಜೀವಾಳವಾಗಿದ್ದು, ನದಿಗಳು, ಉಪನದಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವು ಹರಿಯುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಹ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಯಾತ್ರಿಕರು ಅವುಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನದಿಗಳನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಗಂಗಾಮಾತ' ಅಥವಾ 'ಯಮುನಾ ಮಾತಾ' ಕೃಷ್ಣಮ್ಮ ತಲ್ಲೆ" ಗೋದಾವರಮ್ಮ ತಲ್ಲಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

- Prayagraj hosts the Kumbh Mela every six years. Prayag is located at the confluence of three rivers Ganga,Yamuna and the invisible Sarasvati. A few years ago, UNESCO listed the Kumbh Mela as an intangible heritage of the world'.
- An estimated 660 million people participated in the Kumbh Mela of 2025. What proportion of the popula tion of India is this?

Kumbh Mela

The Kumbh Mela originates in the legend of amrita manthana. The devas and asuras (i.e., more or less, gods and demons), traditional enemies, for once joined forces in churning the cosmic ocean to extract amrita, the divine nectar that would give them immortality.

fig 7.7

To prevent the asuras from getting the amrita, Vishnu, in the form of Mohini, a beautiful lady, snatched the pitcher or kumbha which contained the amrita. In the process, a few drops fell over four places Haridwar, Prayagraj, Nashik, and Ujjain. These are the places where the Kumbh Mela has been held, and a dip in the rivers there during a prescribed period is con sidered most auspicious.

APSCERT

THINK ABOUT IT

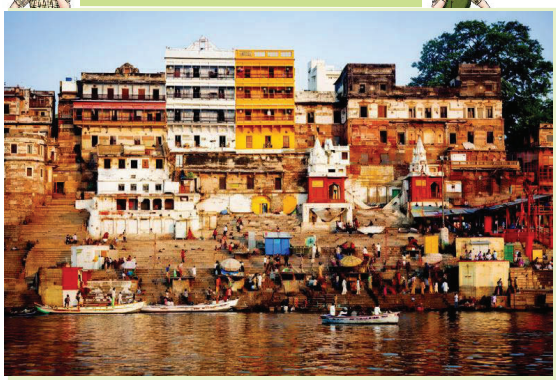

fig. 7.8

How do you think these sacred places are connected with the people's economic lives and activities? Draw a mind map to trace these connections. (Hint: The pictures above can provide some clues.)

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

- ಕುಂಭಮೇಳವು ಪ್ರತಿ ಆರು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯತ್ತುದೆ. ಪ್ರಯಾಗವು ಮೂರು ನದಿಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಗಂಗಾ, ಯಮುನಾ ಮತ್ತು ಅದರ ಉಪನದಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸಂಗಮವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಯುನೆಸ್ಕೊ ಈ ಕುಂಭಮೇಳವನ್ನು 'ಮಾನವೀಯತೆಯ ಅಮೂರ್ತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ" ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿತು.
- 2025 ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕುಂಭಮೇಳದಲ್ಲಿ 660 ಮಿಲಿಯನ್ (66ಕೋಟಿ) ಜನರು ಭಾವಹಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ಎಷ್ಟು?

ಕುಂಭಮೇಳ

ಇದನ್ನು 'ಅಮೃತ ಮಥನಂ' ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಮ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರು ಅಮರತ್ವವನ್ನು ನೀಡುವ ಅಮೃತವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ, 'ವಿಶ್ವಮುದ್ರೆ' (ಕ್ಷೀರಸಾಗರ)ವನ್ನು ಮಂಥನ ಮಾಡಲು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬಂದರು.

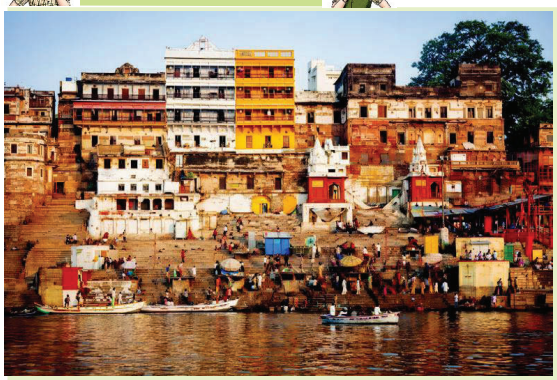

ಚಿತ್ರ 7.7

ಅಮೃತ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ನಂತರ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಅಮೃತ ಸಿಗದಂತೆ ತಡೆಯಲು ವಿಷ್ಣು 'ಮೋಹಿನಿ' ಎಂಬ ಸುಂದರ ಮಹಿಳೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಮೃತ ಭಾಂಪವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡನು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹನಿಗಳು ಹರಿದ್ವಾರ, ಪ್ರಯಾಗ್‌ರಾಜ್, ನಾಸಿಕ್ ಮತ್ತು ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಎಂಬ ನಾಲಕು ಸ್ಥಳಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವು. ಇವೇ ಕುಂಭಮೇಳ ನಡೆದ ಸ್ಥಳಗಳು. ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

APSCERT

ಆಲೋಚಿಸೋಣ

ಚಿತ್ರ 7.8

ಈ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು ಜನರ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಈ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಒಂದು ಮೈಂಡ್‌ಮ್ಯಾಪ್‌ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ. (ಸೂಚನೆ: ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳು ಕೆಲವು ಸುಳಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದು)

Mountains and Forests

All over the world, mountains are often associated with legends, deities or heroes. Also mountains are seen as a symbolic gateway from earth to heaven because of their height. That is why many tirthas and temples in India are located on hilltops, as the physical journey to these peaks is seen as a symbolic journey to reach the divine. People would undertake arduous walks through mountain trails to those sites and shrines, which tested not only their physical abilities but also their mental strength. Today, such places are often accessible through roads and other modes of transport.

fig. 7.9

© NCERT not to be republished

Trees, Forests and Sacred Groves

In many parts of India, trees are adorned with offerings like turmeric and kumkum. One species of fig tree commonly called 'peepul' (or 'pipal'), 'bo tree' or 'bodhi tree' (ashvattha in Sanskrit) is sacred to Hinduism, Buddhism, Sikhism and Jainism. In fact, its botanical name is 'Ficus religiosa' (literally, in Latin, the 'religious' or sacred 'fig' tree).

ಪರ್ವತಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡುಗಳು

ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಪರ್ವತಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಂತ ಕಥೆಗಳು. ದೇವರುಗಳು ಅಥವಾ ವೀರರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ. ಪರ್ವತಗಳು ಅವುಗಳ ಎತ್ತರದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಾಂಕೇತಿಕ ದ್ವಾರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯಾತ್ರಾ ಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳು ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ. ಮತ್ತು ಈ ಪರ್ವತ ಶಿಖರಗಳಿಗೆ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ದೈವಿಕತೆಯನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಪ್ರಯಾಣವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜನರು ಈ ಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ತಲುಪಲು ಪರ್ವತ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಕಠಿಣವಾದ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರ ದೈಹಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಮಾನಸಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಹ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿತು. ಇಂದ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಸಾರಿಗೆ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದು .

ಚಿತ್ರ 7.9

ಮರಗಳು, ಕಾಡುಗಳು ಮತ್ತು ತೋಪುಗಳು (ವನಗಳು)

ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಅರಿಶಿಣ ಮತ್ತು ಕುಂಕುಮ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 'ರಾವಿ' (ಪೀಪಲ್) 'ಬೊ' ಮರ ಅಥವಾ 'ಭೋಧಿವೃಕ್ಷ' (ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥ) ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಒಂದು ಜಾತೀಯ ಅಂಜೂರದ ಮರವು ಹಿಂಧೂ ಧರ್ಮ, ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ, ಸಿಖ್ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜೈನ್ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು 'ಫಿಕಸ್ ರಿಲಿಜಿಯೋನಾ' (ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ) ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಪವಿತ್ರ 'ಅಂಜೂರದ ಮರ'.

RSERT

Fig. 7.10. The tree in the Mahabodhi Temple at Bodh Gaya is often cited as a direct descendant of the original tree under which, according to Buddhist tradition, the Buddha attained enlightenment hence the names 'bodhi tree' and 'Bodh Gaya'.

In Grade 6 we read about the two epics of India, the Mahabharata and Ramayana. These texts have vivid descriptions of pilgrimages undertaken and places visited, and of sacred rivers, forests and mountains. In almost every region of India, numerous rural and tribal traditions claim that the heroes of these texts passed through their locality, with shrines often marking such passages. Such legends allowed a wide diversity of communities to make the two epics their own.

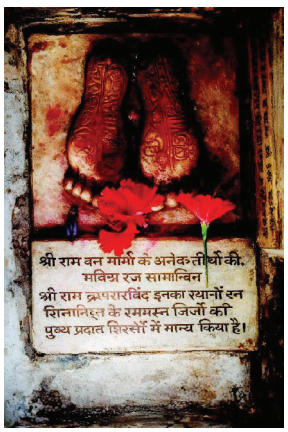

Fig. 7.11. A shrine in Bastar, Chhattisgarh, celebrating Rama's passing through the area

Fig. 7.12. A seal from Mohenjodaro

Observe this seal from Mohenjodaro. Can you recognise the leaves at the top? As you can see, the peepul tree has been an important part of India's cultural geography for millennia.

THINK ABOUT IT

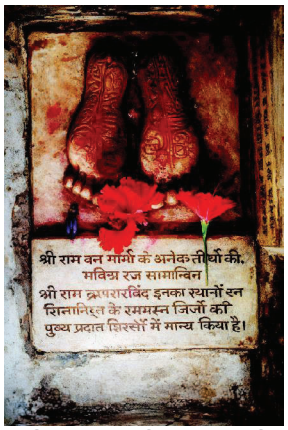
Many parts of the peepul tree have medical uses: the leaves are used to treat some skin ailments while the bark is useful for stomach ailments. Since it stays green almost through the year, it provides food and shelter to many types of birds and other animals.

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 7.10 ಬುದ್ಧಗಯಾದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಬೋಧಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಮರವನ್ನು ಬೌದ್ಧ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಬುದ್ಧನು ಜ್ಞಾನೋದಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಮೂಲ ಮರದ ನೇರ ವಂಶಸ್ಥರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಭೋಧಿಮರ ಮತ್ತು ಬೋಧ್‌ಗಯಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದಿವೆ.

6ನೇಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಾರತದ ಎರಡು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾದ ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು, ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳು, ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳು, ಕಾಡುಗಳು ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭಾರತದ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದ ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋದರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ 'ದಂತಕಥೆಗಳು' ವಿಭಿನ್ನ ಗುಂಪುಗಳು ಈ ಎರಡು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ಚಿತ್ರ 7.11 ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಢದ ಬಸ್ತಾನ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ದೇವಾಲಯ. ರಾಮನು ಈ ಸ್ಥಳದ ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗಿದ್ದಾನೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 7.12 ಮಹಾಂಜೋದರ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುದ್ರೆ.

ಮೆಹೆಂಜೋದಾರೋದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಈ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಎಲೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಗುರ್ತಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ನೀವು ನೋಡಿದಂತೆ ಅರಳಿಮರವು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭೂದೃಶ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಅರಳಿ ಮರದ ಭಾಗಗಳು ಔಷಧೀಯ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಚರ್ಮರೋಗಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ತೊಗಟೆಯನ್ನು ಉದರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾಯಿಲೆಗಳಿಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ವರ್ಷವಿಡೀ ಹಸಿರಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

APSCERT

Over time, many rural and tribal communities across India decided to protect and preserve some natural forests from harmful activities such as hunting, tree felling or mining. They saw those forests as the abodes of deities for example, Ryngkew or Basa in Meghalaya. Such special forests are called 'sacred groves' in English (see the table below for a few names in regional languages) and, thanks to their sacred status, have come to shelter great biodiversity of flora and fauna. Many sacred groves are also home to small water bodies and thus help in water conservation.

There were many thousands of sacred groves in India. Sadly, these numbers have been shrinking as people have started encroaching on them for various pur-poses, from agriculture to indu-stry. Still, sacred groves continue to be protected in many regions of India.

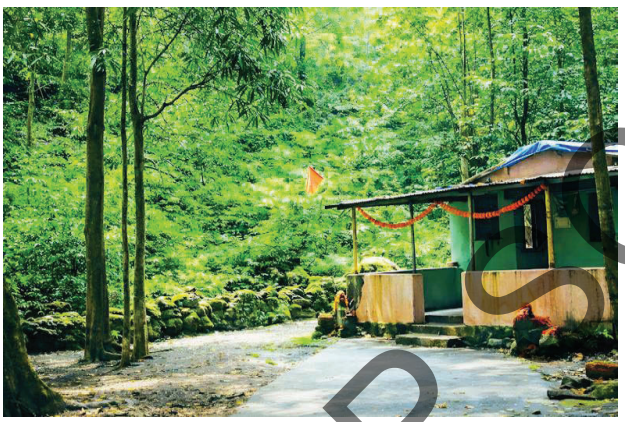

Fig. 7.13. Kalkai temple, Mulshi, Maharashtra

Fig. 7.14. Mawphlong, Shillong

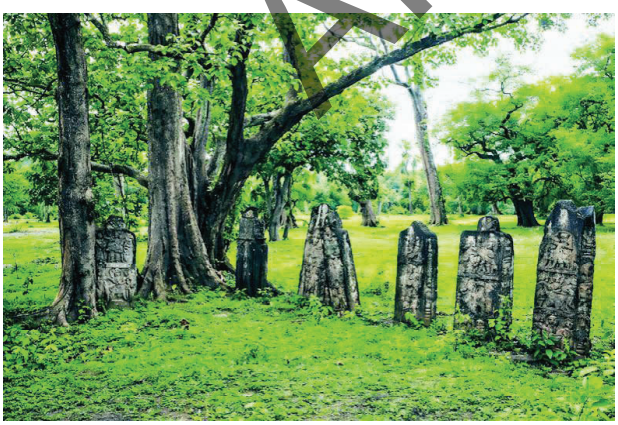

Fig. 7.15. From the sacred groves of the Bhils

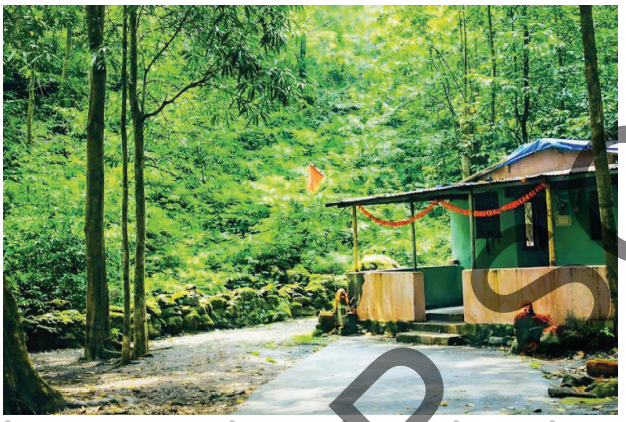

Fig. 7 .16. Udaiyankudukadu Karumbayiramkondan, Tamil Nadu

© NCERT

ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಭೇಟಿ ಮರಕಡಿಯುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯಂತಹ ಹಾನಿಕಾರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿವೆ. ಅವರು ಈ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ದೇವರುಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಮೇಘಾಲಯದ ರಿಂಗ್‌ಕ್ಯೂ ಅಥವಾ ವಾಸಾ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ವಿಶೇಷ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ "ಪವಿತ್ರ ವನಾಲು" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೆಸರುಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಾನ ಮಾನದಿಂದಾಗಿ, ಅವು ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಮೃದ್ಧ ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಕಾಡುಗಳು ಸಣ್ಣ ಜಲ ಮೂಲಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. .

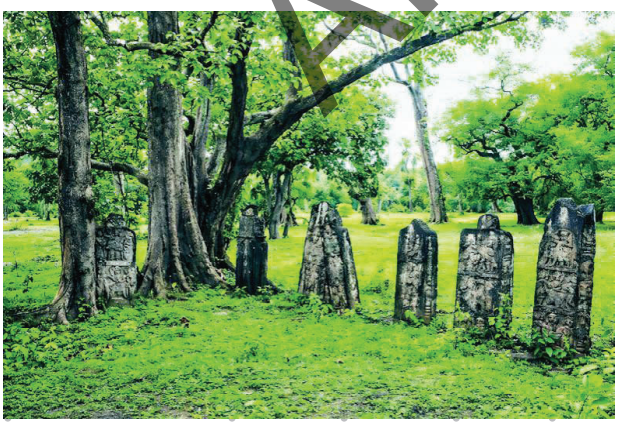
ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಅರಣ್ಯಗಳಿವೆ. ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಜನರು ಈ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 7.13 ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿನ ಮಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣ್ ದೇವಾಲಯ

ಚಿತ್ರ 7.14 ಷಿಲ್ಲಾಂಗ್ ನಲ್ಲಿರುವ ಮೌಫಂಗ್

ಚಿತ್ರ 7.15 ಬಿಲ್ಲುಗಳ ಪವಿತ್ರ ಕಾಡುಗಳಿಂದ

ಚಿತ್ರ 7.16 ಉದಯನ್ ಕುಡುಕಾಡು, ಕರುಂಬೈರಂ ಕೊಂಡ, ತಮಿಳುನಾಡು.

APS CERT

Given below are the names of a few sacred groves in a few regional languages of India. Can add to this?

Malayalam	kavu
Tamil	kovikadu
Kannada	devarekadu
Marathi	devarai
Khasi (Meghalaya)	khlaw kyntang
Hindi (Himachla Pradesh	devan
Jharkhand	sarna
Chhattisgarh	dev gudi
Rajasthan	oran

In Tamil Nadu, local chronicles highlight the relationship between the deity of a sacred grove, Nature and humans. One such chronicle in the Thanjavur District states that the groves' deities protect fruit bats, which are regarded as sacred spotting one of them is considered auspicious. Besides, bats play a critical role in the pollination of flowers and in the dispersal of seeds. Sacred groves thus evolve a harmonious relationship between the deity, the ecosystem, and humans.

From pilgrimage to trade

Pilgrims encounter traders and merchants along their journey. This interaction benefits both groups. Pilgrims need various items, which traders can provide. As a result, the pilgrimage routes and the trade routes often overlap. Some traders might also double as pilgrims, taking their wares to distant towns and cities while visiting sacred sites and shrines.

AP SCERT

ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಪವಿತ್ರ ಕಾಡುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಇನ್ನ ಕೆಲವನ್ನು ಸೇರಿಸುವಿರಾ?

ಮಲೆಯಾಳಂ	ಕಾವು
ತಮಿಳು	ಕೋವಿಕಾಡು
ಕನ್ನಡ	ದೇವರಕಾಡು
ಮರಾಠಿ	ದೇವರೈ
ಖಾಸಿ	ಖ್ಲಾಕಿನ್ ಟಾಂಗ್
ಹಿಂದಿ	ದೇವ್‌ವನ್
ಜಾರ್ಖಂಡ್	ಸಾರ್ನಾ
ಛತ್ತೀಸ್‌ಘಡ್	ದೇವಗುಡಿ
ರಾಜಸ್ಥಾನ್	ಓರನ್

ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಳೀಯ ದಂತ ಕಥೆಗಳು ಪವಿತ್ರ ಅರಣ್ಯ ದೇವತೆಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮಾನವರ ನಡುವಿನ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತಿವೆ. ಅಂತಹ ಒಂದು ದಂತಕಥೆ ತಂಜಾವೂರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ವನದೇವತೆಗಳು ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುವ ಬಾವಲಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅವರು ಈ ಬಾವಲಿಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುವುದು ಶುಭವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೇ ಈ ಬಾವಲಿಗಳು ಹೂಗಳ ಪರಾಗಸ್ಪರ್ಶ ಮತ್ತು ಬೀಜಗಳ ಪ್ರಸರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಪವಿತ್ರ ಕಾಡುಗಳು, ದೇವರುಗಳು, ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಮಾನವರ ನಡುವೆ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರದವರೆಗೆ:

ಯಾತ್ರಿಕರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ವರ್ತಕರು ಎದುರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲಿಯುವಿಕೆ ಎರಡೂ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ವಿವಿಧ ಸರಕುಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಛೇದಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವಾಗ, ದೂರದ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಯಾತ್ರಿಕರಾಗುತ್ತಾರೆ.

AP SCERT

What routes did those traders use in ancient India? Revisit the map of trade routes (Fig. 5.5) in the chapter The Rise of Empires'. Uttarapatha was a major trade route connecting the north western and eastern parts of the Subcontinent; the Dakshina-patha went from Kaushambi through Ujjayini (Ujjain) to Pratishthana (Paithan). As you know, some of the goods traded along these routes included precious stones like shells and pearls, coins, gold and diamonds, as well as cotton, spices, and sandal wood.

LET'S EXPLORE

Take a sheet of transparent paper that can be used for tracing. Trace a map of the trade routes from the chapter 'The Rise of Empires'. Place it on top of the map of the important tirthas. What do you observe?

Sacred Geography beyond India

The concept and practice of sacred geography are not unique to India. Ancient Greece had many sacred landmarks, from mountains to sacred groves. The Native Americans used to have a special bond with Nature, which they viewed as sacred. The Maoris, the indigenous people of New Zealand, regard the Taranaki Maunga mountain as their ancestor and therefore as sacred; after many representations by the Maoris, a law recently granted this mountain the rights and responsibilities of a human being an acknowledgement of the Maori worldview. The elders of the community represent the voice of the mountain or river threatened with destruction. This ensures that the sacred places are not exploited and degenerated.

Restoring and conserving the sacred

THINK ABOUT IT

fig 7.18

AP SCERT

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಯಾವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು? 'ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಉದಯ' ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು (ಚಿತ್ರ 5.5) ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ. ಉಪಖಂಡದ ವಾಯುವ್ಯ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಉತ್ತರಪಥ; ದಕ್ಷಿಣಪಥವು ಕೋಸಂಬಿಯಿಂದ ಉಜ್ಜಯಿನಿ (ಉಜ್ಜಯಿನಿ) ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ (ಪೈಥಾನ್) ವರೆಗೆ ಸಾಗಿತು. ಈ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ಕೆಲವು ಸರಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯ ಕಲ್ಲುಗಳು, ಮುತ್ತುಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳು, ಚಿನ್ನ, ವಜ್ರಗಳು, ಹತ್ತಿ, ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಗಂಧ ದಂತವುಗಳು ಇವೆ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಟ್ರೇಸಿಂಗ್ ಪೇಪರ್‌ನ ತುಂಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ "ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಉದಯ" ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಟ್ರೇಸ್ ಮಾಡಿ. ಪ್ರಮುಖ ಯಾತ್ರಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿ. ನೀವು ಏನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಿ?

ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ಪವಿತ್ರ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ಥಳಗಳು:

ಪವಿತ್ರ ಭೌಗೋಳಿಕ ತಾಣಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟವಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರೀಸ್‌ನ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕಾಡುಗಳವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಅಮೇರಿಕನ್ನರು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಬಾಂಧವ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಅದನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದರು. ನ್ಯೂಜಿಲೆಂಡಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರು ಮಾವೋರಿಗಳು, 'ರತಾನಕಿ ಮೌಂಗಾ' ಪರ್ವತವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾವೋರಿಗಳ ಅನೇಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಗಳ ನಂತರ, ಈ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಕಾನೂನನ್ನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಮಾವೋರಿ ವಿಶ್ವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ನಾಶವಾಗಲಿರುವ ಪರ್ವತ ಅಥವಾ ನದಿಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಶೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಅವನತಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು.

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ಚಿತ್ರ 7.18

AP SCERT

Look carefully at these pictures of places and animals that are considered sacred. The Yamuna in the north, the Mahanadi in the east or the Kaveri in the south are all sacred rivers. How come they have become so polluted? Are there sacred places in your locality or region that have been similarly polluted or degraded by human activity? Whose responsibility is it to preserve the sanctity of our sacred places? Discuss in class.

A harmonious relationship that once existed between people and the sacred geography sustained Indian civilisation over millennia, creating values that were shared all over the Subcontinent. But today it is under great strain.

Sacred geography continues to be relevant today. When there is a conflict in our relationship with Nature, when a river is overexploited to the point of disappearance, or a sacred mountain is challenged with competing ideas of development, people have spoken up to protect their environment, their deities and values. At a time when sustainability has become a global issue, a worldview that embeds sacred geography has a significant contribution to make.

Before we move on.....

→ All religions in India have their sacred places dotted over the landscape. In Buddhism, Jainism and Sikhism, such places are usually associated with some of the great figures in these belief systems.

→ Hinduism has dense networks of pilgrimage sites, covering the entire geography of India. The practice of pilgrimage is interwoven with the lives of people, as it serves the individual development and spiritual growth, but also the socio economic purposes of trade expansion and pan Indian cultural integration.

→ In many Hindu, tribal and folk traditions, the very land is perceived as sacred.

→ Our sacred places are being polluted owing to widespread neglect and a lack of concern. It is our duty to protect our national heritage, as our Constitution also reminds us.

AP SCERT

ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿ. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಯಮುನಾ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾನದಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ಎಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳು. ಆದರೆ, ಅವು ಏಕೆ ಕಲುಷಿತವಾಗಿವೆ? ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಮಾನವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಲುಷಿತಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಅವನತಿ ಹೊಂದಿದ ಯಾವುದೇ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆಯೇ? ನಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಯಾರದ್ದು? ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ.

ಜನರು ಮತ್ತು ಭೌಗೋಳಿಕ ತಾಣಗಳ ನಡುಯವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಂಬಂಧವು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಭಾರತೀಯ ನಾಗರೀಕತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಉಪ ಖಂಡದಾದ್ಯಂತ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಆದರೆ ಇದು ಅದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿದೆ.

ಪವಿತ್ರ ಭೌಗೋಳಿಕ ತಾಣಗಳೊಂದಿಗಿನ ಸಂಪರ್ಕ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗಿನ ಮಾನವ ಸಂಪರ್ಕವು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಿದಾಗ, ನದಿಯು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪವಿತ್ರ ಪರ್ವತವು ಸವಾಲುಗೊಳಗಾದಾಗ, ಜನರು ತಮ್ಮ ಸಂಪರ್ಕ ಪರಿಸರ, ತಮ್ಮ ದೇವರುಗಳು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ. ಸುಸ್ಥಿರತೆಯು ಜಾಗತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಭೌಗೋಳಿಕತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. .

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ...

- ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು ಈ ನೆಲದಾದ್ಯಾಂತ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಬೌದ್ಧ, ಹಿಂದೂ, ಜೈನ ಮತ್ತು ಸಿಖ್ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳು ಆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಕೆಲವು ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ.
- ಹಿಂಧೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಸ್ಥಳಗಳು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದು, ಭಾರತದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವು ಜನರ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು ಜನರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.
- ಅನೇಕ ಹಿಂದೂ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ತೀವ್ರ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು ಕಲುಷಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನವು ನಮಗೆ ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು.

AP SCERT

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. If your friend is going to Amritsar, which famous temple does she\he visit?

   A) Akshardam Temple B) Golden Temple ( )

   C) Vaishno Devi Temple D) Amarnath Temple

2. A temple near a river receives thousands of visitors daily. Waste from shops and devotees affects the river. Which action best shows responsible behavior?

   ( )

   A) Continuing daily activities without changing practices

   B) Waiting for the river to clean itself naturally

   C) Setting up dustbins, awareness boards, and cleaning groups

   D) Closing the temple to prevent visitors

3. **Why do you think natural elements like rivers, mountains and forests are considered sacred for the people? How do they contribute to our lives?**

4. **Why do people visit a tirtha or other sacred sites?**

5. **How did the ancient pilgrimage routes help in fostering trade during those times? Do you think the sacred sites help in developing the economy of the region?**

6. **How do sacred places influence the culture and traditions of the people living near them?**

7. **What is the two-fold significance of a tirthayatra? or a pilgrimage?**

8. **Read the following statement by a well-known environmental thinker, David Suzuki:**

   "The way we see the world shapes the way we treat it. If a mountain is a deity, not a pile of ore; if a river is one of the veins of the land, not potential irrigation water; if a forest is a sacred grove, not timber; if other species are biological kin, not resources; or if the planet is our mother, not an opportunity then we will treat each other with greater respect. Thus is the challenge, to look at the world from a different perspective."

AP SCERT

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತೆ ಅಮೃತಸರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವಳು/ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭೇಟಿನೀಡಬಹುದು?

   ಎ) ಅಕ್ಷರಧಾಮ ದೇವಾಲಾಯ ಬಿ) ಗೋಲ್ಡನ್ ಟೆಂಪಲ್

   ಸಿ) ವೈಷ್ಣೋದೇವಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಡಿ) ಅಮರನಾಥ ದೇವಾಲಯಾ.

2. ನದಿಯ ಬಳಿ ಇರುವ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಭೇಟಿನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂಗಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಭಕ್ತರು ತ್ಯಾಜ್ಯವು ನದಿಯನ್ನು ಕಲುಷಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವ ಕ್ರಮಗಳು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ನಡುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ( )

   ಎ) ನೀತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸದೆ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು.

   ಬಿ) ನದಿ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಶುದ್ಧವಾಗುವವರೆಗೆ ಕಾಯುವುದು.

   ಸಿ) ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಗಳು, ಜಾಗೃತಿ ಫಲಕಗಳು ಮತ್ತು ಶುಚಿಗೊಳಿಸುವ ಗುಂಪುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ.

   ಡಿ) ಸಂದರ್ಶಕರನ್ನು ತಡೆಯಲು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚುವುದು

   3.ನದಿಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡುಗಳಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಜನರು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಏಕೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಅವು ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ?

4. ಜನರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಏಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ?

5. ಪ್ರಾಚೀನ ಯಾತ್ರಾ ಮಾರ್ಗಗಳು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದವು?

6. ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು ಅವುಗಳ ಹತ್ತಿರ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ?

7. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುವು?

8. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪರಿಸರ ಚಿಂತಕ ಡೇವಿಡ್ ಸುಜುಕಿ ಅವರ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಓದಿ :

   'ನಾವು ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡುವ ರೀತಿ ನಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಪರ್ವತವು ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಅದಿರು ರಾಶಿಯಲ್ಲ; ಒಂದು ನದಿ ಭೂಮಿಯ ರಕ್ತನಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಕೃಷಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಬಲ ಮೂಲವಲ್ಲ; ಒಂದು ಕಾಡು ಪವಿತ್ರ ತೋಪು ಆಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಮರವಲ್ಲ; ಇತರ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಜೈವಿಕ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಗ್ರಹವು ತಾಯಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಅವಕಾಶವಲ್ಲ. ಆಗ ನಾವು ಪರಸ್ಪರ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡುವುದು ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿದೆ.

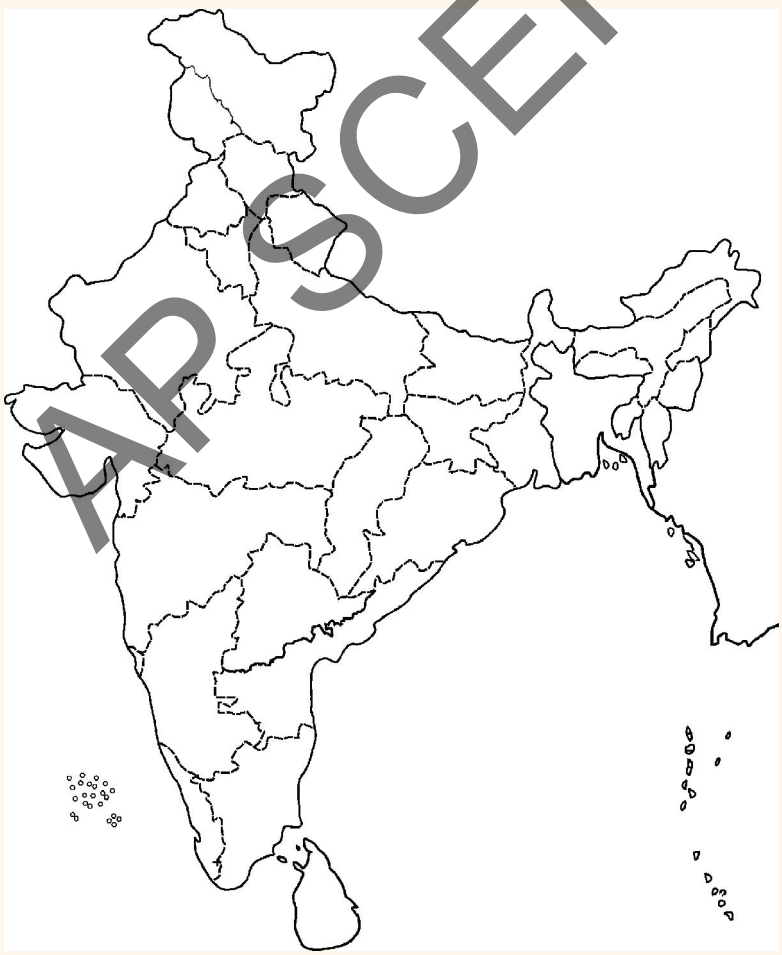
AP SCERT

Discuss in small groups. What do you think this statement means? What implication does it have for our actions with respect to the air, water, land, trees and mountains around us?

9. List the sacred sites in your region. Enquire into why they are considered sacred. Are there stories connected with these sacred places? Write a short essay of 150 words. (Hint: You could speak to elders in your family and community, discuss with your teacher, read books and articles, etc., to gather relevant information.)

10. From the various sacred sites of India, select two of your choice and create a project explaining their significance.

11. Identify the well known sacred sites in below India map.

AP SCERT

ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯ ಅರ್ಥವೇನೆಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಗಾಳಿ, ನೀರು, ಭೂಮಿ, ಮರಗಳು ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ?

9. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಏಕೆ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಥೆಗಳಿವೆಯೇ? 150 ಪದಗಳ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ. (ಸೂಚನೆ:ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಬಹುದು. ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದು. ಸಂಬಂಧಿತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಿಗಳನ್ನು ಓದಬಹುದು.

10. ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿನ ಎರಡನ್ನು ಆರಿಸಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ.

11. ಕೆಳಗಿನ ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯಾತ್ರಾ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ.

AP SCERT

✧✧✧✧✧

FROM THE RULERS TO THE RULED:TYPES OF GOVERNMENTS

CHAPTER

8

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Understand Democracy and the functions of Government. (CG-1)
- Identify the fundamental principles of Democracy. (CG-1)
- Compare Direct Democracy and Representative Democracy. (CG-6)
- Distinguish between parliamentary democracy and presidential democracy. (CG-6)
- Analyse different forms of Government and their functioning. (CG-6)

"A ruler's duties in the internal administration of the country are three fold : raksha (protection of the state from external aggression), Palana (maintenance of law and order within the state), and yogakshema (safeguarding the welfare of the people)."

Kautilya in Arthashastra
(translation by L.N. Rangarajan)

APSCERT

Fig. 8.1. Inside the Indian Parliament

The Big Questions ?

1. What are the different types of government?
2. Where do governments get their power from?
3. How does a country's government interact with the people?
4. Why does democracy matter?

ಅಧ್ಯಾಯ

8

ಆಡಳಿತಗಾರರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜನರವರೆಗೆ : ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿಧಗಳು

B7P1Y1

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

- ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. (CG-1)
- ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. (CG-1)
- ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. (CG-6)
- ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವರು. (CG-6)
- ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವರು. (CG-6)

'ಒಬ್ಬ ಆಡಳಿತಗಾರ ದೇಶದ ಆಂತರಿಕ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಬ್ದಾರಿಗಳು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ರಕ್ಷಣೆ (ಬಾಹ್ಯಶತ್ರು ದಾಳಿಗಳಿಂದ ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು) ಆಡಳಿತ (ದೇಶದ ಒಳಗಡೆ ಶಾಂತಿ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು) ಕಲ್ಯಾಣ (ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು)'

– ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ
(ಎಲ್.ಎನ್. ರಂಗರಾಜನ್ ಅನುವಾದ)

ಚಿತ್ರ 8.1. ಭಾರತ ಸಂಸತ್ತಿನ ಒಳಗೆ

APSCERT

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. *ಸರ್ಕಾರಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧಗಳು, ಅವು ಯಾವುವು?*
2. *ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಯಾರಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ?*
3. *ಒಂದು ದೇಶದ ಸರ್ಕಾರವು ತನ್ನ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬಾಂಧ್ಯವಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ.?*
4. *ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಏಕೆ ಮುಖ್ಯ?*

What is Government?

What are its Functions?

In Grade 6, we learned what government is and explored some of its roles.

The government plays an important role in our lives. This role includes:

- maintaining law and order in society;
- ensuring peace, stability, and security for the people;
- managing relationships with other countries;
- taking care of national defence;
- delivering essential goods and services (education, heal-thcare, infrastructure);
- managing the economy and economic activities;
- working for the welfare and improving people's lives.

LET'S EXPLORE

→ Do you remember this picture from your Grade 6 textbook?

→ The government also has many other roles. Try to list them.

In Grade 6, we learned that India has a democratic form of government. Like India, many countries have a democratic government; but some countries have other forms of governments. Even all democratic governments are not exactly the same. In this chapter, we will learn about various forms of government, how they differ from each other, and how they function.

THINK ABOUT IT

The school example helps us to understand the concept of epresentation and how it works. However, the students' committee is different from Parliamentary and Legislative committees, as class representatives in a school are quite different from Members of Parliament (MPs) and Members of the Legislative Assembly (MLAs). What are these differences?

Discuss with your teacher in the class room and make a list.

AP SCERT

ಸರ್ಕಾರ ಎಂದರೇನು?

ಅದರ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯಾವುವು?

6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಎಂದರೇನು ಮತ್ತು ಅದರ ಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ಸರ್ಕಾರವು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ:

- ಸಮಾಜದಲಿ ಶಾಂತಿ–ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.
- ಜನರಿಗೆ ಶಾಂತಿ, ಸ್ಥಿರತೆ, ಭದ್ರತೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.
- ಇತರ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು.
- ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜವಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ಜನರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸರಕು, ಸೇವೆಗಳನ್ನು (ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ, ಸಾರಿಗೆ, ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳು) ಒದಗಿಸುವುದು.
- ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು.
- ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ನಿಮ್ಮ 6ನೇ ತರಗತಿಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದೊಳಗಿನ ಈ ಚಿತ್ರ ನೆನಪಿದೆಯಾ?

→ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ.

ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಸರ್ಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ ಎಂದು ನಾವು 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಭಾರತದಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ; ಆದರೆ ಕೆಲವು ದೇಶಗಳು ಇತರ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸಹ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಅವು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತೇವೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಾಲೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮಿತಿಯು ಸಂಸದೀಯ ಮತ್ತು ಶಾಸಕಾಂಗ ಸಮಿತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ತರಗತಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರು (MPs) ಮತ್ತು ಶಾಸಕಾಂಗದ ಸದಸ್ಯರಿಗಿಂತ (MLAs) ಬಹಳ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಯಾವುವು?

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿನ ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿರಿ.

AP SCERT

What is Democracy?

As we studied in Grade 6, 'democracy' is best understood as 'rule of the people.' This means that the source of power and authority in a democracy are the people of the country. Let's understand this with the example of a school.

A school example

A school is full of activities and things that must be done. Many day-to-day tasks need to be managed, and things need to be organised. For example, there are timetables to be made and followed, sports activities to be organised, food to be served during lunch time (also called the mid-day-meal), utensils to be cleaned, speakers to be decided for the morning assembly, and activities to be arranged for 'No Bag Days'. The list is very long in terms of all that needs to be done in the school. With so many things to be done, the Head Teacher realised that a Student Committee should be appointed so that students can be part of making the relevant rules to get all this done, then help in implementation of the rules, and ensure that the rules are being followed. The question before the Head Teacher was — who will be part of the committee?

AP SCERT

The Head Teacher discussed this in the assembly. She proposed that it would be good if some students can take responsibility for these tasks. A student committee should be formed. Hearing this, the students got excited and started arguing.

Nirmala: *Students in Grade 12 are the most senior; we will take care of everything.*

Shobha: *But you will finish school in a few months. The students in Grade 11 should take care of everything.*

Krishna: *If the students of only one grade will take care of everything, then how will they know about the problems that other grades face?*

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಎಂದರೇನು?

ನಾವು 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಂತೆ, 'ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ' ಎಂದರೆ 'ಜನರ ಆಳ್ವಿಕೆ' ಎಂದು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲವು ದೇಶದ ಜನರೇ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಶಾಲೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಒಂದು ಶಾಲೆಯ ಉದಾಹರಣೆ

ಶಾಲೆಯು ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ದಿನನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು. ಕ್ರೀಡಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ ಬಡಿಸುವುದು, ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದ, ಬೆಳಗಿನ ಸಭೆಗೆ ಭಾಷಣಕಾರರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು 'ನೋಬ್ಯಾಗ್‌ಡೇಸ್'ಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಹೀಗೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳ ಪಟ್ಟಿ ತುಂಬಾ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಹ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು, ಆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವು ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆಯೇ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು 'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮಿತಿ'ಯನ್ನು ನೇಮಿಸಲು ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಭಾವಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಸಮಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ಯಾರು ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಇರಬೇಕು? ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ?

ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ನಿರ್ಮಲ: 12ನೇ ತರಗತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಹಿರಿಯರು ಆದುದರಿಂದ ನಾವೇ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಶೋಭ: ಆದರೆ, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹೋಗುವಿರಿ. ಆದುದರಿಂದ 11ನೇ ತರಗತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕೃಷ್ಣ: ಕೇವಲ ಒಂದೇ ತರಗತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಇತರೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎದುರಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ?

APSCERT

In this exciting situation, the students finally came to three options:

. Everyone in the school becomes part of the committee and takes responsibility.
. The Head Teacher chooses the students herself for the committee.
. The students choose their representatives through voting, and the chosen **representatives** become the members of the committee.

Representative: A person who is chosen to act or make decisions on behalf of another person or group of people

LET'S EXPLORE

Which of the three methods do you think is most effective? Why?

The first method may seem appealing, but if every student in the school is part of the committee, it will be difficult to reach decisions and manage implementation effectively. In the second method, since the Head Teacher selects the students for the committee, many students will not have a role and won't have a way to ensure that their voices are heard regarding what they need and want. However, in the third method, students from each grade can choose one representative from among themselves someone they believe will effectively advocate for their class's needs. This representative will serve on the committee, meaning that the student committee will consist of representatives from each grade. This approach is a demo-cratic way to choose representatives and form a committee.

Functions of Government

Previously, we discussed the various roles that a government plays in our lives, similar to the responsibilities of a student committee in a school. Just like the school committee, a government must create necessary rules, implement them, and ensure that everyone follows these rules. These three responsibilities are known as the functions of government.

The creation of rules is called the **legislative function**; these rules serve as the framework for running the country. The implementation of these rules and the administration of the country according to them is known as the **executive function.** Finally, ensuring that the rules are followed is referred to as the **judicial function.** Democracy is defined as the 'rule of the people'. This means that, similar to the third method of electing representatives in a school, in a democracy, the people select their representatives to govern them. However, not every country

AP SCERT

ಈ ಉತ್ಸಾಹಭರಿತವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮೂರು ಆಯ್ಕೆಗಳಿಗೆ ಬಂದರು.

- ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಸಮಿತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರೇ ಸಮಿತಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು.
- ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿನಿಧಿ (Representative) : ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಸಮೂಹದ ಪರವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ–ಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅತವಾ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಆಯ್ಕೆಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಈ ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಾ? ಏಕೆ?

ಮೊದಲನೆ ವಿಧಾನವು ಕಾಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಶಾಲೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಸಮಿತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ, ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು ಕಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ, ಮುಖ್ಯಗುರುಗಳು ಸಮಿತಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪಾತ್ರ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಸೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತುವ ಅವಕಾಶವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೇ, ಮೂರನೇ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬಹುದು. ತಮ್ಮ ತರಗತಿಯ ಅಗತ್ಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ವಾದಿಸಬಹುದೆಂದು ನಂಬುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮಿತಿಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತರಗತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಇದು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ.

ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಗಳು

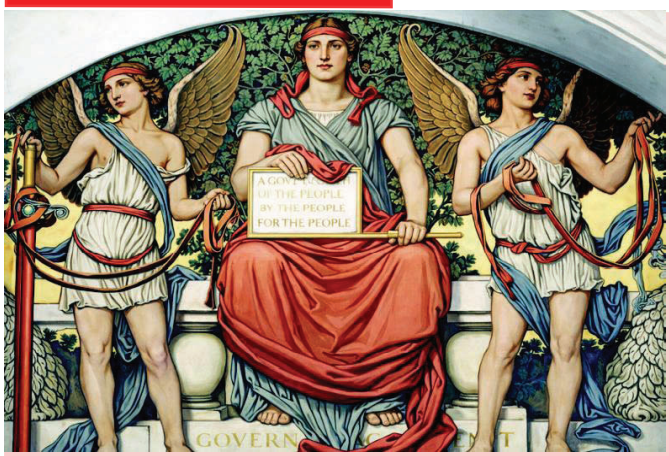
ಈ ಹಿಂದೆ, ಸರ್ಕಾರವು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಹಿಸುವ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇದು, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮಿತಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ಸಮಿತಿಯಂತೆಯೇ ಸರ್ಕಾರವು ಅಗತ್ಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಮೂರು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದನ್ನು **'ಶಾಸಕಾಂಗ ಕಾರ್ಯ'** (Legislative function) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಈ ಕಾನೂನುಗಳು ದೇಶವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾನೂನುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು **'ಕಾರ್ಯನಿವಾಹಕ ಕಾರ್ಯ'** (Executive function) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲಾಗಿದೆಯೆ ಎಂದು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು **'ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಕಾರ್ಯ'** (Judicial function) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಮೂರನೆ ವಿಧಾನದಂತೆ, ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಆಳಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಪ್ರತೀ ದೇಶವು ಈ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನವು ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಾವು ಮುಂದಿನ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

AP SCERT

uses the same method for choosing these representatives. We will explore this topic in more detail in the following sections.

DO YOU KNOW?

Mural :
A large painting or artwork created directly on a wall or a ceiling

Abraham Lincoln, a U.S. president in the late 19th century, described democracy as a 'government of the people, by the people, for the people', a phrase still widely used today.

fig 8.4 an 1896 moral by the painter vedder called " government" from the library of congren, USA.

What Makes Governments Different?

The government of any country evolves over time. Since countries have their own history, culture, and aspirations, it is natural that governments of different countries are different. Let's look at some aspects that can make one form of government different from another. These differences will become clearer when we look at various types of government later in the chapter.

Key differences between governments

1. **Who gets to decide that 'this is the government'?**
   This is the most basic difference across many types of government. Who or what says that 'this is the government of our country'? That is, who or what gives the government its authority and power? For example, in a democracy like India, it is the people of the country who decide and are the source of authority, while in a theocracy, the source of authority is religious beliefs and the head of a religious institution.

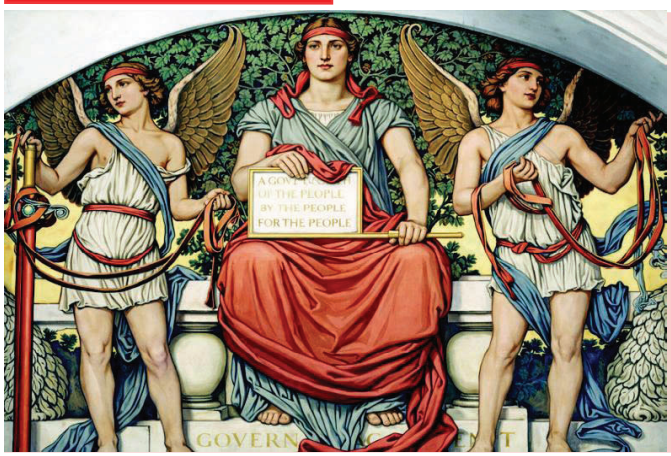
   Who gets to decide that 'this is the government'?

2. **How is the government formed?** In a democracy, a government is formed usually through some kind of election. While in kingdoms which have kings or queens, the kind that you have read about in other chapters, usually someone from within the family continues to rule and decide how the government will be set up. There are other ways of forming a government, and even in democracies there can be different kinds of elections.

   How is the government formed?

APSCERT

ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ?

(**Mural**: ಗೋಡೆ ಛಾವಣಿಯ ನೇರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾದ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಚಿತ್ರಕಲೆ ಅಥವಾ ಕಲಾಕೃತಿ.

19ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಅಬ್ರಹಾಂ ಲಿಂಕನ್ ಪ್ರಜಾಪತ್ರಭುತ್ವವನ್ನು 'ಜನರಿಂದ, ಜನರಿಗಾಗಿ, ಜನರ ಸರ್ಕಾರ' ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದರು. ಈ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಇಂದಿಗೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ : 8.4 1896 ರಲ್ಲಿ ಲೈಬ್ರರಿ ಆಫ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಿಂದ ಕಲಾವಿದ ವೆಡ್ಡರ್ ಅವರಿಂದ 'ಸರ್ಕಾರ' ಎದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಬಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರ.

ಸರ್ಕಾರಗಳ ನಡುವಿನ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಯಾವುವು?

ಯಾವುದೇ ದೇಶದ ಸರ್ಕಾರವು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಕಸನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ದೇಶಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು ಸಹಜ. ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಸುವ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ. ನಂತರದ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸರ್ಕಾರಗಳ ನಡುವಿನ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು

1. 'ಇದೇ ಸರ್ಕಾರ' ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವವರು ಯಾರು?

'ಇದು ಸರ್ಕಾರ' ಎಂದು ಯಾರು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಲ್ಲರು?

ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ನಡುವಿನ ಅತ್ಯಂತ ಮೂಲಭೂತ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಇದು ಈ ದೇಶದ ಸರ್ಕಾರ ಎಂದು ಯಾರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ? ಅಂದರೆ, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ? ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಭಾರತದಂತಹ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲ ಜನರು. ಆದರೆ ದೇವಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ (ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜ್ಯ) ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು.

2. ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹೇಗೆ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತವೆ?

ಸರ್ಕಾರ ಹೇಗೆ ವಿರ್ಪಡುತ್ತದೆ?

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ಇತರ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿರುವಂತೆ, ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬ ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿ ಆಳುತ್ತಾರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಯಾರಾದರೂ ಆಡಳಿತಗಾರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ಕಾರ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಅವನು ಅಥವಾ ಅವಳು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಇತರ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕವೂ ರಚಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಚುನಾವಣಾ ವಿಧಾನಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರಬಹುದು.

AP SCERT

3. **What are the different parts of the government and what do they do?**
Any government has many parts and systems, and these vary across different types of government. For example, the three functions of government referred to earlier — legislative, executive, and judiciary - can be performed by totally independent bodies or by the same body. The system to decide how the government will work can be written down in a book of fundamental rules of the country, called the 'constitution', which is what happens in most democracies. Or it can be decided by the king or queen, as it happens in 'monarchies' -governments of kings or queens.

What are the different parts of the government and what do they do?

4. **What is the government working for? What goals is it trying to achieve?** Governments are designed to work towards certain values and ideals. Some governments, like the government of India, are designed to work towards equality and prosperity for all, while some other governments may be designed only for the prosperity of some families or groups.
There are differences between different forms of government based on these four major aspects, but there could be other kind of differences. So, let us now look at some types or forms of government.

What is the government working for? What goals is it trying to achieve?

AP SCERT

Democratic Governments around the World

Democracy is the most popular form of government in the modern world. In this part of the chapter, we will see that there are different kinds of democratic governments. Before we get into the differences, we should know that there are some fundamental principles of any democracy.

Fundamental principles of democracy.

Equality in a democracy means that every person has the right to be treated equally. It also means that everyone should have equal access to facilities like education and health, and that everyone is equal before the law.

Freedom in democracy means that citizens have the right to make their own choices and express their opinions.

---

3. ಸರ್ಕಾರದ ಭಾಗಗಳು ಯಾವುವು? ಅವು ಏನು ಮಾಡುತ್ತವೆ?

ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳು ಯಾವುವು? ಮತ್ತು ಅವು ಏನು ಮಾಡುತ್ತವೆ?

ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರವು ಹಲವು ಬಾಗಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇವು ವಿವಿಧ ರೀತಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಿಂದೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಸರ್ಕಾರದ ಮೂರು ಕಾರ್ಯಗಳು–ಶಾಸಕಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು. ಸರ್ಕಾರ ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ದೇಶದ ಮೂಲ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ (ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ) ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

4. ಸರ್ಕಾರ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ? ಅದು ಯಾವ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ? ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕೆಲವು ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆದರ್ಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಂತೆಯೇ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ಸರ್ಕಾರ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ? ಯಾವ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ?

ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇತರೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಸಹ ಇರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಈಗ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಅಥವಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳು

ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಸರ್ಕಾರವಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಪ್ರಜಾಪಭುತ್ವದ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳು:

ಸಮಾನತೆ : ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಗೌರವ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು. ಇದರರ್ಥ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯದಂತಹ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಸಮಾನವಾಗಿ ಹೊಂದುವುದು ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲರು ಸಮಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ : ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

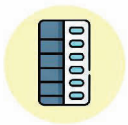
AP SCERT

Representative participation means that every person has a right to choose and elect their representatives. This is done through the process of elections. Elected representatives become a part of the legislature.

Universal adult franchise grants every citizen (above a certain age) the right to vote to choose their representative.

Fundamental rights of a citizen, such as right to equality, right to freedom of speech and expression, and right against exploitation — are all provided and protected in a democracy.

Independent judiciary ensures that every citizen's fundamental rights are protected, and that laws are followed by the citizens and also by all the parts of the government.

It is useful to remember that even these fundamental principles have evolved over time. For example, India provided universal adult franchise (meaning the right to vote in elections to all adults) from the very beginning of the Indian republic in 1950; on the other hand, in Switzerland, women got the right to vote only in 1971. Clearly, the above principles are ideals; not all democracies are able to put them in practice. But equally clearly, it is impor-tant for the citizens to keep these ideals in front of them.

AP SCERT

Different forms of democratic governments

Let us now understand the different forms of democratic governments around the world.

1. Direct democracy

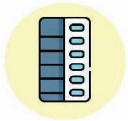
This is a form of democracy where all the citizens of a country are directly responsible for all the rules, regulations and functions. They participate in all the decisions directly.

In contemporary times, some kinds of this form are followed in a few countries, like Switzerland. The limitation of this form of government is that it is very hard to carry out in practice, particularly in larger countries just as we saw in our school story: if everyone becomes a part of thecommittee, then decision-making and working on all tasks smoothly will be difficult.

ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಎಂದರೇ– ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ಇದರ ಅರ್ಥ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಶಾಸಕಾಂಗದ (**legislature**)ಲ್ಲಿ ಭಾಗವಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕರ ಮತದಾನ ಹಕ್ಕು : ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಯಸ್ಸಿನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಇದು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾಗರಿಕರ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು : ಸಮಾನತೆ ಹಕ್ಕು, ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹಕ್ಕು, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಹಕ್ಕಿನಂತಹ ನಾಗರಿಕರ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಇದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ನಾಗರಿಕರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಖೆಗಳು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಕಸನಗೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ; ಭಾರತವು 1950ರಲ್ಲಿ ಗಣರಾಜ್ಯವಾದಗಿಂದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನದ (ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಹಕ್ಕು) ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಸ್ವಿಟ್ಜರ್ಲೆಂಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು 1971ರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದರು. ಮೇಲಿನ ತತ್ವಗಳು ಆದರ್ಶಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ; ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾಗರಿಕರು ಈ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ.

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿಧಗಳು

ಈಗ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

1. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ

ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ನಾಗರಿಕರು ಎಲ್ಲಾ ನಿಯಮ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನಿರ್ಣಗಳಣ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ವಿಟ್ಜರ್ಲೆಂಡ್‌ನಂತಹ ಕೆಲವು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ರೀತಿ ಸರ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ಯವೇನೆಂದರೇ ದೊಡ್ಡ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ. ನಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರು ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರೆ, ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

APSCERT

2. Representative democracy

Accountability:
Accountability in democracy means that the government is answerable to the people who have elected them.

This is the form of democratic government in which the people elect their representatives through universal adult franchise, just like in India. In this form of democracy, the people do not directly govern, but the government is always **accountable** to the people.

Elections are an integral part of representative democracy through which people can express changes in their choices as well. To accomplish this, elections happen in regular and fixed intervals of time. In India we have general elections every five years, while in the United States of America they occur every four years.

DON'T MISS OUT

As we stated in the beginning, democracies have evolved over time, and so have their characteristics. Even today, there are a lot of differences in the functioning of these democracies. It is useful to remember that when these countries adopted democracies, they may not have had all the principles of democracy as we understand them today. For example, effective Universal Adult Suffrage in the UK happened in 1928 and in the USA by 1965.

Country	Year when democracy was established
USA	1787
Switzerland	1848
India	1947
Germany	1949
Kenya	1964
Nepal	2008

Most of the democracies today are representative democracies. But every democracy functions differently. Here are the two forms of representative democracy.

APSCERT

2. ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ

ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ : ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ಕಾರವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಜನರಿಗೆಉತ್ತರಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊಂದಿದೆ.

ಇದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದು ರೂಪ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಜನರು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಜನರು ನೇರವಾಗಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವಾಗಲೂ ಜನರಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರು ತಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಸಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ 5 ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ 4 ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ನಾವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಕಸನಗೊಂಡಿವೆ. ಹಾಗೆ ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಹ ಬದಲಾಗಿವೆ. ಇಂದಿಗೂ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ. ಈ ದೇಶಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಇಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ತತ್ವಗಳು ಅಂದು ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಿಂಗ್ಡಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕು 1928ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು; ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಅದು 1965ರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ದೇಶ	ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ವರ್ಷ
ಯು.ಎಸ್.ಎ (ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಆಫ್ ಅಮೇರಿಕಾ)	1787
ಸ್ವಿಟ್ಜರ್ಲಾಂಡ್	1848
ಭಾರತದೇಶ	1947
ಜರ್ಮನಿ	1949
ಕೆನ್ಯಾ	1964
ನೇಪಾಳ್	2008

ಇಂದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿವೆ, ಆದರೆ ಅವು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳು.

AP SCERT

a. Parliamentary democracy

In this form of government, the members of the executive are also part of the legislature. For example, in India, the prime minister and the council of ministers are also members of the parliament.

The council of ministers are accountable to the legislature and continue working as long as they have the confidence of the legislature. In India, the council of ministers can continue working while they have confidence of the Lok Sabha. In this form of government, people elect the legislature but not the executive. Selected members of the legislature become ministers.

b. Presidential democracy

In this form of government, the executive works independently of the legislature. The president is elected by the people. The president does not need to have the confidence of the legislature for his / her position.In some countries like India, states within the country such as Rajasthan or Kerala have their own governments, but they are not completely independent. They are still governed by a larger national government, the Union Government of India. The different forms of democratic government have different structures. You can understand the basic differences from the table 9.1 on the facing page.

What do these terms mean?

. **Executive:** The executive is the organ of the government which is responsible for implementing the law. But the process of its election is different in different countries.

AP SCERT

a. ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ

ಈ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ **ಕಾರ್ಯಾಂಗದ (Executive)** ಸದಸ್ಯರು **ಶಾಸಕಾಂಗ (Legislature)**ದಲ್ಲಿ ಸಹ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳಿಯೂ ಸಹ ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳಿಯು ಶಾಸಕಾಂಗಕ್ಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶಾಸಕಾಂಗದ ವಿಶ್ವಾಸ-ವಿರುವವರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳಿಯು ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಶ್ವಾಸ ಇರುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಜನರು ಶಾಸನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಸನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರುಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

b. ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ

ಈ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗವು ಶಾಸಕಾಂಗದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಜನರು ನೇರವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಶಾಸಕಾಂಗದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಾರತದಂತ ಕೆಲವು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ಥಾನ್ ಅಥವಾ ಕೇರಳದಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಎನ್ನುವ ದೊಡ್ಡ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ (ಏಕೀಕೃತ) ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ'. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ನೀವು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂಲಭೂತ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಪಕ್ಕದ ಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ಕೋಷ್ಟಕ 2.1 ಯಿಂದ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಈ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವೇನು?

. **ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಇಲಾಖೆ (Executive):** ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸುವ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಎನ್ನುವರು. ಆದರೆ ಇದರ ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ.

AP SCERT

Different forms of democratic government			
Institution	**Executive**	**Legislature**	**Judiciary**
India	Prime Minister and the council of ministers	Lower House (Lok Sabha) is more powerful than Upper House (Rajya Sabha)	independent from executive and legislature (separation of power)
USA	President	equal power between Upper House (Senate) and Lower House (House of Representatives)	independent from executive and legislature (separation of power)
South Korea	President	single house (National Assembly)	independent from executive and legislature (separation of power)
Australia	Prime Minister and the council of ministers	equal power between Upper House (Senate) and Lower House (House of Representatives)	independent from executive and legislature (separation of power)
A			
B			

Table 8.1 Different forms of democratic government

. **Legislature :** The legislature is the body of the government which is responsible for making laws. It is known by different names in different countries. In India, it is called Parliament; in the USA, it is called Congress. In most democracies, it has two houses, the Upper House and the Lower House.

AP SCERT

ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳು			
ದೇಶ	**ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಇಲಾಖೆ**	**ಶಾಸಕಾಂಗ ಇಲಾಖೆ**	**ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ**
ಭಾರತ	ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ	ಕೆಳಮನೆ (ಲೋಕಸಭೆ) ಮೇಲ್ಮನೆ(ರಾಜ್ಯಸಭೆ)ಗಿಂತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದೆ.	ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸಕಾಂಗದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ)
ಯು.ಎಸ್.ಎ.	ಅಧ್ಯಕ್ಷರು	ಮೇಲ್ಮನೆ (ಸೆನೆಟ್ ಮತ್ತು ಕೆಳಮನೆ (ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಭೆ ಎರಡು ಸಮಾನವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.	ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸಕಾಂಗದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ)
ದಕ್ಷಿಣ ಕೋರಿಯಾ	ಅಧ್ಯಕ್ಷರು	ಏಕಸಭೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ)	ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸಕಾಂಗದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ)
ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ	ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ	ಮೇಲ್ಮನೆ (ಸೆನೆಟ್) ಮತ್ತು ಕೆಳಮನೆಯ ನಡುವೆ ಸಮಾನ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ	ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಶಾಸಕಾಂಗದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ)
A			
B			

ಕೋಷ್ಟಕ 8.1 ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳು

. **ಶಾಸಕಾಂಗ (Legislature):** ಶಾಸಕಾಂಗ ಎನ್ನುವುದು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸುವ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಭಾಗ. ಇದು ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದು **ಕೆಳಮನೆ** (**Upper House**) ಮತ್ತು **ಮೇಲ್ಮನೆ** (**Lower House**) ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಸದನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

AP SCERT

- **Upper House and Lower House:** In most countries, the Lower House is elected by direct voting and is generally more powerful than the Upper House, which is formed either by election or nomination. These Houses are known by different names in different countries. In India, the Lower House is called the Lok Sabha, and the Upper House is called the Rajya Sabha.
- **Separation of Power** means that the three organs of the government Legislature, Executive, and Judiciary work independently and do not interfere in each other's functions.

LET'S EXPLORE

→ Fill the blank columns under Country A and Country B in table9.1 given on the previous page by taking two different countries of your choice.

→ Analyse the table and discuss amongst yourselves the similarities and differences in all the examples.

The exercise must have given you an understanding that different forms of democratic governments have different ways of formation, structures and functioning. Along with this, the relationships between the three organs of government also differs. But as we read in the beginning, some characteristics, like equality, freedom and universal adult franchise remain the same in all democracies.

LET'S EXPLORE

→ After studying the above examples, list the core principles of a democratic government. Based on your understanding, do the activity given below:

→ You have to form a Student Committee in your school. Make a plan and execute it in a democratic manner, ensuring that:

- Functions of the committee are well defined
- The election process of the committee members is democratic

A Peek into History

Early republics

A republic is a form of government in which the head of state is elected and is not a hereditary monarch. This was the case in at least two of India's ancient mahajana-padas, as you might recall from the chapter 'New Beginnings: Cities and States'. In the Vajji (or Viji) mahajanapada, the Lichchhavi clan, in particular, practised collective decision making, and leaders were chosen based on merit

AP SCERT

- **ಮೇಲ್ಮನೆ ಮತ್ತು ಕೆಳಮನೆ :** ಬಹಳ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇದು ಚುನಾವಣೆ ಅಥವಾ ನೇಮಕಾತಿಯಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ಮೇಲ್ಮನೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಸದನಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಳಮನೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಮನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
- **ಅಧಿಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ (Separation of Power):** ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳು ಶಾಸಕಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ. ಇವು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಕಾರ್ಯಗಲಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಇದರರ್ಥ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಹಿಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ಕೋಷ್ಟಕ 9.1ರಲ್ಲಿ ದೇಶ **A** ಮತ್ತು ದೇಶ **B** ಎಂದು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾದ ಖಾಲಿ ಕಾಲಮ್‌ಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆಯ ಎರಡು ವಿಭಿನ್ನ ದೇಶಗಳ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ.

→ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿನ ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವೈಖರಿ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಅಧ್ಯಾಯನವು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳ (ಶಾಖೆಗಳ) ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಹ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ನಾವು ಮೊದಲೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸಮಾನತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕು ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾಯನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಒಂದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ. ನಿಮ್ಮ ತಿಳುವಳೀಕೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ:

→ ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬೇಕು:

- ಸಮಿತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಪ್ರಜಾ ಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾಗಿರಬೇಕು.

ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ:

ಆರಂಭಿಕ ಗಣರಾಜ್ಯಗಳು

ಗಣರಾಜ್ಯವು ಜನರಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಬರುವ ರಾಜ/ರಾಣಿಯಲ್ಲ. ಭಾರತ ದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾಜನಪದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಇದೇ ವಿಧಾನವಿತ್ತು. ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳ ಉದಯ ಎನ್ನುವ ಅಧ್ಯಾಯನವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವಜ್ಜಿ (ಅಥವಾ ವೃಜಿ) ಮಹಾಜನಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲಿಚ್ಛವಿ ವಂಶದವರು ಸಾಮೂಹಿಕ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿತು. ನಾಯಕರನ್ನು ಅವರ ಹುಟ್ಟಿನ ಆಧಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ, ಅರ್ಹತೆಯ ಆಧಾರವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಮುಖ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತುಂಬಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿವಿಧ ರಾಜವಂಶಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡು

AP SCERT

rather than birth. Key positions were filled through elections, and representatives from various clans met regularly to address issues and develop solutions to ensure the people's welfare. As a result, such states have been called early republics.

Indeed, the voice of the common people has been valued and upheld in India through the ages, even when the power was in the hands of a king or queen. A remarkable example from the Chola period is seen in the Uttaramerur inscriptions from the 10th century CE in Tamil Nadu, which provide us with details about the election of members to the village sabha (local administrative body). We learn about the election process, including sealed ballot boxes, qualifications of members, their duties, and also the conditions that could lead to their dismissal. For instance, members would be immediately removed if found to have indulged in any corruption. There were republics in other parts of the world too. In the 5th and 4th centuries BCE, Rome and Greece had republics. In some regions of Greece, free men could vote, but women, workers and **slaves** could not. Other areas had a system where only a small, privileged group could vote or make decisions.

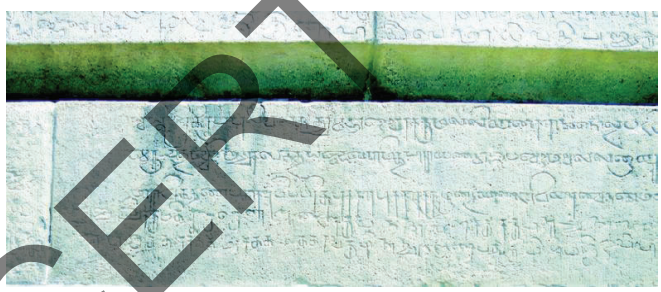

fig 8.6 Chola period inscriptions on the walls of Vaikunta Perumal temple uttaramerur, Tamilnadu

AP SCERT

Other Forms of Government

In the previous sections we saw that democracy is the most popular form of government in today's world, and that there are different forms of democracy as well. Let us now look at other forms of governments, and understand their basic structures.

Slave:
A person who is forced to work for and obey another and is considered to be their property.

1 Monarchy

As we saw in chapters of 'Tapestry of the Past', mahajanapadas were headed by kings, who were guided by the sabha or samiti and were expected to take decisions and advice of these institutions seriously. As empires were built and expanded across India, kings began to gain immense power. Yet, they

Subjugate:
To take control of people or a place by using force and make the people obey.

ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಗಣರಾಜ್ಯಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯುಗಯುಗಗಳವರೆಗೆ, ಅಧಿಕಾರವು ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರ ಧ್ವನಿ (ಅಭಿಪ್ರಾಯ)ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಚೋಳರ ಕಾಲದ ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಉದಾಹರಣೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ 10ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರ ಮೊರೂರ್ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವು ಗ್ರಾಮಸಭೆಯ (ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವ-ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆ) ಸದಸ್ಯರ ಚುನಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಮೊಹರು ಮಾಡಿದ ಮತಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಬಳಕೆ, ಸದಸ್ಯರ ಆರ್ಹತೆಗಳು, ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಲು ಕಾರಣವಾಗುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಚುನಾವಣೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ತಕ್ಷಣವೇ ತೆಗೆದುಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಣರಾಜ್ಯಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಕ್ರಿ.ಪೂ. 5 ಮತ್ತು 4ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ರೋಮ್ ಮತ್ತು ಗ್ರೀಸ್ ಗಣರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಗ್ರೀಸ್‌ನ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರ ಮತ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು, ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಗುಲಾಮರು ಮತ ಚಲಾಯಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ 8.6 ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಉತ್ತರ ಮೇರೂರಿನ ವೈಕುಂಠ ಪೆರುಮಾಳ್ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಚೋಳರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳು.

ಸರ್ಕಾರದ ಇತರ ರೂಪಗಳು

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಎನ್ನುವುದು ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಸರ್ಕಾರದ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಿವೆ ಎಂದು ನಾವು ಕಳೆದ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ಸರ್ಕಾರದ ಇತರ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೂಲ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಗುಲಾಮ:
ಬೇರೆಯವರ ಬಳಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವರ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಇವರನ್ನು ಬೇರೆಯವರ ಆಸ್ತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

1. ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ (Monarchy)

Tapestry of the Past ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಿದಂತೆ ಮಹಾಜನಪದಗಳನ್ನು ರಾಜರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಮಿತಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಜರು ಅವುಗಳ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು, ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡು ವಿಸ್ತರಿಸಿದಂತೆ, ರಾಜರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಬಲವಂತರಾಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಪಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಆಧೀನ/ಆಧೀನಗೊಳಿಸು:
ಜನರನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ವಿಧೇಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು.

AP SCERT

relied on a council of ministers and a network of officials to help them govern the empire. In many cases, the king also sought the advice of learnt scholars on matters related to dharma. Of course, there were also examples of kings who used their power to subjugate their people.

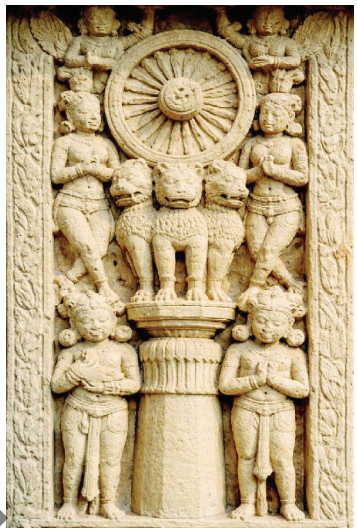

Fig. 8.7. Adoration of the pillar of Sanchi Stupa

In some parts of the world, kings had all the power; they made the laws, enforced them, and also decided the punishments. In some cases, they claimed to have received divine power from God.

However, in many parts of India, the power of the raja was neither absolute nor beyond question. The king was expected to make decisions while staying within the limits of rajadharma; this meant ruling according to dharma and ensuring the welfare of all people. This was an ideal that kings did not necessarily achieve.

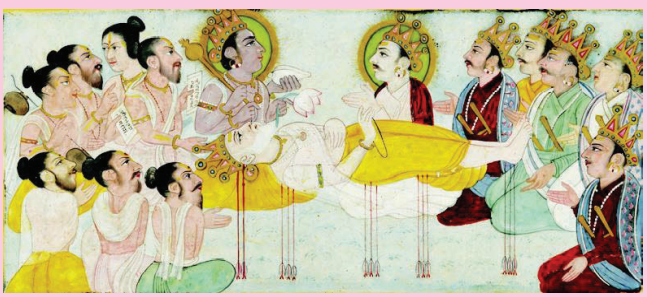
AP SCERT

THINK ABOUT IT

What might happen if the king considered himself to have divine powers? How would he rule over the people?

DON'T MISS OUT

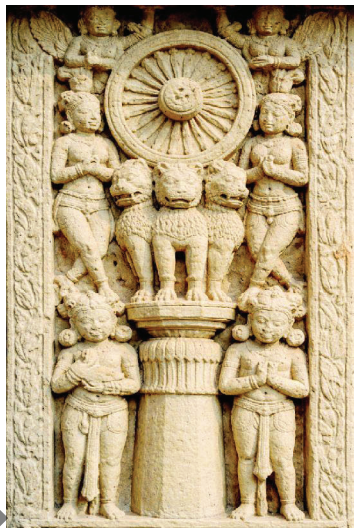
In the Shanti Parva of the Mahabharata, when Bhishma, the wise elder of the Kuru dynasty, lies on a bed of arrows awaiting his death, he teaches Yudhisthira, the eldest Pandava, at great length on good governance, justice, and the moral responsibilities of a raja. A raja is not just a ruler; the welfare of his people is his highest priority. He must apply the law without bias to ensure fairness and equality. He must not get attached to power, as it fosters ego and corruption. He must seek guidance from wise advisors to ensure just and well-informed decisions. The raja must understand that his authority is temporary and bound by dharma.

ಹಾಗೆ, ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಣವಂತರಾದ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಸಲಹೆಗಳು ಸಹ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕೆಲಸವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಜನರನ್ನು ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮಾಡಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಹ ಇವೆ.

ಪ್ರಪಂಚದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅವರೇ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷೆಗಳು ಸಹ ಖರಾರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ದೇವರಿಂದ 'ದೈವಶಕ್ತಿ' ಲಭಿಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆದರೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅಧಿಕಾರ (**absolute**) ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜರು ರಾಜಧರ್ಮ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಧರ್ಮ ಎಂದರೇ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುವುದು ಮತ್ತು ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದು ಒಂದು ಆದರ್ಶವಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲಾ ರಾಜರು ಇದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಚಿತ್ರ 8.7 ಸಾಂಚಿ ಚಿತ್ರ

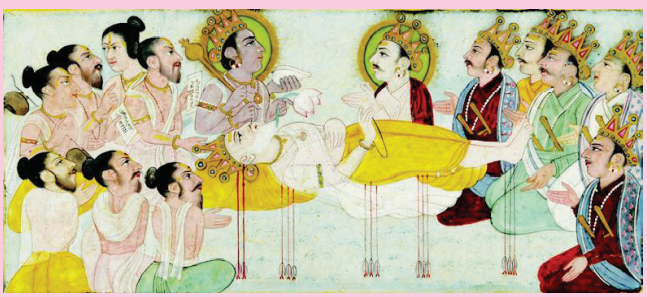
AP SCERT

ಆಲೋಚಿಸಿರಿ

ರಾಜ ತನಗೆ ದೈವಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಅವನು ಜರನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಡಳಿತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ?

ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ

ಇದರಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಭೋದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಭೀಷ್ಮನು ತಲೆಯ ಹತ್ತಿರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ.

ಮಹಾಭಾರತದ ಶಾಂತಿ ಪರ್ವದ ಪ್ರಕಾರ, ಮಹಾಭಾರತ ಶಾಂತಿ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಕುರುಕುಲದ ಹಿರಿಯನಾದ ಭೀಷ್ಮನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸಾವಿಗೆ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಪಾಂಡವರ ಹಿರಿಯನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠರ (ಧರ್ಮರಾಜ)ನಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತ, ನ್ಯಾಯ, ಮತ್ತು ರಾಜನ ನೈತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಧೀರ್ಘ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ರಾಜ ಕೇವಲ ಆಡಳಿತಗಾರನಲ್ಲ. ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣವು ಅವನ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಆಧ್ಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅವನು ಕಾನೂನನ್ನು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮಾನವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಅಧಿಕಾರದ ಗೀಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಾರದು. ಇದು ದುರಹಂಕಾರ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾದ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಬುದ್ಧಿವಂತ ಸಲಹೆಗಾರರಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಪಡೆಯಬೇಕು. ರಾಜನು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಅದು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬದ್ದನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

Sovereign: Sovereign indicates that the source of power of a country is independent from external influence.

Monarchs: Kings or queens who inherit their position from their fam ily, usually passing it from one genera tion to the next within the royal family.

King Chandrapida wanted to build a temple to his deity, but the hut of a stubborn cobbler stood in the way. When the builders complained to the king that he did not even allow them to take measurements, the king blamed them for not asking the cobbler's permission first. The king received the cobbler, who explained that his humble hut was like a mother to him and as precious to him as the palace was to the king: The misery people feel when their homes are forcibly taken away can be described only by a god who has fallen from his celestial car or by a king who has lost his kingdom!" Nevertheless, the cobbler expressed his readiness to let go of his hut if only the king would come and respectfully ask for his permission which the king did, giving him adequate money as compensation. "For those who desire happiness, there should be no false pride," concludes the text, while the cobbler praised the king's commitment to dharma, even towards a lowly subject!

– From Rajatarangani by the Kashmiri scholar Kalhaa (12th century CE)

AP SCERT

2. Monarchies today

A monarchy is the type of government that is ruled by a monarch. Kings and queens are called monarchs, who exercise their sovereign power. Monarchies are usually hereditary; typically, the eldest son of the ruling monarch becomes the next king.

Today we have two types of monarchy:

a. Absolute monarchy

In an absolute monarchy the monarch has complete control in the making of laws, ensuring that they are followed and adjudicating when they are not.

ಚಂದ್ರಪೀಡ ಎನ್ನುವ ರಾಜ ತನ್ನ ದೇವರಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಟ್ಟಲು ಬಯಸಿದ. ಆದರೆ ಹಠಮಾರಿ ಚರ್ಮಕಾರನ ಗುಡಿಸಲು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಕಾರರು ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ 'ಅವನು ನಮಗೆ ಅಳತೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ದೂರಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜ 'ನೀವು ಮೊದಲು ಚರ್ಮಕಾರನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ''' ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ನಂತರ, ರಾಜ ಚರ್ಮಕಾರನನ್ನು ಕರೆದಾಗ, ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲು ತನಗೆ ತಾಯಿಯಂತೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲು ರಾಜನಿಗೆ ಅರಮನೆಯಷ್ಟೇ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದನು. ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಬಿದ್ದ ದೇವರು ಅಥವಾ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ರಾಜ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ ನೋವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ಎಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದನು. ರಾಜನು ಅವನು ಕೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದನು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಕತೆಯು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಸೊಕ್ಕಿನವರಾಗಬಾರದು ಎಂಬ ಮಾತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ರಾಜ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಹ ತೋರಿದ ಧರ್ಮಬದ್ಧವಾದ ಆಡಳಿತದ ನಿಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೊಗಳಿದನು.

– ಕಾಶ್ಮೀರಿ ವಿದ್ವಾಂಸ ಕಲ್ಹಣನ ರಾಜತರಂಗಿಣಿ
(12ನೇ ಶತಮಾನದ ಸಾಧಾರಣ ವಿಷಯದಿಂದ)

(Sovereign: ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಒಂದು ದೇಶದ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

Monarchs: (ರಾಜರು/ರಾಣಿಯರು) ತಮ್ಮ ಪದವಿಯನ್ನು ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಪಡೆಯುವ ರಾಜರು ಅಥವಾ ರಾಣಿಯರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದು ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

AP SCERT

2. ಇಂದಿನ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವಗಳು (Monarchies today)

ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವವು ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿಯಿಂದ ಆಡಳಿತ ಮಾಡುವ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧಾನ. ಸಾರ್ವಭೌಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಚಲಾಯಿಸುವ ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿಯನ್ನು 'ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಳುವ ರಾಜನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಮುಂದಿನ ರಾಜನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂದು ನಮಗೆ ಎರಡು ರೀತಿಯ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಇವೆ.

a. ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಜಪ್ರಭುರತ್ವ (Absolute Monarchy)

ಒಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಹಾಗೆ ನೋಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸದಿದ್ದಾಗ ತೀರ್ಪು ನೀಡುವುದು ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಗಳು ರಾಜನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆ.

Saudi Arabia is an example of an absolute monarchy; here the king holds all power and governs according to Islamic law. However, he appoints a council that advises and assists him on governance; but he is not bound by the council's advice.

Adjudicaing: Judging a case when there is a dispute

b. Constitutional monarchy

Let us consider an example of a different kind of monarchy. The United Kingdom or Britain is also a monarchy. The head of the state is the king or queen, but he or she has only nominal power and the real power of the executive is exercised by the prime minister. The legislative power is exercised by the parliament. This means that all the laws are made by the elected parliament, and executive power is exercised by the Council of Ministers led by the prime minister. So while Britain has a king, it really is, today, a parliamentary democracy. This kind of monarchy is called a constitutional monarchy.

3. Theocracy

A theocracy is a form of government where the country is ruled by the rules of religion and religious leaders.

Fig. 8.9. King Charles III in a ceremonial coach during the visit of a foreign dignitary.

Iran, whose full official name is 'Islamic Republic of Iran' has a unique political system combining elements of both a theocratic and democratic governance. Their constitution is based on the fundamental principles of Islam, the country's official religion. The Supreme Leader, who has the ultimate authority over the legislature, executive and judiciary, is selected by a group of Islamic clerics and his term is for life. There are also an elected president and a parliament that take care of everyday governance. The intent of the republic is to establish a society based on Islamic norms. Other theocracies currently in existence include Afghanistan and Vatican City.

4. Dictatorship

A dictatorship is a form of government in which one person, or a small group possesses absolute power they do not have any limits imposed on them by a constitution or law. The 20th century witnessed many examples of dictators who created extremely difficult circumstances for the people; we will only see two of them here.

APSCERT

ಸೌದಿ ಅರೇಬಿಯಾ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉದಾರಹಣೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಇವರು ಇಸ್ಲಾಮಿಕ್ ಕಾನೂನುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಆಡಳಿತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಮಂಡಳಿ (ಕೌನ್ಸಿಲ್)ಯನ್ನು ರಾಜನು ನೇಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಆ ಮಂಡಳಿಯ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲೇಬೇಕೆಂತೇವಿಲ್ಲ.

ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು: (Adjudicating): ತೀರ್ಪು ನೀಡುವುದು/ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿ ವಿವಾದವಿರುವ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದು.

b. ಸಂವಿಧಾನಿಕ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ

ಈಗ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಿಂಗ್‌ಡಮ್ (ಬ್ರಿಟನ್) ಕೂಡ ಒಂದು ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಣಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ನಾಮಮಾತ್ರದ ಅಧಿಕಾರ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಧಾನಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸಕಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರರ್ಥ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಚುನಾಯಿತ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಧಾನಿ ನೇತೃತ್ವದ ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಿಟನ್ ರಾಜನನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಇಂದು ಅದು ವಾಸ್ತವಾಗಿ ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನಿಕ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

3. ದೇವ (ಧಾರ್ಮಿಕ) ಪ್ರಭುತ್ವ (Theocracy)

ಒಂದು ದೇಶವು ಧರ್ಮದ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ನಾಯಕರಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುವ ಸರ್ಕಾರದ ರೂಪವನ್ನು ದೇವ (ಧಾರ್ಮಿಕ) ಪ್ರಭುತ್ವ ಎನ್ನುವರು. ಇಸ್ಲಾಮಿಕ್ ರಿಪಬ್ಲಿಕ್ ಆಫ್ ಇರಾನ್–ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ದೇವ (ಧಾರ್ಮಿಕ) ಪ್ರಭುತ್ವ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಎರಡರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧಾನ. ಇರಾನ್ ಸಂವಿಧಾನವು ದೇಶದ ಅಧಿಕೃತ ಧರ್ಮವಾದ ಇಸ್ಲಾಂನ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಶಾಸಕಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಮೇಲೆ ಅಂತಿಮ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನಾಯಕನನ್ನು ಇಸ್ಲಾಮಿಕ್ ಧರ್ಮಗುರುಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ; ಅವನು/ಅವಳು ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ದೈನಂದಿನ ಆಳಿಡತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಚುನಾಯಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕೂಡ ಇದೆ.

ಚಿತ್ರ 8.9 ಒಬ್ಬ ವಿದೇಶದವನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿ ಒಂದು ಉತ್ಸವ ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಂಗ್‌ಚಾರ್ಲೆಸ್

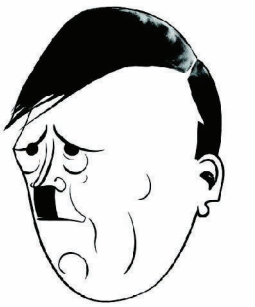
ಈ ರಿಪಬ್ಲಿಕ್‌ನ ಉದ್ದೇಶ ಇಸ್ಲಾಮಿಕ್ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನ್ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ನಗರ ಸೇರಿವೆ.

4. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ (Dictatorship)

ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಮೂಹ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರಂಕುಶ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರೂಪ. ಅವರಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನ ಅಥವಾ ಕಾನೂನಿಂದ ಯಾವುದೇ ಮಿತಿಗಳಿಲ್ಲ. 20ನೇ ಶತಮಾನವು ಜನರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಯಿತು. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

APSCERT

- Soon after Adolf Hitler was appointed Chancellor of Germany in 1933, he passed laws that gave him full power and eliminated the opposition. He was now a dictator. Convinced of the superiority of his people, he believed that Germany should rule the world and dominate 'inferior races'. He was responsible for the killing of at least six million Jews (this is known as the 'Holocaust') as well as hundreds of thousands of Roma and other groups of people. In fact, he was the cause for World War II in the years 1939–1945,

Adolf Hitler

which resulted in immense loss of life and property in many countries.

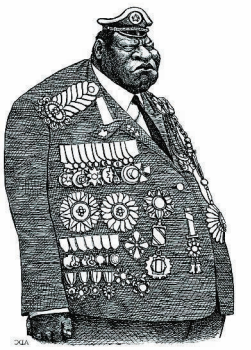

Fig. 8.11. Caricature of Idi Amin

- Idi Amin was a military dictator in Uganda. He was directly responsible for the merciless killing of thousands of people. Many Indians whose ancestors had migrated to Uganda a few generations before were forced to flee the country.

Caricature:
A drawing that makes some one look funny or foolish be cause some part of the person's appearance is exaggerated

AP SCERT

DON'T MISS OUT

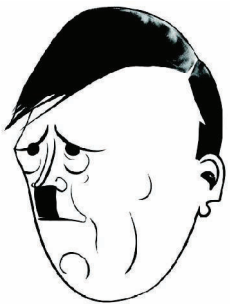
The Roma, or Romani people; were originally nomads. Based on their linguistic and cultural characteristics, scholars have determined that they originated in India. They first settled in parts of eastern Europe but have now migrated to several countries of the world.

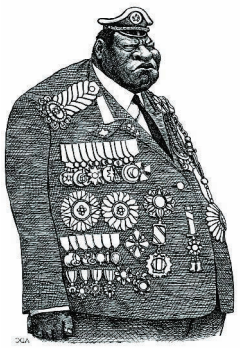
Story of Shane

Shane lives in North Korea which has a set of defined rules for his everyday living. He is currently serving in compulsory military service in which he is expected to serve in the military till the time government decides. There are also rules about how his hair should be cut and the clothes he should wear. He cannot access the global internet, and so is unaware of the world outside his own country.

- 1933ರಲ್ಲಿ ಅಡಾಲ್ಫ್ ಹಿಟ್ಲರ್ ಜರ್ಮನಿ ಚಾನ್ಸ್‌ಲರ್‌ರಾಗಿ ನೇಮಕವಾದ ತಕ್ಷಣ, ತನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷವನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದನು. ಆತನು ಈಗ ಒಬ್ಬ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ. ತನ್ನ ಜನಾಂಗ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದ ಹಿಟ್ಲರ್, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಜರ್ಮನಿ ಆಳಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು 'ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು' ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದನು. ಅವನು ಕನಿಷ್ಠ 60 ಲಕ್ಷ ಯಹೂದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದನು. ಇದನ್ನು 'ಹತ್ಯಾಕಾಂಡ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ 1939–1945ರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಎರಡನೇ ಪ್ರಪಂಚ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅವರೇ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು.

ಅಡಾಲ್ಫ್ ಹಿಟ್ಲರ್

ಚಿತ್ರ 8.11 ಇಡಿ ಅಮೀನ್‌ನ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರ

ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಜೀವ, ಆಸ್ತಿ ನಷ್ಟ ಉಂಟಾಯಿತು.

- 'ಇಡಿ ಅಮೀನ್' ಉಗಂಡಾ ದೇಶದ ಮಿಲಿಟರಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನರ ಕ್ರೂರ ಹತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಈತನು ನೇರ ಹೊಣೆಗಾರ. ಕೆಲವು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಹಿಂದೆ ಉಗಾಂಡಾಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದ ಅನೇಕ ಭಾರತೀಯರು ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರ: ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭಾವಚಿತ್ರದ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಸ್ಯಸ್ಪದವಾಗಿ ಅಥವಾ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ತೋರಿಸುವ ಚಿತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯ (ಕಾರಿಕೇಚರ್) ಎನ್ನುವರು.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ರೋಮ ಅಥವಾ ರೋಮಾನಿ ಜನರು ಮೂಲತಃ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು. ಇವರ ಭಾಷೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಆಧಾರವಾಗಿ ಅವರು ಭಾರತದಿಂದ ಬಂದವರೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಗಾರರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅವರು ಮೊದಲು ಪೂರ್ವ ಯರೋಪಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಪ್ರಪಂಚದ ಹಲವು ದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

ಷೇನ್ ಕಥೆ

ಷೇನ್ ಉತ್ತರ ಕೋರಿಯಾದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರ ಕಠಿಣ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದೆ. ಈತನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಡ್ಡಾಯ ಮಿಲಿಟರಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ಕಾರ ಈತನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಈತನು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಈತನ ಕ್ಷೌರ ಹೇಗಿರಬೇಕು, ಯಾವ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿವೆ. ಈತನು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಇಂಟರ್ನೆಟ್ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

AP SCERT

The government watches his every action closely and he is also expected to report about anyone who tries breaking any of the defined rules. One day he met a tourist who asked him, "Why do all of you have the same haircut here?" To this Shane responded, "We all want to explore new styles, but the government decides the way we should keep our hair.

LET'S EXPLORE

→ Does Shane's country look like a democracy?

→ How do you think Shane's everyday life would be?

→ Would you like to live in such a country? Explain why.

4. Oligarchy

The word 'oligarchy' is of Greek origin, where oligos means a few and arkho means to rule or command. It is a type of government where a small, powerful group makes all the important decisions; usually they are wealthy families or influential people.

Political commenttors: People who analyse and share their opinions about political events

In some places in ancient Greece, aristocratic families ruled as oligarchies. In modern times, political commentators have observed that even some democracies show signs of oligarchy when a small group of politicians and wealthy businesspeople hold too much influence in governance.

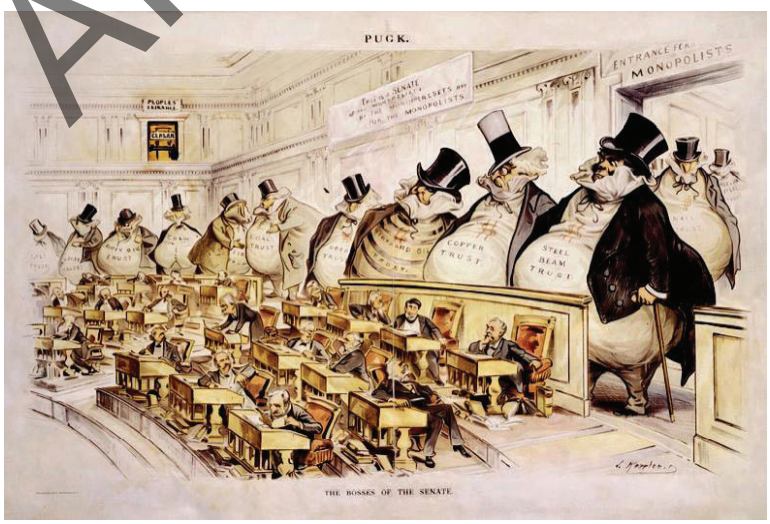

Fig. 8.13. A cartoon from 1889 depicting an oligarchic situation.

AP SCERT

ಸರ್ಕಾರವು ಅವನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ಆತನ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಪ್ರವಾಸಿಗನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದನು 'ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಕ್ಷೌರವನ್ನು ಏಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದೀರಿ' ಎಂದು ಪ್ರವಾಸಿಗ ಆತನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಷೇನ್ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ 'ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೊಸ ಕ್ಷೌರ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಹೇಗೆ ಕ್ಷೌರ ವಿಧಾನ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಸರ್ಕಾರ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಷೇನ್ ದೇಶವು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ದೇಶದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆಯಾ?

→ ಷೇನ್‌ನ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?

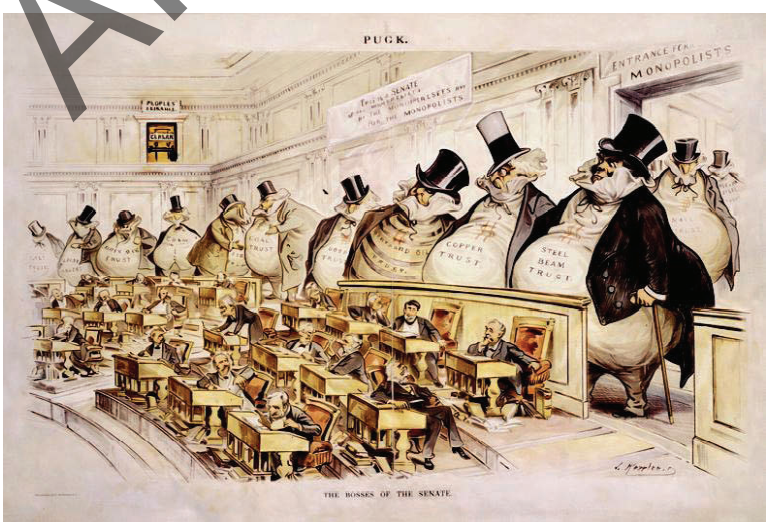
→ ನೀವು ಅಂತಹ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತೀರಾ? ಏಕೆ ವಿವರಿಸಿರಿ.

4. ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾ ಆಳ್ವಿಕೆ

'ಆಲಿಗಾರ್ಚಿ' ಎಂಬ ಪದ ಗ್ರೀಕ್ ಭಾಷೆಯ ಅಲಿಗೋಸ್ (**oligos**) ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಕೆಲವರು 'ಆರ್ಕೋ' (**arkho**) ಎಂದರೆ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಆದೇಶಿಸುವುದು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಇದು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಬಲ ಗುಂಪು ಎಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯವಾದ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವರು ಶ್ರೀಮಂತ ಕುಟುಂಬಗಳವರು ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವಿ ಜನರು.

ರಾಜಕೀಯ ವಿಶ್ಲೇಷಕರು : ರಾಜಕೀಯ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು

ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರೀಸ್‌ನ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಕುಟುಂಬಗಳು (**aristocratic families**) ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ (**oligharchy**) ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರ ಗುಂಪು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತ ಉದ್ಯಮಿಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ತೋರಿದಾಗ ಕೆಲವು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ದೇಶಗಳು ಕೂಡ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತೋರುತ್ತವೆ ಎಂದು ರಾಜಕೀಯ ವಿಮರ್ಶಕರು ಗಮನಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ರ 8.13 ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮೇಲೆ 1889ರಲ್ಲಿ ವಾರ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರ

APSCERT

LET'S EXPLORE

→ Look carefully at the picture in Fig. 9.13 on the previous page. It depicts an elected body in the USA in the late 19th century. The people shown in the cartoon are all elected members. What do you observe? What do you see at the top lefthand corner of the cartoon? Who do you think is making decisions in this elected body?

→ Can a democracy turn into an oligarchy? What can people do to keep democracy strong?

Why Democracy Matters

These different types of governments show us that democracy is not the only way in which countries are governed. But in most countries, democracy is considered to be a better form of government than others. Let us do a quick comparison to understand this better.

Consider the characteristics below in different forms of government and fill in the blank boxes with Yes or No:

Characteristics	Democracy	Dictatorship	Absolute	Oligarchy
Universal Adult Franchise	Yes	No	No	No
Equality amongst citizens				
Freedom of speech				
Separation of powers				
Wellbeing and Prosperity of all citizens				

AP SCERT

LET'S EXPLORE

You have learnt the basic characteristics of various forms of governments. Do a small role play of the various forms in your classroom:

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಹಿಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ 9.13 ವನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿ. ಅದು 19ನೇ ಶಮಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ .... ಯು.ಎಸ್.ಎ ನಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಸಭೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಸದಸ್ಯರೆ. ನೀವು ಅಲ್ಲಿ ಏನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಿ? ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಡಗಡೆಗೆ ಏನು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ? ಈ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಯಾರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?

→ ಒಂದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಾಗಿ ಬದಲಾಗಬಹುದಾ? ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿರಲು ಜನರು ಏನು ಮಾಡಬಹುದು?

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಏಕೆ ಮುಖ್ಯ

ಸರ್ಕಾರಗಳು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಲು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗ ಅಲ್ಲವೆಂದು, ಈ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಮಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಇತರ ಪ್ರಭುತ್ವ ವಿಧಾನಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನಾವು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಕೆಳಗಿನ ವಿವಿಧ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಖಾಲಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೌದು ಅಥವಾ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಭರ್ತಿಮಾಡಿ.

ಲಕ್ಷಣಗಳು	ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ	ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ	ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಜರಿಕತೆ	ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಆಳ್ವಿಕೆ
ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕು	ಹೌದು	ಅಲ್ಲ	ಅಲ್ಲ	ಅಲ್ಲ
ಪೌರರ ಮಧ್ಯ ಸಮಾನತೆ				
ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ				
ಅಧಿಕಾರ ವಿಭಜನೆ				
ಪೌರರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ				

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನೀವು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಮೂಲ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ, ಈಗ ನಿಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳ ಸಣ್ಣ ಪಾತ್ರಭಿನಯವನ್ನು (role play) ಮಾಡಿ:

→ Enact democracy
→ Enact monarchy
→ Enact dictatorship
→ What do you find to be the most suitable form of government?

You have read about different forms of government above and how the form of government defines the lives of its citizens. In the previous table, we could see that the representation of people's choices and rights varies across the different forms.

In a genuine democracy, the people can lead their everyday lives in the way they want. They can choose what to speak, what to wear, what beliefs to follow, and how to express themselves. All of this can be done in a democracy until and unless it harms someone else's rights.

In a democratic government, the people choose their government. The government is accountable for protecting the rights of its people and is responsible for providing basic needs to its citizens. If the government does not perform its functions properly, the people can change their representatives through elections. This ensures that there is a constant check of what the government does. Thus, the values and ideals of the government in a democracy should focus on the well-being of all its people.

Our country is a democracy, and you can see many of the features of a democracy in our lives every day. It is therefore no wonder that more than half of the countries in the world have adopted democracy and democratic forms of government.

It is important to keep in mind, however, that even democracies have their problems. Issues such as corruption, wealth disparity, excessive control by a few over democratic institutions, erosion of the judiciary's independence, manipulation of information. Channels, and several more, can cause hurdles in achieving the ideals of democracy. What can we do as individuals, and as a society, to remain vigilant and minimize these issues and hurdles?

AP SCERT

Before we move on

→ Government plays an important role in running a country. Different types of governments across the world have different answers to the following questions: Who decides "This is the government"? What are the parts of the government and what do they do? Who or what is the government working for? What values and ideals should the government follow?

→ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಪಾತ್ರ ಅಭಿನಯ ಮಾಡಿ.

→ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ (Monarchy) ಪಾತ್ರ ಅಭಿನಯ ಮಾಡಿ.

→ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರ ಅಭಿನಯ ಮಾಡಿ

→ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಸರ್ಕಾರ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವಾದುದ್ದೆಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ಕಾರದ ರೂಪ ಪೌರರ ಜೀವನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಓದಿದ್ದೀರಿ. ಹಿಂದಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಜನರ ಆಯ್ಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವು ಹೇಗೆ ಸರ್ಕಾರಗಳ ರೂಪದಂತೆ ಬದಲಾಗುವುದೋ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ.

ನಿಜವಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ, ಜನರು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬಲ್ಲರು. ಅವರು ಏನು ಮಾತನಾಡಬೇಕು, ಏನು ಧರಿಸಬೇಕು, ಯಾವ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು, ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಇತರರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹಾನಿಯಾಗದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ.

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜೆಗಳೆ ತಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಜನರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ, ಪೌರರಿಗೆ ಮೂಲತಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ. ಸರ್ಕಾರವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸದಿದ್ದರೆ ಜನರಿಗೆ ಚುನಾವಣೆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ಪರಿಶೀಲನೆ ಇರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆದರ್ಶಗಳು ಜನರೆಲ್ಲರ ಕ್ಷೇಮದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ದೃಷ್ಟಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ದೇಶ ಒಂದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಹಲವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶ್ವದ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದೇಶಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ, ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ.

ಆದಾಗ್ಯೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಡುವುದು ಅವಸರ. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ (**wealth disparity**), ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲವರ ಆಧಿಪತ್ಯ, ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಕ್ಕೆಯುಂಟಾಗುವುದು, ಮಾಹಿತಿಯ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಸವಾಲುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ನಾವು ಏನು ಮಾಡಬಹುದು?

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ...

→ ಒಂದು ದೇಶವನ್ನು ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. 'ಈ ಸರ್ಕಾರವೇ ನಿಜವಾದ ಸರ್ಕಾರ' ವೆಂದು ಯಾರು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ? ಸರ್ಕಾರದ ಅಂಗಗಳು ಯಾವುವು? ಅವು ಏನು ಮಾಡುವವು? ಸರ್ಕಾರ ಯಾರಿಗೋಸ್ಕರ ಅಥವಾ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ? ಸರ್ಕಾರ ಯಾವ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು?

AP SCERT

→ The most popular form of government in the world today is democracy. Democratic governments across the world have variations, including direct democracy and representative democracy.

→ There are two types of representative democracy presidential and parliam - entary democracy. India is a parliamentary democracy.

→ Other types of government include monarchy, theocracy, dictatorship and oligarchy.

→ Democracy matters, but there are serious challenges to democracy that citizens need to remain vigilant about.

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

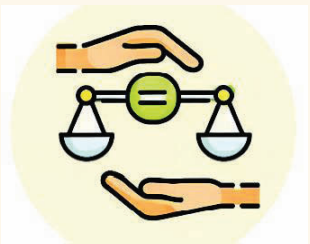
1. The symbol represents the which fundamental principles of democracy?

   A) Freedom of speech

   B) Equality before law

   C) Fundamental rights

   D) Universal adult franchise

2. Write names of the various types of government that you have learnt in the chapter.
3. Which type of Government does India have? And why is that called that type?
4. Democracy is different from monarchy and dictatorship. Explain.
5. What are possible hurdles in a democracy in achieving its values and ideals? How can they be overcome?
6. You read that an independent judiciary is present in all types of democracies. State any three reasons why you think it is important for the judiciary to be independent.
7. Do you think democratic government is better than other forms of government?

AP SCERT

→ ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ. ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ.

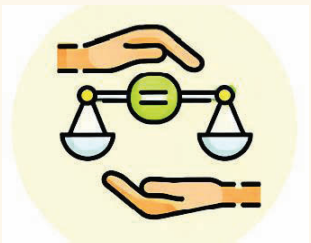
→ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ; ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತವ ಇದೆ.

→ ಇತರ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ (**Monarchy**), ದೇವ ಪ್ರಭುತ್ವ (**Theocracy**), ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಪ್ರಭುತ್ವ (**Dictatorship**) ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಭುತ್ವ (**Oligarchy**) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇವೆ.

→ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಉತ್ತಮವಾದುದ್ದೆ, ಆದರೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಸವಾಲುಗಳು ಸಹ ಇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾಗರಿಕರು ಯಾವಾಗಲು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ಈ ಚಿಹ್ನೆಯು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಯಾವ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ?

ಎ) ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ಬಿ) ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆ

ಸಿ) ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು

ಡಿ) ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕು

2. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಲಿತ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

3. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರವಿದೆ? ಮತ್ತು ಆ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರವೆಂದು ಏಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ?

4. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವು ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ವಿವರಿಸಿರಿ.

5. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಇರುವ ಅಡೆತಡೆಗಳು ಯಾವುವು? ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿವಾರಿಸಬಹುದು?

6. ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ ಎಂದು ನೀವು ಓದಿದ್ದೀರಿ. ನ್ಯಾಯಾಂಗವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವುದು ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸಲು ಯಾವುದಾದರೂ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

7. ಇತರ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರ ಉತ್ತಮ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಾ?

AP SCERT

8. These are some practices in a few different countries. Can you match the practice with the type of government?

S.No	Practice in the contry	Type of Government
1.	All citizens are treated equally before law	Dictatorship
2.	The government refers to the religious leader for each and every decision it tekes.	Monarchy
3.	After the equeen's death, her son became the new king.	Democracy
4.	The ruler is not bound to follow any constitution. He makes all the decisions as per his choice	Theocracy

9. Below is a list of countries. Find out the types of government these countries have:

S.No	Country	Type of Government
1.	Bhutan	
2.	Nepal	
3.	Bangladesh	
4.	South Africa	
5.	Brazil	

AP SCERT

8. ಇವು ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಪದ್ಧತಿಗಳು. ನೀವು ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಹೊಂದಿರುವ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬಲ್ಲಿರಾ?

ಕ್ರ.ಸಂ	ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಧತಿಗಳು	ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧ
1.	ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲಾ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	ನಿರಂಕುಶ ಆಡಳಿತ
2.	ಸರ್ಕಾರವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಾಯಕರನ್ನು ಸಂಪ್ರದಿಸುತ್ತದೆ.	ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ
3.	ರಾಣಿಯ ಮರಣದ ನಂತರ ಅವಳ ಮಗ ರಾಜನಾಗುವನು	ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ
4.	ಆಡಳಿತಗಾರ ಯಾವುದೇ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಸ್ವಂತ ಇಚ್ಛೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲಾ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ	ದೇವ(ಧಾರ್ಮಿಕ) ಪ್ರಭುತ್ವ

9. ಕೆಳಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಿರಿ;

ಕ್ರ.ಸಂ	ದೇಶ	ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧ
1.	ಭೂತಾನ್	
2.	ನೇಪಾಳ	
3.	ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ	
4.	ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾ	
5.	ಬ್ರೆಜಿಲ್	

AP SCERT

✧✧✧✧✧

CHAPTER

9

FROM BARTER TO MONEY

C1B9S4

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Define barter system and understands the difficulties of the barter system. (CG-1)
- Explain the basic functions of money. (CG-1)
- Identify the importance of money as a medium of exchange in economic activities. (CG-9)
- Understand the evolution of money in India. (CG-9)
- Describe the importance of paper currency and the new forms of money such as digital payments. (CG-9)

AP SCERT

"The importance of money flows from it being a link between the present and the future."

- John Maynard Keyns
(20th century economist)

fig. 9.1

The Big Questions ?

1. How did exchange take place before money?
2. Why did money come into existence?
3. How has money transfo rmed into various forms over time?

In the theme "Tapestry of the Past", you read about the crops that people grew, such as food grains or goods they made like carnelian beads. How do you think they exchanged these goods for that they needed?

ಅಧ್ಯಾಯ

9

ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯದ ವರೆಗೆ

F6R4G1

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವರಾಗುತ್ತಾರೆ. :

- ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ವಿಧಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-1)
- ದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ವಿನಮಯವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. (CG-9)
- ದ್ರವ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕುರಿತು ಅವಗಾಹನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. . (CG-9)
- ಪೇಪರ್ ಕರೆನ್ಸಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ನೂತನ ದ್ರವ್ಯ ರೂಪಗಳನ್ನು, ಡಿಜಿಟಲ್ ಪಾವತಿಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. (CG-9)

"ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿಗೂ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯ ಸೇತುವೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು"

- ಜಾನ್ ಮೆನಾರ್ಡ್ ಕೀನ್ಸ್
(20ನೇ ಶತಮಾನ ಆರ್ಥಿಕ ತಜ್ಞ)

ಚಿತ್ರ 9.1

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. ದ್ರವ್ಯವು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು?
2. ದ್ರವ್ಯವು ಏಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು?
3. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯವು ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ರೂಪಾಂತರ ಗೊಂಡಿತು?

'ಬಣ್ಣದ ವಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ ಹರಡಿದ ಗತಕಾಲ' ಎಂಬ ಇತಿ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳಂತಹ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬೆಳೆಸಿದ ಬೆಳೆಗಳ ಕುರಿತು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಅವರು ತಯಾರಿಸಿದ ಕಾರ್ನೆಲಿಯಸ್ ಮಣಿಗಳಂತಹ ವಸ್ತುಗಳ ಕುರಿತು ನೀವು ಓದಿರುತ್ತೀರಿ. ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಅವರು ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿನಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆಂದು ನೀನು ಭಾವಿಸುತ್ತೀಯಾ?

© KSCERT

People exchanged goods or services for other goods and services. This system is called the **barter system.** How did this work? Suppose you need a pencil and have an extra eraser. Meanwhile, your classmate forgot to bring their eraser but has an extra pencil. You could exchange your extra eraser for the extra pencil that your classmate has. Wouldn't this satisfy your and the classmate's needs? This is how the barter system works.

Today, we use coins and notes to buy and sell things. People also use their mobile phones and computers for such **transactions.** The barter system was the earliest form of exchange. There is a lot of evidence of it from around the world. People used **commodities** such as cowrie shells, salt, tea, tobacco, cloth, cattle (cows, goats, horses, sheep), seeds, etc.

Barter System: a way of exchanging goods and services without using money.

Money: the common tool that every body accepts and uses in order to make or receive payments in exchange for goods and services.

Transaction: a piece of business that is done between people, especially an act of buying or selling.

Commodities: Products or goods that can be traded, bought and sold.

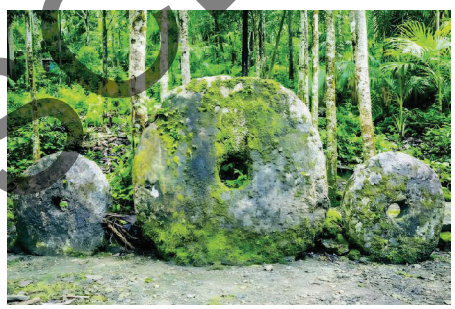

Fig. 9.2.1. Stone Money: Giant discs of rock – called Rai stones – were used as money on the Yap Island, in the Pacific Ocean country of Micronesia.

Fig.9.2.2. The Aztec copper Tajadero (Spanish word for chopping knife) was a form of money used in Central Mexico and parts of Central America.

Fig. 9.2.3.Tevau (Red feather coil made from birds' feathers) used as money on the Solomon Islands.

© NCERT not to be republished

ಪ್ರಜೆಗಳು ವಸ್ತುಗಳು ಅಥವಾ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ಇತರ ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ಪದ್ಧತಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ? ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಿಮಗೊಂದು ಪೆನ್ಸಿಲ್ ಬೇಕು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ರಬ್ಬರ್ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇದೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ರಬ್ಬರ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಆತನ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಪೆನ್ಸಿಲ್ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇದೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುವ ರಬ್ಬರನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪೆನ್ಸಿಲ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಈ ವಿಧವಾಗಿ ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ಪದ್ಧತಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

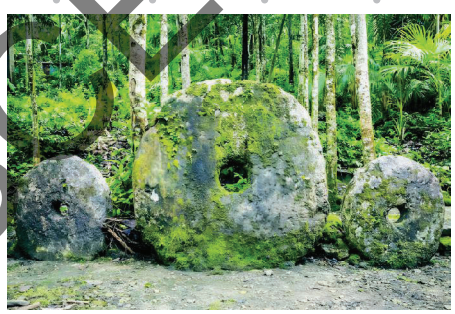
ಇಂದು ವಸ್ತುಗಳ ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ವಸ್ತು ಮಾರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕರೆನ್ಸಿ ನೋಟುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಜೆಗಳು ಇಂತಹ ಲಾವಾದೇವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮೊಬೈಲ್ ಫೋನ್‌ಗಳು, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ಪದ್ಧತಿಯು ವಿನಿಮಯದ ಮೊದಲ ರೂಪ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ಇದ್ದಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಕವಡೆಗಳು, ಉಪ್ಪು, ತಂಬಾಕು ಎಲೆ, ವಸ್ತುಗಳು, ಪಶುಗಳು ಬೀಜಗಳು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ಪದ್ಧತಿ : ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೇ ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನ

ದ್ರವ್ಯ : ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಪಾವತಿಗಳು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಧನ.

ಲಾವಾದೇವಿ : ಪ್ರಜೆಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಥವಾ ಮಾರುವುದು

ವಸ್ತುಗಳು : ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲ, ಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಾರಬಲ್ಲ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಅಥವಾ ವಸ್ತುಗಳು

ಚಿತ್ರ 9.2.1 ಶಿಲಾದ್ರವ್ಯ, ಭಾರೀ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಲ್ಲಿನ ಚಕ್ರಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಫೆಸಿಫಿಕ್ ಮಹಾಸಮುದ್ರ ದೇಶವಾದ ಮೈಕ್ರೋನೇಷಿಯಾದಲ್ಲಿನ ಯಪ್ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚಿತ್ರ 9.2.2. ಚಿತ್ರ 9.2.2 ಅಜೆಟಕ್‌ರಾಗಿ 'ತಜದೆರೊ' (ಸ್ಪಾನಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿತವಾದ ಕತ್ತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ) ಇದನ್ನು ಮಧ್ಯ ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿಯ ಮಧ್ಯ ಮೆಕ್ಸಿಕೋದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

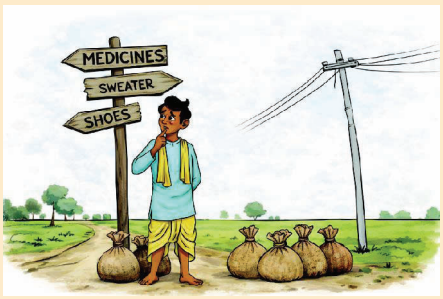

ಚಿತ್ರ 9.2.3. ಟೆವಾವ್(ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗರಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕಂಪನಿಯ ಪಟ್ಟಿ) ಸಾಲ್ಮನ್ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು.

AP SCERT

Why Do we Need Money?

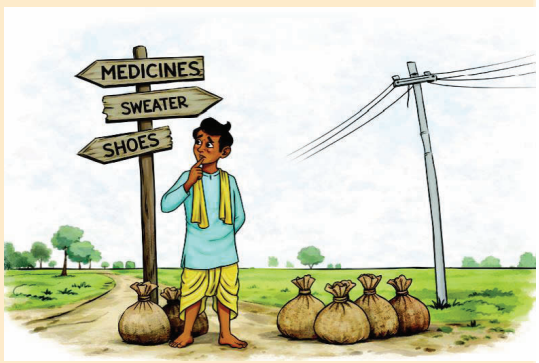
LET'S EXPLORE

Imagine that you are a farmer and that people use a barter system where you live. You need a whole variety of things a pair of new shoes, a sweater, and medicines for your grand mother. But you only have an ox that you can spare. How would you be able to exchange the ox for all the different things you need from different people or places? What difficulties are you likely to face?

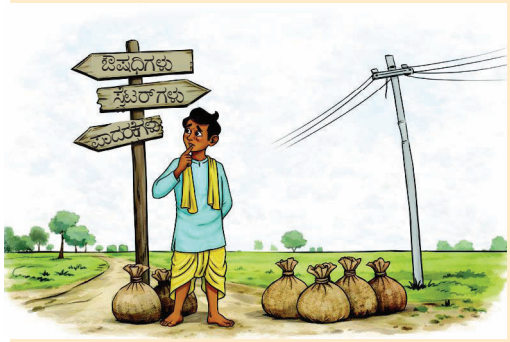
For one, you would have to find someone who needed an ox. Now, swapping your ox for a pair of shoes would hardly be a fair exchange! You may have had to go through a series of exchanges for example, find someone to exchange your ox for several bags of wheat. You would then have to transport all that wheat to several places; first, find someone willing to exchange a part of the wheat for shoes, another person for the sweater, and yet another for the medicines. In each of these cases, a discussion would take place to arrive at the fair amount of wheat that you could exchange for shoes or for the sweater.

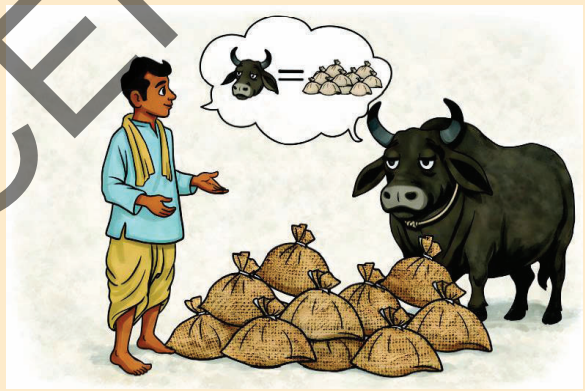

AP SCERT

ನಮಗೆ ದ್ರವ್ಯವು ಏಕೆ ಅವಶ್ಯಕ?

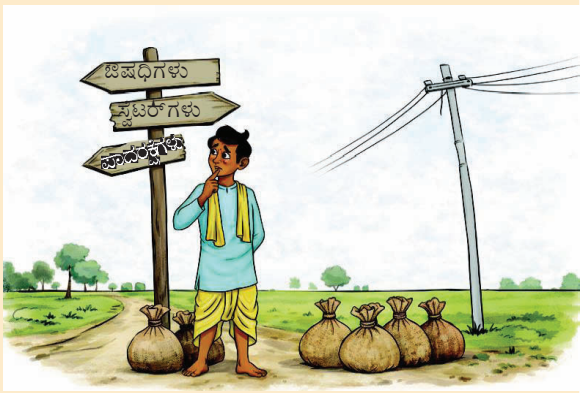
ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

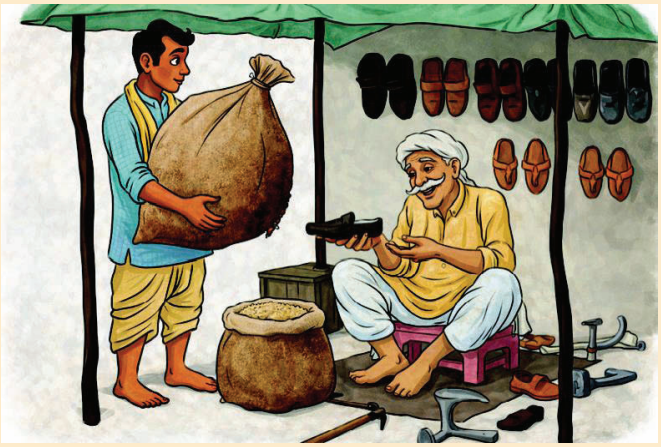

ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ಒಬ್ಬ ರೈತನಾಗಿ, ನೀವು ಇರುವ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಹಲವು ವಿಧದ ವಸ್ತುಗಳು ಒಂದು ಜೊತೆ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳು, ಒಂದು ಚಳಿಕೋಟು ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿಗಾಗಿ ಔಷಧಗಳು ಬೇಕು ಎಂದುಕೊಳ್ಳಿ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಎತ್ತನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತೀರಿ? ಎಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ನಿಮಗೆ ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ?

ಮೊದಲಿಗೆ ನೀವು ಎತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ಈಗ ಒಂದು ಜೊತೆ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಎತ್ತನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುದು ಎನ್ನುವುದು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅದು ಸರಿಯಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಅಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ನೀವು ಅನೇಕ ಸರಣಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೆಲವು ಚೀಲಗಳ ಗೋದಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಎತ್ತನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ನಂತರ ಆ ಗೋದಿ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಹಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಗೋದಿಯ ಕೆಲಭಾಗವನ್ನು ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಂಗೀಕರಿಸುವವರನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ಚಳಿಕೋಟು (ಸ್ವೆಟ್ಟರ್)ಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಔಷಧಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿಗಾಗಿ, ಅಥವಾ ಚಳಿಕೋಟಿಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಗೋದಿಯನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

AP SCERT

You would have to take the leftover bags of wheat and find a place to store them safely. The next time you needed something, you would have to carry the bags of wheat with you again!

© NCERT

THINK ABOUT IT

What are the different types of of difficulties you encountered in the siruation above?

In the farmer's story, imagine he finds someone who is willing to trade a pair of new shoes, a sweater, and medicines all in exchange for his ox. Do you think it would be easy to come across such a situation?

Just like the farmer, people who depended on the barter system would face many problems in making an exchange in their everyday lives. They would have to find someone who wants the exact item that they want to give, and in return are also able to offer exactly what the other party wants. This scenario is called double coincidence of wants.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಉಳಿದ ಗೋದಿ ಚೀಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಲು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಇನ್ನೂ ಯಾವುದಾದರೂ ವಸ್ತುವು ಬೇಕಾದರೆ ಗೋದಿ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ARSCERT

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಮೇಲಿನ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ನೀವು ಎಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು?

ಈ ರೈತನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜೊತೆ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳು, ಚಳಿಕೋಟು, ಮತ್ತು ಔಷಧಗಳು ಎಲ್ಲವುಗಳಿಗಾಗಿ ಆತನ ಎತ್ತನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವನೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆಂದು ನೀವು ಅಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಾ?

ರೈತನ ಹಾಗೆ ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರ ಪಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳವಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕೊಡಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡ ಖಚ್ಚಿತವಾದ ವಸ್ತುವು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವರು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ದ್ವಂದ್ವ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಕೋರಿಕೆಗಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Even if there are two people who want each other's goods and are also willing to make an exchange, other issues could arise in what proportion should the two goods be exchanged? In such cases, it becomes difficult to compare the value of one good against another. If one of the people feels that the exchange is disadvantageous, they would not be interested in the exchange. This is because there is no common standard measure of value.

THINK ABOUT IT

What are the instances of double coincidence of wants in the above example?

Even if there are two people who want each other's goods and are also willing to make an exchange, other issues could arise in what proportion should the two goods be exchanged? In such cases, it becomes difficult to compare the value of one good against another. If one of the people feels that the exchange is disadvan ltageous, they would not be interested in the exchange. This is because there is no common standard measure of value.

In the situation given above, what are the cases where you could encounter the lack of a common standard measure of value?

APSCERT

Double coinc idenceof wants: an economic concept that describes a situation where two people each have something the other wants and can exchange them directly.

Common standard measure of value: an agreed upon worth for a transaction that helps in determining the value of goods and services in the economy.

Divisibility: The capacity of an object or material to be split in to pieces or portions

Portability: The ability of an object or material to be carried or moved from one place to another.

Similarly, you cannot exchange only a part of the ox for a sweater; this is the problem of **divisibility.** Taking the ox everywhere is a problem and leads to the problem of portability. You solved part of the problem by exchanging the ox for bags of wheat, but you cannot store the wheat for long; it would rot or get eaten by rats! Thus arises the problem of durability.

ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಬ್ಬರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಕೋರಿಕೊಂಡು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಇತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ತಲೆ ಎತ್ತಬಹುದು. ಆ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಯಾವ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ಆ ವಿನಿಮಯವು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅವರು ವಿನಿಮಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸದಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಮಾಪನವಿಲ್ಲ.

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೋರಿಕೆಗಳ ದ್ವಂದ್ವ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಕೋರಿಕೆಗಳು ಸಂಭವಿಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಯಾವುವು? ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಬ್ಬರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಕೋರಿಕೊಂಡು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಇತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬರಬಹುದು. ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಯಾವ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಬೇಕು? ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ವಸ್ತುವಿನೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಿನಿಮಯವು ನಷ್ಟದಾಯಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಅವರು ಆ ವಿನಿಮಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರದಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯದ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಮಾಣ ಇಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಿಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎದುರಾಗಬಹುದು.

ದ್ವಂದ್ವ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಕೋರಿಕೆಗಳು : ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಅಥವಾ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅಥವಾ ಸಾಗಿಸಲು ಒಂದು ವಸ್ತುವಿಗೆ ಅಥವಾ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ.

ಬೆಲೆಯ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ : ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುವ ಲಾವಾದೇವಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಅನುಮೋದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ.

ವಿಭಾಜಿತ: ಒಂದು ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಭಜನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ.

ಸಾಗಣೆ: ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಯಾವುದೋ ಒಂದನ್ನು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು (ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಇರುವುದನ್ನು) ನೇರವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಆರ್ಥಿಕ ಭಾವನೆ.

APSCERT

ಅದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಎತ್ತಿನ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಚಳಿಕೋಟಿಗಾಗಿ ಬದಲಿಸಲಾರಿರಿ. ಇದು ವಿಭಾಜಿತ ಸಮಸ್ಯೆ ಎತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಡೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅದು ಸಾಗಣೆ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ನೀವು ಬದಲಾವಣೆ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಗೋಧಿಯ ಚೀಲಗಳಿಗಾಗಿ ಎತ್ತನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ನೀವು ಗೋದಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾರಿರಿ. ಅವು ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಇಲಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಬಾಳಿಕೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ತಲೆ ಎತ್ತುತ್ತದೆ.

THINK ABOUT IT

What are the different ways in which money would make the above situation easier for the farmer?

DON'T MISS OUT

Although money has replaced traditional barter systems all around the world, there are some that still exist today! One of them is the Junbeel Mela (jun means moon in Assamese and beel means wetland), a threeday annual socio cultural fair at Junbeel in Moriagaon distict of Assam. Intere-stingly, the mela begins with the Agni Puja or worship of fire, a prayer for universal wellbing.

fig. 9.3

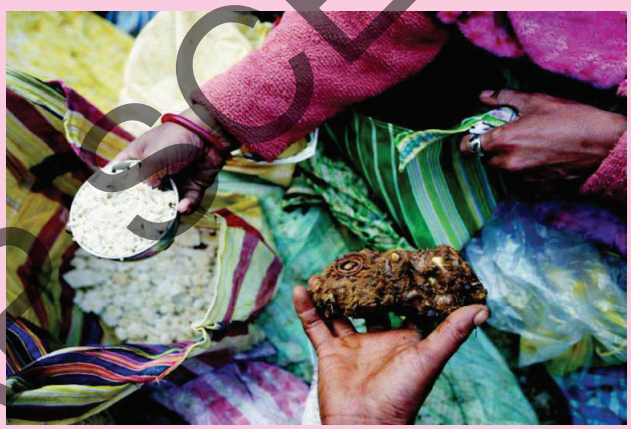

fig. 9.34

Durability: Trait of an object or material that material that indicates its longevity and ability to with stand damage due to which it can be stored for a longer time period.

Beginning in the 15th century, the chiefs of the tiwa, Karbi, Khasi, and Jaintia tribal communities of Assam and Maghalaya would gather every year to discuss political issues and to maintain friendly relationships. Members of these communities began to gather around this event and soon it turned into a fire, where people would bring their produced and began exchaniging them among each other.

© NCERT

ಆಲೋಚಿಸಿ

ರೈತನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದ್ರವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸುಲಭಗೊಳಿಸುವ ವಿವಿಧ ಮಾರ್ಗಗಳು ಯಾವುವು?

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯ ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹಣ ದ್ರವ್ಯ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜುನ್‌ಬೀಲ್ ಮೇಳಾ (ಅಸ್ಸಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಜುನ್ ಎಂದರೆ ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಬೀಲ್ ಎಂದರೆ ಕೆಸರಿನ ನೆಲ) ಇದು ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿಯ ಮೊರಿಗಾವ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜುನ್‌ಬೀನ್‌ನಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯುವ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉತ್ಸವ. ಆಸಕ್ತಿಕರವಾಗಿ ಈ ಉತ್ಸವವು ಅಗ್ನಿ ಪೂಜೆ ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಚಿತ್ರ 9.3

ಚಿತ್ರ 9.4

ಬಾಳಿಕೆ: ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಅಥವಾ ಪದಾರ್ಥದ ಲಕ್ಷಣ. ಇದು ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಬಾಳಿಕೆಯ ಕಾಲ, ಧೀರ್ಘಾಯು ಮತ್ತು ನಷ್ಟವನ್ನು ತಾಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ದಾಸ್ತಾನು ಮಾಡಬಹುದು.

15ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಆಚರಣೆ ಅಸ್ಸಾಂ ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯದಲ್ಲಿಯ ತಿವಾ, ಕರ್ಬಿ, ಖಾಸಿ ಮತ್ತು ಜಯಂತಿಯ ಗಿರಿಜನ ವರ್ಗಗಳ ಅಧಿಪತಿಗಳು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹ ಪೂರ್ವಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗೂಡುವುದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಸಂತೆಯಾಗಿ ಬದಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

APSCERT

This continues to be an important socio cultural event even today. Bartering begins early in the morning, with the trade of local products such as roots, vegetables, fruit, herbs, and spices. Also seen at the fair are handmade goods and artifacts, made from natural materials sourced from the forests of the hilly region. These are often exchanged with people from the plains for rice cakes, and other types of food that cannot be grown in the hills.

Fig 9.5

Fig 9.6

- **Book exchange :** Think of a fun club where you can trade your old books with friends! It's like a treasure hunt for stories. You bring books you've read and pick new ones from a big collection. For example, you might swap your exciting jungle adventure book for a friend's mystery story. It's a cool way to discover new advent ures without pending any money!

Fig 9.7

- One common example is the exchange of old clothes for new utensils, a practice that has persisted over the years. In this system, a vendor visits homes, offering households new utensils or other household items in return for their used clothes or fabrics. This exchange benefits both parties households rid of items they no longer need, while vendors collect materials that can be resold, repurposed, or recycled.

APSCERT

ಇದು ಇಂದಿಗೂ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದೆ. ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆಯು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಸ್ಥಾನಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳಾದ ಬೇರುಗಳು, ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳು, ಮೂಲಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿನ ಅಡವಿಗಳಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಸಹಜ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತಯಾರಾದ ಹಸ್ತಕಲೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳು, ಮತ್ತು ಕಳಾಖಿಂಡಗಳು ಕೂಡಾ ಈ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕೇಕುಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲಾರದ ಇತರ ವಿಧದ ಆಹಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಮೈದಾನ ಪ್ರಾಂತದ ಪ್ರಜೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಚಿತ್ರ 9.5

ಚಿತ್ರ 9.6

- **ಪುಸ್ತಕ ವಿನಿಮಯ (ಬದಲಾವಣೆ):** ನಿಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಫನ್‌ಕ್ಲಬ್ ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿರಿ! ಇದು ಕಥೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ನಿಧಿಯ ಬೇಟೆಯ ಆಟದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ನೀನು ಓದಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿದ ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೀವು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೇಜಕ ಸಾಹಸ ಕೃತ್ಯಗಳು ಇರುವ ನಿಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತನ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ರಹಸ್ಯ (ಮಿಸ್ಟರಿ) ಕಥೆ ಪುಸ್ತಕದೊಂದಿಗೆ ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಣದ ಖರ್ಚು ಇಲ್ಲದೆ ಹೊಸ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಲು ಇದೊಂದು ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗ.

ಚಿತ್ರ 9.7

- ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಧಾರಣ ಉದಾಹರಣೆ ಏನೆಂದರೆ, ಹೊಸ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಹಳೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರೇತನು ಮನೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಗೃಹಸ್ಥರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಹೊಸ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಅಥವಾ ಗೃಹೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯು ಎರಡೂ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ ಗೃಹಸ್ಥರು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಮಗೆ ಬೇಡದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರೇತನು ತಿರುಗಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

KPSCERT

LET'S EXPLORE

The illustrations above show you some of the ways in which people practise barter today. Have you observed similar practices in your locality? What are the types of experiences people have in this process?

Basic Functions of Money

Fig 9.8

It is said that "necessity is the mother of invention." As the types and numbers of things that were being exchanged grew, and the distances across which barter was beginning to take place became longer, it became clear that there was a need for a different system. A common **medium of exchange** would make trade easier and so, money came into existence. As more and more people began to use it for transactions buying and selling goods and services it became the accepted method of payment."As we saw in the farmer's story above, he could not store the wheat for long as it would rot or get eaten by rats. If the farmer uses money instead of wheat as a medium of exchange, he can keep the money for a longer time and use it for making purchases later. So, money acts as a store of value that can be used later. Isn't it fascinating!

Money also serves as a common denomination that measures the value of goods and services, and enables the comparison of goods and services in terms of their prices. For example, your parents pay money to the shopkeepers in exchange for various products. This money is used by the shopkeepers to pay salaries to their workers. The workers use the same medium to buy everyday essentials and other goods, pay their children's school fees, etc.

APSCERT

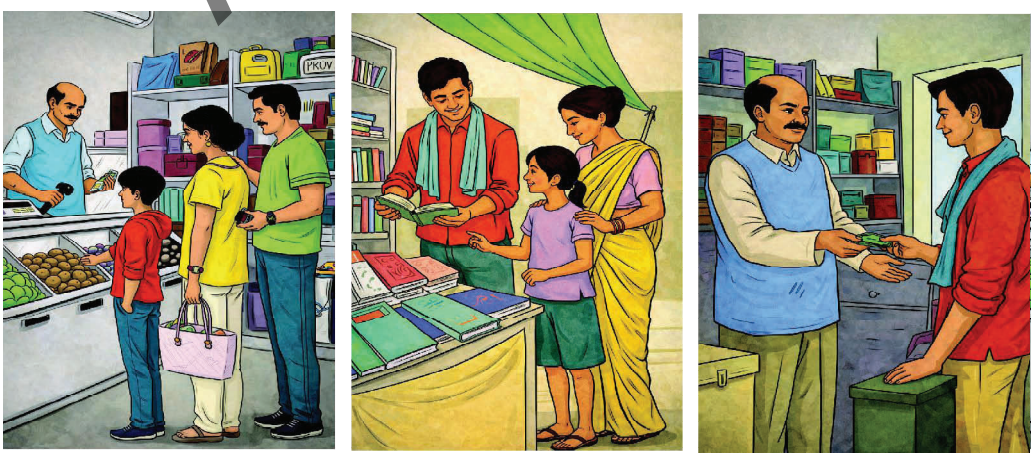

Fig 9.9

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಮೇಲೆ ಇರುವ ಚಿತ್ರಗಳು ಇಂದು ಪ್ರಜೆಗಳು ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಾ? ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಎಂತಹ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪಡೆಯತ್ತಾರೆ?

ದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿಧಿಗಳು:

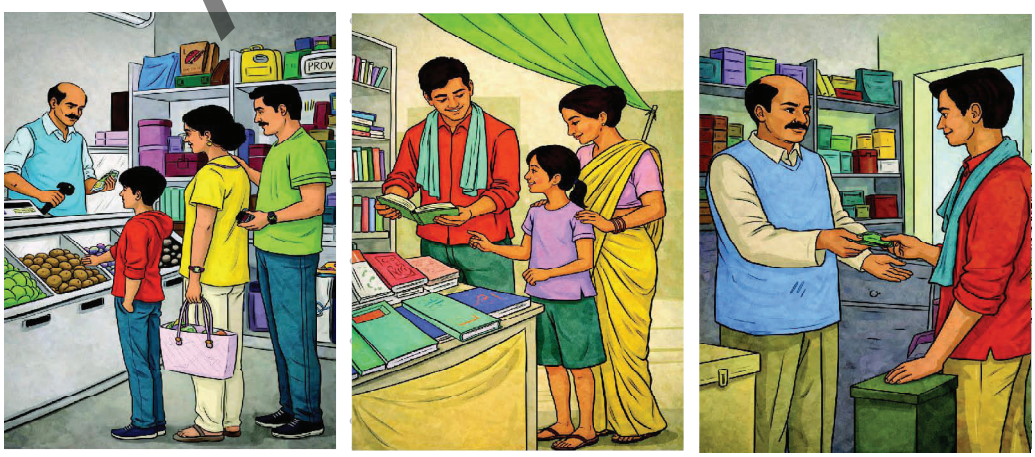
'ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಆವಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತಾಯಿಯಂತೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬದಲಾಯಿಸಲ್ಪಡುವ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಧಗಳು. ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ಜರುಗಬೇಕಾದ ದೂರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಾಧಾರಣ ವಿನಿಮಯ ಮಾಧ್ಯಮವು ವಾಣಿಜ್ಯವನ್ನು ಸುಲಭತರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯ ಅಥವಾ ಹಣ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಲಾವಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇದು ಪಾವತಿಗಳಿಗೆ ಆಮೋದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಬದಲಾಯಿತು.

ಚಿತ್ರ 9.8

ಮೇಲೆ ಇರುವ ರೈತನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಿದಂತೆ, ಕೊಳೆತು ಹೋಗುವುದು ಅಥವಾ ಇಲಿಗಳು ತಿನ್ನುವ ಅವಕಾಶ ಇರುವುದರಿಂದ ಆತನು ಗೋದಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ದಾಸ್ತಾನು ಮಾಡಲಾರದೇ ಹೋದನು. ರೈತನು ಗೋದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಆತನು ಆ ಹಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಂತರ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯವು ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ಮೌಲ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಅದ್ಭುತವಾದ ವಿಷಯ ಅಲ್ಲವೇ?

ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲು ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಬೆಲೆಗಳ ಪರವಾಗಿ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಧಾರಣ ಅಳತೆ ಗೋಲಾಗಿ ಕೂಡಾ ದ್ರವ್ಯವು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ವಿವಿಧ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಂಗಡಿಯವರಿಗೆ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಣವನ್ನು ಅಂಗಡಿಯವರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಸಂಬಳ ಕೊಡಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಮಿಕರು ನಿತ್ಯಾವಸರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯ ಫೀಜು ತುಂಬಲು ಇದೇ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಚಿತ್ರ 9.9

AP SCERT

THINK ABOUT IT

Suppose you need to buy a book. You have ₹50 in your pocket. You visit the bookshop in your neighbourhood where the shopkeeper tells you that the book is worth ₹100. What options do you have to buy the book today? Will you request the shopkeeper to allow you to make the rest of the payment later?

The fact that money is accepted as a way of making deferred payments makes money a standard of deferred payment.

The Journey of Money

LET'S EXPLORE

Look at the timeline given below. What are the changes in money that you observe?

Coingage

As you can see from the timeline, coins were among the earliest forms of money. During those times, would issue coins that were used by the citizens of their respective kingdoms for transtions. So different kingdoms would have their own coinage. The minting and issue of coins was controlled entirely by the rulers. Over time, the coins of powerful rulers were accepted across various kingdoms and not just their own. This facilitated trade across geographies. The coins were made from precious metals like gold, silver, and copper or their alloys. They were called 'karshapanas' or panas. They had symbols punched on them called rupas.

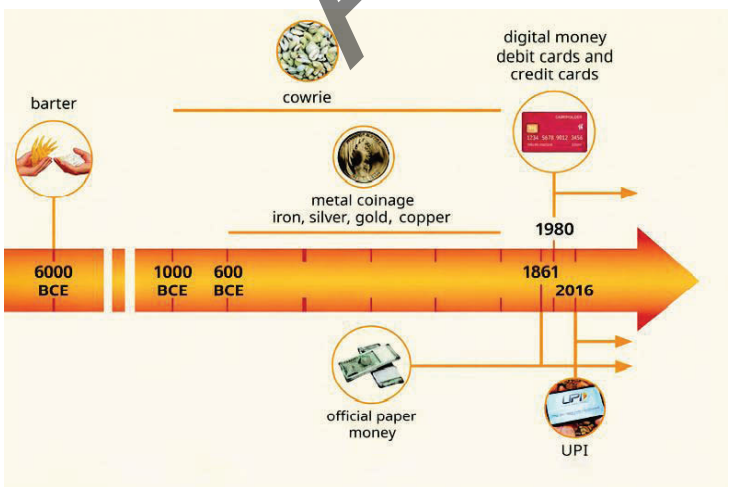

Fig 9.10 Evolution of money in India - a broad timeline

Minting:
The process of producing coins. A mint refers to a manufacturing facility that prodces coins that are used as a nation's currency

Alloy:
A metal made by combining two or more metallic elements. This makes the coin strong.

AP SCERT

ಆಲೋಚಿಸಿ

ನೀವು ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ರೂ.50 ಇದೆ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕದ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋದಿರಿ. ಅಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಯವನು ಪುಸ್ತಕದ ಬೆಲೆ ರೂ.100 ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ನೀವು ಈ ದಿನ ಪುಸ್ತಕಕೊಳ್ಳಲು ಇರುವ ಮಾರ್ಗಗಳು ಯಾವುವು? ಉಳಿದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ನಂತರ ಪಾವತಿಸಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಅಂಗಡಿಯವನನ್ನು ನೀವು ಕೇಳುತ್ತೀರಾ?

ವಾಯಿದೆ ಹಾಕಿದ ಪಾವತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ದ್ರವ್ಯವು ವಾಯಿದೆ ಪಾವತಿಯ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.

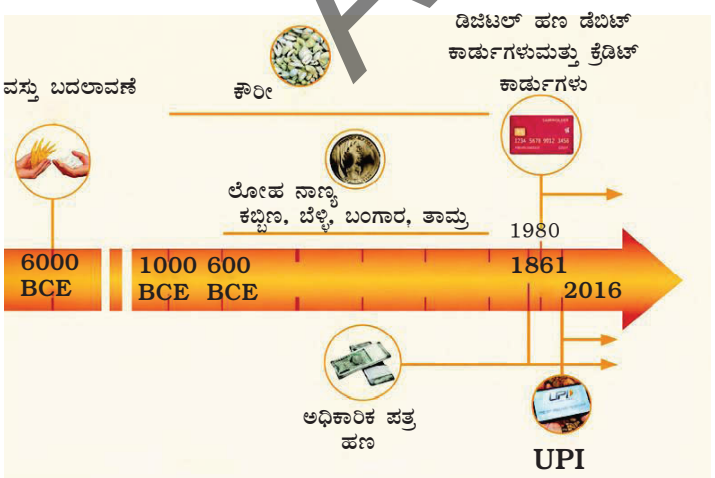
ದ್ರವ್ಯ ಪರಿಣಾಮ ಕ್ರಮ:

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕಾಲಕ್ರಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ. ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಏನು?

ನಾಣ್ಯಗಳ ತಯಾರಿ :

ಕಾಲ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ನೋಡಿದಂತೆ ದ್ರವ್ಯದ ಮೊದಲ ರೂಪ ನಾಣ್ಯಗಳು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಲಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೌರರು ಲಾವಾದೇವಿಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅವರ ಸ್ವಂತ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಣ್ಯಗಳ ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಚಲಾವಣೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪಾಲಕರು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಶಕ್ತಿವಂತರಾದ ಪಾಲಕರ ನಾಣ್ಯಗಳು ಅವರ ಸ್ವಂತ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಆಮೋದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಇದು ಅನೇಕ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸುಲಭಗೊಳಿಸಿತು. ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ರಾಗಿಯಂತಹ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಲೋಹಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಮಿಶ್ರಧಾತುಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಷಪಣ ಅಥವಾ ಫಣಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ 'ರೂಪಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಮುದ್ರಣ:
ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮುದ್ರಣ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ದೇಶದ ಕರೆನ್ಸಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡುವ ತಯಾರಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು 'ಟಂಕಶಾಲೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಮಿಶ್ರಮಧಾತುವು:
ಎರಡು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೋಹದ ಮೂಲಕಗಳನ್ನು ಕಲೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಯಾರಾದ ಲೋಹ ಇದು ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಧೃಢವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 9.10 ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಣದ ಪರಿಣಾಮ ವಿಸ್ತೃತ ಕಾಲಕ್ರಮ

AP SCERT

Does this word sound familiar to a word we use for money today in India?

DON'T MISS OUT

- Is it not interesting that variations of the word 'pana' continue to be used in Tamil, Telugu, and Malayalam as panam and in Kannada as 'hana' for money?
- Alloys of silver and copper were used to mint coins. The coins we use today are also alloys consisting largely of iron. They contain other materials like chromium, silicon, and carbon in precise proportions. You will learn more about alloys in your science lessons.

In ancient times, the two sides of the coins the head (obverse) and the tail (reverse) had different kinds of symbols and motifs engraved on them. These included nature motifs like animals, trees and hills, and those of kings or queens, and deities. For example, the coins of the Chalukyas had a Varaha image (avatar of Vishnu) on one side and decorated three-tiered parasol on the other.

LET'S EXPLORE

The coins shown in Fig. 9.12 were found during excavations in Pudukkottai in Tamil Nade. Their heads embossed are those of Roman kings. What conclusions can we draw from such a finding?

Fig 9.11

Fig. 9.12. Roman gold coins excavated in Pudukottai India

The use of coinage helped boost India's maritime trade with the world. For example, they were found in parts of Kerala and Tamil Nadu. This throws light on the trading activities of soutihern India with the rest of the world. Based on this finding, scholars conclude that the trade was in favour of India.

AP SCERT

ಈ ಪದವು ಇಂದು ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯಾ?

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

- ಪಣ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಾಗಿ ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ಮಲಯಾಳ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು 'ಪಣಂ' ಎಂದು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಹಣ' ಎಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಆಸಕ್ತಿಕರ ಅಲ್ಲವೇ?
- ಬೆಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ರಾಗಿ ಮಿಶ್ರಧಾತುಗಳನ್ನು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನಾಣ್ಯಗಳು ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಿಶ್ರಮ ಲೋಹಗಳೇ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಮಿಯಂ, ಸಿಲಿಕಾನ್, ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬನ್‌ನಂತಹ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಖಚ್ಚಿತವಾದ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ನೀವು ನಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಮ ಲೋಹಗಳ ಕುರಿತು ಮತ್ತಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ.

ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಎರಡೂ ಕಡೆ – ತಲೆ (ಅಗ್ರಭಾಗ) ಮತ್ತು ಬಾಲ (ಹಿಂದಿನ ಭಾಗ) ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಮುದ್ರೆಗಳು ಕೆತ್ತಲಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಮೂಲಾಂಶಗಳಾದ ಜಂತುಗಳು, ಮರಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಮತ್ತು ರಾಜರು, ಅಥವಾ ರಾಣಿಯರು ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳು ಇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯರ ನಾಣ್ಯಗಳು ಒಂದು ಕಡೆ ವರಾಹರೂಪ (ವಿಷ್ಣುವು ಅವತಾರ) ಮತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಮೂರು ಹಂತದ ಛತ್ರಿಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಚಿತ್ರ 9.12 ರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ನಾಣ್ಯಗಳು ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿಯ ಪುದುಕೊಟ್ಟೈನಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಪುರಾತನ ಉತ್ಖನನ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳ ಅಗ್ರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳು ರೋಮನ್ ರಾಜರವು. ಇಂತಹವುಗಳಿಂದ ನಾವು ಎಂತಹ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು?

ಚಿತ್ರ 9.11

ಚಿತ್ರ 9.12 ಭಾರತ ದೇಶದ ಪುದುಕೊಟ್ಟೈನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಉತ್ಖನ್ನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಬಂಗಾರದ ರೋಮನ್ ನಾಣ್ಯಗಳು.

ನಾಣ್ಯಗಳ ಬಳಕೆಯು ಭಾರತದ ಸಮುದ್ರ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಕರಿಸಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅವು ಕೇರಳ ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಕೆಲ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ದೇಶ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಜೊತೆ ನಡೆಸಿದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಸಹಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಆಧಾರವಾಗಿ ಈ ವ್ಯಾಪಾರವು ಭಾರತ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಪಂಡಿತರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

1 anna was equal to 1/16 of a rupee! In 1947, one anna could by a dozen bananas.

1 half anna, 1942 | *1 quarter anna, 1918* | *1 anna, 1943* | *1 paisa, 1945*

Fig. 9.13

Today, we see coins of different sizes (shown below) for varius denominations with both Hindi and English used on each coin. Special coins are also minted to mark important events for the nation.

DON'T MISS OUT

The ₹ sign was adopted by the Government of India in 2010. It was designed by Udaya Kumar from the Indian Institute of Technology, Bombay (Mumbai),The symbol is a mix of the Devanagari ₹ "Ra" and the Roman "R" with two parallel horizontal stripes running at the top representing the national flag and also the "equal to" sign.

Coinage today

Coin with symbol marking India's 75 years of independence in 2021

Fig. 9.14

AP SCERT

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಒಂದು ಆಣೆ ಎಂಬುದು ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯಲ್ಲಿ 1/16 ನೇ ಭಾಗ. 1947ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಣೆಗೆ ಒಂದು ಡಜನ್ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅರ್ಧಆಣೆ 1942 ಪಾವು ಆಣೆ 1918 ಒಂದು ಆಣೆ 1943 ಒಂದು ಪೈಸೆ 1945

ಚಿತ್ರ 9.13

ಇಂದು ವಿವಿಧ ಪರಿಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ (ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ) ವಿವಿಧ ಮುಖ ಚಿತ್ರಗಳು ಹಿಂದಿ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಎರಡೂ ಮುದ್ರಿಸಿರುವ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಗುರುತಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

₹ (ರೂಪೀ)ಗುರುತನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು 2010 ರಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ಬೊಂಬಾಯಿ (ಮುಂಬೈ) ನಲ್ಲಿಯ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್ಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿಗೆ ಸೇರಿದ ಉದಯ ಕುಮಾರ್ ಎಂಬುವವರು ರೂಪಿಸಿದರು. ಈ ಚಿಹ್ನೆಯು ದೇವನಾಗರಿ ₹(ರ) ಮತ್ತು ರೋಮನ್ 'R' ಗಳ ಮಿಶ್ರಮದಿಂದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಸಮಾಂತರ ರೇಖೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುವ ರೇಖೆಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನು ಮತ್ತು 'ಸಮಾನತೆ' ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಇಂದಿನ ಕಾಲದ ನಾಣ್ಯಗಳು

2021 ರಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ 75ನೇ ಸ್ವಾಂತಂತ್ರ್ಯ ದಿನೋತ್ಸವ ಚಿಹ್ನೆ ಇರುವ ₹20 ನಾಣ್ಯ.

ಚಿತ್ರ 9.14

APSCERT

LET'S EXPLORE

Organise yourselves into groups of five students each. Take up a group project to collect old coins from family members, neighbours, shopkeepers, and so on. Document their various features what are they made of, what is the year inscribed on the coins, what do you observe on the obverse and reverse sides of the coins. What can you guess from your observations? How would you know if your guesses are true?

While the barter system used non metallic money as discussed above, coinage, that is metallic money, gave way to other forms of money!

LET'S EXPLORE

Paper Money

What do you think happened as coins began to be used for all types of exchanges, whether to buy vegetables or to buy some land? What problems could have come up?

As you may have imagined, it became difficult to carry a large number of coins. Storing the coins also became a problem. The search for a more suitable alternative ended. Whit the use of paper money. Paper money or currency was first used in China and was introduced in India in the late 18th century.

Fig. 9.15. Uniface notes of Bank of Bengal (Left) and Ten rupee note from Bank of Bombay (Source : RBI)

While coins are used for smaller denominations, paper currency is used for higher denominations. Today, most of the currency notes you see look like this...

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಒಂದೊಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇರುವಂತೆ ನಿಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀವೇ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಕುಟುಂಬ ಸದಸ್ಯರು, ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರು, ಅಂಗಡಿಯವರು ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಹಳೆಯ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ಅವುಗಳ ವಿವಿಧ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿರಿ. ಅವು ಯಾವುದರಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ವರ್ಷವನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಣ್ಯದ ಮೇಲ್ಮುಖ ಮತ್ತು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀವು ಏನನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ನೀವು ಏನನ್ನು ಊಹೆ ಮಾಡಬಲ್ಲಿರಿ? ನಿಮ್ಮ ಊಹೆ ನಿಜವೋ ಅಲ್ಲವೋ ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ?

ಮೇಲೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ವಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಹವಲ್ಲದವುಗಳನ್ನು ದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿ, ಲೋಹದ್ರವ್ಯ ಎಂದರೆ ನಾಣ್ಯಗಳು ಇತರ ವಿಧಧ ದ್ರವ್ಯ ರೂಪಗಳಿಗೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಕಾಗದ ದ್ರವ್ಯ:

ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧಧ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಏನು ಜರುಗಿರಬಹುದೆಂದು ನೀವು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬಂದಿರಬಹುದು?

ನೀವು ಊಹಿಸಿದಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಯಿತು. ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಸ್ತಾನು ಮಾಡುವುದು ಕೂಡಾ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಬದಲಾಯಿತು. ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರತ್ಯಮ್ನಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಕಾಗದ ದ್ರವ್ಯದ ಬರುವಿಕೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಕಾಗದ ದ್ರವ್ಯ ಅಥವಾ ಕರೆನ್ಸಿ ನೋಟು ಮೊದಲಿಗೆ ಚೈನಾ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ 18ನೇ ಶತಮಾನದ ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಚಿತ್ರ 9.15 ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬೆಂಗಾಲ್‌ಗೆ ಸೇರಿದ ಏಕಮುಖ ನೋಟು (ಎಡಕ್ಕೆ)

(ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬಾಂಬೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟು (ಆಧಾರ– ಭಾರತೀಯ ರಿಜರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್)

ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಮುಖ ಬೆಲೆಗಾಗಿ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ದೊಡ್ಡ ಮುಖ ಬೆಲೆಗಳಿಗೆ ಕಾಗದದ ಕರೆನ್ಸಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನೀವು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಅನೇಕ ಕರೆನ್ಸಿ ನೋಟುಗಳು ಈ ವಿಧವಾಗಿವೆ.

APSCERT

Fig. 9.16. Paper currency today

Currency: Systern of money that is used in a particular country. For example, coins and paper notes that are used in India in terms of rupee is the Indian currency."

Denominations: Units in which coins and paper notes are classified. For example denominations of Indian currency include 50 paisa, ₹1, ₹2, ₹5, ₹10, 120 coins and paper notes of ₹10, 20, 50, ₹100, 200, ₹500 and ₹1.000.

LET'S EXPLORE

Look at a 50 and a 100 rupee note. Can you identify the motifs depicting India's cultural heritage on the revers side of the notes? Find out more about them.

Fig 9.17

→ Feel the surface of the notes. What special features of currency notes help visually impaired persons to identiy the notes' denominations?

Earlier in this chapter, we read that in ancient times coins were issued by rulers. Today, in India, we have a central authority called the Reserve Bank of India (RBI) that controls the issue of currency. It is not legal for anybody other than the RBI to issue currency.

New Forms of Money

As time has progressed and technology has advanced, other forms of money have come to be used today. Let's look at some of them. Krishnappa sells seasonal fruit on a cart. Alongside the colourful fruit that he arranges neatly on his cart is a little card with a **QR code.** His customers scan the QR code with their mobile phones and pay for their purchase digitally. The payment then goes directly into Krishnappas bank account.

AP SCERT

चित्र 9.16 ಇಂದಿನ ಕಾಗದ ದ್ರವ್ಯ

ಕರೆನ್ಸಿ
ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ದ್ರವ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನಾಣ್ಯಗಳು, ಕಾಗದದ ನೋಟುಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಕರೆನ್ಸಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ನಾಮ ವರ್ಗೀಕರಣ!
ನಾಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಗದ ನೋಟುಗಳನ್ನು ಯೂನಿಟ್‌ಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ಭಾರತದ ಕರೆನ್ಸಿ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ 50 ಪೈಸೆ ₹1, ₹ 2, ₹ 5, ₹ 10, ₹20, ₹50, ₹100 , ₹200, ₹500 ಮತ್ತು ₹1000 ಕಾಗದದ ನೋಟುಗಳಿವೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

50 ಮತ್ತು 100 ರೂಪಾಯಿಗಳ ನೋಟುಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ನೋಟುಗಳ ಹಿಂದೆ ಭಾರತ ದೇಶ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾರಸತ್ವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೀವು ಗುರುತಿಸಿದ್ದೀರಾ? ಅವುಗಳ ಕುರಿತು ಮತ್ತಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.

→ ನೋಟಿನ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ತಾಕಿರಿ, ಕರೆನ್ಸಿ ನೋಟುಗಳ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ದೃಷ್ಟಿದೋಷ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನೋಟಿನ ಮುಖ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತವೆ?

ಚಿತ್ರ 9.17

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಲಕರು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನಾವು ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇಂದು ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕರೆನ್ಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಭಾರತೀಯ ರಿಜರ್ವ್‌ಬ್ಯಾಂಕ್ (RBI) ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ. RBI ಅಲ್ಲದೇ ಮತ್ತಾರೂ ಕರೆನ್ಸಿಯನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡುವುದು ಕಾನೂನು ಬದ್ಧ ಕ್ರಮವಲ್ಲ.

ದ್ರವ್ಯದ ಹೊಸ ರೂಪಗಳು:

ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ದ್ರವ್ಯವು ಇತರ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಆಯಾ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ತನ್ನ ಬಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿದ ಹಣ್ಣುಗಳ ಜೊತೆಗೆ Q.R ಕೋಡ್ ಇರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾರ್ಡನ್ನು ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ವಿನಿಯೋಗದಾರರು ತಮ್ಮ ಮೊಬೈಲ್ ಫೋನ್‌ಗಳಿಂದ Q.R ಕೋಡನ್ನು ಸ್ಕ್ಯಾನ್ ಮಾಡಿ ಅವರ ಹಣವನ್ನು ಡಿಜಿಟಲ್ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾವತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಆ ಪಾವತಿಸಿದ ಮೊತ್ತವು ನೇರವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಖಾತೆಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ.

AP SCERT

Fig 9.18

QR Code: Stands for "quick res-ponse" codes,these are collec-tions of black and white squar-es, which are readable by devices like smartphones and OR scanners. They contain information about the receiver's bank accou-nt and are used for making mone tary tran-sactions.

Apart from tangible forms of money such as coins and paper notes, money has taken intangible forms that we cannot touch and feel. This is called digital money which is in electronic form. Have you observed other people around you making or receiving payments with out using coins and notes? Different payment methods like debit cards, credit cards, net banking, UPI (Unified Payments Interface), etc., are also used for transactions. These mediums directly transfer money from one person's bank account into another. You will learn more about the modern methods of monetary transactions later.

AP SCERT

Before we move on

- The barter system existed before money came into existence. A variety of commodities were used to facilitate exchange.
- The limitations of the barter system led to the development of money as a medium of exchange.
- Forms of money evolved through time, such as shells, coins, and paper currency. This evolution continues as we create new and easier ways to make and receive payments, including the QR code that you saw in the illustration above.

ಚಿತ್ರ 9.18

Q.R ಕೋಡ್: ಇದರ ಪೂರ್ತಿ ರೂಪ 'ಕ್ವಿಕ್ ರೆಸ್ಪಾನ್ಸ್' ಇದು ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಬಿಳುಪು ಚತುರಸ್ರಗಳ ಸಮೂಹ ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಮಾರ್ಟ್‌ಫೋನ್‌ಗಳು ಮತ್ತು Q.R ಸ್ಕ್ಯಾನರ್‌ಗಳಂತಹ ಪರಿಕರಗಳಿಂದ ಓದಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರ ಬ್ಯಾಂಕ್ ವಿವರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ನಗದು ಲಾವಾದೇವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಾಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಗದದ ನೋಟುಗಳಂತಹ ದ್ರವ್ಯದ ಮುಕ್ತ (ವ್ಯಕ್ತವಾದ) ರೂಪಗಳೇ ಅಲ್ಲದೇ ದ್ರವ್ಯವು ನಾವು ತಾಕಲಾರದ ಮತ್ತು ಅನುಭೂತಿ ಹೊಂದಲಾರದ ಅಮೂರ್ತ (ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ) ರೂಪಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಈ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಡಿಜಿಟಲ್ ದ್ರವ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಾಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನೋಟುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೇ ಪಾವತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದನ್ನು ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಾ? ಡಿಜಿಟಲ್ ಪಾವತಿ ವಿಧಾನಗಳಾದ ಡೆಬಿಟ್ ಕಾರ್ಡುಗಳು, ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಕಾರ್ಡುಗಳು, ನೆಟ್ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ U.P.I. (ಏಕೀಕೃತ ಪಾವತಿಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರದೇಶ) ನಂತಹ ವಿಭಿನ್ನ ಪಾವತಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಕೂಡಾ ಲಾವಾದೇವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಖಾತೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಖಾತೆಗೆ ನಗದನ್ನು ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ದ್ರವ್ಯ ಲಾವಾದೇವಿಗಳ ಆಧುನಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಕುರಿತು ನೀವು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ.

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ..

- → ದ್ರವ್ಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಸ್ತು ವಿನಿಯಮ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ವಿನಿಯಮವನ್ನು ಸುಲಭತರಗೊಳಿಸಲು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಸ್ತುಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.
- → ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಪರಿಮಿತಿಗಳು ವಿನಿಯಮ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು.
- → ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ದ್ರವ್ಯದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಾಗಿ ಹೆಂಚುಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಗದ ಕರೆನ್ಸಿಯಂತದ ನಗದು ರೂಪಗಳು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದವು. ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಂತಹ ನೂತನ ಮತ್ತು ಸುಲಭವಾದ QR ಕೋಡ್ ನಂತಹ ನಗದು ಸ್ವೀಕಾರ ಮತ್ತು ಪಾವತಿ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಈ ಪರಿಣಾಮವು ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದೆ.

AP SCERT

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. Rangaiah is a farmer who sells vegetables online. Priya buys vegetables for ₹450. She scans his QR code and pays through UPI. The money goes directly to Rangaiah's bank account. ( )

   What does this situation show?

   A) Priya used cash to pay at the time of delivery.

   B) Priya used a debit card machine at Rangaiah's shop.

   C) Priya used digital money to make an online payment.

   D) Priya gave Rangaiah a paper receipt instead of money.

2. What were the limitations of the barter system?
3. What were the salient features of ancient Indian coins?
4. How does the barter system take place and what kinds of commodities were used for exchange under the system?
5. How has money as a medium of exchange transformed over time?
6. What steps might have been taken in ancient times so that Indian coins could become the medium of exchange across countries?
7. Read the following lines from the Arthashtra.

   "An annual salary of 60 panas could be substituted by an adhaka of grain per day, enough for four meals..." (One adhaka is equal to about 3 kg) What does this indicate about the value of one pana?

   The fine for failing to help a neighbour was 100 panas. Compare this with the annual salary. What conclusion can you draw about the human values being encouraged through this?

8. The RBI is the only legal source that prints and distributes paper currency in India. To prevent illegal printing of notes and their misuse, the RBI has introduced many security features. Find out what some of these measures are and discuss them in class.
9. Write and enact a skit to show how people may have persuaded each other to use cowrie shells (or other such items) as the medium of exchange.
10. Interview a few of your family members and local shopkeepers, and ask them their preferences in making and receiving payments - do they prefer.

AP SCERT

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ರಂಗಯ್ಯ ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಿಯ ರೂ. 450ಕ್ಕೆ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಳು. ಆಕೆ ಆತನ Q.R ಕೋಡನ್ನು ಸ್ಕ್ಯಾನ್ ಮಾಡಿ U.P.I. ಮೂಲಕ ಹಣ ಪಾವತಿಸಿದಳು. ಆ ಹಣ ನೇರವಾಗಿ ರಂಗಯ್ಯನ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಖಾತೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ( )

   ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ?

   ಎ) ಡೆಲಿವರಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾವತಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಿಯ ಹಣ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಳು.

   ಬಿ) ಪ್ರಿಯ ರಂಗಯ್ಯನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಡೆಬಿಟ್‌ಕಾರ್ಡ್ ಮಿಷನ್ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಳು.

   ಸಿ) ಪ್ರಿಯ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಪಾವತಿ ಮಾಡಲು ಡಿಜಿಟಲ್ ಮನಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಳು.

   ಡಿ) ಪ್ರಿಯ ರಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಹಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಾಗದದ ರಸೀದಿ ಕೊಟ್ಟಳು.

2. ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಮಿತಿಗಳು ಯಾವುವು?

3. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವುವು?

4. ವಿನಿಮಯ ವಿಧಾನವು ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ? ಮತ್ತು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವಿಧಧ ವಸ್ತುಗಳು ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ?

5. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವಿನಿಮಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಹಣ ಹೇಗೆ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿದೆ.

6. ಭಾರತೀಯ ನಾಣ್ಯಗಳು ದೇಶಗಳ ಮಧ್ಯ ವಿನಿಮಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬದಲಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಿರಬಹುದು?

7. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

   "ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಬಳವು 60 ಪಣಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಡಕ ಧಾನ್ಯ ನೀಡಬಹುದು. ಇದು ನಾಲ್ಕು ಊಟಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. (ಒಂದು ಅಡಕ ಎಂದರೆ 3 ಕೆ.ಜಿ.ಗೆ ಸಮಾನ) ಇದು ಒಂದು ಹಣದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

   ನೆರೆ ಹೊರೆಯವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾದರೆ ಜರಿಮಾನ 100 ಪಣಗಳು ಇದನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಬಳದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರಿ ಇದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ನೀವು ಯಾವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೀರಿ?

8. ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಗದದ ಕರೆನ್ಸಿಯನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ಏಕೈಕ ಕಾನೂನು ಬದ್ಧ ಸಂಸ್ಥೆ R.B.I. ನೋಟುಗಳ ಅಕ್ರಮ ಮುದ್ರಣ, ಅವುಗಳ ದುರ್ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ R.B.I. ಅನೇಕ ಭದ್ರತಾ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಿದೆ. ಈ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

9. ಕವಡೆ ಚೂರುಗಳು (ಅಥವಾ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು) ವಿನಿಮಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಹೇಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೋ ತೋರಿಸಲು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನಾಟಕ ಬರೆಯಿರಿ ಮತ್ತು ನಟಿಸಿರಿ.

10. ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಂಗಡಿಯವರನ್ನು ಇಂಟರ್ವ್ಯೂ ಮಾಡಿರಿ ಮತ್ತು ಪಾವತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅವರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರಿ ಅವರು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರಾ?

✧✧✧✧✧

AP SCERT

CHAPTER

UNDERSTANDING MARKETS

K3Z3A1

Learning Outcomes

The student will be able to :

- Define the term market and understands how markets function. (CG-1)
- Compare physical markets and online markets and classify markets into domestic and international markets. (CG-9)
- Analyse informatic figures related to India's exports and imports and prepares a table showing India's major imports and exports. (CG-9)
- Understand the role of the Government in regulating markets. (CG-9)
- Identify certification marks of different products issued by the government agencies. (CG-1)

AP SCERT

"Prosperity emanates from the market that develops when people need goods and services that they can't create themselves."

- Adam Smith, 18th century economist

In the picture on the following page you will see people buying and selling goods vegetables, fruits, clothes, groceries, mobile phones, refrigerators, and so on. These goods result from various types of economic activities primary, secondary, and tertiary that you studied in Grade 6. But how do these goods reach us?

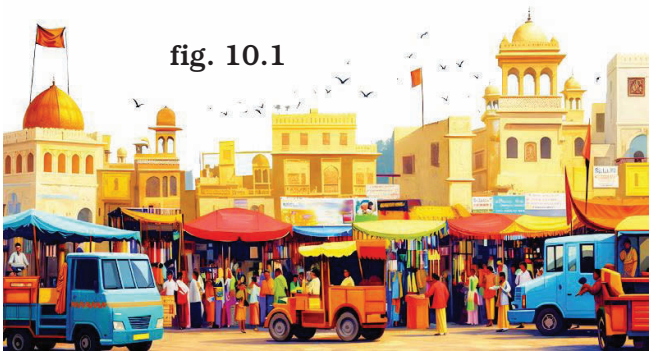

fig. 10.1

The Big Questions ?

1. *What are markets and how do they function?*
2. *What is the role of markets in people's lives?*
3. *What role does the government play in markets?*
4. *How can consumers assess the quality of goods and services they purchase?*

ಅಧ್ಯಾಯ

10

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

E9C1L5

ಕಲಿಕೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು.

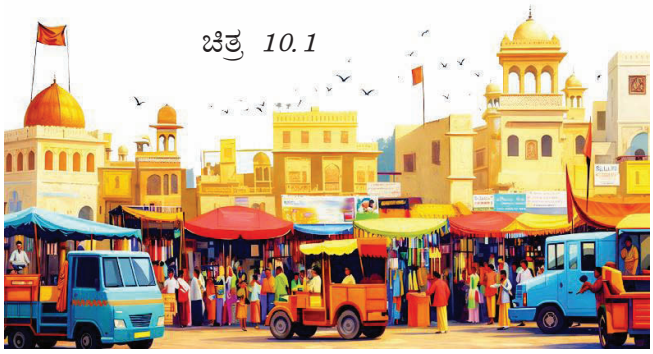
- ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ; ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು (CG-1)
- ಭೌತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ (CG-9)
- ಭಾರತದೇಶದ ರಫ್ತು ಮತ್ತು ಆಮದುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಒಂದು ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ (CG-9)
- ಮಾರಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. (CG-9)
- ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. (CG-1)

"ಜನರು ತಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಸಮೃದ್ಧಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ'

–ಆಡಮ್‌ಸ್ಮಿತ್, 18ನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ

AP SCERT

ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳು, ಬಟ್ಟೆಗಳು, ದಿನಸಿ ವಸ್ತುಗಳು, ಮೊಬೈಲ್ ಫೋನುಗಳು, ರೆಫ್ರಿಜರೇಟರುಗಳು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜನರು ಖರೀದಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡುತ್ತೀರಿ. ಈ ಸರಕುಗಳು ನೀವು 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ವಿವಿಧ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಈ ಸರಕುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಹೇಗೆ ತಲುಪುತ್ತವೆ?

ಚಿತ್ರ 10.1

ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ?

1. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಎಂದರೇನು? ಅವು ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ?
2. ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಪಾತ್ರವೇನು?
3. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಯಾವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ?
4. ಗ್ರಾಹಕರು ತಾವು ಖರೀದಿಸುವ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದು?

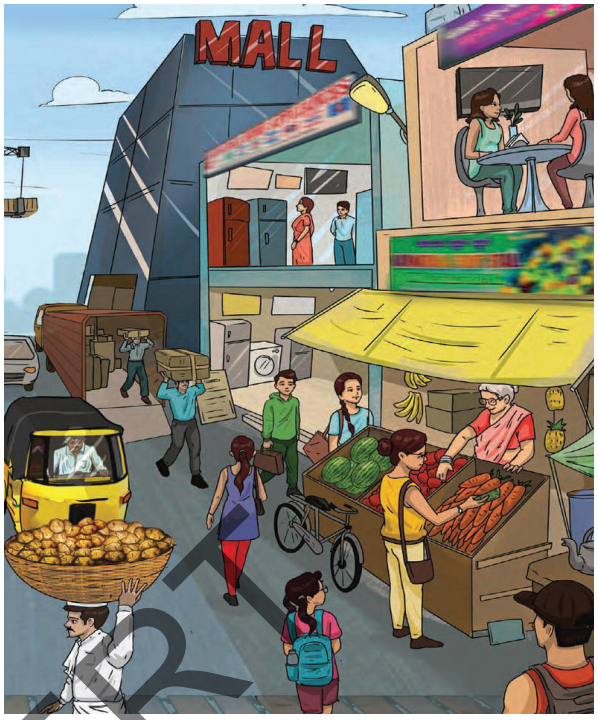

fig. 10.2

What is a Market?

A place where people buy and sell goods is called a market. It is also known as bazaar, haat (in Hindi), and marukatte (in Kannada). What is it called in your region? This can be at a physical place or, as is becoming popular today, online . Goods and services become available to individuals, households, and businesses through markets. For a long time, people have relied on markets to fulfil their needs and wants for goods and services. In addition, markets connect people, traditions, and ideas. Let's see an example of a market from 16th century India.

Needs: In economics, a need is something that a person requires to survive, such as food, water, clothing, and shelter

Wants: In economics, a want is something that a person desires but is not essential for survival.

The Glorious Hampi Bazaar, Karnataka

The Hampi Bazaar in Karnataka was one of the prosperous markets in the Vijayanagara Empire which was the centre of flourishing trade. The bazaar was located opposite the Virupaksha temple. The sheer abundance and prosperity of the city have been described in many foreign accounts.

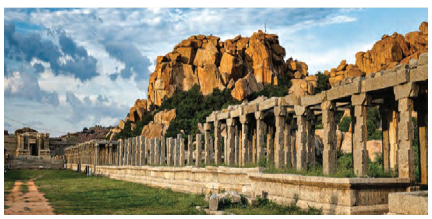
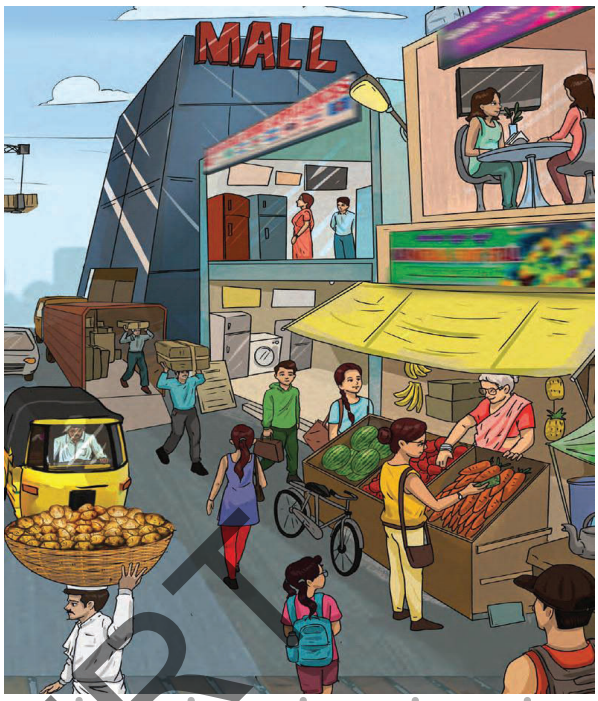

Fig. 10.3. Hampi Bazaar today

Trade: buying and selling or exchange of goods and services between people or countries

APSCERT

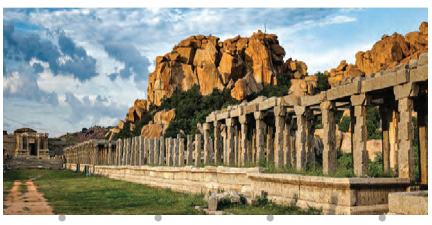

ಚಿತ್ರ. 10.2

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದರೇನು?

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದರೆ ಜನರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಭೇಟಿ ನೀಡುವ ಸ್ಥಳ. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಜಾರ್ ಅಥವಾ ಹಾತ್ ಎಂದೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಮಾರುಕಟ್ಟೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಏನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ? ಇದು ಭೌತಿಕ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಮನೆಗಳೂ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮೂಲಕ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಜನರು ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಜನರನ್ನು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತವೆ. 16ನೇ ಶತಮಾನದ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ವೈಭವಯುತವಾದ ಹಂಪಿ ಬಜಾರ್, ಕರ್ನಾಟಕ (The Glorious Hampi Bazaar, Karnataka)

ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಂಪಿ ಬಜಾರ್ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಇದು ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬಜಾರ್ ವಿರುಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಎದುರು ಇತ್ತು. ಹಂಪಿ ಪಟ್ಟಣದ ಅಪಾರ ವೈಭವ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಅನೇಕ ವಿದೇಶಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 10.3 ಪ್ರಸ್ತುತ ಹಂಪಿ ಬಜಾರ್

Needs (ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು): ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಬದುಕುಳಿಯಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ (ನೀರು, ಆಹಾರ, ವಸತಿ ಮುಂತಾದವು) ಎಲ್ಲವೂ ಅಗತ್ಯ.

Wants (ಕೋರಿಕೆಗಳು) : ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಯಕೆ (ಕೋರಿಕೆ) ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉಳಿವಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕೋರಿಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

Trade (ವ್ಯಾಪಾರ): ಜನರು ಅಥವಾ ದೇಶಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

APSCERT

The famous Portuguese traveller, Domingos Paes, called Hampi "the best provided city in the world" due to the wide variety of products traded in the market grains, seeds, milk, oil, silk, animals like cows, rabbits, horses, and even birds like quails and partridges. Another Portuguese traveller, Fernao Nuniz, wrote about the bazaar, "There were craftsmen, also, working in their streets, so that you saw made there, golden jewels and gewgaws, and you will find all kinds of rubies and diamonds and pearls, with every other kind of precious stone for sale... sellers of cloths... they being of cotton... grass and straw in infinite abundance. I do not know who could describe it to be believed, so barren a country is this... it is a mystery how there should be an abundance of everything therein."

LET'S EXPLORE

→ Can you imagine what this bazaar must have looked like during its peak?

→ Do you know of any old markets from your state? How would they be similar or different from today's markets? Discuss with elders in the family and community.

Let's learn more about markets and how they function!

LET'S EXPLORE

Observe the illustration. What are these people discussing? Imagine you and your partner as a buyer and a seller of guavas. Prepare a set of dialogues between both of you and present it in your class as a skit.

Fig. 10.4

Price: Price is the amount at which a buyer is willing to buy, and a seller is willing to sell particular goods or services.

Certain features are required for places to be called markets. As you observed in the figure 10.2 every market has a buyer and a seller. They both need to agree on a price at which the transaction would take place. Price is an important feature in completing a transaction.

AP SCERT

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪೋರ್ಚ್‌ಗೀಸ್ ಪ್ರವಾಸಿ ಡೊಮಿಂಗೋಪೇಸ್ ಹಂಪಿಯನ್ನು "ವಿಶ್ವದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತ ನಗರ" ಎಂದು ಕರೆದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯ, ಬೀಜಗಳು, ಹಾಲು, ಎಣ್ಣೆ, ರೇಷ್ಮೆ, ಹಸುಗಳು, ಮೊಲಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೌಜು, ಚಕೋತ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪ್ರವಾಸಿ ಫೆರ್ನಾವೋನ್ಯೂನಿಜ್ ಬಜಾರ್ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ "ಅಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳು ತಯಾರಿಸುವ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು, ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವರು ಇದ್ದರು, ಅದರಿಂದ" ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಗ್ಗದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳು, ವಜ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಮುತ್ತುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ರತ್ನಗಳು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೀವು ನೋಡಬಹುದು. ನೂಲಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಒಣಹುಲ್ಲು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೀವು ನೋಡಬಹುದು. ಈ ನಗರವನ್ನು ಯಾರು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ವಿವರಿಸಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಬಂಜರು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತವೆಂಬುದು ಒಂದು ನಿಗೂಢವಾಗಿದೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಉತ್ತುಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದು ನೀವು ಊಹಿಸಬಲ್ಲಿರಾ?

→ ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾ? ಅವು ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಹೋಲುತ್ತವೆ? ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯರೊಂದಿಗೆ, ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನವರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಎಂದರೇನು? ಅವು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಇನ್ನಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಚಿತ್ರ ನೋಡಿ, ಅವರು ಏನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ನೀವು ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಾತಿ ಪೇರಲ ಹಣ್ಣುಗಳ ಕೊಳ್ಳುವವರಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಅದನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಿರು ನಾಟಕದಂತೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರಿ.

ಚಿತ್ರ 10.4

(ಬೆಲೆ): ಬೆಲೆ ಎಂದರೆ ಕೊಳ್ಳುವವನು ಖರೀದಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವ ಮೊತ್ತ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸರಕು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟಪಡುವ ಮೊತ್ತ.

ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದು ಕರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಕೆಲವು ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಚಿತ್ರ 10.2 ರಲ್ಲಿ ನೀವು ನೋಡುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಗಾರ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವವರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದು ಬೆಲೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಹಿವಾಟು ಆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಹಿವಾಟನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

AP SCERT

THINK ABOUT IT

Can you think of a type of market where negotiation is less common and why?

Prices and Markets

What happens when there are many buyers and sellers in the market? How do prices respond to how buyers and sellers interact in the market?

In the figure given below, the seller wants to sell the guavas at ₹ 80 per kg. However, buyers may not be willing to buy at that price. If a buyer finds the price very high, he will ask for a price that he is willing to pay. The seller may not be willing to sell at the price offered by the buyer because it would not be profitable for him. The buyer and seller negotiate until a mutually agreeable price is reached. The transaction can then be completed. If such a point is not reached, i.e. the point where the buyer and the seller agree on a price, the transaction may not take place.

Let's see some scenarios below to understand this.

1. What happens in case the seller fixes the pricevery high?

Fig. 10.5

Fig. 10.6

2. What happens in case the seller fixes the price very low?

3. Over time the price of guavas is fixed at one that is just right, not very high for the buyer, not too low for the seller!

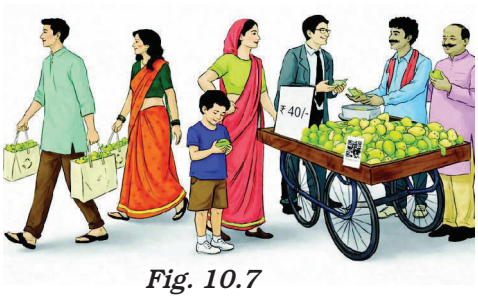

Fig. 10.7

AP SCERT

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡುವುದು ಅಪರೂಪ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಏಕೆ?

ಬೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು

ಮಾರುಕಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಮಾರಾಟಗಾರರು ಮತ್ತು ಖರೀದಿದಾರರ ನಡುವಿನ ತಿಳುವಳೀಕೆಯು ವಲಸೆ ಬೆಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ?

ಕೆಳಗಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಗಾರನು ಪೇರಳೆಯನ್ನು ಕೆಜಿಗೆ ರೂ.80/–ಕ್ಕೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅನೇಕ ಖರೀದಿದಾರರು ಅವನಿಂದ ಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಖರೀದಿಸುವವನು ಬೆಲೆ ತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅವನು ಪಾವತಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವ ಬೆಲೆಗೆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಕೇಳಬಹುದು. ಖರೀದಿದಾರನು ಪಾವತಿಸಲು ಸಿದ್ದವಿರುವ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಮಾರಾಟಿಗಾರನು ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಲಾಭದಾಯಕವಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಮಾರಾಟಗಾರ ಮತ್ತು ಖರೀದಿದಾರರು ತಮಗೆ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹವಾದ ಬೆಲೆಗೆ ಬರುವವರಿಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಮಾತ್ರ ವಹಿವಾಟು ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವರು ಆ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬರದಿದ್ದರೆ, ಅಂದರೆ ಮಾರಾಟಗಾರ ಮತ್ತು ಖರೀದಿದಾರರು ಬೆಲೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ವಹಿವಾಟು ನಡೆಯದೇ ಇರಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾವು ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ.

1. ಮಾರಾಟಗಾರನು ಬೆಲೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ?

ಚಿತ್ರ 10.5

ಚಿತ್ರ 10.6

2. ಮಾರಾಟಗಾರನು ಬೆಲೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ?

ಚಿತ್ರ 10.7

3. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ಪೇರಲದ ಬೆಲೆ ಸರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ಖರೀದಿದಾರರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ.

AP SCERT

Learning from all three scenarios, the seller can assess approximately what quantity of guavas are needed by the buyers and offer that quantity in the market in future.

Over time, the amount of goods offered by the sellers and the amount required by the buyers help determine the price of the goods that is just right, high enough for the seller, and low enough for the buyer.

THINK ABOUT IT

Vegetables are sold cheaper late at night at the weekly market compared to during the day. Why do you think this is so? Garment stores offer heavy discounts on woollen clothing at the end of the winter season. Why does this happen?

Markets Around Us

Markets are present everywhere and in various forms.

Physical and online markets

A physical market is where buyers can meet the seller physically, and purchase goods or services in exchange for money. This is the most common type of market. It includes weekly markets and haats where vendors sell vegetables, other essential items, and handicraft items lined up on a cart. Local markets with shops and buzzing with vendors selling street food, knick knacks, and so on are also physical markets. There are also multi storey buildings, i.e., malls in cities and towns spanning large areas with stores inside.

Today buyers and sellers need not necessarily meet in person to engage in a transaction. They can transact from a convenient location even thousands of kilometres away from each other. They can use shopping applications (Apps) or websites on a phone or a computer. These apps or websites are created by businesses that make available a wide variety of goods and services. We will read about how this works in a section below.

Inputs for production; Materials or resources that are used in the production of goods and services.
Manufacturer: A person or company that makes goods for sale

© NCERT

ಮೂರು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ನಂತರ, ಮಾರಾಟಗಾರರು ಖರೀದಿದಾರರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಪೇರಲ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಮಾಣದ ಪೇರಲ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಲನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಗಾರರು ಏನು ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಖರೀದಿದಾರರು ಏನು ಖರೀದಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದರ ಸಂಯೋಜನೆಯು ಸರಿಯಾದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸರಕಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಮಾರಾಟಗಾರನು ಭರಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ ಮತ್ತು ಖರೀದಿದಾರನು ಬಯಸದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ.

ಆಲೋಚಿಸಿ

ವಾರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲಿನ ಸಮಯಕ್ಕಿಂತ ಸಂಜೆ ತರಕಾರಿ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಏಕೆ ಎಂದು ನೀವು ಆಲೋಚಿಸುವಿರಾ? ಚಳಿಗಾಲದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಅಂಗಡಿಗಳು ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾರಿ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇದು ಏಕೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ?

ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಭೌತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು

ಭೌತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದರೆ ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಹಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಾರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಅಥವಾ ಸಂತೆಗಳು ಇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಗಾರರು ತರಕಾರಿಗಳು, ಇತರ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಾರಾಟಗಾರರು ಅಗ್ಗದ ಆಭರಣಗಳು, ಚಿರು ತಿಂಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಭೌತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ಪಟ್ಟಣ, ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಹುಮಹಡಿ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು 'ಮಾಲ್‌ಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೆಂದರೆ ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರು ವಹಿವಾಟಿನ್ಲಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಭೇಟಿಯಾಗುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಾವಿರಾರು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ವಹಿವಾಟು ನಡೆಸಬಹುದು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಫೋನ್‌ಗಳು ಅಥವಾ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಪಿಂಗ್ ಅಪ್ಲಿಕೇಶನ್‌ಗಳು (ಯಾಪ್) ಅಥವಾ ವೆಬ್‌ಸೈಟ್‌ಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು, ಈ ಯಾಪ್‌ಗಳು ಅಥವಾ ವೆಬ್‌ಸೈಟ್‌ಗಳು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೂಲಕ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತವೆ. ಅವು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಳಗಿನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಓದುತ್ತೇವೆ.

ಉತ್ಪಾದಕರು : ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳು ಅಥವಾ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು

ತಯಾರಕರು : ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆ.

AP SCERT

One can buy goods ranging from books, clothes, furniture, and grocery items to electronic items like TVs, mobile phones, and laptops, and get them delivered to their doorstep. Manufacturers can also buy components online to be used as inputs for production of goods. Apart from goods, one can also avail of services like online classes without having to step outside the home. Payments for such services can also be made online

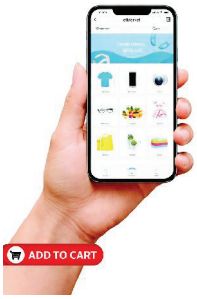

Fig. 10.8

THINK ABOUT IT

- What do you think are the pros and cons of online and physical shopping respectively? Explore this question from the point of view of both, sellers and buyers.
- Some services require in person contact like tailoring and cannot be provided online. Can you suggest other services where physical markets are needed?

There are other types of markets that do not transact goods and services. One of them is the share or stock market.

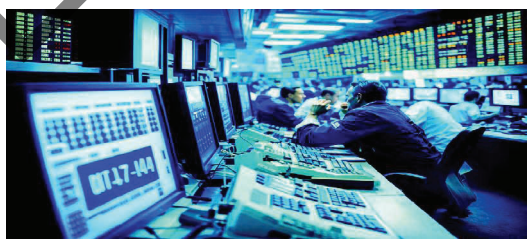

Fig. 10.9 Stock market

Ask your family members, teachers, or members in your community about it. We will explore these concepts later in the year

Domestic and international markets

A market where goods and services are bought and sold within the geographical boundaries of the country is called a domestic market. For example, to print this book, paper was procured from big paper mills located all over India. The transaction between the buyer and the seller took place within the country.

International markets exist outside a nation's boundary; the sellers in one country **export** their products to another country, or the buyers in one country **import** products produced in another country. Thus, trade occurs across borders of countries.

Export: Selling goods or services produced in one country to a buyer in another country.
Import: Buying goods or services from other countries and bring ing them into one's own country

AP SCERT

ನಾವು ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಬಟ್ಟೆ, ಪೀಠೋಪಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ದಿನಸಿ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಟಿವಿಗಳು, ಮೊಬೈಲ್ ಫೋನ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಲ್ಯಾಪ್‌ಟಾಪ್‌ಗಳಂತಹ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ವಸ್ತುಗಳವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತಲುಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಯಾರಕರು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಬಿಡಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿ ಖರೀದಿಸಬಹುದು. ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಆನ್‌ಲೈನ್ ತರಗತಿಗಳಂತಹ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರ ಹೋಗದೆ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಅಂತಹಾ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಪಾವತಿಗಳನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬಹುದು.

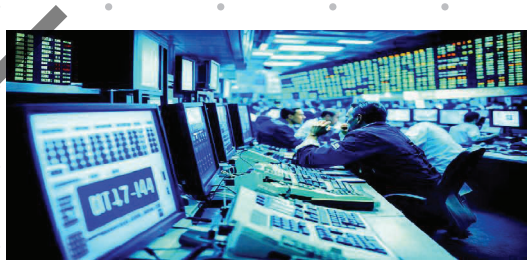

ಚಿತ್ರ 10.8

ಆಲೋಚಿಸಿ

- ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಷಾಪಿಂಗ್‌ನ ಅನುಕೂಲಗಳು ಮತ್ತು ಅನಾನುಕೂಲಗಳು ಯಾವುವು? ಮಾರಾಟಗಾರರು ಮತ್ತು ಖರೀದಿದಾರರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಅನ್ವೇಷಿಸಿ.
- ಟೈಲರಿಂಗ್‌ನಂತಹ ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಮಾಲೋಚನೆಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ, ಈ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಇತರ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನೀವು ಸೂಚಿಸುವಿರಾ?

ವಸ್ತು, ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ವಹಿವಾಟನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರದ ಇತರ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಷೇರು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಸ್ಟಾಕ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್, ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಸದಸ್ಯರು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಊರಿನವರನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಈ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತೇವೆ.

ಚಿತ್ರ 10.9 ಸ್ಟಾಕ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ

ದೇಶೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು:

ದೇಶೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಗಡಿಯೊಳಗೆ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲು, ಭಾರತಾದ್ಯಾಂತ ದೊಡ್ಡ ಕಾಗದ ಗಿರಿಣಿಗಳಿಂದ ಕಾಗದವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಯಿತು. ಖರೀದಿದಾರರ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರ ನಡುವಿನ ವ್ಯವಹಾರವು ಈ ದೇಶದೊಳಗೆ ನಡೆಯಿತು.

ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಒಂದು ದೇಶದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತವೆ, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇಶದ ಮಾಗಾಟಗಾರರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ **ರಫ್ತು** ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶದ ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತೊಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾಸಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು **ಆಮದು** ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರವು ದೇಶಗಳ ಗಡಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ರಫ್ತು : ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾದ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶದ ಖರೀದಿದಾರರಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು.
ಆಮದು : ಇತರ ದೇಶದಳಿಂದ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ದೇಶಕ್ಕೆ ತರಿಸುವುದು.

AP SCERT

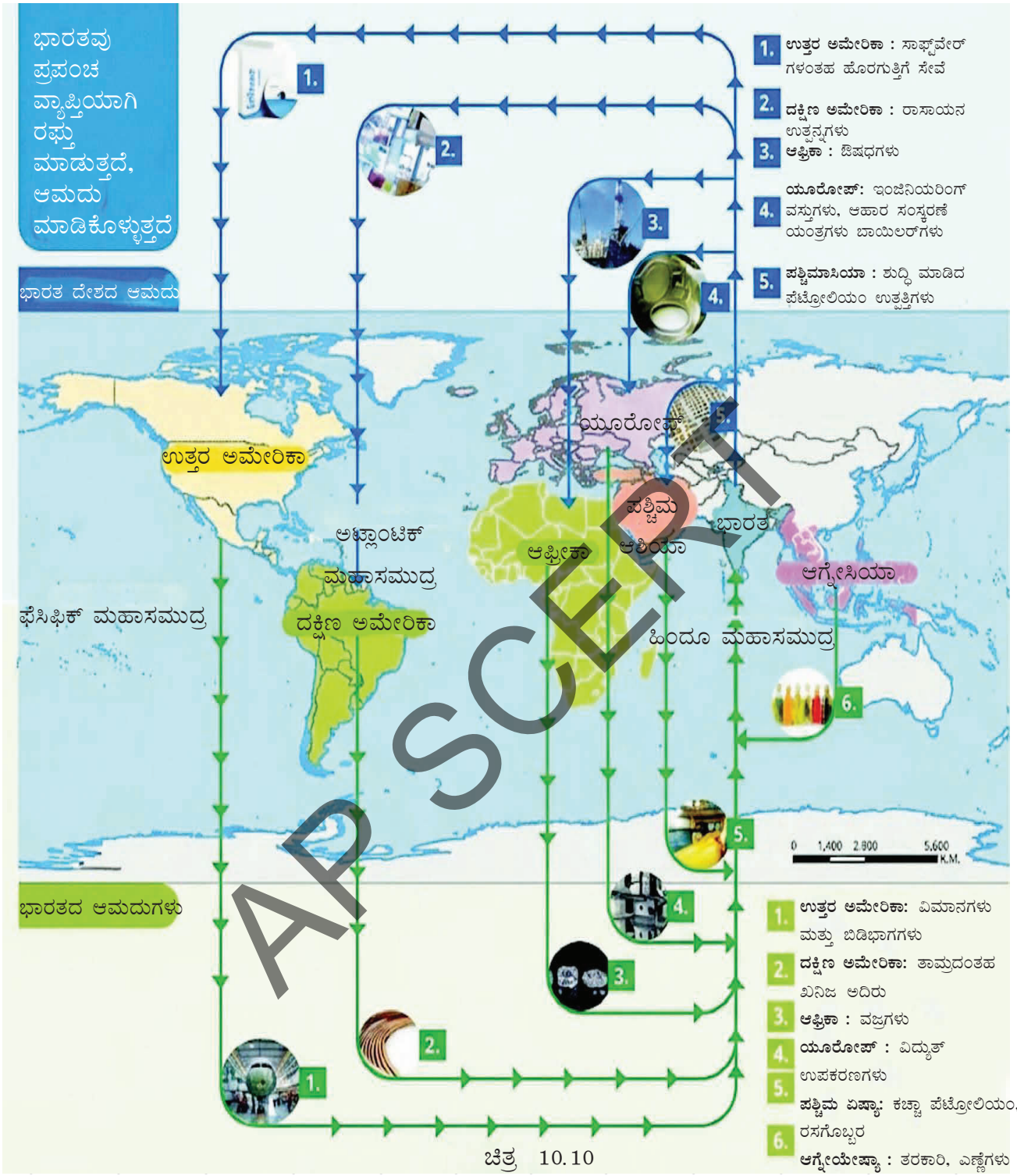

Fig. 10.10

AP SCERT

DON'T MISS OUT

India was the world's largest importer of vegetable oils like palm oil, sunflower oil, and soybean oil in 2024. Most of the palm oil is imported from Malaysia, Indonesia, and Thailand.

ಚಿತ್ರ 10.10

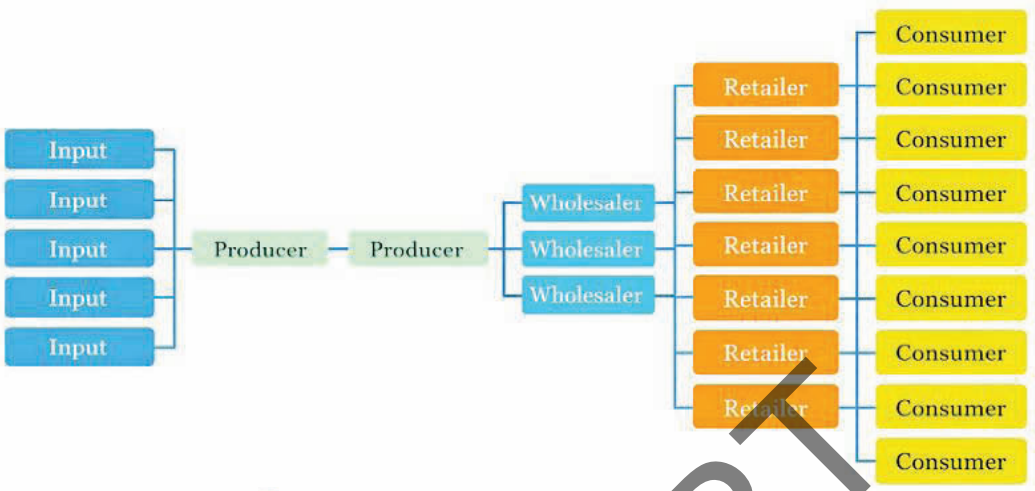
AP SCERT

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಭಾರತವು 2024ರ ಪಾಮ್‌ಎಣ್ಣೆ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ಎಣ್ಣೆ, ಸೋಯಾಬೀನ್ ಎಣ್ಣೆ ಮುಂತಾದ ಸಸ್ಯದ ಎಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಆಮದುಗಾರವಾಗಿದೆ. ಪಾಮ್ ಎಣ್ಣೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಮಲೇಷಿಯಾ, ಇಂಡೋನೇಷಿಯಾ ಮತ್ತು ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್ ದೇಶಗಳಿಂದ ಆಮದಾಗುತ್ತದೆ.

Wholesale and Retail

Several participants play their role in the smooth funcioning of the markets.

LET'S EXPLORE

Observe the diagram and describe the flow of goods from the manufacturer / producer to the consumer. What is the role of the wholesaler and the retailer in the flow?

In the case of physical markets, whole salers buy goods in large quantities from the producer or manufacturer of the product. For example, grains, vegetables, and fruits are bought by whol esalers directly from the farms. The produce is then stored in large warehouses called godowns. In the case of perishables, the warehouses may also have cold storage facilities. They are then brought to markets called 'mandis'.

for vegetables Fig.10.12. Cold

Fig. 10.13. Warehouse storing grains

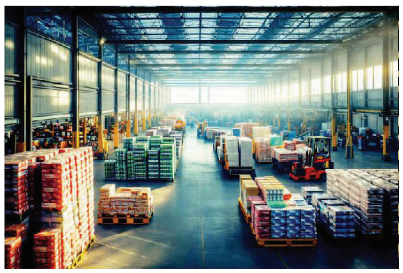

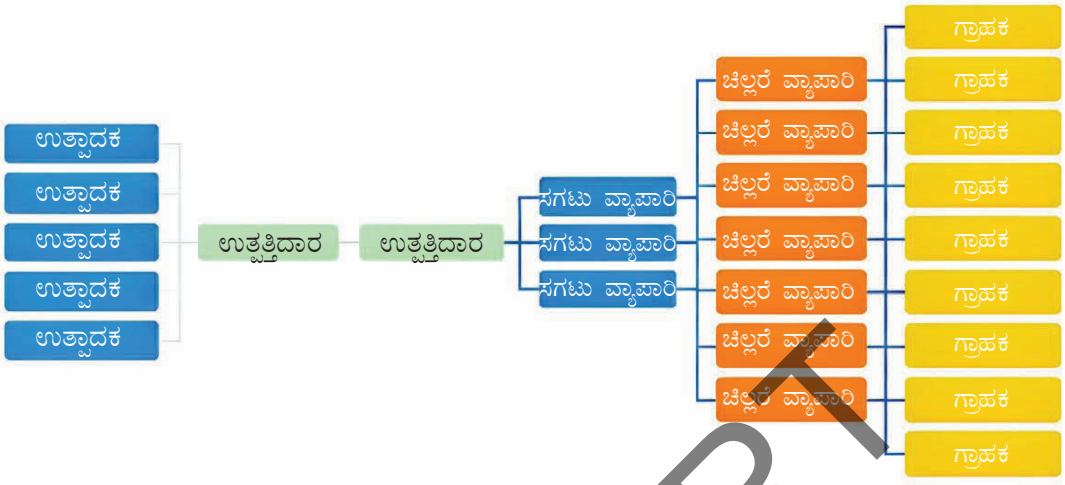
Fig. 10.14. Large warehouses of wholesalers

Cold storage: Specialized warehouses or designed to maintain specific low temperatures to preserve perishable goods

AP SCERT

ಸಗಟು ಮತ್ತು ಚಿಲ್ಲರೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಸುಗಮ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ರೇಖಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಅಥವಾ ತಯಾರಿದಾರರಿಂದ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳ ಹರಿವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ. ಈ ಹರಿವಿನಲ್ಲಿ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮತ್ತು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಪಾತ್ರವೇನು?

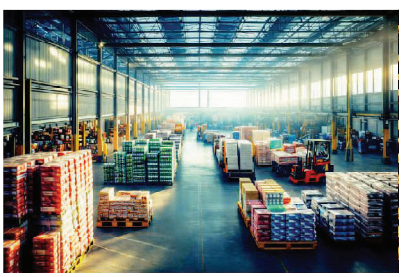
ಭೌತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಉತ್ಪಾದಕರು ಅಥವಾ ತಯಾರಿಕರಿಂದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಖರೀದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ರೈತರಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಧಾನ್ಯಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಖರೀದಿಸಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಗೋದಾಮುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಗೋದಾಮುಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗೋದಾಮುಗಳು ಹಾಳಾಗುವ ಸರಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಶೀತಲೀಕರಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ನಂತರ ಇವುಗಳನ್ನು 'ಮಂಡಿಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರಾಟ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 10.12 ತರಕಾರಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕೋಲ್ಡ್ ಸ್ಟೋರೇಜ್

ಚಿತ್ರ. 10.13 ಧಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡುವ ಗೋದಾಮುಗಳು

ಚಿತ್ರ. 10.14 ದೊಡ್ಡ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ದೊಡ್ಡ ಗೋದಾಮುಗಳು

ಕೋಲ್ಡ್ ಸ್ಟೋರೇಜ್‌ಗಳು : ಹಾಳಾಗುವ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ, ಕಡಿಮೆ ಉಷ್ಣೋಗ್ರತೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾದ ವಿಶೇಷ ಗೋದಾಮುಗಳು

APSCERT

Similarly, there exist wholesale markets for other commodities like che-micals, electronic items and com-ponents, construction materials, auto-motive parts, etc.

Fig. 10.15. Khari Baoli spice market, Old Delhi (spices and dry fruits

Fig. 10.16. Flower market, Bengaluru

The wholesalers supply goods to the shops and stores located near house-holds. These shopkeepers are called retailers. They sell goods to final consumers like us. Unlike wholesalers, retailers sell in smaller quantities, and the products are meant for consumption rather than resale. Retail stores also exist for services like salons, movie theatres, and restaurants.

Retailers help in-crease the availability of goods and services to households. In some cases, it may be difficult for wholesalers to reach a large number of retail-ers because of distances and terrains. Distributors help to bridge this gap. Do you remem-ber the middlemen for milk in the AMUL story from Grade 6?

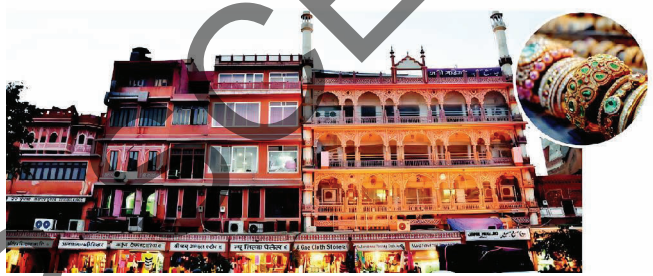

Fig. 10.17. Johari Bazaar, Jaipur (gems and jewellery)

Distribu-tors: Indivi-duals or bu-sinesses who supply goods from manufactur-ers and wholesalers to retailers

Aggregator: Website or mobile application that orga-nizes and combines offers from multiple sellers and sells them to consum-ers at one place.

However, the distribution channel is different in the case of online markets. Here manufacturers send bulk quantities of their products to the warehouse of the business that sells through online apps. Consumers buy the product from the online option (website or mobile application). These businesses are called aggregators. The aggregator then packs the products and delivers them to the online buyer.

© NCERT

ಅದೇ ರೀತಿ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಾದ ರಾಸಾಯನಗಳು, ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಡಿಭಾಗಗಳು ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಯಂತ್ರೋಪ ಕರಣಗಳ ಬಿಡಿಭಾಗಗಳು ಮುಂತಾದವು ಸಗಟು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಗಳಿವೆ.

ಚಿತ್ರ 10.15 ಖಾರಿ ಬಾವೋಲಿ ಮಸಾಲೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಹಳೆಯ ದೆಹಲಿ (ಮಸಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಡ್ರೈಫ್ರೂಟ್ಸ್)

ಚಿತ್ರ. 10.16 ಹೂವಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಮನೆಗಳ ಬಳಿ ಇರುವ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಂಗಡಿಯವರನ್ನು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನಮ್ಮಂತಹ ಅಂತಿಮ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮರು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಬದಲು ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಲೂನ್‌ಗಳು, ಚಲನಚಿತ್ರ ಥೇಯೇಟರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್‌ಗಳಂತಹ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ಅಂಗಡಿಗಳು ಸಹ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ.

ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದೂರ, ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಬಹುದು.

ಚಿತ್ರ. 10.17 ಜೋಹಾರಿ ಬಜಾರ್, ಜೈಪುರ್ (ರತ್ನಗಳು ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳು)

ವಿತರಣೆದಾರರು: ತಯಾರಕರು ಮತ್ತು ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಂದ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಗಗಳು

ಸಂಗ್ರಾಹಕ : ವಿವಿಧ ಮಾರಾಟಗಾರರಿಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆ ಪರವಾಗಿ ವೆಬ್‌ಸೈಟ್ ಅಥವಾ ಮೊಬೈಲ್ ಅಪ್ಲಿಕೇಷನ್ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವರು.

ವಿತರಕರು ಈ ಅಂತರವನ್ನು ತುಂಬಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 6ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಲಿತಿರುವ ಅಮೂಲ್ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳು ಹಾಲಿನ ಪೂರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರ ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿದಿಯಾ?

ಆದರೆ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿತರಣಾ ಮಾರ್ಗವು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಯಾರಕರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಅಪ್ಲಿಕೇಷನ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ವ್ಯವಹಾರದ ಗೋದಾಮಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಹಕರು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಆಯ್ಕೆಯಿಂದ (ವೆಬ್‌ಸೈಟ್ ಅಥವಾ ಮೊಬೈಲ್ ಅಪ್ಲಿಕೇಷನ್) ಉತ್ಪಾನ್ನವನ್ನು ಖರೀದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಅಗ್ರಿಗೇಟರ್‌ಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಅಗ್ರಿಗೇಟರ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಪ್ಯಾಕ್ ಮಾಡಿ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಖರೀದಿದಾರರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

© NCERT

Fig. 10.18. Garment shop

Fig. 10.19. Saloon

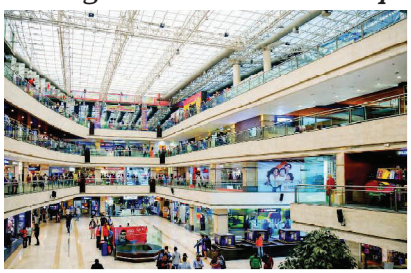

Fig. 10.20. Mall

Fig. 10.21. Grocery store

Let's explore the chain of supply in physical markets for the **textile market in Surat, Gujarat** Asia's oldest textile market, and the city famously known as a textile hub.

The Surat textile market consists of thousands of factories manu facturing cotton and synthetic textiles. In the case of cotton textiles, raw cotton is received here through cotton mandis from nearby states like Maharashtra, as well as from other parts of Gujarat. It is transformed into finished fabric or garments after processing at various stages weaving on power looms, dyeing in processing units and so on. The product moves from one stage to another through markets for woven fabric, for dyed fabric, and for finished products (sarees, or ready made garments, for example).

Fig. 10.22

The finished product from the fabric is traded by the manufacturing units in the wholesale market. The wholesalers are an important channel of supply as they oversee the distribution of products to small shopkeepers and big retail stores across the country and internationally. They also assess how much product is required by retailers. This helps maintain the stock of products with the manufacturers and ensures an uninterrupted supply of products to the end consumers.

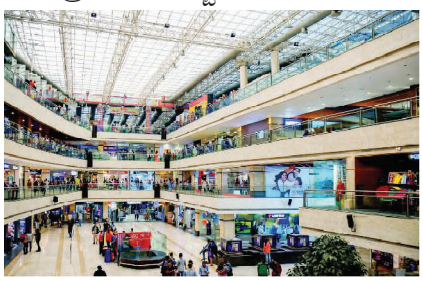
AP SCERT

ಚಿತ್ರ. 10.18 ಬಟ್ಟೆ ಅಂಗಡಿ

ಚಿತ್ರ. 10.19 ಸೆಲೂನ್

ಚಿತ್ರ 10.20 ಮಾಲ್

ಚಿತ್ರ 10.21 ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿ

ಏಷ್ಯಾದ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಜವಳಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಜವಳಿ ಕೇಂದ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ನಗರ ಸೂರತ್, **ಗುಜರಾತ್‌ನಲ್ಲಿನ ವಸ್ತ್ರ (ಜವಳಿ) ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು** ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿಸಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿನ ಪೂರೈಕೆಯ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ.

ಸೂರತ್ ಜವಳಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯು ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂಶ್ಲೇಷಿತ ಜವಳಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಸಾವಿರಾರು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಹತ್ತಿ ಜವಳಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಾ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಂತಹ ಹತ್ತಿರದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್‌ನ ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿ ಮಂಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯುತ್ ಮಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನೇಯ್ಗೆ, ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ನಂತರ ಅದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಉಡುಪುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನೇಯ್ದ ಬಟ್ಟೆ, ಬಣ್ಣ ಹಾಕಿದ ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ದಪಡಿಸಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ (ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸೀರೆಗಳು ಅಥವಾ ಸಿದ್ದ ಉಡುಪುಗಳು) ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವು ಒಂದು ಹಂತದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಹಂತಕ್ಕೆ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 10.22

ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಸಿದ್ದಪಡಿಸಿದ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಸಗಟು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕಗಳು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಮತ್ತು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಅಂಗಡಿಯವರು ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಚಿಲ್ಲರೆ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ವಿತರಣೆಯನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಪೂರೈಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಉತ್ಪನ್ನಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ ಅವರು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತಯಾರಕರೊಂದಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ದಾಸ್ತಾನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಂತಿಮ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ನಿರಂತರ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

AP SCERT

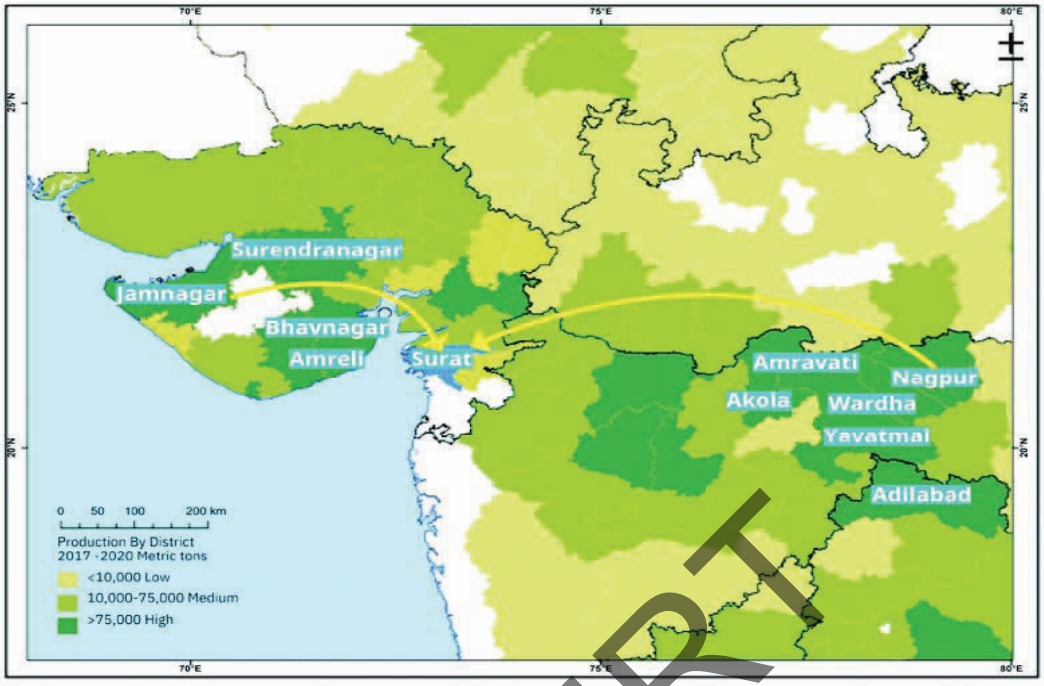

Fig. 10.23. Supply of raw cotton from surrounding cotton clusters to Sura

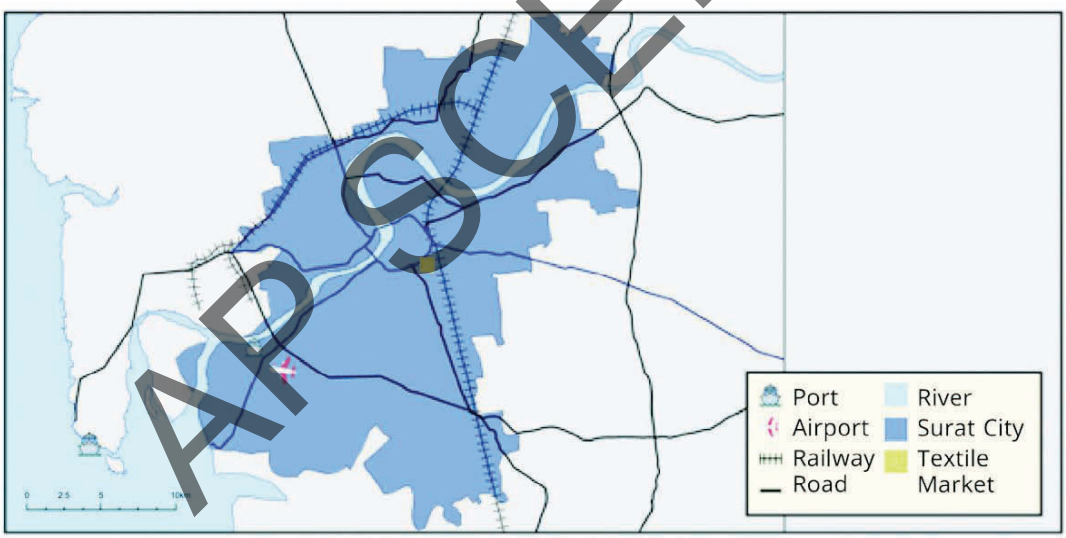
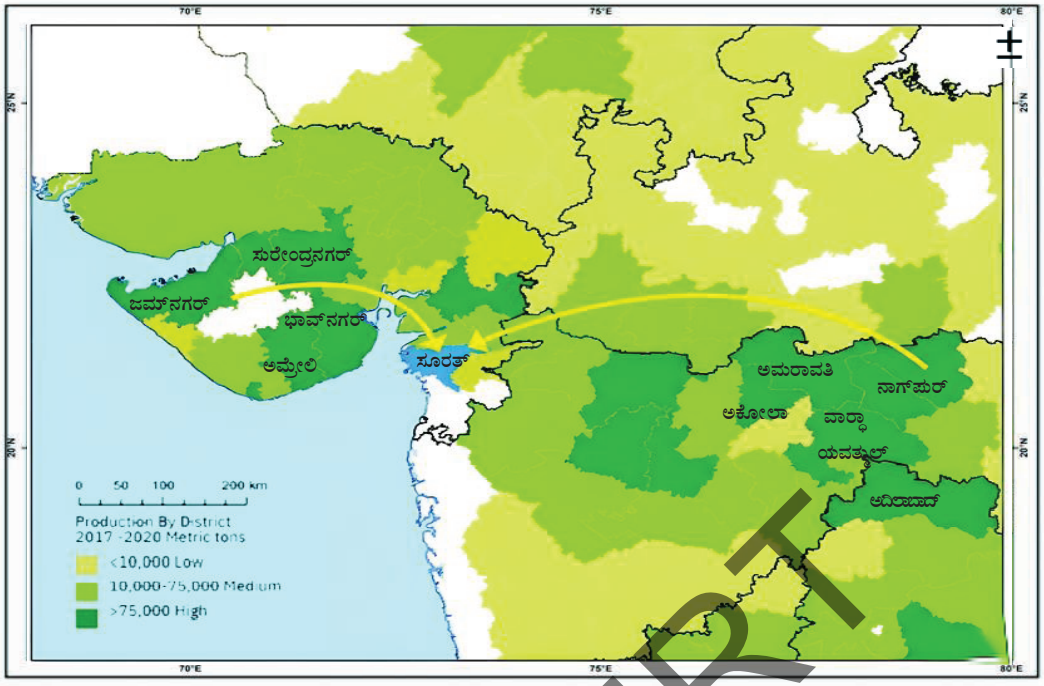

Fig. 10.24. Surat City Map

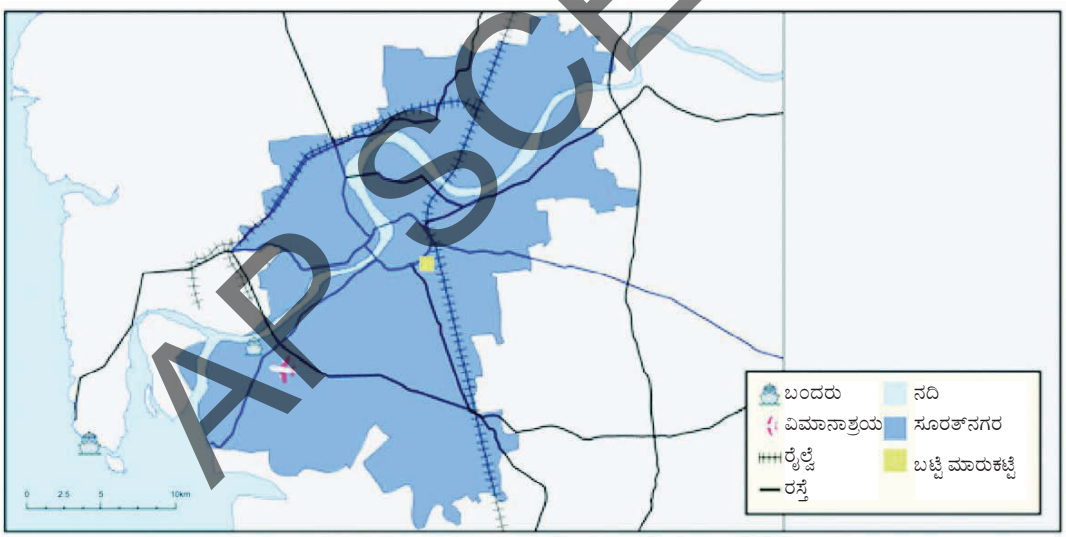

Fig. 10.25. A wholesaler's warehouse of fabric

AP SCERT

ಚಿತ್ರ 10.23 : ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದ ಸೂರತ್‌ಗೆ ಕಚ್ಚಾ ಹತ್ತಿಯ ಪೂರೈಕೆ

ಚಿತ್ರ 10.24. ಸೂರತ್ ನಗರ ನಕ್ಷೆ

ಚಿತ್ರ.10.25. ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಯ ಬಟ್ಟೆಯ ಗೋದಾಮು

© NCERT not to be republished

LET'S EXPLORE

Ask your nearest retailer about a product, its place of origin, and the chain of suppliers in the process of the product reaching the shop. Trace this using a flow chart like Fig. 10.11 and share it in class.

DON'T MISS OUT

→ Apart from textiles, Surat is home to the largest diamond industry in the world. Approximately 1.5 million artisans are involved in activities like cutting and polishing diamonds on a gigantic scale. Trade flourished here from the 16th century onwards. The city's location on the west coast led to the setting up of ports and road networks that continue to be important today. Communities of expert artisans and skilled persons have lived here for centuries; their skills have been passed on over generations making it a flourishing city.

→ Can you spot the port, highway and railway network on the map in Fig. 10.24? How do you think they helped make Surat a trading hub?

The Role of Markets in People's Lives

As we can see from the sections above, markets play an important role in the economic life of the people. It facilitates transactions between producers and consumers. It helps individuals, households and businesses access goods and services that they"need and cannot produce themselves.

THINK ABOUT IT

We have discussed different dimensions of markets. Can we imagine what life might be like without markets? What would happen if farmers did not bring rice, wheat, dal, vegetables and fruits to the market? What would happen if the producers of cloth in Surat could not procure inputs like cotton from markets?

In this section, we will explore a few other dimensions of the role of markets. Sitha is a professional artist who creates oil paintings on canvas. Her paintings are appreciated, but she finds it difficult to find buyers. She is worried about where to sell the paintings and what price she should offer them for. Unlike the case of guavas there are fewer local buyers and sellers for artwork.

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರದ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಯನ್ನು ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಉತ್ಪನ್ನ ಅದರ ಮೂಲ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನವು ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ತಲುಪುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರೈಕೆದಾರರ ಸರಪಳಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿ. ಚಿತ್ರ 10.11 ರಂತಹ ಫ್ಲೋಚಾರ್ಟ್ ಬಳಸಿ ಇದನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

→ ಜವಳಿಗಳ ಹೊರತಾಗಿ, ಸೂರತ್ ವಿಶ್ವದ ಅತಿದೊಡ್ಡ ವಜ್ರ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು 1.5 ಮಿಲಿಯನ್ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪಾಲಿಷ್ ಮಾಡುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. 16ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ನಗರದ ಸ್ಥಳವು ಇಂದಿಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಬಂದರುಗಳು ಮತ್ತು ರಸ್ತೆ ಜಾಲಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಪರಿಣಿತ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಮತ್ತು ನುರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅವರ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ರವಾನಿಸಲಾಗಿದೆ, ಇದರಿಂದ ಇದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ನಗರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ.

→ 10.24ನೇ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿನ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದರು, ಹೆದ್ದಾರಿ, ರೈಲ್ವೇ ಜಾಲವನ್ನು ನೀವು ಗುರ್ತಿಸಬಹುದೇ? ಅವು ಸೂರತ್‌ನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿವೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಪಾತ್ರ

ನಾವು ಮೇಲಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಜನರ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಉತ್ಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರ ನಡುವಿನ ವಹಿವಾಟುಗಳನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಮನೆಗಳೂ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಗಳು ತಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿ

ನಾವು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಊಹಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ರೈತರು ಅಕ್ಕಿ, ಗೋದಿ, ಬೇಳೆ, ತರಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ತರದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಸೂರತ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಉತ್ಪಾದಕರು ತಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಹತ್ತಿಯಂತಹ ಉತ್ಪಾದಕಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತು?

ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಪಾತ್ರದ ಇತರ ಕೆಲವು ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ನಾವು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸೀತಾ ಕ್ಯಾನ್ವಸ್ ವಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ ತೈಲವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ವೃತ್ತಿಪರ ಕಲಾವಿದೆ. ಅವರ ವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಖರೀದಿದಾರರನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಅವರಿಗೆ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದೆ ಚಿಂತಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಪೇರಲ ಹಣ್ಣಿನ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಲಾಕೃತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಾರೆ.

AP SCERT

Can you think of other products which do not have a ready market? How does it affect those willing to buy or sell? What are the different ways in which artists can find buyers for their work today?

How markets benefit society

LET'S EXPLORE

Consumers prefer to buy refrigerators that use less electricity. When a large number of consumers begin to ask for refrigerators that use less electricity, what do you think happens in the network you saw in Fig. 10.11?

The producers get an indication as to what consumers would buy. They produce refrigerators which use less electricity. This benefits society through the production of energy efficient refrigerators.

Although buying and selling is an economic activity that involves monetary exchange, interactions in the markets often move beyond just enquiring about the product or service or negotiations between parties.

Often, a relationship develops between buyers and sellers that continues even across generations. Some families have long lasting trusted relationships with their tailor, jeweller, and doctor over decades. Many families in India maintain an account with the local grocer that is settled at the end of the month.
So, while the primary role of the market is to promote economic activities, it also has non economic significance in many people's lives.

Mother's Market, Ima Keithal in the Meitei language of Manipur, is a unique market in Imphal. About 3000 women own and run all the shops in this market. They sell vegetables, clothes including traditional Manipuri attire, handloom and handicrafts, local produce, and daily essentials that people in the city and the surrounding areas require. On one hand, the market provides employment, becoming an important source of income for thousands of families; on the other hand, the market is a melting pot of cultures. People from different communities come together to exchange ideas and enjoy shared traditions.

Fig. 10.26. Ima Keithal of Imphal

APSCERT

ಇದೇ ರೀತಿ ಸಿದ್ದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಇಲ್ಲದ ಇತರ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಖರೀದಿಸಲು ಅಥವಾ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವರ ಮೇಲೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ? ಇಂದು ಕಲಾವಿದರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಖರೀದಿದಾರನ್ನು ಹುಡುಕುವ ವಿವಿಧ ಮಾರ್ಗಗಳು ಯಾವುವು?

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಾಕಾರಿ?

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ಗ್ರಾಹಕರು ಕಡಿಮೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಬಳಸುವ ರೆಫ್ರೆಜಿರೇಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗ್ರಾಹಕರು ಕಡಿಮೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಬಳಸುವ ರೆಫ್ರೆಜರೇಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ನೀವು ಚಿತ್ರ 10.11ರಲ್ಲಿ ನೋಡಿಸಿ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಎಂತಹಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಉತ್ಪಾದಕರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಕಡಿಮೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಬಳಸುವ ರೆಫ್ರಿಜೇಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯುತ್ ಉಪಯೋಗ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟವು ಹಣಕಾಸಿನ ವಿನಿಮಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕೇವಲ ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸುವುದರಿಂದ ಮುಗಿಯಲಾರವು. ಚರ್ಚೆಗಳು, ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಸಹ ಇದರಲ್ಲಿನ ಭಾಗವಾಗಿವೆ, ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ಮಾರುವವರು, ಕೊಳ್ಳುವವರ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ದೃಢವಾದ ಬಂಧ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರ ನಡುವೆ ತಲೆಮಾರುಗಳಾದ್ಯಾಂತ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು. ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ದಶಕಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಟೈಲರ್, ಆಭರಣ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯರೊಂದಿಗೆ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪಾತ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಅನೇಕ ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕೇತರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಮಣಿಪುರದ ಮೈತಿಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಮಾಕೀಥಾಲ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ತಾಯಂದಿರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಇಂಫಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು 3000 ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಾರೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತರಕಾರಿಗಳು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಣಿಪುರಿ ಉಡುಪುಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಕೈಮಗ್ಗ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮತ್ತು ನಗರ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ದೈನಂದಿನ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೆಡೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾವಿರಾರು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಆದಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನವಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳ ಜನರು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಆನಂದಿಸಲು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಚಿತ್ರ 10.26 ಇಂಫಾಲ್‌ನ ಇಮಾಕ್ಸೇಥಾಲ್

APSCERT

DON'T MISS OUT

There are many traditions followed even today that go beyond just buying and selling. In south India, the sellers of haldi and kumkum (turmeric and vermilion) give a small quantity of"haldi and kumkum separately, at no charge, as a mark of auspiciousness and good wishes to the buyer.

Fig. 10.27

Demand: Quantity of a product or service that consumers are willing and able to purchase at a particular price at a given time.

Supply: Quantity of a product or service that sellers are willing and able to sell at a particular price at a given time.

LET'S EXPLORE

Have you observed any such practices in your community or neighbourhood? Describe the practice as a drawing or in a short para-graph.

AP SCERT

Government's Role in the Market

Markets function through interactions of demand from buyers and supply by sellers. However, there are some situations in which this may not work very well. The government plays a crucial role in such situations. It monitors the interaction between consumers and producers, and fair determination of price.

Controlling prices for protecting buyers and sellers

The government controls the prices of certain goods. For example, it sets the maximum price that the seller can charge. Several essential goods and services, such as lifesaving drugs, have an upper limit on their prices. Another instance is where the government sets the minimum price at which essential agricultural products like wheat, paddy and maize can be sold. This ensures that farmers do not incur losses. The government also sets minimum wages for work done by employees so that employers make fair payments to them.

However, the government needs to carefully implement such price limits. If the price is too low, producers would not have any motivation to produce. If the prices are too high, consumers would be disadvantaged.

ತಪ್ಪದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ

ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಕೇವಲ ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟವನ್ನು ಮೀರಿದ ಅನೇಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅರಿಶಿಣ ಮತ್ತು ಕುಂಕುಮ ಮಾರಾಟಗಾರರು ಶುಭ ಸೂಚಕವಾಗಿ, ಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಚಿತ್ರ 10.27

ಡಿಮಾಂಡ್ ಅಥವಾ ಗಿರಾಕಿ : ಬಳಕೆದಾರರು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬೆಲೆಗೆ ಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುವ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅಥವಾ ಸೇವೆ ಪರಿಮಾಣ.

ಸರಬರಾಜು: ಮಾರಾಟಗಾರರು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಲು ಇಷ್ಟಪಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುವ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅಥವಾ ಸೇವೆ ಪರಿಮಾಣ.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಾ? ಅಂತಹಾ ಆಚಾರ, ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ರೇಖಾಚಿತ್ರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರ

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಖರೀದಿದಾರರಿಂದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರಿಂದ ಪೂರೈಕೆಯ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸದೇ ಇರಬಹುದು. ಅಂತಹ ಸಂಧರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಗ್ರಾಹಕರು ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕರ ನಡುವಿನ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಯ ನ್ಯಾಯಯುತ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು.

ಸರ್ಕಾರವು ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಾರಾಟಗಾರರು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ಗರಿಷ್ಟ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಜೀವರಕ್ಷಕ ಔಷಧಿಗಳಂತಹ ಹಲವಾರು ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳು ಅವುಗಳ ಬೆಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರ ಗರಿಷ್ಠ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಗೋದಿ, ಭತ್ತ ಮತ್ತು ಮೆಕ್ಕಜೋಳದಂತಹ ಅಗತ್ಯ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕನಿಷ್ಟ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ರೈತರಿಗೆ ನಷ್ಟವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಸರ್ಕಾರವು ನೌಕರರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನವನ್ನು ಸಹ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಉದ್ಯೋಗದಾತರು ಅವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಯುತ ಪಾವತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರವು ಅಂತಹ ಬೆಲೆ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬೆಲೆ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೆ ಉತ್ಪಾದಕರಿಗೆ ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಪ್ರೇರಣೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಬೆಲೆಗಳು ತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.

APSCERT

LET'S EXPLORE

→ Onions are an important part of the cuisine in most parts of India. In some seasons, the supply of onions comes down in the market. What do you think happens to the price of onions when this happens?

→ What will happen if the people supplying onions do not bring the required quantities to the market? What do you think the government should do in this situation?

Ensuring quality and safety standards

The government has a role in ensuring the welfare of consumers and protecting them from unfair practices. The government ensures that manufacturers follow the required quality and safety standards while producing goods and delivering services. For instance, pharmaceutical companies manufacture medicines for treating diseases. The government sets procedures for approvals of medicines and conducts sample testing to check if the produced drug meets standards of quality. These regulations ensure the quality and safety of the drugs so that there is no risk to the consumers' health.

Mitigating the external effects of markets

Markets sometimes have significant effects beyond the selling and buying. For example, the markets for certain goods require production in factories that could pollute the environment. The government plays a crucial role in understanding and controlling such effects of markets. For example, what happens when the manufacturing of certain items, like single use plastics, pollutes the environment and poses health risks to consumers? In such cases, the government intervenes by implementing strict regulations to mitigate these negative effects.

Similarly, the government puts in place systems to monitor the weights and measures of the packaged products to check the net quantity contained in the package.

THINK ABOUT IT

The practice of rulers protecting consumers is not a phenomenon of modern India. Kautilya's Arthashastra includes instructions for the traders trading in clarified butter (ghee). It mentions that buyers shall be given 1 / 50 part more as manasrava to compensate for the reduction in quantity owing to (the ghee)...sticking to the measuring can.

AP SCERT

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

→ ಭಾರತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಈರುಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಕೆಲವು ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಈರುಳ್ಳಿಯ ಪೂರೈಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಈರುಳ್ಳಿಯ ಬೆಲೆಗೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆಂದು ನೀವು ಯೋಚಿಸುತ್ತೀರಿ?

→ ಈರುಳ್ಳಿ ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡುವ ಜನರು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಈರುಳ್ಳಿ ತರದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುವಿರಿ?

ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷತಾ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವುದು.

ಗ್ರಾಹಕರ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಸರಕುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ತಯಾರಕರು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷತಾ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಸರ್ಕಾರ ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾರಹಣೆಗೆ ಔಷಧ ಕಂಪನಿಗಳು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲು ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತವೆ. ಸರ್ಕಾರವು ಔಷಧಿಗಳ ಅನುಮೋದನೆಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಔಷಧವು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮಾನದಂಡಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪೂರೈಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂದು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಮಾದರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಯಮಗಳು ಔಷಧಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗ್ರಾಹಕರ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದು

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ಖರೀದಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳು ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗುವಾಗ ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಕಲುಷಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಅಂತಹ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್‌ಗಳಂತಹ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಪರಿಸರವನ್ನು ಕಲುಷಿತಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯದ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದಾಗ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಅಂತಹಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವು ಕಠಿಣ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ. .

ಅದೇ ರೀತಿ ಪ್ಯಾಕೇಜ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕಾರವು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿ

ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಆಡಳಿತಗಾರರ ಕ್ರಮಗಳು ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದ ವಿದ್ಯಮಾನವಲ್ಲ ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬೆಣ್ಣೆ (ತುಪ್ಪ) ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಅಳತೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ (ತುಪ್ಪ) ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿನ ಕಡಿತವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಮಾನಸ್ರವವಾಗಿ 1/50 ಭಾಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಅದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

AP SCERT

Governments make rules to ensure markets work fairly and consumers are not exploited. However, too many rules can make it difficult for markets to function properly.

Public goods: Service o r commodity that is accessible or available to all members of a society. Their present use does not diminish their availability for future use.

Providing public goods

Producers make and sell goods and services to be able to make a profit. However, there are some goods and services that producers do not expect to make a profit on; for example, public parks, roads, policing, and so on. In addition, you read about the rights that citizens have to certain welfare provisions in a previous chapter. So, the government provides these public goods and services.

THINK ABOUT IT

→ What are the other areas where you can see the govern-ment being involved in the markets?

→ Are there areas where government intervention needs to be reduced? Discuss with family or relatives.

How can consumers assess the quality of products and services?

Markets enable access to a wide variety of goods and services to consumers. How will consumers decide what they would like to buy?

THINK ABOUT IT

There is a marbles competition in yo-ur neighbourhood with the team in the next street. You want to buy new marbles for the competition. You have ₹150 saved up. You go to a shop to buy the marbles. What are the qualities you would look for in the marbles so that you can win the competition?

Fig. 10.28

Did you think about the price, size of the marbles, strength and the attractive col-ours? As you can see, every consumer would need to assess the quality of products that they are buying.

© NCERT

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ಶೋಷಿಸದಂತೆ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಹಲವಾರು ನಿಯಮಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿಸಬಹುದು.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಸ್ತುಗಳು: ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಿಗಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಲಭ್ಯವಿರುವ ವಸ್ತು ಸೇವೆಗಳು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಳಕೆಯು ಭವಿಷ್ಯದ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು

ಉತ್ಪಾದಕರು ಲಾಭಗಳಿಸಲು ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಉತ್ಪಾದಕರು ಲಾಭ ಗಳಿಸಲು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದ ಕೆಲವು ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ಯಾನವನಗಳು, ರಸ್ತೆಗಳು, ಪೊಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕರು ಕೆಲವು ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಓದಿದ್ದೀರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಲೋಚಿಸಿ

→ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಭಾಗಿಯಾಗಿರುವದನ್ನು ನೀವು ಇತರ ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಬಹುದು?

→ ಸರ್ಕಾರದ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿವೆಯೇ? ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ಗ್ರಾಹಕರು ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದು?

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಗ್ರಾಹಕರು ತಾವು ಏನನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ?

ಆಲೋಚಿಸಿ

ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಕದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿನ ತಂಡದೊಂದಿಗೆ ಗೋಲಿಗಳ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಇದೆ. ನೀವು ಸ್ಪರ್ಧೆಗಾಗಿ ಹೊಸ ಗೋಲಿಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಬಳಿ ರೂ.150/– ಉಳಿತಾಯವಿದೆ. ನೀವು ಗೋಲಿ ಖರೀದಿಸಲು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ. ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ನೀವು ಗೋಲಿಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತೀರಿ.

ಚಿತ್ರ 10.28

ನೀವು ಗೋಲಿಗಳ ಬೆಲೆ, ಗಾತ್ರ, ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಕ ಬಣ್ಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಿದ್ದೀರಾ? ನೀವು ನೋಡುವಂತೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗ್ರಾಹಕರು ತಾವು ಖರೀದಿಸುವ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ.

AP SCERT

In the following section, we will look at various ways in which this can be done.

Suppose your parent asks you to get a 1 kg packet of gram flour from the nearby grocer. There are different types of packets available at the shop such as the one shown below. Observe it carefully. How would you determine that the quality of gram flour meets the required standards?

Did you notice the FSSAI logo?

FSSAI means Food Safety & Standards Authority of India and its symbol on the food packets and cartons indicates that food has been tested by the government and is safe to consume.

Government agencies provide such certifications that help buyers to assess product quality. Their presence on the product or its package confirms that the product fulfills the minimum quality standards.

Let's see what each of these labels mean:

- Just like FSSAI, there is Indian Standards Institution (ISI) Mark issued by the Bureau of India Standards (BIS). This symbol is generally present on electrical appliances, construction materials, automotive tires, paper, etc. This ensures quality and that the product is safe to use.
- Similarly, AGMARK (Ag for agriculture) is the certification mark for agricultural products like vegetables, fruits, cereals, pulses, spices, honey, etc.
- Electronics items like TVs, laptops, air conditioners, etc. have BEE STAR rating. BEE stands for Bureau of Energy Efficiency. These ratings are printed on the product package as stars. Higher stars indicate that the appliance uses less energy and electricity. This is good forconsumers as the electricity bill would be lesser and good for the environment as well.

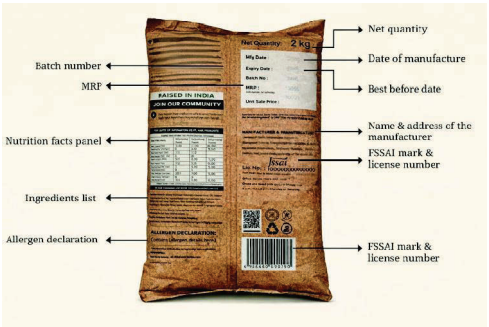
LET'S EXPLORE

Check out the BEE Star labels on the electronic devices in your home and make a chart of all the devices in an increasing order of their energy efficiency.

AP SCERT

ಮುಂದಿನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣ.

ನಿಮ್ಮ ಪೋಷಕರು ಹತ್ತಿರದ ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ 1 ಕೆಜಿ ಕಡ್ಲೆಬೇಳೆ ಹಿಟ್ಟಿನ ಪ್ಯಾಕೇಟನ್ನು ತರುವಂತೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಪ್ಯಾಕೆಟ್‌ನಂತಹ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಬೇಳೆ ಹಿಟ್ಟಿನ ಪ್ಯಾಕೆಟ್‌ಗಳು ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿರಿ. ಬೇಳೆ ಹಿಟ್ಟಿನ ಗುಣಮಟ್ಟವು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಮಾನದಂಡಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುವಿರಿ?

ನೀವು **FSSAI** ಲೋಗೋವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಿರಾ?

FSSAI ಎಂದರೆ ಭಾರತದ ಆಹಾರ ಸುರಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಮಾನದಂಡಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ. ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಪ್ಯಾಕೆಟ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಅದರ ಚಿಹ್ನೆಯು ಆಹಾರವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಸೇವಿಸಲು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಖರೀದಿದಾರರಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಉತ್ಪನ್ನ ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ಯಾಕೇಜ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವು ಕನಿಷ್ಟ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲೇಬಲ್‌ಗಳ ಅರ್ಥವೇನೆಂದು ನೋಡೋಣ:

- **FSSAI** ಯಂತೆಯೇ ಬ್ಯೂರೋ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಸ್ಟ್ಯಾಂಡರ್ಡ್ಸ್ (BIS) ಹೊರಡಿಸಿದ ಭಾರತೀಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆಯ (ISI) ಗುರುತು ಇದೆ. ಈ ಚಿಹ್ನೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಉಪಕರಣಗಳು, ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಆಟೋಮೋಟಿವ್ ಟೈರ್‌ಗಳು, ಕಾಗದ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನವು ಬಳಸಲು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.
- ಅದೇ ರೀತಿ, AGMARK (ಕೃಷಿಗಾಗಿ AG) ತರಕಾರಿಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳು, ಧಾನ್ಯಗಳು, ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಮಸಾಲೆಗಳು, ಜೇನುತುಪ್ಪ ಮುಂತಾದ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿದೆ.
- ಟಿವಿಗಳು, ಲ್ಯಾಪ್‌ಟಾಪ್‌ಗಳು, ಹವಾನಿಯಂತ್ರಣಗಳು ಮುಂತಾದ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ವಸ್ತುಗಳು **BEE STAR** ರೇಟಿಂಗ್‌ನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. **BEE** ಎಂದರೆ ಬ್ಯೂರೋ ಆಫ್ ಎನರ್ಜಿ ಎಫಿಷಿಯೆನ್ಸಿ, ಈ ರೇಟಿಂಗ್‌ಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಪ್ಯಾಕೇಜ್‌ನಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಉಪಕರಣವು ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಬಳಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಏಕೆಂದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಬಿಲ್ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಅನ್ವೇಷಿಸೋಣ

ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಸಾಧನಗಳ ಮೇಲೆ **BEE** ಸ್ಟಾರ್ ಲೇಬಲ್‌ಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧನಗಳ ಶಕ್ತಿಯ ದಕ್ಷತೆಯ ಆರೋಹಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಚಾರ್ಟ್ ಮಾಡಿ.

APSCERT

On the other hand, purchase decisions of buyers are influenced by the reputation of the product. This is built through word of mouth. Have your family members bought some product because their friends or relatives suggested it to them?

Online reviews and feedback from other consumers about products and services help us decide whether to buy or not while shopping online.

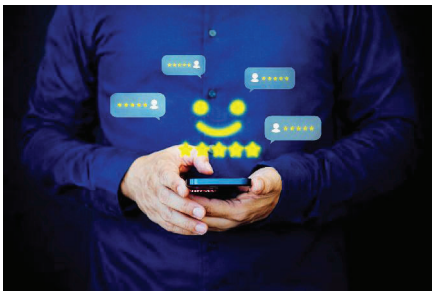

figure 10.30

Before we move on

- Markets facilitate exchange between buyers and sellers at a mutually agreed price which is determined by the demand from buyers and supply by sellers.
- Markets have a chain of participants like manufacturers, wholesalers, distributors and retailers that enables supply of goods to the final consumers.
- Markets are also places for interaction as they bring people together and enable exchange of ideas and traditions.
- The government plays a regulatory role in the markets to promote quality standards for products and services and fair practices in the market. However, consumers can also assess the quality of products and services through certification marks on the products from government agencies and through online reviews.

QUESTIONS, ACTIVITIES AND PROJECTS

1. If the price of sugar increases from ₹40 per kg to ₹60 per kg, what will most families do to manage their monthly budget?

   A) Buy more sugar than before

   B) Stop using sugar completely

   C) Reduce the amount of sugar they use

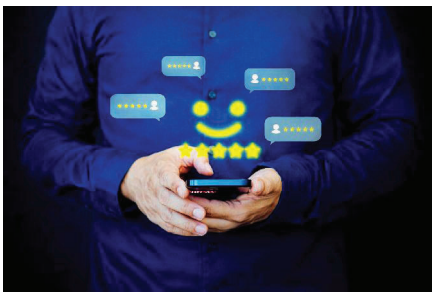
   D) Ignore the price and buy the same amount always

2. What are the main features of a market? Recall a recent visit to a market to purchase a product. What are the different features of a market that you observed during this visit?

AP SCERT

ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಖರೀದಿದಾರರ ಖರೀದಿ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಉತ್ಪನ್ನದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಾಯಿಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಸೂಚಿಸಿದ ಕಾರಣ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ್ದಾರೆಯೇ?

ಆನ್‌ಲೈನ್ ಷಾಪಿಂಗ್ ಮಾಡುವಾಗ ಖರೀದಿಸಬೇಕೆ ಅಥವಾ ಬೇಡವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಕುರಿತು ಇತರ ಗ್ರಾಹಕರಿಂದ ಆನ್‌ಲೈನ್ ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ 10.30

ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುವ ಮುನ್ನ...

→ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರ ನಡುವೆ ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಿದ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಖರೀದಿದಾರರಿಂದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರ ಪೂರೈಕೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

→ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ತಯಾರಕರು, ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ವಿತರಕರು ಮತ್ತು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಂತಹ ಭಾಗವಹಿಸುವವರ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಇದು ಅಂತಿಮ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸರಕುಗಳ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

→ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಜನರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ವಿಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅವು ಸಂವಹನದ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿವೆ.

→ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮಾನದಂಡವನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಯುತ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಗ್ರಾಹಕರು ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ ಗುರುತುಗಳ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಮತ್ತು ಆನ್‌ಲೈನ್ ವಿಮರ್ಶೆಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು

1. ಸಕ್ಕರೆಯ ಬೆಲೆ ಕೇಜಿಗೆ ₹40 ರಿಂದ ₹60 ಕ್ಕೆ ಏರಿದರೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಕುಟುಂಬಗಳು ತಮ್ಮ ಮಾಸಿಕ ಬಜೆಟ್‌ನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ?

   ಎ) ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಕ್ಕರೆ ಖರೀದಿಸುತ್ತಾರೆ.

   ಬಿ) ಸಕರಕರೆಯ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

   ಸಿ) ಅವರು ಬಳಸುವ ಸಕ್ಕರೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

   ಡಿ) ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಖರೀದಿಸುತ್ತಾರೆ.

2. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವುವು? ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಭೇಟಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ವಿವಿಧ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಯಾವುವು?

APSCERT

3. Remember the epigraph from a famous economist at the beginning of the chapter? Discuss its relevance in the context of the chapter you have read.

4. In the example of buying and selling of guavas, imagine that the seller is getting a good price, and is able to make a profit. He will try to get more guavas from farmers to be able to sell them at the same price and increase his earnings. What is the farmer likely to do in this kind of a situation? Do you think he will start thinking about the demand for guavas in the next season? What is likely to be his response?

5. Look at the real-life situation that a retail seller of vegetables encountered: A family came to shop for vegetables. The price of beans that the seller on the cart was offering was ₹30 / kg. The lady started to bargain with the seller to bring the price down to ₹25 / kg. The seller protested and refused to sell at that price saying he would make a loss at that price. The lady walks away. The family then goes to a super bazaar nearby. They buy vegetables in the super bazaar where they pay ₹40 / kg for the beans that is neatly packed in a plastic bag. What are the reasons that the family does this? Are there factors that affect buying and selling which are not directly connected to price?

6. Prices are generally determined by the interaction between demand from buyers and supply by sellers. Can you think of products where prices are high despite lesser number of buyers demanding the product? What could be the reasons for that?

7. There are some districts in India that are famous for growing tomatoes. However, during some seasons, the situation is not good for farmers. With a large quantity of harvest, there are reports of farmers throwing away their produce and all their hard work going to waste. Why do you think farmers do this? What role can wholesalers play in such situations? What are the possible ways of ensuring that the tomatoes are not wasted, and the farmers are also not at a loss?

8. Sameer wants to expand his small shop to an online market. Suggest two ways he can reach more customers through digital platforms.

AP SCERT

3. ಅಧ್ಯಾಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಶಿಲಾಶಾಸನ ನೆನಪಿದೆಯಾ? ನೀವು ಓದಿದ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

4. ಪೇರಲ ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟದ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ, ಮಾರಾಟಗಾರನಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬೆಲೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಲಾಭಗಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅವನು ರೈತರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೇರಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅದೇ ಬೆಲೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವನ ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪೇರಲದ ಬೇಡಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವನು ಯೋಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಾ? ಅವನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಏನಾಗಿರಬಹುದು?

5. ತರಕಾರಿಗಳ ಚಿಲ್ಲರೆ ಮಾರಾಟಗಾರನೊಬ್ಬ ಎದುರಿಸಿದ ನಿಜ ಜೀವನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ; ಒಂದು ಕುಟುಂಬವು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಬಂದಿತು. ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾರಾಟಗಾರನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೀನ್ಸ್‌ನ ಬೆಲೆ ಕೆ.ಜಿಗೆ ₹30. ಆ ಮಹಿಳೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೆಜಿಗೆ ₹ 25 ಗಳಿಗೆ ಇಳಿಸಲು ಮಾರಾಟಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಮಾರಾಟಗಾರ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ, ಆ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಆ ಬೆಲೆಗೆ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮಹಿಳೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ನಂತರ ಕುಟುಂಬವು ಹತ್ತಿರದ ಸೂಪರ್ ಬಜಾರ್‌ಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಸೂಪರ್ ಬಜಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ಯಾಕ್ ಮಾಡಲಾದ ಬೀನ್ಸ್‌ಗೆ ಕೆಜಿಗೆ ₹40 ಪಾವತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬವು ಇದನ್ನು ಮಾಡಲು ಕಾರಣಗಳೇನು? ಬೆಲೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಅಂಶಗಳಿವೆಯೇ?

6. ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಖರೀದಿದಾರರಿಂದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರ ಪೂರೈಕೆಯ ನಡುವಿನ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಖರೀದಿದಾರರು ಉತ್ಪನ್ನಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆ ಇಟ್ಟರೂ ಬೆಲೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲಿರಾ? ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?

7. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಟಮೊಟೋ ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಕೆಲವು ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಫಸಲಿನೊಂದಿಗೆ, ರೈತರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆ ಬರುವುದರಿಂದ ಎಸೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ಶ್ರಮ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವರದಿಗಳಿವೆ. ರೈತರು ಇದನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ? ಅಂತಹಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಯಾವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಬಹುದು? ಟಮೊಟೋ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಂತೆ ಮತ್ತು ರೈತರಯ ನಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭಾವ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳೇನು?

8. ಸಮೀರ್ ತನ್ನ ಸಣ್ಣ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಡಿಜಿಟಲ್ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ತಲುಪಲು ಎರಡು ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ.

AP SCERT

9. Have you heard about or visited a school carnival / fair organized by your school or any other school? Discuss with your friends and teachers about the kind of activities organized by students there. How do they conduct selling and negotiation with the buyers?

10. Choose any 5 products and check out the label with the certification signs discussed in the chapter. Did you find products that did not have a logo? Why do you think this is so?

11. You and your classmates have manufactured a soap bar. Design a label for its packaging. What in your opinion should be mentioned on the label for the consumer to know the product better?

12. Match the following types of markets with their characteristics:

S.No.	Markets	Criteria
1.	Physical market	Goods and services flow outside the mation's bondaries
2.	Online market	Deals in bulk quantities
3.	Domestic market	Serves the final consumers with goods and services
4.	International market	Requires physical presence of buyers and seller
5.	Wholesale market	Buyers and sellers meet virtually and can transact at any time
6.	Retail market	Lies with in the boundaries of a nation.

AP SCERT

9. ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಶಾಲೆ ಆಯೋಜಿಸಿರುವ ಶಾಲಾ ಉತ್ಸವ/ಮೇಳದ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಕೇಳಿದ್ದೀರಾ ಅಥವಾ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದೀರಾ? ಅಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಯೋಜಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಅವರು ಖರೀದಿದಾರರೊಂದಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ?

10. ಯಾವುದೇ ಐದು ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾದ ಪ್ರಾಮಾಣೀಕರಣ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಲೇಬಲ್ಲನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಲೋಗೋ ಇಲ್ಲದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ನೀವು ಕಂಡು ಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ? ಇದು ಏಕೆ ಹಾಗೆ ಎಂದು ನೀವು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಿ?

11. ನೀವು ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಒಂದು ಸೋಪ್‌ಬಾರ್ ತಯಾರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಅದರ ಪ್ಯಾಕೇಜಿಂಗ್‌ಗಾಗಿ ಒಂದು ಲೇಬಲನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ, ಗ್ರಾಹಕರು ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಲೇಬಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಏನು ನಮೂದಿಸಬೇಕು ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ?

12. ಈ ಕೆಳಗಿನ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ:

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು	ಮಾನದಂಡಗಳು
1.	ಭೌತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ	ದೇಶದ ಸರಿಹದ್ದುಗಳ ಒಳಗಿನಿಂದ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳು
2.	ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ	ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳ ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ
3.	ದೇಶೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ	ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ
4.	ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ	ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರ ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.
5.	ಸಗಟು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ	ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರು ವರ್ಚುವಲ್ ಆಗಿ ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಹಿವಾಟು ನಡೆಸಬಹುದು
6.	ಚಿಲ್ಲರೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ	ದೇಶದ ಸರಿಹದ್ದುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

AP SCERT

✧✧✧✧✧

Integrating Artificial Intelligence(AI)

Learning Outcomes : The student will be able to:

1. Understand AI terms such as Artificial Intelligence, digital data, algorithm, dataset, pattern recognition, and automation while explaining social science concepts.
2. Explain how digital maps, weather stations, satellites, and online systems collect data using sensors.and convert it into digital information.
3. Describe how AI analyses geographical, historical, political, and economic data to identify patterns and support decision making.
4. Differentiate between human observation (reading maps, studying history) and digital detection, (Satellite mapping, AI analysis).
5. Explain the role of datasets and machine learning in weather forecasting, map creation, governance systems, and economic transactions.

APSCERT

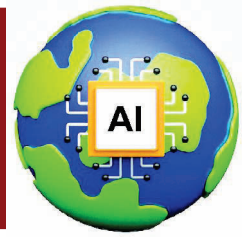
Introduction:

Students we often see google maps giving live traffic updates, news applications suggesting important headlines, weather forecasts predicting rainfall, or digital platforms showing election results instantly. These are not coincidences. They are examples of Artificial Intelligence (AI) in daily life. We may think AI belongs only to computers or robots. However, the skills used in AI are similar to the skills we develop in Social Science.

When we analyse historical events, compare geographical regions, interpret maps and data, understand rights and duties, classify economic activities, we are thinking logically and systematically. AI systems also work in a similar way. They collect information, identify patterns, compare data, and produce results.

In this chapter we will see how the skills developed in History, Geography, Civics, and Economics connect with intelligent systems. Step by step, through simple examples, we will understand how AI analyses information related to society and how it must be used responsibly. Learning about AI in Social Science will prepare us for a future where technology supports governance, environmental planning, economic development, and historical research.

ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜನೆ

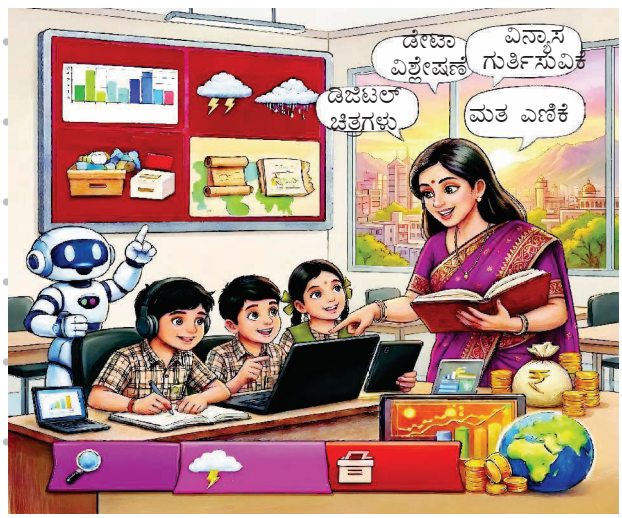
W3U3K2

ಕಲಿಕಾ ಫಲಗಳು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು :

1. ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ, ಡಿಜಿಟಲ್ ಡೇಟಾ, ಅಲ್ಗಾರಿದಮ್, ಡೇಟಾಸೆಟ್ ಪ್ಯಾಟರ್ನ್ ರಿಕಗ್ನಿಷನ್ ಮತ್ತು ಆಟೋಮೇಷನ್‌ನಂತಹ AI ಪದಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.
2. ಡಿಜಿಟಲ್ ನಕ್ಷೆಗಳು ಹವಾಮಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಉಪಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತು ಆನ್‌ಲೈನ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಂಥ ಸಂವೇದಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಡೇಟಾವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ಮಾಹಿತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಬಲ್ಲರು.
3. ಭೌಗೋಳಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಮತ್ತು ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು AI ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಬಲ್ಲರು.
4. ಮಾನವ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಓದುವುದು, ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು) ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ (ಉಪಗ್ರಹ ಮ್ಯಾಪಿಂಗ್, AI ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ) ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲರು.
5. ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆ, ನಕ್ಷೆ ತಯಾರಿಕೆ, ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು, ಹಣಕಾಸು ವಹಿವಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ದತ್ತಾಂಶ ಸೆಟ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಯಂತ್ರ ಕಲಿಕೆಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸಬಲ್ಲರು.

ಪರಿಚಯ :

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ, ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೈಜ ಸಮಯದ ಸಂಚಾರ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಗೂಗಲ್ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು, ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಾರ್ತಾ ಅಪ್ಲಿಕೇಶನ್‌ಗಳು, ವರ್ಷಾಪಾತವನ್ನು ಊಹಿಸುವ ಹವಾಮಾನ ಮುನ್ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಚುನಾವಣಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಬಿತ್ತರಿಸುವ ಸುದ್ದಿ ಚಾನಲ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಆಕಸ್ಮಿಕವಲ್ಲ. ಇವು ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ (AI)ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. AI ಎಂದರೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಮತ್ತು ರೋಬೋಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಆದಾಗ್ಯೂ, AIನಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನೇಕ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ.

ನಾವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದಾಗ, ನಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ದತ್ತಾಂಶವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ, ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದಾಗ ನಾವು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಯೋಜಿಸುತ್ತೇವೆ. ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅವು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತವೆ, ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತವೆ, ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

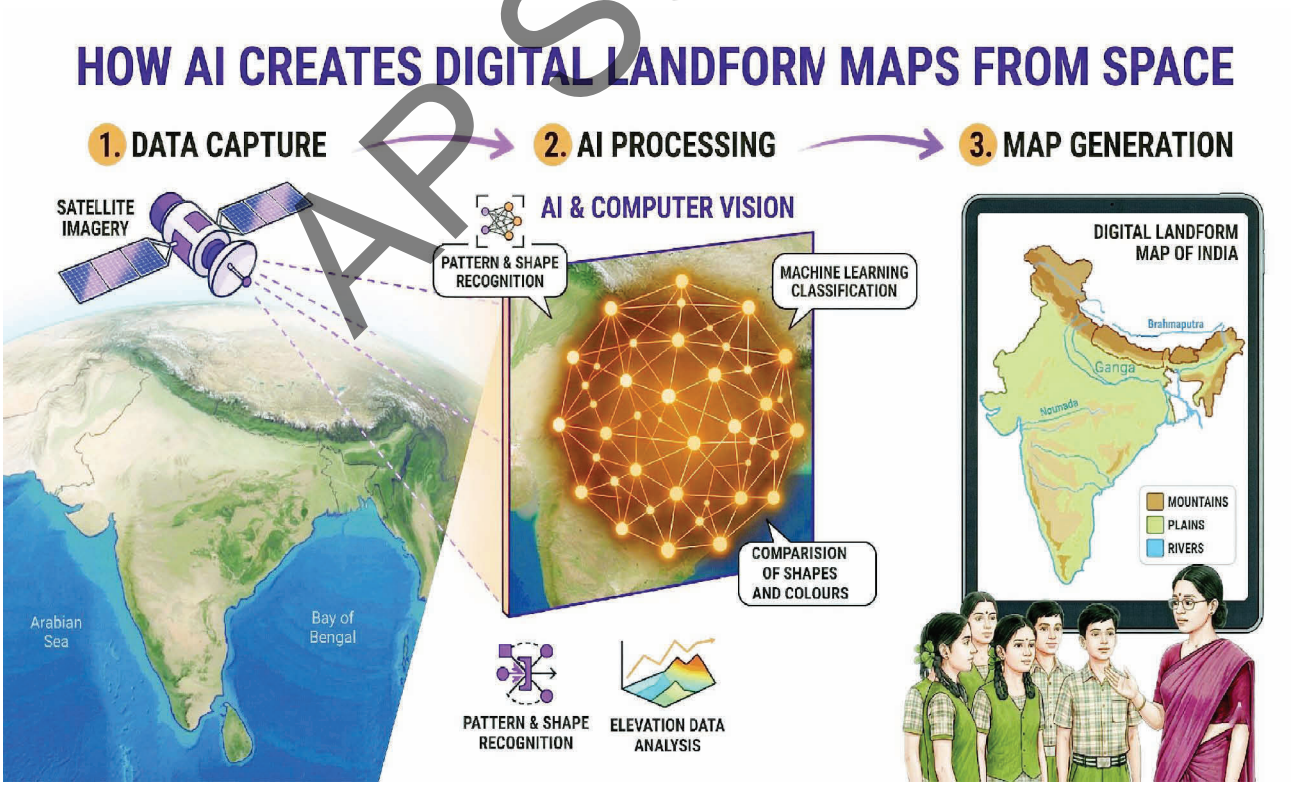
ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ, ಪೌರನೀತಿ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾದ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಯೋಜಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ. ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಸರಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ, AI ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತವಾಗಿ ಬಳಸುವುದು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ AI ಕುರಿತು ಕಲಿಯುವುದರಿಂದ ಆಡಳಿತ ಪರಿಸರ ಯೋಜನೆಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

APSCERT

Foundations of AI in Social Science Learning

Social Science develops essential skills such as observing maps, classifying regions, analysing historical records, comparing systems of government, and interpreting economic activities. These analytical and decision-making skills form the foundation of **Artificial Intelligence (AI)**. AI systems collect **Input** through Sensors (such as satellites and weather instruments), convert it into **Digital Data**, process it using **Algorithms**, identify trends through **Pattern Recognition**, and generate meaningful **Output** such as classifications or **Predictions**. For example, digital maps identify landforms using satellite data, weather systems forecast rainfall using climate datasets, and online platforms analyse transaction patterns using **Machine Learning**. By studying these lessons, students understand how Social Science thinking connects with modern intelligent systems while recognising that AI supports - but does not replace - human reasoning.

Guidance : Teacher should begin with core Social Science concepts before introducing AI connections. Classroom discussions should focus on textbook content, timelines, case studies, and map interpretation to ensure conceptual clarity. AI should be presented as a supportive tool but not replace the manual abilities of man in learning process. Students should be encouraged to compare human decision-making with algorithm-based systems and must always verify AI-generated responses with textbook content and teacher guidance.

APSCERT

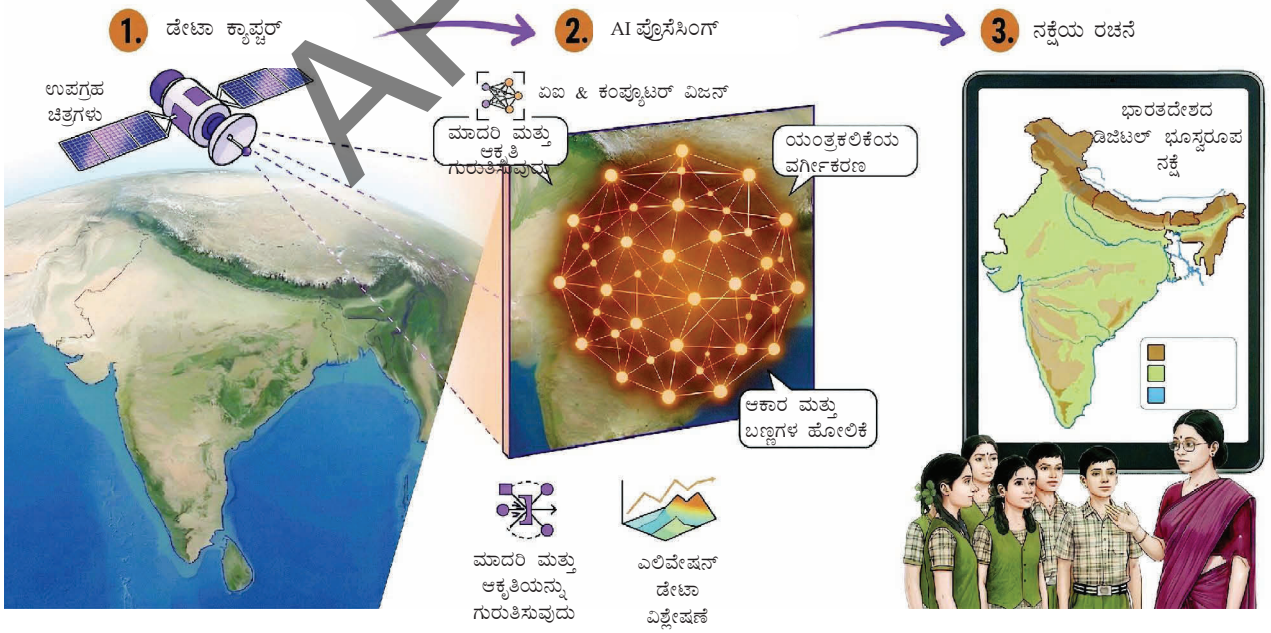
ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ AI ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅಂಶಗಳು

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು, ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದು, ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು, ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ (AI)ಗೆ ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕುತ್ತವೆ. AI ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಸಂವೇದಕಗಳ ಮೂಲಕ ಇನ್‌ಪುಟ್ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತವೆ (ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಉಪಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನ ಉಪಕರಣಗಳು) ಅದನ್ನು ಡಿಜಿಟಲ್ ಡೇಟಾ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಅಲ್ಗಾರಿದಮ್‌ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಪ್ರೊಸೆಸ್ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ವರ್ಗೀಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಮುನ್ಸೂಚನೆಯಂತಹ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಔಟ್‌ಪುಟನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಡಿಜಿಟಲ್ ನಕ್ಷೆಗಳು ಉಪಗ್ರಹ ಡೇಟಾವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತವೆ, ವಾತಾವರಣ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ವರ್ಷಾಪಾತವನ್ನು ಅಂದಾಜಿಸುತ್ತವೆ. ಆನ್‌ಲೈನ್ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳು ಯಂತ್ರಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ವಹಿವಾಟಿನ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಪಠ್ಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ, AI ಮಾನವನ ತಾರ್ಕಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಮಾನವನ ಮೆದುಳಿನ ಪರ್ಯಾಯವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನವು ಆಧುನಿಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ: ಶಿಕ್ಷಕರು AI ನ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಮೊದಲು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಬೇಕು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿನ ಅಂಶಗಳಾದ ಟೈಂಲೈನ್, ಕೇಸ್‌ಸ್ಟಡೀಸ್, ನಕ್ಷೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಂಥಹ ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಪಡೆಯುವುದರ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕು. ಡೇಟಾವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಸಹಾಯಕ ಸಾಧನವಾಗಿ AIಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು, ಆದರೆ ಮಾನವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಲ್ಗಾರಿದಮ್ ಆಧಾರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. AI ನಿಂದ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು.

AP SCERT

ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಏಐ ಡಿಜಿಟಲ್ ಭೂಸ್ವರೂಪದ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ.

Example 1: Mapping Landforms

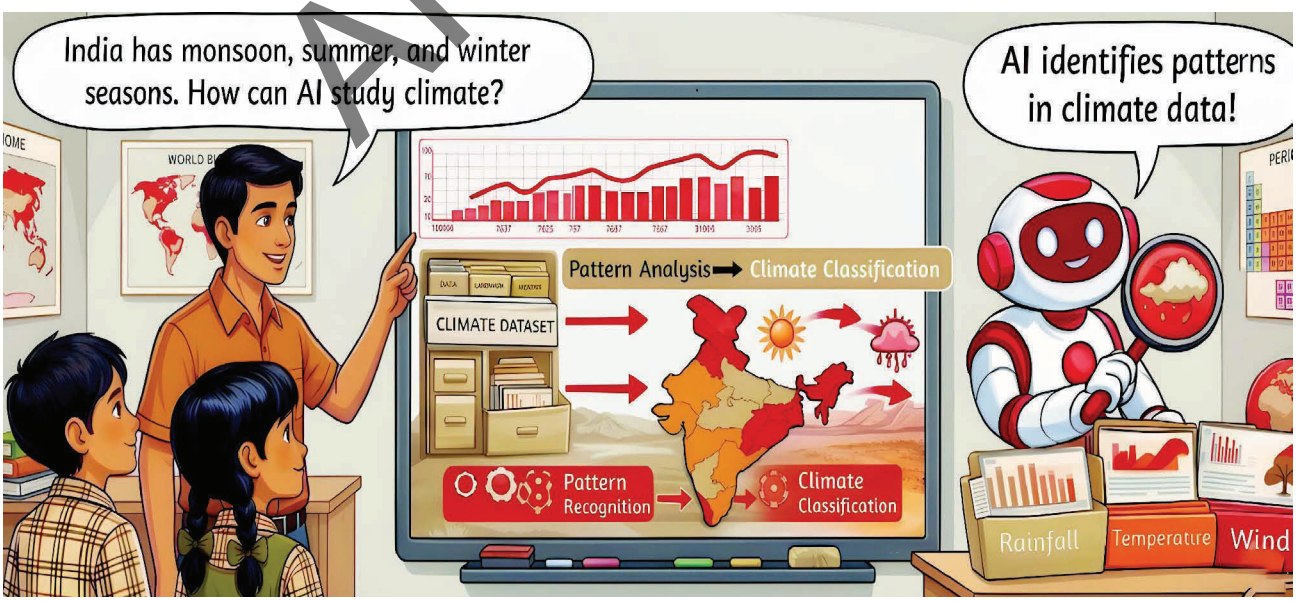
India has diversified physical features mountains, plains, plateaus, deserts, and coastal regions. These landforms are studied using maps and atlas. Satellites capture images of Earth's surface. AI analyses these images and identifies minute details of landforms. This process is called computer vision and geospatial data analysis. This data will help in various studies like resource identification, developing infrastructure, planning etc.

Thus, how AI created digital maps of landforms helps in understanding the detailed analysis etc.. with the study of AI digital maps.

Thinking with AI :	If satellites capture thousands of images, how does AI identify mountains, plains, and rivers automatically? AI compares shapes, colours, height data, and patterns to classify landforms just like students compare map symbols.
Key Words:	**Satellite Imagery** – Images of the Earth's surface captured by satellites from space. **Geospatial Data** – Location-based data that describes features and positions on the Earth's surface. **Digital Maps** – Computer-generated maps created using satellite data and digital technology.

AP SCERT

Example 2: Climate Pattern Recognition.

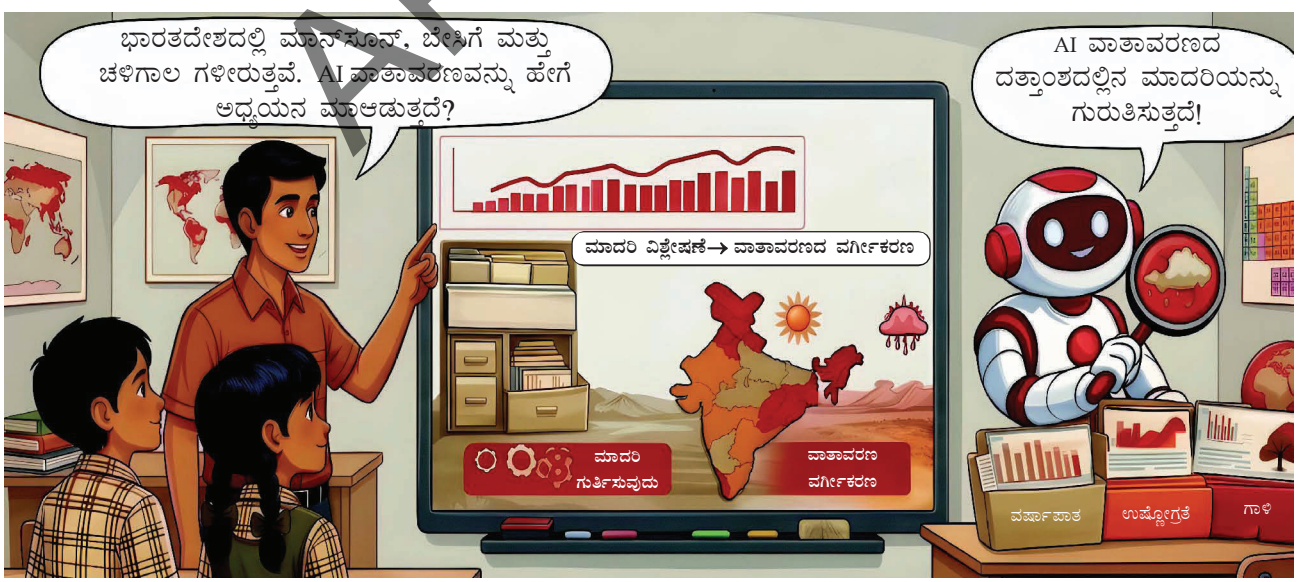
ಉದಾಹರಣೆ–1 : ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು

ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಭೂಸ್ವಾಪಗಳಾದ ಪರ್ವತಗಳು, ಮೈದಾನಗಳು, ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಗಳು, ಮರುಭೂಮಿಗಳು ಮತ್ತು ತೀರಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ. ಈ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ನಕ್ಷೆಗಳು ಅಟ್ಲಾಸ್‌ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉಪಗ್ರಹಗಳು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ. AI ಈ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ವಿಷನ್ ಮತ್ತು ಭೂವ್ಯೋಮದತ್ತಾಂಶ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಎನ್ನುವರು ಈ ದತ್ತಾಂಶವು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಎನ್ನುವರು ಈ ದತ್ತಾಂಶವು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ, ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಪ್ಲಾನಿಂಗ್‌ನಂತಹ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ, AI ಡಿಜಿಟಲ್ ಮ್ಯಾಪ್‌ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳ ವಿಸ್ತೃತ ಅಧ್ಯಯನ, ಮಾಹಿತಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು AI ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

AIನೊಂದಿಗೆ ಆಲೋಚಿಸೋಣ:	ಉಪಗ್ರಹಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರೆ, AI ಪರ್ವತಗಳು, ಮೈದಾನಗಳು ಮತ್ತು ನದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ.? ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಕ್ಷೆಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದಂತೆಯೇ, AI ಆಕಾರಗಳು, ಬಣ್ಣಗಳು, ಎತ್ತರ ಮತ್ತು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸುತ್ತದೆ.
ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು :	**ಉಪಗ್ರಹ ಚಿತ್ರಗಳು** – ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಉಪಗ್ರಹಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈ ಚಿತ್ರಗಳು. **ಜಿಯೋ ಸ್ಪೇಷಿಯಲ್ ಡೇಟಾ** – ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಮೈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಸ್ಥಾನಾಧಾರಿತ ದತ್ತಾಂಶ. **ಡಿಜಿಟಲ್ ಮ್ಯಾಪ್‌ಗಳು**– ಉಪಗ್ರಹ ದತ್ತಾಂಶ ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ತಂತ್ರಾಂಶವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತಯಾರಿಸಿದ ನಕ್ಷೆಗಳು.

ಉದಾಹರಣೆ–2: ಹವಾಮಾನ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು

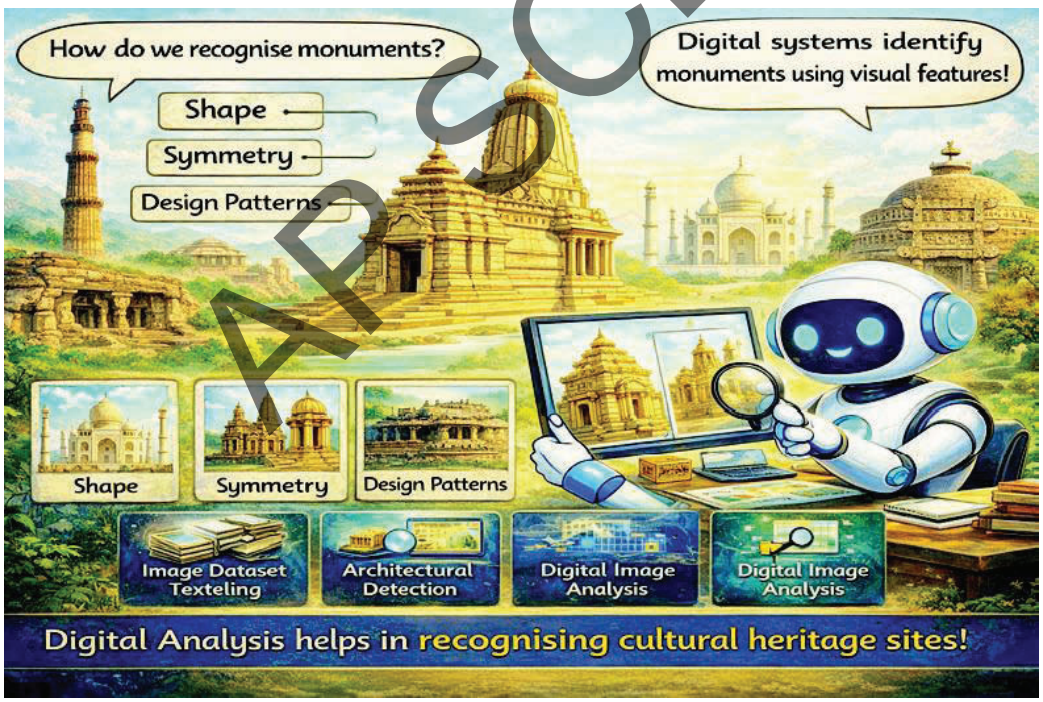

AP SCERT

Climate refers to long-term weather patterns. Seasons in India are monsoon, summer and winter. AI studies large climate datasets collected over many years. It finds patterns and groups areas into climate regions. This process is called pattern recognition and machine learning. Thus, climate study helps us understand AI pattern analysis.

Thinking with AI :	How does AI identify monsoon patterns from 50 years of rainfall data? AI analyses long-term datasets and recognises repeated seasonal patterns using machine learning.
Key Words:	**Climate Dataset** – A large collection of climate information such as temperature, rainfall, and wind recorded over many years. **Pattern Recognition** – The ability of a computer to identify repeated trends or patterns in data. **Machine Learning** – A method where computers learn from data and improve their predictions without being directly programmed.

AP SCERT

Example 3: Identifying Cultural Heritage Sites (Linked to Lesson 8: How the Land Becomes Sacred)

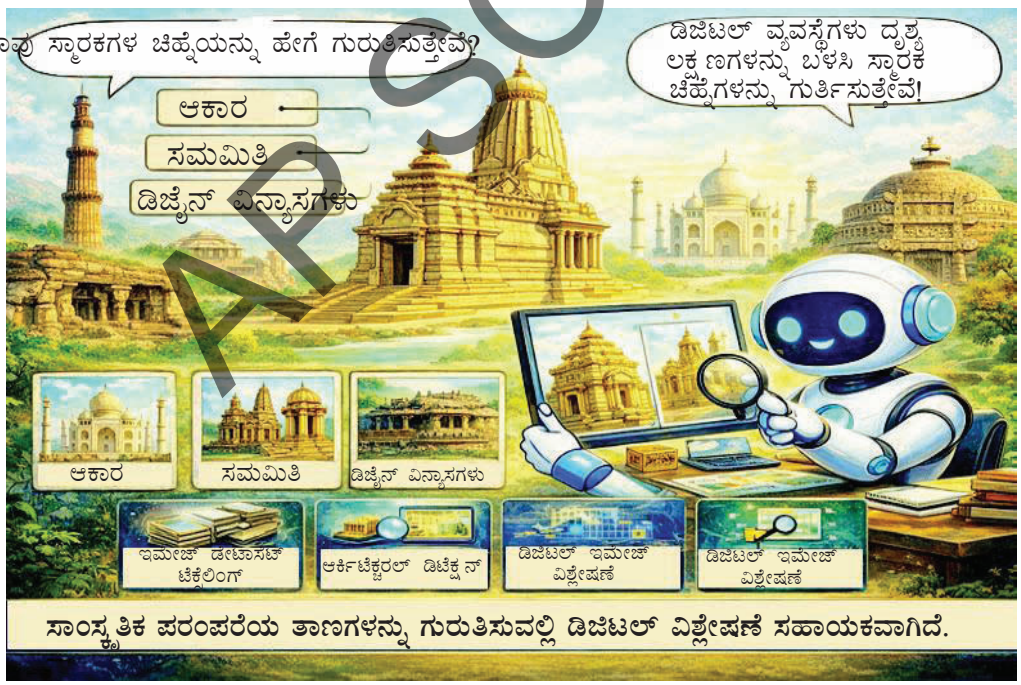

Temples and monuments are part of our cultural heritage. To recognise them, we observe their architectural features and design patterns. Digital systems study visual features such as shape, symmetry, and design elements to help identify monuments.

ವಾಯುಗುಣವು ಧೀರ್ಘಕಾಲಿಕ ಹವಾಮಾನದ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಋತುಗಳು ಮಾನ್‌ಸೂನ್, ಬೇಸಿಗೆ, ಚಳಿಗಾಲಗಳಾಗಿವೆ. AI ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾದ ವಿಸ್ತೃತ ವಾಯುಗುಣದ ಡೇಟಾಸೆಟ್‌ಗಳ (ದತ್ತಾಂಶ ಸಮಿತಿಗಳು) ಅಧ್ಯಾಯನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವಿವಿಧ ವಾಯುಗುಣದ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾದರಿ ಗುರ್ತಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಯಂತ್ರಕಲಿಕೆ ಎನ್ನುವರು. ಇದರಿಂದ ವಾಯುಗುಣದ ಅಧ್ಯಯನ AI ಮಾದರಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

AIನೊಂದಿಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ :	50 ವರ್ಷಗಳ ವರ್ಷಾಪಾತ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಮಾನ್‌ಸೂನ್ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ? ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕ ಡೇಟಾಸೆಟ್‌ಗಳನ್ನು AI ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಯಂತ್ರಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಋತುಕಲಿಕಾ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ.
ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು:	**ವಾಯುಗುಣ ಡೇಟಾಸೆಟ್** – ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಮೂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಷ್ಣತೆ, ವರ್ಷಾಪಾತ, ಗಾಳಿಯಂತಹ ವಾತಾವರಣದ ಮಾಹಿತಿಯ ವಿಸ್ತೃತ ಸಂಗ್ರಹಿತ ಡೇಟಾ. **ಮಾದರಿ ಗುರುತಿಸುವುದು**–ದತ್ತಾಂಶದ ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. **ಮಷಿನ್ ಲರ್ನಿಂಗ್** – ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂಗಳಲ್ಲದೆ ಡೇಟಾನಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ನೀಡುವ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿ.

ಉದಾಹರಣೆ 4: ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ತಾಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ ಡಿಜಿಟಲ್ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಮಾರಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾರಸತ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾಗ. ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಲು ಅವುಗಳ architectural features ಮತ್ತು design patterns ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಸ್ಮಾರಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಗಲು ಆಕಾರ,, symmetry(ಸಮಮಿತಿ) ಮತ್ತು ಡಿಜೈನ್ ಅಂಶಗಳಂತಹ ದೃಶ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

AP SCERT

Thinking with AI :	How can a digital system identify a temple from a photograph?
Key Words:	Digital Systems – Computer systems that process and analyse visual or written information. Visual Features – Important visible characteristics such as shape, colour, or design used to identify objects. Symmetry Detection – The process of identifying balanced and similar patterns in images or structures."Pattern Recognition – A method used by AI to identify repeated shapes or designs in images or data..

Example 4: Decision making in Government

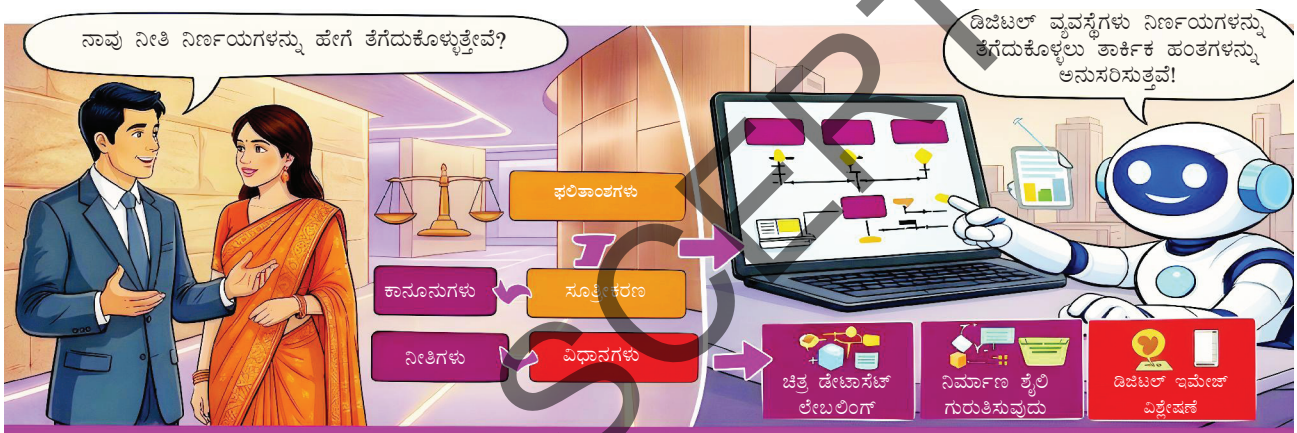

Governments make decisions by following established rules and procedures. Polices are implemented based on strctured frameworks. Similiarly, digital systems follow predefined logical sequences to arrive at outcomes. AI enhances learning about democracy by creating interactive simulations where students participate in virtual elections and understand how people choose their representatives. Through smart visuals and speaking pictures, AI helps learners explore concepts like equlity, voting and fundamental rights in an engaging way.

Thinking with AI :	How do structured rules guide both government decisions and digital systems?
Key Words:	Logical frame work – A structured method for decision making. Policy Model – A structred plan that guides decisions. Sequential Processing – Performing steps in a fixed order. Descision Logic – The reasoning process used to reach conclusions. Interactive Simulations – Realistic digital activities with user participation.

AP SCERT

AIನೊಂದಿಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವುದು :	ಒಂದು ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಛಾಯಾಚಿತ್ರದಿಂದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಗುರ್ತಿಸಬಲ್ಲದು?
ಮುಖ್ಯಪದಗಳು:	ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು – ಚಿತ್ರ ಇಲ್ಲವೆ ಲಿಖಿತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರೊಸೆಸ್ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ದೃಶ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು : ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಆಕಾರ ಬಣ್ಣ ಇಲ್ಲವೇ ಡಿಜೈನ್‌ನಂತಹ ಮುಖ್ಯವಾದ ದೃಶ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಸಮಮಿತಿ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ : ಚಿತ್ರ ಅಥವಾ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಮ ಮತ್ತು ಸಮರೂಪತೆ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಮಾದರಿ ಗುರ್ತಿಸುವಿಕೆ : ಚಿತ್ರಗಳು ಅಥವಾ ಡೇಟಾದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗುವ ಆಕಾರಗಳು ಅಥವಾ ಡಿಜೈನ್‌ಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ AI ವಿಧಾನ.

ಉದಾಹರಣೆ–4 : ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ತಾರ್ಕಿಕವಾದ ಹಂತಗಳು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.

ಸರ್ಕಾರವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ನೀತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನೀತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವಿನ್ಯಾಸಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಸಹ ಪೂರ್ವನಿರ್ಧಾರಿತ ತಾರ್ಕಿಕ ಸರಣಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. AI ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರಜಾ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದಾತ್ಮಕ ಸ್ಟಿಮ್ಯುಲೇಷನ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವರ್ಚುವಲ್ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ದೃಶ್ಯಗಳು (ಸ್ಮಾರ್ಟ್ ವಿಜುವಲ್ಸ್) ಮತ್ತು ಮಾತನಾಡುವ ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಮಾನತೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಂತಹ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿ ಅನ್ವೇಷಿಸಬಹುದು.

AIನೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸುವುದು :	ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ನಿಯಮಗಳು ಸರ್ಕಾರಿ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತವೆ?
ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು :	**ತಾರ್ಕಿಕ ರಚನೆ** – ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವಿಧಾನ. **ನೀತಿ ಮಾದರಿ** – ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಯೋಜನೆ. **ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ** – ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಂತಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು. **ನಿರ್ಣಯಾತ್ಮಕ ತಾರ್ಕಿಕತೆ** – ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತಲುಪುವ ತಾರ್ಕಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. **ಸಂವಾದಾತ್ಮಕ ಸಿಮ್ಯುಲೇಷನ್** – ಬಳಕೆದಾರರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯೊಂದಿಗಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಡಿಜಿಟಲ್ ಅನುಭವಗಳು.

APSCERT

Example 5: Market Analysis and Product Suggestions

Markets involve buying and selling goods. Online platforms study consumer preferences and purchasing habits to improve their services. Digital systems analyse user behaviour and find similar patterns among customers to suggest suitable products as part of recommendation systems.

Thinking with AI :	How does an online platform understand customer preferences?
Key Words:	**User Behaviour Analysis** – Studying how users interact with websites or apps. **Consumer Preferences** – Information about what products customers like or choose. **Recommendation Systems** – Digital systems that suggest products based on user data and behaviour.

APSCERT

Exploring with AI

Understanding AI in Social Science Learning

AI helps students to expand learning experiences by exploring new methods and innovative activities under the guidance of teachers or parents. But AI can generate explanations, maps, and charts. However, AI does not replace textbooks, teachers, or classroom learning.

Accessing AI for Social Science Learning

Accessing AI for Social Science learning introduces students to modern digital tools that support and encourages learners to explore information from diverse sources and develop inquiry-based learning habits. Students become aware of how technology is shaping the way knowledge is created and shared. This also helps build responsible learning practices and awareness of digital resources in education.AI tools should be used only under teacher or parental guidance. AI must be used for educational purposes only.

ಉದಾಹರಣೆ–5 : ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಲಹೆಗಳು.

ಡಿಜಿಟಲ್ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆನ್‌ಲೈನ್ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಗ್ರಾಹಕರ ಆದ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ಖರೀದಿ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಗಾಹಕರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಇದೇ ರೀತಿಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

AIನೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸುವುದು :	ಆನ್‌ಲೈನ್ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳು ಬಳಕೆದಾರರ ಆದ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ?
ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು :	**ಬಳಕೆದಾರರ ನಡವಳಿಕೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ**– ಬಳಕೆದಾರರು ವೆಬ್‌ಸೈಟ್‌ಗಳು ಅಥವಾ ಅಪ್ಲಿಕೇಷನ್‌ಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದರ ಅಧ್ಯಯನ. **ಬಳಕೆದಾರರ ಆದ್ಯತೆಗಳು**– ಬಳಕೆದಾರರು ಯಾವ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ., **ಶಿಫಾರಸ್ಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು** – ಬಳಕೆದಾರರ ಡೇಟಾ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು

AI ನೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ AIಅನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಪೋಷಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಲಿಕೆಯ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ AI ವಿವರಣೆಗಳು ನಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದಾದರೂ ಅದು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ತರಗತಿಯ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಲ್ಲ.

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಲಿಕೆಗಾಗಿ AI ನ್ನು ಹತ್ತಿರವಾಗುವುದು

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಲಿಕೆಗೆ AI ಅನ್ನು ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿಚಾರಣೆ ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಆಧುನಿಕ ಡಿಜಿಟಲ್ ಪರಿಕರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಗೆ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಕಲಿಕೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಡಿಜಿಟಲ್ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಕಲಿಕೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಡಿಜಿಟಲ್ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. AI ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ಪೋಷಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಳಸಬೇಕು.

APSCERT

Safe and Responsible Use of AI Students must

- Never share personal information
- Compare and verify AI responses with textbooks
- Use AI only for learning
- Donot use AI during examinations

Responsible use of AI strengthens discipline, honesty, and scientific thinking.

Using AI responsibly develops discipline and honesty. Students learn to verify information instead of copying blindly. Responsible use of AI also promotes ethical behaviour and respect for knowledge. AI should be used to improve understanding, not to replace learning.

Writing Effective Prompts in Social Science

A prompt is the instruction given to an AI tool.

A good Social Science prompt should include:

- Class level (Class 7)
- Lesson name
- Clear concept
- Request for explanation

Example Prompt: Note: I am a 7th class student. Create a visual classroom chart format of a timeline of historical events in Indian history during 11th & 12th centuries.

Types of prompts in social science learning

1. **Prompt for Conceptual Understanding :** Used to understand a Social Science concept clearly.

   Example: "Explain geospatial data in simple language with one example."

2. **Comparison or Analytical Prompt :** Used to compare governance systems or historical changes.

   Example: "Compare human decision-making in democracy with algorithm-based decision systems."

3. **Application or Activity-Based Prompt :** Used to apply knowledge in real-life contexts.

   Example: "Design a simple survey to collect market data and explain how AI can analyse it."

AP SCERT

AI ನ ಸುರಕ್ಷಿತ, ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಬಳಕೆ: : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಪ್ಪದೇ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು:

- ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.
- AI ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು.
- AI ನ್ನು ಕಲಿಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಸಬೇಕು.
- ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ AI ನ್ನು ಬಳಸಬಾರದು.

AI ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಬಳಕೆಯ ಶಿಸ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮತ್ತು ನಾಗರೀಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

AI ಯನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತವಾಗಿ ಬಳಸುವುದು ಎಂದರೆ ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಕಲಿಸುವ ಬದಲು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯೀಕರಿಸಲು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. AI ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಬಳಕೆಯು ನೈತಿಕ ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಗೌರವವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ. AI ಅನ್ನು ಕಲಿಕೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬಳಸದೆ, ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಬಳಸಬೇಕು.

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪ್ರಾಂಪ್ಟ್ ಬರೆಯುವುದು.

ಪ್ರಾಂಪ್ಟ್ ಎಂದರೆ AI ಸಾಧನಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾಗುವ ಸೂಚನೆ.

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಸೂಚನೆಗಳು ಹೀಗಿರಬೇಕು:

- ತರಗತಿ ಮಟ್ಟ (7ನೇ ತರಗತಿ)
- ಪಾಠದ ಹೆಸರು
- ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ
- ವಿವರಣೆಗಾಗಿ ವಿನಂತಿ

ಮಾದರಿ ಪ್ರಾಂಪ್ಟ್‌ಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳು:

1. ನಾನು 7ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ 11 ಮತ್ತು 12ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ತರಗತಿ ಚಾರ್ಟ್‌ನ್ನು ರಚಿಸಿ.

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂಪ್ಟ್‌ಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳು

1. **ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಳಿವು:** ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

   ಉದಾಹರಣೆ: "ಭೂಪ್ರದೇಶಿಕ ದತ್ತಾಂಶವನ್ನು ಸರಳಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ."

2. **ಹೋಲಿಕೆ ಅಥವಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಾಂಪ್ಟ್:** ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಅಥವಾ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

   ಉದಾಹರಣೆ: "ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಗಾರಿದಮ್ ಆಧಾರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ"

3. **ಅನ್ವಯ ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಧಾರಿತ ಪ್ರಾಂಪ್ಟ್:** ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿಜ ಜೀವನದ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

   ಉದಾಹರಣೆ: "ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಡೇಟಾವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು AI ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಸರಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ".

AP SCERT

Can AI Make Mistakes?

Yes. AI systems depend on the data they receive. If the data is incomplete or incorrect, AI may produce wrong answers. AI cannot think like humans.

Therefore, AI responses must always be compared and verified with the textbook and teacher guidance.

AI supports learning but does not replace human thinking.

Myth	Fact
AI predictions are always fair.	If the data is unbalanced, AI predictions can be unfair
Using AI means we do not need	AI supports learning, but teachers guide, teachers. explain and correct us.

Do You Know?

AI Time Travelers: Using Text Mining, AI can "read" through thousands of ancient historical documents in seconds to find hidden patterns in how different empires managed their laws and taxes. For more information ask AI about this topic.

Guidance:

Before allowing any AI-based activity, instruct learners to read the relevant textbook section thoroughly. Demonstrate how to frame clear, subject-specific prompts including class level, chapter name, and concept. Monitor student interactions with AI tools and ensure that responses are verified with textbook content. Reinforce that AI generated answers must not be copied without understanding. Promote responsible digital behaviour and academic honesty. AI should be used only to improve conceptual clarity and not to complete work mechanically.

AP SCERT

Chapter-wise AI-Supported Exploration

Tasks for Students to Explore with AI (Social Science – Semester 1)

Chapter	Foundational Level	Analytical Level	Creative Level
Lesson 1: Geographical Diversity of India	• Identify major landforms of India. • List mountains, plains, plateaus, deserts, and coastal regions.	• Compare different landforms and their features. • Analyse how topography affects human life.	• Compare physical maps with digital maps (Google Maps). • Explain how AI uses satellite images to identify landforms.
Lesson 2 : Understanding the weather	• Define weather. . • List elements of weather (temperature, rainfall, wind).	• Compare weather conditions of different regions. • Analyse weather reports.	• Explore weather apps and identify AI-based forecasting. • Compare human observation and sensor-based weather detection.

AI ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆಯೇ?

ಹೌದು, AI ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಅವು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಡೇಟಾವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಡೇಟಾ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ತಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೆ, AI ನೀಡಿದ ಉತ್ತರಗಳು ತಪ್ಪಾಗಿರಬಹುದು. AI ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ, AI ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. AI ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಮಾನವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಲ್ಲ.

ಕಲ್ಪನೆ	ವಾಸ್ತವ
AI ನ ಮುನ್ಸೂಚನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾಗಿವೆಯೇ?	ದತ್ತಾಂಶವು ಅಸಮತೋಲಿತವಾಗಿದ್ದರೆ AI ಮನ್ಸೂಚನೆಗಳು ನಿಖರವಾಗಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು.
AI ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅರ್ಥ.	AI ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ, ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿದೆಯೇ?

AI ಟೈಮ್ ಟ್ರಾವೆಲರ್ಸ್: ಪಠ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (ಪಠ್ಯ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ)ಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸೆಕೆಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಓದಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದವು ಎಂಬುದರ ಅಂತರಾಳದ ವಿನ್ಯಾಸ (ಗುಪ್ತ ಮಾದರಿ)ಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ AI ನ್ನು ಕೇಳಿ.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ: ಯಾವುದೇ AI-ಆಧಾರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮತಿಸುವ ಮೊದಲು, ಸಂಬಂಧಿತ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿ ತರಗತಿಯ ಮಟ್ಟ ಅಧ್ಯಾಯನದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಸೇರಿದಂತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯದ ಪ್ರಾಂಪ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ರೂಪಿಸುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ AI ಸಾಧನಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂವಹನವನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ವಿಷಯದೊಂದಿಗೆ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ, AI ರಚಿತ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ನಕಲಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿರಿ. ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಡಿಜಿಟಲ್ ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ AI ಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ರೂಪಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಬಳಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಅಲ್ಲ.

AI ನೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಯವಾರು ಅನ್ವೇಷಣೆ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ AI ಅನ್ವೇಷಿತ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು (ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್–1)

ಅಧ್ಯಾಯ	ಬುನಾದಿ ಮಟ್ಟ (Foundational)	ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಮಟ್ಟ (Analytical)	ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಮಟ್ಟ (Creative)
ಪಾಠ 1: ಭಾರತದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ	• ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ. • ಪರ್ವತ, ಮೈದಾನಗಳು, ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ, ಮರುಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.	• ವಿವಿಧ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ. • ಮಾನವ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳಾಕೃತಿ ಹೇಗೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆಯೋ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ?	• ಭೌತಿಕ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲ್ ನಕ್ಷೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ. • ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಲು AI ಉಪಗ್ರಹ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ವಿವರಿಸಿ.
ಪಾಠ 2 : ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು	• ಹವಾಮಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ • ಹವಾಮಾನದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ (ತಾಪಮಾನ, ಮಳೆ, ಗಾಳಿ).	• ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಾತಾವರಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಕೆಮಾಡಿ. • ಹವಾಮಾನ ವರದಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ.	• ವಾತಾವರಣ ಯ್ಯಾಪ್‌ಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಿ, AI-ಆಧಾರಿತ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ. • ಮಾನವ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂವೇದಕ ಆಧಾರಿತ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ.

APSCERT

Lesson 3 : Climates of – India	• Define climate. • List seasons of India.	• Compare weather and climate. • Analyse monsoon patterns.	• Explore how AI Predicts climate change using long-term data. • Create a climate data chart.
Lesson 4 : New Beginnings; Cities and States	• Define city and state. • Identify early settlements.	• Compare rural and and urban settlements. • Analyse reasons for city development.	• Study digital maps showing city growth. • Explain how AI analyses population and settlement data.
Lesson 5 : The Rise of Empires	• Identify major empires (Mauryan Empire). • List important rulers.	• Analyse reason for empire expansion. • Compare different rulers administration.	• Create a digital time line of empires. • Explain how AI organises historical data.
Lesson 6 : The Age of Tireless Creativity.	• Identify regional kingdoms. • List important dynasties.	• Compare admini-stration systems. • Analyse political changes.	• Prepare a classification chart of kingdoms. • Analyse historical classification with AI data classification.
Lesson 7: How the Land Becomes Sacred?	• Identify sacred places and monuments. • Define pilgrimage.	• Analyse importance of religious places. • Compare cultural traditions.	• Explore digital images of monuments. • Explain how AI recognises monuments using image recognition.
Lesson 8: From the Rulers to the Ruled; Types of Governments.	• Define government. • List types of governments.	• Compare democracy and monarchy. • Analyse features of democracy.	• Create a flow chart of government types. • Compare human decision-making and AI decision systems.
Lesson 9: From Barter to Money	• Define barter system. • Identify types of money.	• Compare barter and money systems. • Analyse advantages of money.	• Explore digital payment apps • Explain how AI detects fraud in transactions.
Lesson 10: Understanding Markets	• Define market. • Identify buyers and sellers.	• Compare different types of markets. • Analyse role of markets in economy.	• Explore online shopping platforms. • Explain how AI recommends products based on user data.

AP SCERT

ಪಾಠ 3 : ಭಾರತದ ವಾಯುಗುಣ	• ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ. • ಭಾರತದ ಋತುಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.	• ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ವಾಯುಗುಣವನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ. • ಮಾನ್‌ಸೂನ್ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ.	• ಧೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಡೇಟಾವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು AI ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಊಹಿಸುತ್ತದೆ, ಅನ್ವೇಷಿಸಿ. • ಹವಾಮಾನಡೇಟಾ ಚಾರ್ಟ್‌ನ್ನು ರಚಿಸಿರಿ.
ಪಾಠ 4 : ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳ ಉದಯ	• ನಗರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ. • ಆರಂಭಿಕ ಜನಾವಾಸಗಳನ್ನು (ವಸಾಹತು) ಗುರ್ತಿಸಿ	• ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರ ವಸಾಹತುಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ. • ನಗರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣ ಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ	• ನಗರದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಡಿಜಿಟಲ್‌ನಕ್ಷೆಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ. • AI ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಜನವಸತಿ ದತ್ತಾಂಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ, ವಿವರಿಸಿ.
ಪಾಠ 5 : ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಉದಯ	• ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ (ಮೌರ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ). • ಪ್ರಮುಖ ಆಡಳಿತಗಾರರನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.	• ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ. • ವಿಭಿನ್ನ ಆಡಳಿತಗಾರರ ಆಡಳಿತ ವನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ.	• ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಡಿಜಿಟಲ್ ಟೈಮ್ ಲೈನ್ ಅನ್ನು ರಚಿಸಿ. • AI ಐತಿಹಾಸಿಕ ದತ್ತಾಂಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ವಿವರಿಸಿ.
ಪಾಠ 6 : ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೀಕರಣ ಯುಗ	• ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ. • ಪ್ರಮುಖ ರಾಜವಂಶಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿರಿ.	• ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ. • ರಾಯಕೀಯ ಬದಲಾವಣೆ ಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ.	• ರಾಜ್ಯಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಚಾರ್ಟ್ ತಯಾರಿಸಿ. • AI ಡೇಟಾ ವರ್ಗೀಕರಣದಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ.
ಪಾಠ 7 : ಭೂಮಿ ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ	• ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಮಾರಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ. • ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ.	• ಧರ್ಮಪರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ. • ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿರಿ.	• ಸ್ಮಾರಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಡಿಜಿಟಲ್ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಿ • ಚಿತ್ರ ಗುರ್ತಿಸುವಿಕೆ ಬಳಸಿ AI ಸ್ಮಾರಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಗುರ್ತಿಸುತ್ತದೆಯೇ ವಿವರಿಸಿ.
ಪಾಠ 8 : ಆಡಳಿತಗಾರರಿಂದ ಜನರವರೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧಗಳು	• ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ. • ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು	• ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಹೋಲಿಸಿ. • ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣ ಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ.	• ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಫ್ಲೋಚಾರ್ಟ್ ರಚಿಸಿ. • ಮಾನವ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು AI ನಿರ್ಣಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿರಿ.
ಪಾಠ 9 : ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯದಿಂದ ಹಣದವರೆಗೆ	• ವಿನಿಮಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರಿ. • ಕರೆನ್ಸಿಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿರಿ.	• ವಸ್ತು ವಿನಿಯಮ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ • ಹಣಕಾಸಿನ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ.	• ಡಿಜಿಟಲ್ ಪಾವತಿ ಯ್ಯಾಪ್‌ಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಿರಿ. • ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿನ ವಂಚನೆ ಯನ್ನು AI ಹೇಗೆ ಗುರಿತಿಸುತ್ತದೆ
ಪಾಠ 10 : ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು	• ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ. • ಖರೀದಿದಾರರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರಿ.	• ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಯನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ. • ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ.	• ಆನ್‌ಲೈನ್ ಶಾಪಿಂಗ್ ಪ್ಲಾಟ್ ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಿರಿ. • ಬಳಕೆದಾರರ ಡೇಟಾವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ AI ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತದೆ, ವಿವರಿಸಿ.

AP SCERT

Guidance: Teacher should first explain Social Science concepts using textbook examples, maps, and activities. After students understand the concept, the connection to AI should be introduced.

Students should be encouraged to:

- Compare human observation with digital systems
- Use AI tools under teacher or parent's supervision
- Verify AI responses with textbook content
- Explain AI connections in their own words

AI should support learning but not replace textbooks or teachers.

Conclusion :

The first ten lessons of Grade 7 Social Science develop essential skills such as observation, classification, comparison, interpretation, and decision-making. These same skills form the foundation of Artificial Intelligence. Understanding geography, history, civics, and economics helps students understand how machines collect and analyse data. Responsible use of AI strengthens knowledge, discipline, and ethical behaviour. With proper guidance, AI becomes a supportive tool that enhances Social Science learning and prepares students for future technological environments.

AP SCERT

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ: ಶಿಕ್ಷಕರು ಮೊದಲು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು, ನಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ AI ಜೊತೆಗಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಬೇಕು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು:

- ಮಾನವ ಪರಿಶೀಲನೆಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬೇಕು.
- ಮಕ್ಕಳು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ಪೋಷಕರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ AI ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು.
- ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ವಿಷಯದೊಂದಿಗೆ AI ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮೌಲ್ಯೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- AI ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಅವರದೇ ಸ್ವಂತ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಬೇಕು.
- AI ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಬೇಕು, ಆದರೆ ಇದು ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿರಬಾರದು.

ತೀರ್ಮಾನ (ಉಪಸಂಹಾರ):

7ನೇ ತರಗತಿಯ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಮೊದಲ ಹತ್ತು ಪಾಠಗಳು ವೀಕ್ಷಣೆ, ವರ್ಗೀಕರಣ, ಹೋಲಿಕೆ, ವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕೌಶಲ್ಯಗಳೂ ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಗೆ ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕುತ್ತವೆ. ಭೂಗೋಳ, ಇತಿಹಾಸ, ಪೌರನೀತಿ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಯಂತ್ರಗಳು ಡೇಟಾವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. AI ಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಬಳಕೆಯು ಜ್ಞಾನ ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ, AI ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪರಿಸರಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ಸಾಧನವಾಗಬಹುದು.

AP SCERT

GLOSSERY

1. **AGMARK:** Stands for Agricultural Marketing, and it is a certification mark used in India to ensure the quality of agricultural products
2. **Alliance:** A group of countries, political parties, or people who have agreed to work together because of shared interests or aims
3. **Amendment:** A change or changes made to the words of a text
4. **Arbitrary:** Not seeming to be based on any reason or plan, and sometimes seeming unfair
5. **Ascetics:** Avoiding physical pleasures and living a simple life, often for spiritual reasons
6. **Auspiciousness:** Suggesting a positive and successful future
7. **Bustling:** If a place is bustling, it is full of busy activity
8. **Certification:** The process of earning an official document, or the act of providing an official document, as proof that something has happened or been done
9. **Classical Age:** A period in history marked by great cultural, artistic, scientific, and political achievements that set lasting standards
10. **Confluence:** The place where two rivers flow together and become one larger river
11. Contemporary: Belonging to or occurring in the present
12. **Corrosion:** The gradual destruction of a material, usually a metal, caused by a chemical reaction with its environment, like air or water, leading to deterioration
13. **Crucial:** Extremely important or necessary
14. **Degenerate:** Having lost the physical, mental, or moral qualities considered normal and desirable; showing evidence of decline
15. **Descendant:** A person who is related to you and who lives after you, such as your child or grandchild
16. **Devastate:** To destroy a place or thing completely or cause great damage
17. **Devout:** Believing strongly in a religion and obeying all its rules or principles
18. **Diplomatic:** Managing situations among people without upsetting anyone; usually involving the management of the relationships between countries
19. **Disintegrate:** To break into many small pieces
20. **Ecology:** A subject that studies living things and their relationship with the environment
21. **Entail:** Involve (something) as a necessary or inevitable part or consequence
22. **Epigraph:** A saying or a part of a poem, play, or book put at the beginning of a piece of writing or a film, to give the reader some idea of what the piece is about
23. **Evacuate:** To move people from a dangerous place to somewhere safe
24. **Fierce:** Physically violent and frightening
25. **Flourish:** To grow or develop successfully
26. **Foreign accounts:** Written records of the experience of foreigners in a country
27. **FSSAI:** Food Safety & Standards Authority of India
28. **Gregorian Calendar:** The system now used in most parts of the world to divide the 365 days of the year into weeks and months, and to number the years
29. **Hereditary:** Passing from a parent to a child through the genes
30. **Heritage:** Property that is or may be inherited; an inheritance
31. **Instasable:** something that cannot be physically touched such as digital money or feelings
32. **Inscribe:** Write or carve (words or symbols) on something, especially as a formal or permanent record
33. **Intricate:** Having a lot of small parts that are arranged in a complicated or delicate way
34. **Invoke:** Call upon (a deity or spirit) in prayer, as a witness, or for inspiration
35. **Legend:** A key or guide on a map that explains the symbols, colors, or markings used; another meaning - a story about a famous person or place
36. **Livid:** Extremely angry
37. **Majestic:** Having or showing impressive beauty or scale
38. **Matrimonial alliances:** A matrimonial alliance is a strategic marriage between members of royal families to strengthen political ties, secure peace, expand influence, or form military and economic partnerships between different rulers or states

AP SCERT

ಪದಕೋಶ

1. **ಅಗ್ಮಾರ್ಕ್ :** ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಸಲಾಗುವ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿದೆ.
2. **ಮೈತ್ರಿಕೂಟ:** ಒಂದೇರೀತಿಯ ಆಸಕ್ತಿಗಳು ಅಥವಾ ಗುರಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ದೇಶಗಳು, ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಅಥವಾ ಜನರ ಗುಂಪು.
3. **ತಿದ್ದುಪಡಿ:** ಮೂಲ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳು.
4. **ಅನಿಯಂತ್ರಿತ:** ಯಾವುದೇ ಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಬಹುದು.
5. **ತಪಸ್ಸು:** ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಭೌತಿಕ ಸೌಕರ್ಯ ಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸರಳ ಜೀವನ ನಡೆಸುವುದು.
6. **ಶುಭ:** ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಯಶಸ್ವಿ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.
7. **ಗದ್ದಲ :** ಒಂದು ಸ್ಥಳವು ಗಲಾಟೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ, ಅದು ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ.
8. **ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ:** ಏನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿದೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪುರಾವೆಯಾಗಿ ಅಧಿಕೃತ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಅಧಿಕೃತ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.
9. **ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಯುಗ:** ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಮಹತ್ವದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಅವಧಿ.
10. **ಸಂಗಮ :** ಎರಡು ನದಿಗಳು ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹರಿದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನದಿಯಾಗುವ ಸ್ಥಳ.
11. **ಸಮಕಾಲೀನ:** ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಥವಾ ಅದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ.
12. **ಸವೆತ/ತುಕ್ಕು :** ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ವರ್ತಿಸಿ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲೋಹದ ಕ್ರಮೇಣ ದುರ್ಬಲಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹಾಳಾಗುವಿಕೆ.
13. **ನಿರ್ಣಾಯಕ:** ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯ.
14. **ಅವನತಿ:** ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ ದೈಹಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ದುಷ್ಕೃತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.
15. **ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ:** ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ನಿಮ್ಮ ನಂತರ ವಾಸಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗ ಅಥವಾ ಮೊಮ್ಮಗ.
16. **ಧ್ವಂಸ:** ಒಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಥವಾ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಕ ಹಾನಿಗೊಳ್ಳುವುದು.
17. **ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ:** ಒಂದು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ತತ್ವ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು.
18. **ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ:** ಯಾರನ್ನು ಅಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದೆ ಜನರ ನಡುವಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.
19. **ವಿಘಟನೆ:** ಸಣ್ಣ ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ಒಡೆಯುವುದು.
20. **ಪರಿಸರ ವಿಜ್ಞಾನ:** ಜೀವಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸರದೊಂದಿಗಿನ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ವಿಜ್ಞಾನ.
21. **ವಿಧಿಸು :** ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ತೋರುವ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದು
22. **ಎಪಿಗ್ರಾಫ್ :** ಒಂದು ಗಾದೆ ಕವಿತೆ ಅಥವಾ ನಾಟಕದ ಮೊದಲ ಭಾಗವು ಓದುಗರಿಗೆ ಕಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.
23. **ಸ್ಥಳಾಂತರ :** ಜನರನ್ನು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು (ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವುದು)
24. **ತೀವ್ರವಾದ :** ದೈಹಿಕಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಬೆದರಿಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿ.
25. **ಅಭಿವೃದ್ಧಿ :** ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದುವುದು.
26. **ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಳು :** ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿಯರ ಅನುಭವದ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳು.
27. **FSSAI:** ಭಾರತದ ಆಹಾರ ಸುರಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ.
28. **ಗ್ರೇಗೇರಿಯನ್ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್:** ಪ್ರಪಂಚದ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷವನ್ನು 365 ದಿನಗಳು, 12 ತಿಂಗಳುಗಳು ಮತ್ತು 52 ವಾರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ.
29. **ಅನುವಂಶಿಕತೆ:** ಜೀನ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಪೋಷಕರಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ಹರಡುವುದು.
30. **ಪರಂಪರೆ:** ಆನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಪಡೆದ ಅಥವಾ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಆಸ್ತಿ.
31. **ಅಮೂರ್ತ:** ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾಗದ (ಡಿಜಿಟಲ್ ಕರೆನ್ಸಿ ಅನುಭವಗಳು).
32. **ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ :** ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಅಥವಾ ಅದು ಹದಗೆಡದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆ.
33. **ಸಂಕೀರ್ಣತೆ:** ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಥವಾ ಸಂಕೀರ್ಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದು.
34. **ಕರೆ/ಆಲಿಸುವುದು :** ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು. ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
35. **ಐತಿಹ್ಯ :** ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿನ ಗುರುತುಗಳು ಮತ್ತು ಗಡಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಸೂಚಕ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ–ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಥೆ.
36. **ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತ :** ತುಂಬಾ ಕೋಪ.
37. **ಭವ್ಯ :** ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಸುಂದರ.
38. **ವೈವಾಹಿಕ ಒಪ್ಪಂದಗಳು:** ರಾಜಮನೆತನದ ಕುಟುಂಬಗಳ ನಡುವಿನ ಒಂದು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರದ ವಿವಾಹ ಒಪ್ಪಂದವು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು, ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇದು ಎರಡು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸೈನಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

© NCERT

39. **Meteorologists:** Someone who studies meteor Iology (the scientific study of the processes that cause particular weather conditions)
40. **Moat:** A long, wide drain-like structure that is dug all around a place, such as a fort, and usually filled with water, to make it more difficult to attack
41. **Motif:** A decorative image or design, especially one that is repeated or has symbolic meaning
42. **Negotiation:** The process of discussing something with someone in order to reach an agreement with them, or the discussions themselves
43. **Obverse:** The front side of a coin or medal, usually bearing the main design
44. **Oppress:** To govern people in an unfair and cruel way and prevent them from having opportunities and freedom
45. **Patronising:** Patronising means supporting or sponsoring someone or something, often with a sense of authority or superiority. When kings used to patronise someone, it meant they provided support, protection, or funding for activities like religion, art, literature, or trade
46. **Phenomenon:** Something that exists and can be seen, felt, tasted, etc., especially something unusual or interesting
47. **Postulate:** To suggest a theory, idea, etc., as a basic principle from which a further idea is formed or developed
48. **Preamble:** An introduction to a speech or piece of writing
49. **Precipitation:** Water that falls from the clouds towards the ground, especially as rain or snow
50. **Preserve:** Maintain (something) in its original or existing state
51. **Privileged:** Having or showing a special advantage
52. **Quails:** A small, brown bird
53. **Ramparts:** A large wall built around a town, castle, etc. to protect it
54. **Rejuvenescence:** A renewal of youthfulness
55. **Relics:** An object, tradition, or system from the past that continues to exist; usually to refer to the remains of a renowned thinker or spiritual leader like the Buddha.
56. **Repression :** The use of force or violence to control a group of people
57. **Righteousness:** The quality of being morally right or justifiable
58. **Rock-Cut Architecture:** Rock-cut architecture is when temples or other structures are made by carving or cutting into solid rock. Instead of building with bricks or stones, artists shape the rock itself to create things like caves, walls, or sculptures. It is like creating a temple or artwork directly from a mountain or a large rock!
59. **Rugged:** Rough and uneven, often used to describe land that is full of rocks and hills
60. **Satraps:** Someone who governed a province (= political area) in ancient Persia
61. **Schist:** A type of rock that breaks easily into thin layers, formed of mica or other minerals
62. **Shaft:** A pole or a rod that forms the handle of a tool or weapon
63. **Siege:** The surrounding of a place by an armed force in order to defeat those defending it
64. **Silk Route:** The Silk Road was an ancient network of trade routes that connected Asia, Europe, and Africa. It got its name because 'silk' -a valuable and luxurious fabric from China - was one of the main goods traded along these routes. The route played a major role in connecting different parts of the world
65. **Splendour:** Great beauty that attracts admiration and attention
66. **Tarmac:** A black material used for building roads, etc., here refers to the paved surfaces at an airport where aircraft operate
67. **Testament:** Proof
68. **Travelogue:** A film, book, or illustrated lecture about the places visited by or experiences of a traveller
69. **Tributary:** A river or stream that flows into a larger river or a lake
70. **Turmoil:** A state of confusion, uncertainty, or disorder
71. **Uninterrupted:** Without any pauses or interrup -tions

AP SCERT

39. **ಹವಾಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು :** ಹವಾಮಾನ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರು. ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಕುರಿತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವವರು.

40. **ಕಂದಕ :** ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅಗೆದ ಉದ್ದವಾದ, ಆಳವಾದ ಕಾಲುವೆಯಂಥ ರಚನೆ, ಶತ್ರುಗಳ ದಾಳಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಲಾದ ರಚನೆ.

41. **ಮಾದರಿ :** ವಿಶಿಷ್ಟ ಪುನರಾವರ್ತಿತ, ಸಾಂಕೇತಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವ ಸುಂದರ ಕಲಾಕೃತಿ.

42. **ಮಾತುಕತೆ :** ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಬರಲು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಅಥವಾ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸುವ ಚರ್ಚೆ.

43. **ನಾಣ್ಯದ ಮುಂಭಾಗ :** ನಾಣ್ಯದ ಮುಂಭಾಗ ಅಥವಾ ಲೋಹದ ಮುಂಭಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ವಿನ್ಯಾಸದ ಬದಿ.

44. **ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ:** ಜನರನ್ನು ಅನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕ್ರೂರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುವುದು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಗದಂತೆ ತಡೆಯುವುದು.

45. **ಆಧರಿಸು ಆಶ್ರಯನೀಡುವಿಕೆ:** ಅಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅಥವಾ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಸಹಾಯ ಅಥವಾ ದಾನ ಮಾಡುವುದು. ರಾಜರು ಧರ್ಮ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಹಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

46. **ವಿದ್ಯಾಮಾನ :** ಇಂದ್ರೀಯ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಅಥವಾ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯ.

47. **ಮೂಲಭೂತ ಕಾನೂನು:** ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರ.

48. **ಪೀಠಿಕೆ:** ಉಪನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಬರವಣಿಗೆಯ ಒಂದು ಪರಿಚಯ.

49. **ಮಳೆ ಸುರಿತ:** ಮಳೆ ಅಥವಾ ಸಣ್ಣ ಮಂಜಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳಿಂದ ನೀರು ಬರುವುದು.

50. **ಸಂರಕ್ಷಣೆ :** ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಪಾಡುವುದು.

51. **ಸೌಲಭ್ಯ :** ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು.

52. **ಕಮುಜುಹಕ್ಕಿ:** ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ.

53. **ಕೊತ್ತಲಗಳು:** ಒಂದು ಕಟ್ಟಡದ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಲೂ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕ ಗೋಡೆ.

54. **ನವತಾರುಣ್ಯ:** ಯೌವನದ ನವೀಕರಣ (ನವ ಚೈತನ್ಯ).

55. **ಅವಶೇಷ:** ಬುದ್ಧನಂರಹ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಾಯಕರು ಅಥವಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿವರೆಗೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ವಸ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.

56. **ದಮನ :** ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಬಲಪ್ರಯೋಗ ಅಥವಾ (ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ) ಹಿಂಸೆಯ ಬಳಕೆ.

57. **ಧರ್ಮ:** ನೈತಿಕವಾಗಿ ಸರಿಯಾದ, ಸಮರ್ಥನೀಯವಾದ ಗುಣ (ಸದಾಚಾರ).

58. **ಕಲ್ಲನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕಟ್ಟಡ :** ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯ ತುಂಡನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಅಥವಾ ಇತರೆ ರಚನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಅಥವಾ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಬದಲು ಕಲಾವಿದರು ಬಂಡೆಯನ್ನು ಗುಹೆಗಳು ಗೋಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳಾಗಿ ಕೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪರ್ವತ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕಲೆ.

59. **ಕಲ್ಲಿನ ಭೂಪ್ರದೇಶ:** ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಸಮ (ಪ್ರಸ್ತಭೂಮಿ) ಭೂಪ್ರದೇಶ.

60. **ಸತ್ರಪ್‌ಗಳು :** ಪ್ರಾಚೀನ ಪರ್ಷಿಯಾದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ.

61. **ಪದರುಗಳಾಗಿ ಮುರಿದ ಶಿಲೆ :** ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಡೆಯುವ ಮೈಕಾ ಅಥವಾ ಇತರೆ ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಹೊಲುವ ಶಿಲೆ.

62. **ಸಾಫ್ಟ್ :** ಒಂದು ಉಪಕರಣ ಅಥವಾ ಆಯುಧಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಕೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ರಾಡ್.

63. **ಮುತ್ತಿಗೆ :** ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದು ಅದರ ರಕ್ಷಕರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದು.

64. **ರೇಷ್ಮೆ ಮಾರ್ಗ :** ರೇಷ್ಮೆ ಮಾರ್ಗವು ಏಷ್ಯಾ, ಯುರೋಪ್ ಮತ್ತು ಆಫ್ರಿಕಾ ನಡುವಿನ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಈ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಮತ್ತು ಐಷಾರಾಮಿ ಚೀನಿ ರೇಷ್ಮೆಯಿಂದ ಇದು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

65. **ವೈಭವ/ಸೌಂದರ್ಯ:** ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪ್ರಶಂಸಿಲ್ಪಡುವ ಒಂದು ಮಹಾನ್ ಸಂತೋಷ.

66. **ಡಾಂಬರು:** ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸಲು ಬಳಸುವ ಕಪ್ಪು ವಸ್ತು.

67. **ಪುರಾವೆಗಳು :** ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಸುವ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು.

68. **ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ :** ಒಬ್ಬ ಪ್ರಯಾಣಿಕ ತಾನು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಸ್ಥಳದ ವಿಶೇಷತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕ ಉಪನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಚಲನಚಿತ್ರ.

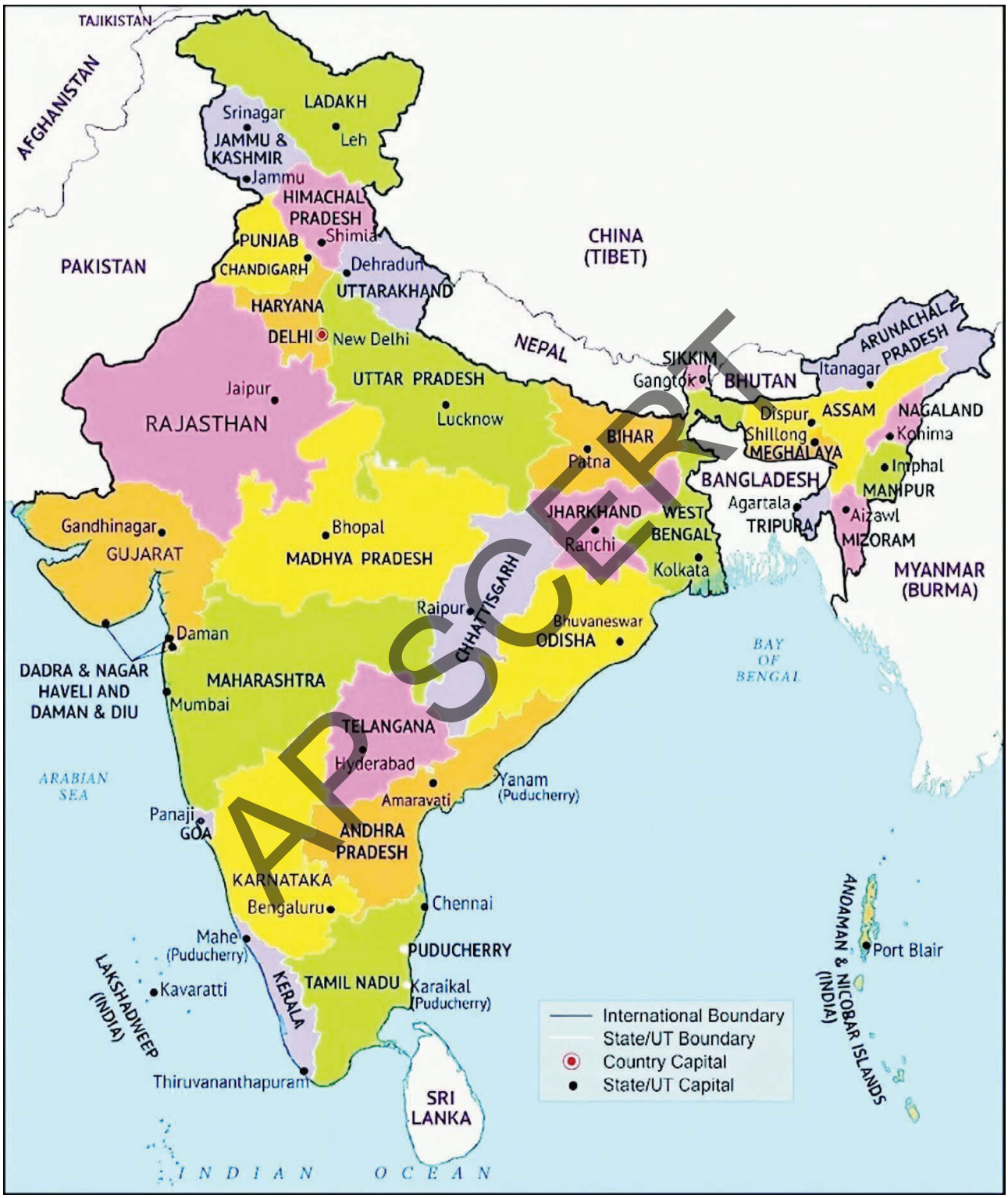
69. **ಉಪನದಿ:** ದೊಡ್ಡ ನದಿಗೆ ಸೇರುವ ಸಣ್ಣ ನದಿ ಅಥವಾ ತೊರೆ.

70. **ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧತೆ:** ಅಶಾಂತಿ ಗೊಂದಲ ಅಥವಾ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ.

71. **ತಡೆರಹಿತ:** ಯಾವುದೇ ವಿರಾಮ ಅಥವಾ ತಡೆಗಳಿಲ್ಲದ.

AP SCERT

ARCTIC OCEAN
Greenland (Denmark)
Alaska (USA)
Canada
United States of America
Mexico
Beaufort Sea
Baffin Bay
Hudron Bay
Labrador Sea
Gulf of Alaska
Arctic Circle
NORTH PACIFIC OCEAN
NORTH ATLANTIC OCEAN
SOUTH ATLANTIC OCEAN
SOUTH PACIFIC OCEAN
INDIAN OCEAN
PACIFIC OCEAN
SOUTHCAN OCEAN
ANTARCTICA
Tropic of Cancer
Equator
Tropic of Capricorn
Autarctic Circle
Prime Meridian
Kirbati
French Islands (U.S.)
Franch Polynesia
Galapagos (Ecuador)
Easter (Chile)
The Bahamas
Haiti
Dominican Reg.
Bermuda (U.K.)
Pourto Rica (U.K)
Antigue & Xnica
Antigua and Berbuda
Cemarroia
St. Lictia
Kiemaritae
Tlilnalod & Falaaga
Casba
Jamaica
Golf of Mexico
Caribbean Sea
El Eelwador
Nicaragua
Costa Rica
Corombia
Ecuador
Guyana
Brazil
Peru
Bolivin
Euruguay
Uruguay
Argentina
Chila
Falkland Islands (U.K.)
South Georgia (U.K.)
South Georgiaa (U.K.)
Weddell Sea
Zinslada (Brand)
St Holsua (U.K.)
Arscinian (U.K.)
Soo Yiena and Principe
Isaland
Ian Muzen (Norway)
Farze Islands (Newwayy)
Sratland (Norway)
Norwagian Sea
Barents Sea
Korwyu Zenina
Kara Sea
Chers Jamf Iland
Lapoter Revolation
Lapter Sea
Ressiey
East Siberian Sea
Wrangel
Berin Sea
Gul of Okkend
Norden
Norway
Finland
United Kingdom
Ireland
Denmark
Poland
Germany
Fcancs
San Marina
Monaco
Antlantis
Spain
Portugal
Kytonia
Larvia
Nthircavia
Belarna
Ukraina
Ronda
Bulgarla
Turkey
Black Sea
Caspian Sea
Aral Sea
Russia
Kazakhstan
Uzbekistan
Kyrgyzstan
Tajikistaa
Pakistan
Iran
Iraq
Jorean
Saudi Arabia
U.A.E.
Oman
Yemen
Arabian Sea
Mongolia
China
North Korea
South Korea
Japan
Tahvan
India
Rhytan
Bangladess
Myiannar
Gay of Bengui
Maldibes
Laiska
Andaman & Nicobar Sa (Isudes)
Vlalixam
Brunei
Meleysyc
Indenesia
Singapore
Christmas (Aux.)
Cocos In (Auc.)
Philippine Sea
Timor-Lorce
Pepua
Lorte
Golume
Australia
Great Australian Blant
Tasmania
Tasman Sea
New Zaaland
South Island
Northerm Mariana Islands (U.S.)
Ginana (U.S.)
Federated States of Micconsina
Kincheti Islands
Kinbati
Naure
Calanum Islands
Yanuatu
New Caledonia (Uy.)
Tovalo
Wallis and Putana (To.)
Monacea
Algeria
Libya
Egypt
Mali
Niger
Chad
Sudan
Marerlania
Senagna
Cabe Varde
The Gambia
Sierra Leone
Liberia
Cáite O'Ivatire
Nigeria
Ethinsna
Kenya
Tanzania
Borundi
Keyeholles
Madagazar
Mauriitias
Angela
Zambia
Zambalbwe
Nawtha
South Sesotho
South Africa
Oyesoni
Canary Islands (Spotu)
1. Netherlands
2. Belgium
3. Luxembourg
4. Switzerland
5. Cwaania
6. Croatia
7. Bosnia and Herzagovina
8. Czechia
9. Slovakia
10. Austria
11. Dungary
12. Serbia
13. Narsinea
14. North Mecedonia
15. Albania
16. Cyprus
17. Labanon
18. Uniited Blatan
19. Guinea
20. Ghana
21. Togo
22. Benin
23. Cameroon
24. Equatorial Guinea
25. Bownda
26. Cambodia
27. Panama
28. Malawi
20. Liechtenshits
30. Montenegre
31. Kezovo
32. Palestinian Territories
33. St. Vincent & the Grenadines
0 2,000 4,000 Miles
0 3,000 4,000 6,000 8,000 Kilometers
AP SCERT

TAJIKISTAN
AFGHANISTAN
PAKISTAN
CHINA (TIBET)
NEPAL
BHUTAN
BANGLADESH
MYANMAR (BURMA)
SRI LANKA
INDIAN OCEAN
ARABIAN SEA
BAY OF BENGAL
LADAKH
Srinagar
Leh
JAMMU & KASHMIR
Jammu
HIMACHAL PRADESH
Shimla
PUNJAB
CHANDIGARH
Dehradun
UTTARAKHAND
HARYANA
DELHI
New Delhi
Jaipur
RAJASTHAN
UTTAR PRADESH
Lucknow
SIKKIM
Gangtok
Itanagar
ARUNACHAL PRADESH
Dispur
ASSAM
NAGALAND
Kohima
Shillong
MEGHALAYA
BIHAR
Patna
Imphal
MANIPUR
Agartala
TRIPURA
Aizawl
MIZORAM
JHARKHAND
Ranchi
WEST BENGAL
Kolkata
Gandhinagar
GUJARAT
Bhopal
MADHYA PRADESH
CHHATTISGARH
Raipur
Bhuvaneswar
ODISHA
Daman
DADRA & NAGAR HAVELI AND DAMAN & DIU
MAHARASHTRA
Mumbai
TELANGANA
Hyderabad
Yanam (Puducherry)
Amaravati
Panaji
GOA
ANDHRA PRADESH
KARNATAKA
Bengaluru
Chennai
Mahe (Puducherry)
PUDUCHERRY
LAKSHADWEEP (INDIA)
Kavaratti
KERALA
TAMIL NADU
Karaikal (Puducherry)
Thiruvananthapuram
ANDAMAN & NICOBAR ISLANDS (INDIA)
Port Blair
International Boundary
State/UT Boundary
Country Capital
State/UT Capital

APSCERT

MIND MAP

The Class 7 Social Science curriculum explores critical themes (Themes A to E), covering India's history in a global context, its cultural development, the structure of governance, and the aspects of economic life, providing a foundation for understanding society and citizenship.

SEM - 1

Class 7 – Social Science

CG 1: Understanding Human life
- Trace origins of societies
- Map human development over time
- Study basic needs
- Analyze site expressions

CG 2: Continuity/ social change
- Identify major historical shifts
- Examine long-term processes
- Compare different historical periods
- Evaluate experiences of change

CG 3: Social changes
- Understand social structures
- Analyze causes & dynamics
- Explore roles in society
- Investigate transformations over time

CG 4: India's geography
- Locate key geographical features
- Study diverse landscapes
- Learn about major river systems & regions

CG 5: Analyzing society
- Define societal systerns
- Critically evaluate institutions
- Learn sustainable management
- Study economic resources

CG 6: Resources
- Classify natural resources
- Analyze resource distribution
- Learn sustainable management
- Study economic resources

CG 8: Livelihoods
- Explore various occupations
- Understand local economies
- Compare urban vs rural livelihood
- Analyze production & consumption

CG 9: Governance
- Learn democratic principles
- Study political systems & structures
- Investigate systems of governance

THEME A— INDIA AND THE WORLD: LAND & THE PEOPLE
Chapter 1 - Geographical Diversity in India
Chapter 2-Understanding the Weather
Chapter 3 - Climate of India

THEME B— TAPESTRY OF THE PAST
Chapter 4 - New Beginings; Cities and States
Chapter 5 - The Rise of Empire
Chapter 6 - The Age of Reorganisation

THEME C— OUR CULTURAL HERITAGE & KNOWLEDGE TRADITIONS
Chapter 8 – How the Land Becomes Sacred

THEME D— GOVERNANCE AND DEMOCRACY
Chapter 9 – From the Rulers to the Ruled Types of Governments

THEME E — ECONOMIC LIFE AROUND US
Chapter 11 – From Barter to Money
Chapter 12 - Understanding Markets

© NCERT